La elaborarea prezentei lucrări s-a folosit material documentar publicat pană la data de 1 aprilie 2004.

Emil BOC

Cynthia Carmen CURT

Instituţii politice

Şi proceduri constituţionale în România

Manual de bază pentru studenţii Facultăţii de Ştiinţe Politice şi Administrative. Secţiile:

— Ştiinţe Politice

— Administraţie Publică

— Jurnalistica

— Comunicare şi Relaţii Publice?);

f» r f-ISBN 873 – 8445 – 51 – 5

© Editura Accent

CUPRINS

CONCEPTUL DE SISTEM POLITIC. FUNCŢIILE

SISTEMULUI POLITIC

Politic. Politică. Politicianism

Relaţia politic-politică: i

Conceptul de sistem politic. Definiţie şi funcţii Autoritate – Legalitate – Legitimitate „– Instituţia politică

STATUL

Elementele statului

Populaţia

Cetăţenia

teritoriul!

I\iterea de stat

Teoria separaţiei puterilor în stat!".

TEORIA CONSTITUŢIEI

Definiţii

Clasific: are

Constituţia României

SISTEME ELECTORALE…

Sistemul majoritar

Sistemul reprezentării proporţionale

PUŢI iKi iA I. KGISIATIVĂ ÎN ROMÂNIA

Monocameralism versus Bicameralism Structura bicamerală a Parlamentului României

Mandatul parlamentar
Actele parlamentului
Procedura legislativă
Elaborarea proiectelor de legi. Tehnica legislativă
Modalităţi de acţiune şi control ale Legislativului asupra Executivului în sistemul constituţional românesc
Modalităţi de acţiune şi control ale Executivului…
asupra Legislativului în sistemul constituţional!,»).
românesc
PUTEREA EXECUTIVĂ
Preşedintele României Guvernul României
PUTEREA JUDECĂTOREASCĂ
Principiile organizării şi funcţionării puterii: judecătoreşti în România".
„Instanţele judecătoreşti
Ministerul Public jj-fji Mo
Consiliul Superior al Magistraturii ui/hi; să îi
CURTEA CONSTITUŢIONALA
Trăsături generale ale Curţii Constituţionale Structura Curţii Constituţionale. Statutul J"] judecătorului la Curtea Constituţională's Ui l>" Atribuţiile Curţii Constituţionale
Actele Curţii Constituţionale c'
ANEXE
Constituţia României
Avizul Curţii Constituţionale
Avizul Consiliului Legislativ
CONCEPTUL DE SISTEM POLITIC. FUNCŢIILE SISTEMULUI POLITIC
Politic. Politică. Politicianism Relaţia pulitic-politică
Conceptul de sistem politic. Definiţi» şi funcţii Autoritate – Legalitate – Legitimitate Instituţia politică
POLITIC – POLITICĂ – POLITICIANISM în literatura politologică nu există o definiţie unanim acceptată a politicului. Noţiunea de politic derivă din cuvântul grecesc jiolis, care desemna în antichitate cetatea – stat. Pornind de aici, politicul reprezintă un domeniu al vieţii sociale în care oamenii desfăşoară activităţi conştiente şi organizate în vederea satisfacerii anumitor interese (economici! politice, personale, generale, naţionale, internaţionale ele).

Politicul, în concepţia lui Georges Burdeau1, se prezintă ca un raport dintre guvernanţi şi guvernaţi, dintre conducători şi conduşi. „Oamenii care comandă şi oamenii care se supun, aceasta este, în nuditatea sa, scheletul ireductibil al vieţii politice", afirma Georges Bnrdeau.

Din punct de vedere ontologic, politicul poate fi definit ca o activitate esenţialniente raţională, principial normativ – civilizatoare, de reglare socială şi căutare a binelui comun pe baza deţinerii puterii suverane legitime. Apariţia şi existenţa politicului este un fapt de civilizaţie, o rezistenţă la anarhie, dezorganizare şi cădere în barbarie2.

(ieorgos lumicau, Ihiitu da Sciatica polithjua, Tomo 1, vol. 1, K. Pichou i; l Durând, Are/ins, l'IHO, p. 10.

Anton Curpiusclii, Deschidara îţi sens în jiuih Hiihi politică, Institutul Kliropi! iii, lu' (îi, l. Hiri

„Politica este arta posibilului". Dintre „posibilele" definiţii dale politicii3, ne vom opri asupra a două dintre ele.

1. Politica este procesul prin care se determină Cine obţine.

Ce anume, Când şi Cuiul. Politica implică, din perspectiva acestei definiţii, confruntare, conflict. Politica nu ar exista dacă toţi indivizii ar avea aceeaşi opinie cu privire la problemele din Cetate. Aceia care consideră că disputa contradictorie şi opoziţia ar trebui eliminată din viaţa politică sunt fie naivi, fie potenţiali dictatori. Scopul politicii nu este acela de a evita orice conflict, ci acela de a controla şi stăpâni conflictele inevitabile". Politica nu-şi propune să obţină unanimitate, ci îşi propune să elaboreze acele decizii şi politici care vor fi apreciate sau tolerate de majoritatea membrilor societăţii.

2. Politica este procesul prin care grupurile iau decizii colective5. Farmecul politicii provine din aceea că membrii vi grupurilor au foarte rar o poziţie unanimă cu privire la decizia ce trebuie să fie luată. Totuşi, politica este şi consens, nu numai contradicţie.

Definiţiile menţionate au drept element comun conceperea politicii ca un proces decizional colectiv de soluţionare eficientă şi paşnică a conflictelor existente în societate.

În acest curs vom conferi termenului de politică o accepţiune restrânsă, în sensul unei activităţi speciale şi specializate exercitată de către indivizi şi grupurile de indivizi în procesul instaurării şi

exercitării puterii politice.

În limbajul comun, politica Oslo concepuţii ca o activitate desfăşurată în scopul obţinerii unor nvnntajn personale. Kmmanuel Mounior consideră „dacă politica nu cate lolnt, ou Oslo în loale" (cf. Jenn Gicqud, Dmit constitutionnclol institutions politiquos, Montehreslien, l'aris, 11) 05, p. 6). Paul Valéry, cu umor, nota: politica este urla de a împiedica oamenii să ne amestece în treburile care-i privesc... (cf.). (îicquel, op. cit., p! >). Jorgen S. Küsiuiissen, Joel C... Moses, Major European (tovcininenis, Wadsworih Pul>listiinf> Conipiiny, lielmoiil, (ialilbrnia, 19515, p. 5. Kodilnguc, Marlin 1 inrrop, Slinun Binslin, Politicul Science: Acomparulive Introduclion, St. Marlin's Press, New York, 1993, p.: S... (; (1); hoto!

RELAŢIA POLITIC – POLITICĂ. în concepţia lui Julion Freund", relaţia politic-politică este relaţia dintre un element invariabil şi un element variabil. Politicul este elementul constitutiv al esenţei sociale şi umane, o constantă a naturii şi existenţei umane (elementul invariabil), iar politica reprezintă o manifestare fenomenologică şi permanent modificatoare a structurii politice prin intermediul ideilor, credinţelor sau reprezentărilor grupurilor sociale (elementul variabil). Politicul este considerat un fenomen obiectiv al realităţii sociale, iar politica o activitate subiectivă de permanentă revizuire a structurii politice.

Politicianismul, într-o accepţiune de dicţionar, desemnează o activitate orientată spre realizarea unor anumite interese personale, de grup sau de partid. Politicianismul, în accepţiunea noastră, desemnează, pe lângă o activitate orientată spre realizarea unor anumite interese personale, şi un anumit mod de a face politică: incompetenţă amestecată cu amatorism, lipsă de respect faţă de instituţia pe care politicianul o reprezintă combinată cu o atitudine diabolică de menţinere în funcţie cu orice preţ. Este politicianismul compatibil cu regimurile democratice? în democraţie, afirmă profesorul Carpinschi, „politicianismul nu este o manifestare a răului sau a sistemului democratic în sine, ci expresia limitelor educaţionale şi caracteriale ale unor indivizi. În regimurile nedemocratice apare politicianismul de sistem, consubstanţial respectivelor regimuri, deoarece în acestea sunt distruse sistematic căile şi modalităţile de acţiune normală a politicului, de formare a cetăţeanului şi de formare a oamenilor politici... Dacă politicianismul este alterarea politicului,

politicianistul este caricatura omului politic" 7.

CONCEITULDESISTKM POLITIC. DEFINIŢIE ŞI FUNCŢII.

Existenţa sistemului politic este determinată de „raţiunea de a fi" a guvernământului, adică aceea de a elabora şi aplica deciziile luate în mod colectiv8. Procesul de elaborare şi aplicare a deciziilor mai poate fi denumit, în accepţiunea lui}. Blondei – şi „proces de alocare a valorilor" („process of allocation of values"). Sistemul idii l rotând, 1, cssencc du pautiqiw., lui. Siroy, 100. r), p. 22 – 23. Animi Oarpinsclii, op. e.it., p. 11 – 12. Jivin Blondei, Comparative (iovemment, New York, 1990, p. 13.

politic se caracterizează prin aceea că alocă valori şi nu prin aceea că distribuie anumite valori mai degrabă decât altele. Evident, aceasta nu înseamnă identitate de valori distribuite în societăţi diferite.

De ce avem nevoie de un mecanism de alocare a valorilor în societate? Pentru simplul motiv că numărul valorilor posibil de alocat este mai mare decât numărul valorilor care pot fi alocate. Prin urmare, societatea are nevoie de un sistem politic întrucât bunurile şi serviciile, valorile morale şi spirituale, trebuie să fie alocate, distribuite, şi este imposibil fizic şi logic să le distribuim pe toate. Sub acest aspect, unele sisteme politice permit mai multă economie de piaţă decât altele, unele sisteme politice distribuie anumite bunuri, servicii (precum educaţie, asigurări sociale, sănătate etc.) în mod gratuit, în timp ce altele le distribuie prin mecanismele preţului, ale economiei de piaţă.

Care este procesul de formare a valorilor care urmează a fi alocate? De ce sunt distribuite (alocate) anumite valori şi nu altele? Un posibil răspuns îl oferă modelul de sistem politic propus de David Easton.

Easton a conceput sistemul politic prin analogie cu un sistem computerial.

„Intrările" (Inputs) constituie presiunile de orice fel exercitate asupra sistemului politic şi sunt materializate în cerinţe pentru anumite politici şi suporturi pentru alte politici (respectarea legilor în vigoare, achitarea obligaţiilor fiscale etc).

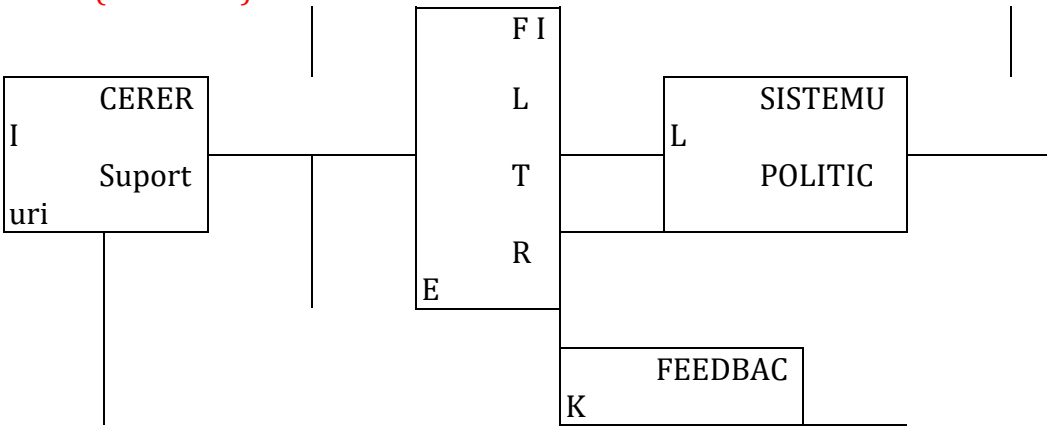
Sistemul politic converteşte „Intrările" (Inputs) în „Ieşiri" (Outputs), adică în decizii şi politici care se bucură de autoritate. La rândul lor, acestea din urmă vor influenţa şi determina alte cerinţe şi suporturi, conducând la reluarea ciclului politic.

„Intrările" (Inputs) în sistemul politic sunt selectate de anumite „filtre" („gatekeepers"), adică de partidele politice, grupurile de interes, sindicatele etc., care favorizează intrarea în sistem a anumitor cerinţe de politici concrete în detrimentul altor cerinţe de politici concrete9.

Modelul lui Easton, deşi oferă un răspuns cu privire la modul de formare şi alocare a valorilor în societate, este considerat a îi prea static întrucât acordă puţină atenţie schimbării din sistemul politic.

Rod llaguii, Marlin llarrop, Shiiun lireslin, op. cit., p.10

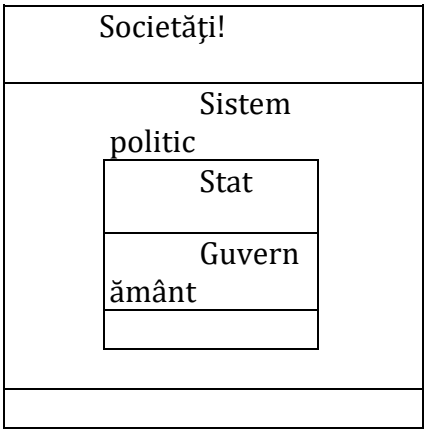
INTRĂRI
(INPUTS)
IEŞIRI
(OUTPUTS)

Sistemul politic – ca parte a sistemului social global – cuprinde totalitatea forţelor şi instituţiilor care, printr-o modalitate sau alta, au legătură cu activitatea statală. Partidele politice, grupurile de interese, sindicatele, deşi nu sunt formal componente ale statului, sunt elemente ale sistemului politic.

Considerăm sugestivă, pentru înţelegerea gradului de abstractizare şi extensie a conceptului de sistem politic, următoarea schemă oferită de Rod Hague, Martin llarrop şi Shaun Breslin:

Funcţiile sistemului politic. Funcţionalitatea şi supravieţuirea unui sistem politic – indiferent de arhitectonica instituţională internă – este condiţionată de exercitarea de către acesta a unor funcţii concrete. În concepţia lui Almond şi Powell, funcţiile sistemului politic sunt următoarele: selecţie politică, socializare politică, comunicare politică, articularea intereselor, agregarea

Intereselor, elaborarea şi luarea deciziei politice, aplicarea deciziei politice. Primele trei funcţii sunt considerate a fi „funcţii sistemice" întrucât asigură supravieţuirea, funcţionarea sau schimbarea unui sistem politic. Celelalte funcţii vizează procesul de elaborare şi implementare a deciziei politice, iar analiza lor va fi detaliată într-o secţiune aparte a acestui curs.

Funcţia de selecţie politică vizează recrutarea indivizilor care vor ocupa funcţii şi demnităţi publice în structurile sistemului politic.

Funcţia de socializare politică „are un caracter mai complex şi vizează formarea şi dezvoltarea atitudinilor fată de sistemul politic. Această funcţie este direct legată de supravieţuirea regimului politic dintr-un sistem politic dat. Un regim politic are nevoie de suport pentru a se menţine în timp. Suportul poate fi afectiv şi instrumental11.

Suportul afectiv vizează ataşamentul difuz sau generalizat al populaţiei faţă de comunitate şi, probabil, fată de regim12.

10 Socializarea politică este procesul prin care indivizii învaţă despre politică şi se plasează în sistemul politic. Socializarea politică se realizează printr-o varietate de instituţii precum: şcoala, biserica, familia, grupul de prieteni ele. În concepţia liberală, socializarea politică este un proces natural prin care cultura politică este transmisă din generaţie în generaţie, îndeosebi prin intermediul instituţiei familiei. În concepţia marxistă, socializarea politică este concepută ca un proces continuu şi rleliberal di; îndoctrinare realizai de clasa dominantă prin intermediul mass-mediei. Schematic, cele două concepţii cu privire la socializare, se prezintă astfel:

Concepţia lilwrală
Concepţia radicală
Modul de realizare a iocializării poliţia de in o generaţie
În alta de la clasa dominantă la clasa dominată
Sursa: Hodilaguc, Maiiln
Instrumentul principal
Familia
Media
Perioada
Copilăriei
Atât adultă cât şi a copilăriei
Stil
Neplaniric. iil
Deliberat
BFcsâin, op. cit., p. 148.

Roy C. Macridis, Steven L. Burg, Introduction Io Comparative lblilics. Hegimes and Change, llarper Collins] \iblishers, 19 ţ) l, p. 8.12 De exemplu, menţionează Roy Macridis, aceia care fredonează imnul naţional în timpul duşului au un profund ataşament afectiv înţă de ţară şi regimul lor politic, spre deosebire de aceia care visează şi comploleavă în distrugerea regimului.

Suportul instruni Riirul este concret, pragmatic, şi este generat de considerente utilitare. Indivizii oferă suport regimului dacă şi acesta oferă indivizilor posibilitatea de satisfacere a intereselor personale. Simplu spus, raţionamentul suportului instrumental este următorul: „Voi face ceva pentru ţara mea dacă şi ea face suficient pentru mine". Suportul instrumental se erodează mult mai repede decât suportul afectiv. Prin urmare, suportul instrumental constituie o bază mai puţin solidă pentru existenţa regimului decât suportul afectiv.

Acceptanţa şi legitimitatea maximă a regimului există atunci când suportul afectiv coexistă cu suportul instrumental. Dacă regimul nu are suport afectiv, iar performanţele sale în materie de bunuri şi servicii oferite cetăţenilor sunt scăzute, atunci legitimitatea lui este precară. Dacă un regim are un înalt suport instrumental, şi un scăzut suport afectiv, este posibil ca acceptanţa populară a regimului să crească până devine legitim. Aşadar, suportul instrumental generat de performanţele pozitive ale regimului, poate, cu ajutorul procesului de

socializare politică, îl convertit în suport afectiv. Aşa se explică, în fapt, supravieţuirea multor regimuri nedemocratice13.

Funcţia de comunicare politică asigură circulaţia informaţiei în societate şi în diferitele structuri ale sistemului politic.

Conceptul de AUTORITATE

Autoritatea, în sens general, poate fi definită ca fiind dreptul de a conduce. Din punct de vedere etimologic, termenul „autoritate" provine din limba latină: „auctoritas = forţa de convingere".

Autoritatea politică poate fi definită ca fiind acea capacitate a [miorii politice de a-şi impune voinţa sa în societate printr-o diversitate de mijloace în vederea asigurării. stabilităţii şi liiicţionalităţii acesteia". Autoritatea politică se realizează atât prin mijloace coercitive cât şi prin mijloace noncoercitive, de convingere. Autoritatea politică, după cum arată Petre Andreiir, se deosebeşte de alte tipuri de autoritate, şi în special de cea religioasă, prin faptul

Koy (). Mncridis, Sloven I... Hurg, op.c. if., p. O.

C.iilin Viisliin (coont.), l'olili) l (tf>w, Itucureşti, Kd. Didactică şi Pedagogică, 1002, p. 4».

l'elre Andrei, Sociologia genanilă, liiicureşti, Kd. Academici, 1970, p.

că dispune de o putere de constrângere exterioară, bazată chiar pe mijloace brutale, şi poate neglija cu totul concepţiile şi voinţa proprie a unui individ atunci când sunt în joc interesele tuturor.

Autoritatea politică, în regimurile democratice, se impune, în principal, prin mijloace noncoercitive, de convingere şi în subsidiar prin mijloace coercitive. Autoritatea politică ce are drept suport preponderent forţa este sortită dispariţiei, mai devreme sau mai târziu.

Sursele autorităţii.

„Potrivit concepţiei lui Max Weber, autoritatea are la bază: a) tradiţia – autoritatea tradiţională; „b) charisma – autoritatea charismatică c) legea – autoritatea legal raţională

Unul din cele mai vechi tipuri de autoritate, tipul tradiţional al societăţii primitive, se baza pe credinţa în caracterul sacru al tradiţiei. Dacă o familie de conducători a condus dintotdeauna, oamenii o consideră legitimă şi îi ascultă pe membrii ei. Timpul, precedentul şi tradiţia îi legitimează pe conducători în ochii supuşilor.

Al doilea tip ideal de autoritate, după Weber, este autoritatea

carismatică, bazată pe calităţile personale şi atractivitalea liderilor. Liderii carismatici sunt lideri auto-aleşi care insuflă credinţă datorită calităţilor lor extraordinare, aproape supraumane. Conducătorii militari, şefii luptătorilor, preşedinţii partidelor populare, fondatorii religiilor sunt exemple de persoane ale căror trăsături eroice sau miraculoase atrag adepţi.

Weber a postulat un al treilea tip ideal de autoritate care stă la baza civilizaţiilor moderne şi anume autoritatea „legal-raţională". Se bazează pe „încrederea în legitimitatea modelului de reguli normative şi a drepturilor celor investiţi cu autoritate în cadrul acestor reguli în scopul de a emite comenzi". Ascultarea este datorată mai degrabă unui set impersonal de legi stabilite în mod legal, decât unui conducător. Autoritatea legal-raţională investeşte putere mai mult în funcţie decât în persoana care ocupă funcţia; astfel oricine poate conduce atâta timp cât ajunge în funcţie „conform regulilor".

Autoritatea legal-raţională se bazează pe legi şi proceduri, pe instituţii şi nu pe indivizi. Autoritatea legal-raţională reprezintă opusul autorităţii charismatice. Potrivit autorităţii legal-raţionale, indivizii dintr-o organizaţie se supun regulilor stabilite de superiorii lor, indiferent de persoana care ocupă poziţia ierarhică superioară.

Birocraţiile moderne constituie cel mai bun exemplu de organizare şi conducere bazată pe autoritatea legal-raţională.

Cetăţenii respectă legea nu datorită fricii sau tradiţiei, ci datorită faptului că ei consideră legea şi ordinea ca fiind indispensabilă în orice societate raţională.

LEGITIMITATEA este un concept similar autorităţii.

În general, legitimitatea este un concept care se referă la regimul politic ca întreg, în timp ce autoritatea se referea la o instituţie concretă din cadrul sistemului de guvernământ. În acest sens, se vorbeşte despre legitimitatea regimului politic şi despre autoritatea unei persoane din sistemul de guvernământ.

În teoria politică, legitimitatea este utilizată în două sensuri:

a) legitimitatea bazată pe principii morale – adică un guvern este legitim dacă este în concordanţă cu anumite principii, precum acela de a fi instaurat prin alegeri libere şi corecte.

b) legitimitatea bazată pe încrederea celor conduşi, cu alte cuvinte, un guvern este legitim dacă cetăţenii îl percep ca atare.

Distincţia dintre legitimitate şi LEGALITATE

Legitimitatea se referă la faptul dacă oamenii acceptă validitatea legilor, în timp ce legalitatea se referea la faptul dacă actele normative au fost adoptate în concordanţă cu procedura prevăzută de constituţie şi de alte legi.

Legalitatea presupune adoptarea legilor şi a celorlalte acte normau've în concordanţă cu procedura stabilită de Constituţie şi alte legi. Prin urmare, pot exista reglementări legale fără a fi legitime.

De exemplu, populaţia de culoare din Africa de Sud a apreciat „legile apartheid" ca fiind ilegitime, chiar dacă au fost adoptate în concordanţă cu textul constituţiei în vigoare.

Prin termenul de INSTITUŢIE POLITICĂ16 sunt desemnate organismele sau instituţiile care concură individual şi toate împreună la exercitarea unitară a puterii politice.

A se vedea, pentru detalii, Cristian Ionescu, Divpt constituţional şi instituţii politico, Kd. Lumina Lex, liucureşti, 1UOB.

Pentru a fi în prezenţa unei instituţii politice trebuie întrunite două condiţii de fond":

a) instituţia respectivă să fie investită în mod expres prin constituţie sau prin lege cu prerogativa de a exercita puterea politică i (l b) instituţia politică trebuie să beneficieze de o deplină libertate de acţiune în exercitarea misiunii sale fără ca prin aceasta să devină complet izolată de restul instituţiilor sistemului politic în general, constituţiile nu folosesc termenul de autoritate publică, înţelegând prin acestea, în primul rând, parlamentul, preşedinţia, Guvernul, şi în al doilea rând alte organisme investite cu autoritate şi putere de comandă cum ar fi, de pildă, Curtea Constituţională, Consiliul Legislativ, Consiliul Suprem de Apărare a Ţării.

Instituţiile politice cuprind acele organe însărcinate să realizeze puterea politică şi normele cu privire la exercitarea puterii politice de către instituţiile politice.

Bibliografie suplimentară

1. Georges Burde nu – llaile de Science polilique, Tonic 1, vol. 1, K. l'ichou fi Durând – Arezins, 1980, p. 10 – 67

2. Anton Cnrpinschi – Deschidere şi sens în gândirea politică, Institutul European, Inşi, 1995, p. 10 – 40.

3. Jorgen S. Rasmusson, Jont C Mnses – Major hhiwjxian Governments, Wadsworth Publishing Company, Beimont, California, 1995, p. 5 – 50.

4. Rod Hagvie, Martin 1 larrop, Shaun Ureslin – Political Science: A.ro întindudion, ŞI. Murlin's l mss, Now York, 1993, p. 2 – 20.

17 Idem, p. 35 – 37.

Întrebări/Teme

1. Care este mlaţia dintr-o politic şi politică?

2. Care sunt avantajele şi limitele modelului lui Kaston?

3. Care este distincţia dintre legalitate şi legitimitate?

4. Care consideraţi a fi sursa legitimităţii birocraţiilor contemporane?

5. Care suni principalele instituţii politice româneşti?

Teme de referat i. Perspectivă critică asupra relaţiei dintre politic-politică şi politicianism în România.

I. Ixâgalilaln şi legitimitate în sistemul politic românesc! Autoritatea legal-raţională.

STATUL

Elementele statului

Populaţia.

Cetăţenia

Teritoriul

Puterea de stat

Teoria separaţiei puterilor în stat

CONCEPTUL DE STAT a primit multiple accepţiuni şi definiţii în literatura de specialitate. Din multitudinea acestora amintim următoarele:

„Statul este ultima revoluţie care a reuşit" (Kubischer).

„Statul este un imens cimitir unde pătrund şi rămân toate imuiifixităriloviv ţii iMinţyu iiilivkuuilu" (nu aihisuil liakoiuuiut).

„Stalul este o entitate absolută în ja [a căruia indivizii şi grupurile sunt entităţi relative" (Mussolini).

„Acolo unde începe statul se sfârşeşte libertatea" (Lenin).

„Statul sunt eu" (Ludovic al XIV-lea).: – „Statul suntem noi" (Proudhon).

În raport cu cetăţeanul obişnuit statul se poate prezenta în cel puţin următoarele ipostaze:

Statul opresor – reţinerea permisului de conducere

Statul eliberator – eliberarea unor ostatici

Statul protector – pentru pensionarul care primeşte pensia

Statul anonim – în raport cu birocraţia

Statul personalizat sau personificat – identificarea cu Preşedintele sau Primul Ministru.

Din perspectivă ideologică şi politică:

statul este un rău necesar, în concepţia liberală statul este un rău provizoriu, în concepţia marxistă statul este un element necesar, în concepţia social-democrată

În raport cu alte instituţii sau organizaţii din societate care deţin, sau exercită o anumită forma de putere, statul se particularizează, prin cel puţin trei trăsături esenţiale:

1. Legitimitatea puterii etatice.

2. Instituţionalizarea puterii etalice (legitimitate permanentă). Instituţionalizarea puterii etatice evocă ideea de stabilitate şi permanenţă a puterii legitime, indiferent de titularul ei. Sub acest aspect, Marcel Hauriou definea statul ca fiind „fiii organism social structurat şi distinct de reprezentanţii sau organele sale temporare".

Legitimitatea permanentă transcende dispariţiei titularilor succesivi ai puterii şi asigură continuitatea în exercitarea puterii etatice. „Regele e mort, trăiască Regele]".

În cazul dispariţiei brutale a titularilor puterii etatice, constituţia a instituţionalizat modalităţi de continuitate a puterii etatice: regenţa în cazul regimurilor monarhice, interimatul funcţiei prezidenţiale, în cazul regimurilor republicane.

3. Monopolul constrângerii organizate. Sub acest aspect, statul este unicul utilizator legitim al forţei în interiorul statului.

Statul, în concepţia lui Jean Gique11, este o grupare umană, fixată pe un teritoriu determinat asupra căruia se exercită exclusiv o autoritate politică.

Din perspectiva noastră, statul este ansamblul puterilor (autorităţilor) publice – executivă, legislativă şi judecătorească – care, într-un sistem politic dat, asigură ordinea socială şi respectul libertăţilor publice

Elementele constitutive ale statului. Este aproape unanim acceptat în literatura politico-juridică faptul că statul presupune existenţa a trei elemente:

1. Populaţia – sau elementul uman

2. Teritoriul – sau elementul material nu 3. Puterea de stat – sau elementul formal

POPULAŢIA

Constituie un element esenţial al statului, un teritoriu fără populaţie nu poate constitui un stat. Numărul membrilor respectivei populaţii este important, dar esenţial rămâne aspectul calitativ sau

Jean (i iqi Hil, op. cit.,). 57.

psihologic al dimensiunii demografice, exprimat concis şi dens prin conceptul de Naţiune2.

În definirea conceptului de naţiune3 s-au impus două concepţii: cea obiectivă şi cea subiectivă.

Concepţia obiectivă este de origine germană (Fichte) şi priveşte naţiunea ca un produs necesar al unor elemente obiective precum limba, religia, ideologia, factorul geografic sau rasa4. Factorii obiectivi enumeraţi sunt necesari dar nu şi suficienţi în procesul naşterii unei naţiuni. „Sunt în Elveţia, spune M. Duverger, trei rase, patra limbi, două religii dar o singură naţiune".

Aşadar, care este factorul care conferă membrilor legaţi prin comunitate de origine, rasă, limbă, spaţiu geografic aspectul de Naţiune? Răspunsul îl oferă teoria subiectivă cu privire la naţiune.

Concepţia subiectivă este de inspiraţie franceză (Fustel de Coulanges, Ernest Renan etc.) şi consideră decisivi în procesul de formare a unor naţiuni, pe lângă factorii obiectivi, factorii subiectivi, adică dorinţa unei populaţii de a aparţine la o anumită naţiune. Prin factori subiectivi înţelegem comunitatea de tradiţii, obiceiuri, aspiraţii, sau, pe scurt, voinţa de a trăi împreună (un vouloir vivre collectif).

Cele două concepţii nu se exclud, ci doar se completează. Prin urmare, naţiunea este produsul unui îndelung proces istoric, având la bază comunitatea de origine etnică, de cultură, de limbă, de religie, de tradiţii, obiceiuri şi idealuri şi, mai ales, voinţa de a trăi împreună pe un teritoriu determinat.

Pornind de la această accepţiune a conceptului de naţiune, putem vorbi de „naţiunea franceză", deşi pe teritoriul Franţei trăiesc şi alte etnii decât cea franceză (populaţia germană în Alsacia), de „naţiiinn

1. Deleanu, Insl Huţii şi proceduri constituţionali: „VA. Servo Sal Arad, 2000, ţi. 103.

Naţiunea nu trebuiţi confundată cu naţionalitatea sau cu colâţenia, care exprimă apartenenţa juridică a unei persoane fizice la un stal determin. U.

Potrivit lui M. Djuvara, nfiliiinnn nu trebuie să se confunde cu

cenn or> în mod superficial se numeşte poporul, adică cu generaţia prezentă. Slntuţ nu este numai reprezentantul generaţiei prezente, ci el este reprezentatul, în acelaşi timp, al tuturor tradiţiilor trecutului şi al spiritualităţii viitoare.

(cf. Ion Deleanu, op. e/f., [> 103).

Concepţia jţiinnmui» „msoi purii" a Cosi ceu curii n condus [; („ioe: i (hi

populaţiei evreieşti.

britanică", deşi în Marea Brilanie întâlnim scoţieni sau galezi, sau de „naţiunea română", deşi pe teritoriul României există o importantă minoritate maghiară. Prin urmare, conceptul de naţiune nu-l exclude pe cel de minoritate etnică. Pe teritoriul unui stat-Naţiune (de unde şi expresia de stat naţional) pot să coexiste mai multe minorităţi etnice sau lingvistice care s-au aşezat pe teritoriul statului amintit. Din acest punct de vedere, termenul corect prin care ar trebui să desemnăm diferitele segmente minoritare ale populaţiei unui stat-Naţiune ar fi acela de minoritate etnică sau după caz, minoritate lingvistică, şi nu acela de minoritate naţională5. Într-un stat, indiferent de accepţiunea conceptului de naţiune, nu poate exista decât o singură naţiune.

CETĂŢENIA

Populaţia este un element al statului. În planul raporturilor juridice, populaţia îşi găseşte reflectarea în conceptul de cetăţenie.

Cetăţenia poate fi definită ca fiind o legătură politică şi juridică rezultată din apartenenţa unei persoane fizice la un stat determinat. Esenţa legăturii se exprimă prin totalitatea drepturilor şi obligaţiilor corelative dintre stat şi cetăţean.

Cetăţenia a primit, în literatura juridică, multiple definiţii şi accepţiuni6. Amintim, în acest sens, câteva dintre ele.

Cetăţenia: este situaţia juridică care rezultă din raporturile juridice statornice care intervin între o persoană fizică şi statul român, exprimând apartenenţa persoanei la stat, situaţie caracterizată prin plenitudinea drepturilor şi obligaţiilor reciproce7.

Cetăţenia: situaţia juridică rezultată din apartenenţa unei persoane fizice la un stat determinat, caracterizată prin faptul că aceasta an; plenitudinea drepturilor şi obligaţiilor prevăzute de Constituţie şi legi, inclusiv drepturile politice, obligaţia de fidelitate faţă de patrie şi cea de apăram a ei".

Antonio Iorgovan, Drept constituţional şi instituţii politice, Ed. J.L. Cnkloron, Bucureşti, 1994, p. 14, 1.

Cu privire la naturn juridic;") a cetăţeniei, în literatura de specialitate au fost exprimata numeroase şi contradictorii puncte de vedere. Pentru o sinteză a acestor puncte de vedere, vezi, I. Delennu, op. cit., p. 169 – 170.

Ion Delwmu, op. de., p. 171.

Indor Dinganu, Drept constituţional şi instituţii politice, vol. 1, Ed. Lumina f-ex, Bucureşti, 1998, p. VXI.

Cetăţenia: acea calitate a persoanei fizice ce exprimă relaţiile permanente social-economice, politice şi juridice dintre persoana fizică şi stat, dovedind apartenenţa sa la statul român şi atribuind persoanei fizice posibilitatea de a fi titularul drepturilor şi îndatoririlor prevăzute de Constituţia şi legile României9.

Cetăţenia română, potrivit art. 1 alin. 1 din Legea 21/1991, modificată prin Legea 192/10 decembrie 1999, este legătura şi. apartenenţa unei persoane fizice la statul român10.

I. Principiile reglementării cetăţeniei române.

1. Dobândirea cetăţeniei române se realizează, în principal, ca efect al legăturii de sânge (ius sanguinis). Potrivit acestui principiu, copiii, indiferent de locul naşterii lor, sunt cetăţeni români dacă cel puţin unul dintre părinţi are cetăţenia română.

În dreptul comparat mai este reglementat un alt sistem de dobândire a cetăţeniei fundamentat pe „dreptul solului" (jus soli). Potrivit acestui sistem, cetăţenia copilului va fi cea a teritoriului statului unde s-a născut, chiar dacă părinţii au o altă cetăţenie. Sistemul „jus soli „este aplicabil în Anglia şi SUA pentru copiii străinilor născuţi pe teritoriul lor. l'entiu copiii celăţenilor americani, născuţi fie în ţară, fie în străinătate, se aplică principiul ius sanguinis.

2. Cetăţenia română nu se dobândeşte şi nu se pierde prin căsătorie. Aşadar, potrivit art. 3 din Legea 21/1991, încheierea.

1. Muram, Simina Tănăsescu, Div.pl constituţional şi instituţii politica, Ediţia a IX-a revăzută şi completată, Kd. Lumina Lex, Uucureşti, 2000, p. 137

Legea nr. 192 din 10 decembrie pentru modificarea şi completarea Legii cetăţeniei române nr. 21/1991 a fost publicată în Monitorul Oficial nr. 611 din 14 decembrie 1999. În esenţă, prin Legea 192 s-a urmării, pe baza Recomandărilor Consiliului Europei, cliniinari

Mi situaţiilor care conduc la calitatea di: apatrid şi, pe de altă parii: „s-a înăsprii regimul dobândirii cetăţeniei române la cerere. Modificările ulterioare au fost aduse prin Ordonanţa nr! 14 din 30 aligust 2001; Ordonata de urgenţă nr. 167 din 13 decembrie 2001; Ordonanţa de urgenţă nr. (îi! din 13 iunie 2002; Legea nr. 542 din 1 octombrie 2002; Legea nr. 1 (15 din 22 aprilie 2003; Ordonanţa de urgenţă nr. 43 din 29 mai 2003; Legea nr. 248 din 10 iunie 2003; Legea nr. 405 din 13 octombrie 2003.

anularea sau desfacerea căsătoriei între un cetăţean român şi un străin, nu produce efecte asupra cetăţeniei soţilor.

3. Dobândirea cetăţeniei române de către unul dintre soţi sau pierderea acestei cetăţenii, nu produce niciun efect asupra cetăţeniei celuilalt soţ sau asupra cetăţeniei copiilor.

4. Sunt şi rămân cetăţeni români persoanele care au dobândit această cetăţenie potrivii legislaţiei anterioare.

5. Cetăţenia română nu poate fi retrasă aceluia care a dobândiţii prin naştere (art. 5.2. Constituţie). Dată fiind supremaţia normei constituţionale, prevederile art. 25 din Legea cetăţeniei române sunt aplicabile numai faţă de cetăţenii români care au dobândit cetăţenia într-un alt mod decât prin naştere (de exemplu, celor care au dobândit cetăţenia română la cerere).

O. Funcţiile şi demnităţile publice, civile şi militare pol îi ocupate de persoanele cure au cetăţenia română şi domiciliul în ţară (ari. Ki.3. Constituţie). Prin revizuirea textului constituţional a fost eliminată condiţia exclusivităţii cetăţeniei romăno pentru ocuparea funcţiilor şi demnităţilor publice, civile sau militare; aceste funcţii pot îi ocupate şi de persoane care; au dublă cetăţenie, cu condiţia să aibă domiciliul în România. Funcţiile care nu implică executarea puterii de stal vor putea fi ocupate şi de străini sau apatrizi.

7. Principiul egalităţii între cetăţeni consacrat de art. 4.2 şi 10.2 din Constituţia României.

8. Acordarea cetăţeniei tte onoare unor cetăţeni străini pentru servicii deosebite aduse ţării şi naţiunii române. Acordarea titlului de cetăţean de onoare; este des competenţa Parlamentului, la propunerea Cuvornului.

II. Modalităţile de dobândire a cetăţeniei române.

I. Dobândirea cetăţeniei române ca efect al naşterii (/ as suuguinis)

Potrivit legii cetăţeniei, dobândesc cetăţenie română: a. copiii născuţi pe teritoriul României din părinţi cetăţeni; români;

I). copilul născut pe teritoriul României chiar dacă numai unul dintre părinţii săi este cetăţean român;

c. copilul născut în străinătate şi ambii părinţi sau numai unul dintre ei posedă cetăţenia română;

d. copilul găsit pe teritoriul României, dacă niciunul dintre părinţi nu este cunoscut. În acest caz, Legiuitorul a instituit o prezumţie relativă potrivit căreia este foarte probabil ca cel puţin unul dintre părinţii copilului găsit pe teritoriul României să deţină cetăţenia română. Prin urmare, şi în acest caz avem o aplicare a principiului „jus sanguinis" întrucât copilul găsit pe teritoriul României pierde cetăţenia română dacă, până f la împlinirea vârstei de 18 ani, filiaţia sa a fost stabilită faţă de ambii părinţi de cetăţenie străină sau faţă de un părinte cetăţean străin, iar celălalt părinte a rămas necunoscut. Dacă s-ar aplica principiul „jus soli", copilul găsit pe teritoriul i – \ României ar trebui să păstreze cetăţenia română chiar dacă s-ar dovedi că părinţii săi. sunt cetăţeni străini.

2. Dobândirea cetăţeniei române prin adopţie

Cetăţenia română se dobândeşte prin adopţie de către copilul cetăţean străin sau fără cetăţenie11 dacă:

adoptatorii sunt cetăţeni români sau, atunci când adopţia se face de către o singură persoană, aceasta este cetăţean român;

adoptatul nu a împlinit vârsta de 18 ani.

În cazul în care numai unul dintre adoptatori este cetăţean român, cetăţenia adoptatului va fi cea stabilită prin acordul adoptatorilor, iar dacă adoptatorii nu cad de acord, cetăţenia adoptatului va fi stabilită de instanţa competentă să încuviinţeze adopţia în funcţie de interesele minorului. Dacă minorul a împlinit vârsta de 14 ani, este necesar consimţământul acestuia.

În condiţiile prevăzute de legea civilă, adopţia poate fi desfăcută, anulată sau declarata nulă.

3. Dobândirea cetăţeniei române la cerere

Cetăţenia română se acordă la cerere persoanei cetăţean străin sau fără cetăţenie care nu a avut niciodată calitatea de cetăţean român şi doreşte să se integreze în societatea românească.

1. Deloanu criticii prevederea îngălă cu privim în adopţiei întrucât nu prevede condiţia cu, odată cu cererea de încuviinţam a

adopţiei, adoptatorii să solicite dobândirea cetăţeniei româno de către cel adoptai. După părerea noastră, nu este necesară o asemenea solicitare întrucât adopţia se face în interesul minorului, iar interesul minorului presupune identitate de cetăţenie între adoptator şi adoptat.

Persoana cnro solicită acordarea cetăţeniei româno trebuie să îndeplinească următoarele condi-ii:

a. s-a născut şi domiciliază la data cererii pe teritoriul României; ori, deşi nu s-a născut pe acest teritoriu, domiciliază în condiţiile legii, pe teritoriul statului român de cel puţin 8 ani sau, în cazul în care este căsătorit şi convieţuieşte cu un cetăţean român, de cel puţin 5 ani de la data căsătoriei. În cazul în care solicitantul este o personalitate recunoscută uv. pe plan internaţional ori a investit în România sume care» depăşesc 500.000 euro, termenele prevăzute pot fi reduse până la jumătate. Prin teritoriul României se înţelege teritoriul ei actual. Prin urmare, aşa cum remarca profesorul Tuclor Drăganu12, dacă un individ s-a născut între 30 august i i 1940 şi 23 august 1944 pe teritoriul Transilvaniei stăpânit de u Ungaria horthystă, el va trebui socotit, în baza Legii 21/1991.

născut pe teritoriul României.

Legea, după cum se poate observa, face distincţie între persoanele care s-au născut pe teritoriul României şi alte persoane. În prima situaţie, legea nu mai pune condiţia să fi fi domiciliat un anumit timp pe teritoriul României, ci numai de a domicilia în timpul cererii, considerându-se că deja f (există o legătură a acelei persoane cu societatea românească.

b. dovedeşte, prin comportament, acţiuni şi atitudine, loialitate faţă de statul român, nu întreprinde sau sprijină acţiuni împotriva ordinii de drept sau a securităţii naţionale şi declară că nici în trecut nu a întreprins asemenea acţiuni;

c. a împlinii vârsta de 18 ani;

d. are asigurate în România mijloace legale pentru o existenţă (looentă, în condiţiile sinbililo de legislaţia privind regimul străinilor;

(! Oslo cunoscut cu o bună comportam şi nu a fost condamnat în ţară sau străinătate pentru o infracţiune care îl face „nedemn de a fi cetăţean român;

1 f. cunoaşte limba română şi posedă noţiuni elementare de cultură şi civilizaţie românească, în măsură suficientă pentru a se

integra în viaţa socială; g. cunoaşte prevederile Constituţiei României şi imnul naţional.

Tudor Uniganu, op. cit., p. 115.

d. copilul găsit pe teritoriul României, dacă niciunul dintre părinţi nu este cunoscut. În acest caz, Legiuitorul a instituit o prezumţie relativă potrivit căreia este foarte probabil ca cel puţin unul dintre părinţii copilului găsit pe teritoriul României să deţină cetăţenia română. Prin urmare, şi în acest caz avem o aplicare a principiului „jus sanguinis" întrucât copilul găsit pe teritoriul României pierde cetăţenia română dacă, până la împlinirea vârstei de 18 ani, filiaţia sa a fost stabilită faţă de ambii părinţi de cetăţenie străină sau faţă de un părinte cetăţean străin, iar celălalt părinte a rămas necunoscut. Dacă s-ar aplica principiul „jus soli", copilul găsit pe teritoriul României ar trebui să păstreze cetăţenia română chiar dacă s-ar dovedi că părinţii săi sunt cetăţeni străini.

2. Dobândirea cetăţeniei române prin adopţie

Cetăţenia română se dobândeşte prin adopţie de către copilul cetăţean străin sau fără cetăţenie" dacă:

adoptatorii sunt cetăţeni români sau, atunci când adopţia se face de către o singură persoană, aceasta este cetăţean român;

adoptatul nu a împlinit vârsta de 18 ani.

În cazul în care numai unul dintre adoptatori este cetăţean român, cetăţenia adoptatului va fi cea stabilită prin acordul adoptatorilor, iar dacă adoptatorii nu cad de acord, cetăţenia adoptatului va fi stabilită de instanţa competentă să încuviinţeze adopţia în funcţie de interesele minorului. Dacă minoral a împlinit vârsta de 14 ani, este necesar consimţământul acestuia.

În condiţiile pervazuln de legea civilă, adopţia poate fi desfăcută, anulată sau declarată nulă.

3. Dobândirea cetăţeniei române la cerere

Cetăţenia română se acordă la cerere persoanei cetăţean străin sau fără cetăţenie care nu a avut niciodată calitatea de cetăţean român şi doreşte să se integreze în societatea românească.

11 1. Doleanu critică prevederea îngălă cu privire la adopţie (nimeni nu prevede condiţiei ca, odată cu cererea de încuviinţare a adopţiei, adoptatorii să solicite dobândirea cetăţeniei române de calm col adoptal. După părerea noastră, nu este necesară o asemenea solicitare întrucât adopţia se face în interesul minorului, iar interesul

minorului presupune idenlilalc de cetăţenie mire adoptator şi adoptai.

lvrsoana care solicită acordarea cetăţeniei române trebuie să îndeplinească următoarele condiţii:

a. s-a născut şi domiciliază la data cererii pe teritoriul României ori, deşi nu s-a născut pe acest teritoriu, domiciliază în condiţiile legii, pe teritoriul statului român de cel puţin 8 ani sau, în cazul în care este căsătorit şi convieţuieşte cu un cetăţean român, de cel puţin 5 ani de la data căsătoriei. În cazul în care solicitantul este o personalitate recunoscută pe plan internaţional ori a investit în România sume care depăşesc 500.000 euro, termenele prevăzute pot fi reduse până la jumătate. Prin teritoriul României se înţelege teritoriul ei actual. Prin urmare, aşa cum remarca profesorul Tudor Drăganu12, dacă un individ s-a născut între 30 august 1940 şi 23 august 1944 pe teritoriul Transilvaniei stăpânit de Ungaria horthystă, el va trebui socotit, în baza Legii 21/1991, născut pe teritoriul României.

Legea, după cum se poate observa, face distincţie între persoanele care s-au născut pe teritoriul României şi alte persoane. În prima situaţie, legea nu mai pune condiţia să fi domiciliat un anumit timp pe teritoriul României, ci numai de a domicilia în timpul cererii, considerându-se că deja există o legătură a acelei persoane cu societatea românească.

b. dovedeşte, prin comportament, acţiuni şi atitudine, loialitate faţă de statul român, nu întreprinde sau sprijină acţiuni împotriva ordinii de drept sau a securităţii naţionale şi declară că nici în trecut nu a întreprins asemenea acţiuni;

c. a împlinit vârsta de l-ai ani;

d. are asigurate în România mijloace legale pentru o existenţă ilcccnt. i, în i. oii (litiilie stabilile de legislaţia privind m-iniul străinilor;

e. ralfi cunoscut cu o bună comportare şi nu a fost condamnat în ţară sau străinătate pentru o infracţiune care îl face nedemn de a fi cetăţean român;

f. cunoaşte limba română şi posedă noţiuni elementare de cultură şi civilizaţie românească, în măsură suficientă pentru a se integra în viaţa socială;

8 – cunoaşte prevederile Constituţiei României şi imnul naţional.

Dingnnu, op. cit., p. 115.

Dacă cetăţeanul străin sau persoana fără cetăţenie care a

solicitat să i se acorde cetăţenia română se află în afara teritoriului statului român o perioadă mai mare de 6 luni în cursul unui an, anul respectiv nu se ia în calcul la stabilirea perioadei prevăzute la lit. a. Procedura acordării cetăţeniei române la cerere presupune parcurgerea următoarelor etape:

„I 1. adresarea unei cereri către Comisia pentru constatarea îi. – condiţiilor de acordare a cetăţeniei, formată pe lângă u. i i Ministerul Justiţiei din 5 magistraţi de la Tribunalul <vA: rov Municipiului Bucureşti, desemnaţi pe patru ani de o... preşedintele acestei instanţe;

r –, 2. publicarea în Monitorul Oficial a cererii de acordare a v> cetăţeniei române (în extras);

examinarea cererii de către Comisie după trecerea unui interval de 30 de zile de la data publicării ei în Monitorul Oficial şi trimiterea raportului comisiei, împreună cu cererea de acordare a cetăţeniei, ministrului justiţiei. În cazul în care nu sunt îndeplinite condiţiile cerute de lege pentru acordarea cetăţeniei, pe baza raportului comisiei, ministrul justiţiei va comunica aceasta petiţionarului. împotriva comunicării ministrului justiţiei persoana nemulţumită se poate adresa instanţei de contencios administrativ competente, în termen de 15 zile de la primirea acesteia13.

acordarea cetăţeniei române prin hotărâre de Guvern: „publicată în Monitorul Oficial;

5. depunerea, în termen de 6 luni, a jurământului de credinţă faţă de România.

Jurământul se depune în faţa ministrului justiţiei sau a secretarului de stat desemnat în acest scop. Cetăţenia română se dobândeşte pe data depunerii jurământului de credinţă. Nedepunerea jurământului de credinţă faţă de România în termen de 6 luni de la acordarea cetăţeniei prin hotărâre de Guvern, din vina persoanei căreia i s-a acordat cetăţenia română, conduce la încetarea efectelor hotărârii Guvernului de acordare a cetăţeniei şi, în

3.

4.

13 Calea de atac: împotriva comunicării ministrului justiţiei à l'ust introdusă prin Ordonanţa de urgenţă a (kivernului nr. 68/2002.

consecinţă, persoana în cauză va treimi să refacă întreaga procedură de dobândire a cetăţeniei române la cerere11.

Legea mai reglementează şi situaţiile subsecvente care pot

apărea ca urmare a acordării cetăţeniei române la cerere.

Copilul care nu a împlinit vârsta de 18 ani, născut din părinţi cetăţeni străini sau fără cetăţenie, dobândeşte cetăţenia română odată cu părinţii săi. Bacă numai unul dintre părinţi dobândeşte cetăţenia română, cetăţenia copilului o vor stabili părinţii de comun acord, iar în caz de dezacord tribunalul de la domiciliul minorului, ţinând cont de interesele acestuia. Copilul care a împlinit vârsta de 14 ani trebuie să-şi dea consimţământul.

Dobândirea cetăţeniei române (la cerere) de către un soţ nu are niciun efect asupra cetăţeniei celuilalt soţ. Celălalt soţ poate dobândi, la cerere, cetăţenia română.

Cetăţenia română se poate acorda şi persoanei care a avut această cetăţenie şi care cere redobândirea ei, cu păstrarea cetăţeniei străine şi stabilirea domiciliului în ţară sau cu menţinerea acestuia în străinătate (art.10 din lege). Într-un asemenea caz, persoana trebuie să îndeplinească următoarele condiţii:

să îi împlinit vârsta de 18 ani;

dovedeşte, prin comportament, acţiuni şi atitudine, loialitate faţă de statul român, nu întreprinde sau sprijină acţiuni împotriva ordinii de drept sau a securităţii naţionale şi declară că nici în trecut nu a întreprins asemenea acţiuni;

are asigurate în România mijloace legale pentru o existenţă decentă, în condiţiile stabilite de legislaţia privind regimul străinilor;

este cunoscut cu o bună comportare şi nu a fost condamnat în ţară sau străinătate pentru o infracţiune care îl face nedemn de a fi cetăţean român.

De asemenea, persoana care îşi menţine domiciliul în străinătate trebuie să depună jurământul de credinţă în faţa şefului misiunii diplomatice sau al oficiului consular al României din ţara în care Sancţiunea nedepuncrii jurământului de credinţă faţă de România din vina persoanei căreia i s-a acordat cetăţenia română a fost introdusă prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. (M/2002.

mi domiciliază. Data la care s-a depus jurământul de credinţă semnifică data redobândirii cetăţeniei române. După depunerea jurământului, şeful misiunii diplomatice sau consulare, va elibera persoanei căreia i s-a acordat cetăţenia certificatul constatator. În cazul în care persoana în cauză îşi stabileşte domiciliul în ţară, aceasta va depune jurământul de credinţă în faţa Ministrului Justiţiei sau a

secretarului de stat desemnat în acest scop în termen de 6 luni de la acordarea cetăţeniei române prin hotărâre de Guvern.

Dobândirea cetăţeniei române de către unul din soţi nu are nicio consecinţă asupra cetăţeniei celuilalt soţ. Soţul cetăţean străin poate dobândi cetăţenia română la cerere.

În privinţa copilului minor, legea prevede că părinţii hotărăsc pentru copiii lor minori cu privire la cetăţenie şi că minorul care a împlinit vârsta de 14 ani trebuie să-şi exprime consimţământul. Dacă părinţii nu cad de acord, va decide tribunalul de la domiciliul minorului, ţinând seama de interesele acestuia.

Situaţia foştilor cetăţeni români care au pierdui cetăţenia română înainte de 1989 şi doresc redobândirea acesteia (ari.35 din Legea 21/1991, republicată). Legea cetăţeniei a prevăzut un regim simplificai de redobândire a cetăţeniei române de către foştii cetăţeni români care înainte de 22 decembrie 1989 au pierdut cetăţenia română din diferite motive, li s-a ridicat cetăţenia română fără voia lor sau din alte motive neimputabile lor. Potrivit logii, foştii cetăţeni români, precum şi descendenţii acestora, pot redobândi cetăţenia română în baza unei declaraţii autentificate, în străinătate, la misiunile diplomatice sau consulare ale României, iar în ţară, la notarul public, chiar dacă au altă cetăţenie şi nu îşi stabilesc, domiciliul în România.

Această procedură presupunea acordarea cetăţeniei-romane fără examinarea cererii de către comisia specială pentru constatarea condiţiilor de acordare a cetăţeniei, care funcţionează pe lângă Ministerul Justiţiei, precum şi fără parcurgerea celorlalte etape prevăzute de lege, până la adoptarea hotărârii Guvernului de acordare a cetăţeniei, fiind suficientă o declaraţie autentică dată de persoana în cauză în străinătate, la misiunile diplomatice sau oficiile consulare ale României, iar în ţară la notarul public.

Prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 167/2001 aprobată prin Legea 225/2002, aplicarea art. 35 din Legea cetăţeniei române nr. 21/1991 republicată, a fost suspendată pe o perioadă de 6 luni, urmând ca în acest interval de timp să fie analizate modalităţile de a se realiza o reglementare unitară pentru toţi foştii cetăţeni români care au pierdut cetăţenia română din diferite motive.

Pornindu-se de la faptul că din evidenţele Guvernului rezultă că în timp caracterul reparatoriu al dispoziţiilor art.35 din Legea 21/1991 s-a diminuat mult, întrucât solicitanţii au urmărit cel mai

adesea să beneficieze de efectele de natură patrimonială ale acestora, prin Ordonanţa de urgenţă a Guvernului nr. 68/2002 s-a abrogat articolul 35 din Legea 21/1991, urmând ca toate persoanele ce intrau sub incidenţa acestui articol să dobândească cetăţenia română în condiţiile art. 10 din lege, prin hotărâre a Guvernului şi după parcurgerea procedurii din faţa comisiei pentru constatarea condiţiilor de acordare a cetăţeniei15. În acest fel s-a ajuns la o reglementare unitară pentru toţi foştii cetăţeni români care au pierdut cetăţenia română din diferite motive

III. Modurile de pierdere a cetăţeniei române.

1. Retragerea cetăţeniei române.

Se poate retrage cetăţenia română celui care:

aflându-se în străinătate, săvârşeşte fapte deosebit de grave prin care vatămă interesele statului român sau lezează prestigiul României;

aflându-se în străinătate, se înrolează în forţele armate ale unui stat cu care România a rupt relaţiile diplomatice sau cu care este în stare de război;

a obţinut cetăţenia română prin mijloace frauduloase;

eslo cunoscut ca având legături cu grupări teroriste sau le-a sprijinit, sub orice formă, ori a săvârşit alte fapte care pun în pericol siguranţa naţională.

Retragerea cetăţeniei române" \ în baza Legii 21/1991, a suferit o importantă modificare prin art. 5 alin. 2 din Constituţia României.

de nmlive în Ordonmu>i de urgon, a n Guvernului nr. 08/2002 pentru modificare) şi completare) f. egii cetăţeniei minime nr. 21/1H91. Alin staln, precum Germania, exclud posibilitatea retragerii cetăţeniei de modalitatea dobândirii ei. „Naţionalitatea germană nu poate

Potrivit acestui articol, cetăţenia română nu poate fi retrasă acelora care au dobândit-o prin naştere. După cum precizează profesorul Tudor Drăganu17, norma constituţională ridică cel puţin două probleme:

Cetăţenii români care au dobândit cetăţenia prin repatriere vor trebui sau nu să fie socotiţi cetăţeni români prin naştere? Se poate retrage cetăţenia română celui care a dobândiţii o privi repatriere? După părerea noastră, repatriatului nu i se poate retrage cetăţenia română întrucât el s-a născut cetăţean român, iar faptul administrativ

ulterior al pierderii şi redobândirii cetăţeniei române nu afectează cu nimic îi faptul primar al dobândirii cetăţeniei române prin naştere (* (jus sanguinis);

Străinul care a dobândit cetăţenia română prin adopţie poate să piardă cetăţenia română prin retragere având în vedere i faptul că adopţia asimilează adoptatul cu copilul născut din căsătorie? în acest caz considerăm posibilă retragerea cetăţeniei române întrucât faptul juridic al adopţiei nu suplineşte legătura de sânge care leagă obiectiv şi subiectiv un individ de statul său.

Literatura de specialitate şi practica politică a mai ridicat două probleme în legătură cu instituţia retragerii cetăţeniei române.

Prima: potrivit art. 15 din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului „Orice individ are dreptul la o cetăţenie" (alin. l). Posibilitatea retragerii cetăţeniei române nu încalcă acest principiu sacru al Declaraţiei Universale? Răspunsul îl oferă, după părerea noastră, alin. 2 al aceluiaşi articol din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului: „Nimeni nu poate fi lipsit în mod arbitrar de cetăţenia sa, nici de dreptul de a-şi schimba cetăţenia". Prin urmare, atunci când există motive temeinice – precum cele enunţate de legea română – se poate retrage cetăţenia română fără a încălca dispoziţiile Declaraţiei Universale a Drepturilor Omului.

fi retrasă. Pierdeam naţionalităţii nu poate interveni decât în virtutea unei legi şi, atunci când intervine împotriva voinţui celui interesat, mumii dacă acesta nu devine, datorită acestui fapt, apatrid „(art. 1 (3 alin. l din Constituţia Germaniei). 17 Tudor Drăganu, op. cit., p. 118

1 U cazul fostului rege al României nu ar fi fost necesară îndeplinirea procedurii de repatriere în vederea redobândirii cetăţeniei române? Guvernul României a considerat că fostul rege nu a pierdut niciodată cetăţenia română, deoarece Decizia nr. 797/1948 a Consiliului de Miniştri este lovită de nulitate absolută întrucât actul a fost emis sub presiunea unor forţe străine care au decis destinul politic al României acelor vremuri. Prin urmare, Guvernul a revocat acel act abuziv şi, în consecinţă, fostul rege nu trebuie să recurgă la redobândirea cetăţeniei române întrucât nu a pierdut-o niciodată18.

2. Renunţarea la cetăţenia română.

Spre deosebire de retragere, renunţarea la cetăţenia română este o procedură amiabilă de rezolvare a unui conflict juridic care

vizează statutul cetăţenesc al unui individ.

Legea 21/1991 reglementează în detaliu condiţiile şi procedura de renunţare la cetăţenia română. Se poate aproba renunţarea la cetăţenia română numai cetăţeanului român care a împlinit vârsta de 18 ani şi numai pentru motive temeinice. De asemenea, cel care renunţă la cetăţenia română trebuie să facă dovada că va dobândi o altă cetăţenie (pentru evitarea calităţii de cetăţean apatrid).

l'poate cere renunţarea la cetăţenia română cel care:

nu este învinuit sau inculpat într-o cauză penală ori nu are de executat o pedeapsă penală;

nu este urmărit pentru debite de către stat sau faţă de persoane juridice ori fizice din ţară sau, având asemenea debite, le achită ori prezintă garanţii corespunzătoare pentru achitarea lor;

a dobândit ori a solicitat şi are asigurarea că va dobândi o altă cetăţenie.

Cererea de renunţare la cetăţenie se aprobă de Guvern la propunerea ministrului justiţiei. Cetăţenia română se pierde pe data publicării în Monitorul Oficial a hotărârii guvernamentale, i O< în i «iitru (letalii, vezi, Teofil Pop, „Legalitatea demersului guvernamental vis-à-vis de fostul rege al României", în România liberă, seria nouă, nr. 2H5/12. H1.1997, citat de Victor Duciilescu ş.a., Constituţia României, comentată şi adnotată, Kd. Lumina Lex, 10 07, p.:»: i-34.

3. Alte cazuri de pierdere a cetăţeniei române.

Din analiza prevederilor legii cetăţeniei mai pot fi deduse următoarele situaţii de pierdere a cetăţeniei române:

a) adopţia copilului minor, cetăţean român, de către un cetăţean străin. În acest caz, minorul pierde cetăţenia română dacă, la cererea adoptatorului său, după caz, a adoptatorilor, a dobândeşte cetăţenia acestora în condiţiile prevăzute de legea străină. Minorului care a împlinit vârsta de 14 ani i sc. 1 cere consimţământul;

b) stabilirea filiaţiei copilului găsit pe teritoriul României duce îi., la pierderea cetăţeniei române dacă părinţii sunt cetăţeni, străini sau un părinte este cetăţean străin, iar celălalt nu este cunoscut;

c) pierderea cetăţeniei române de către copilul minor în urma schimbării cetăţeniei părinţilor, dacă minorul domiciliază împreună cu părinţii în străinătate sau părăseşte ţara împreună cu ei;

d) copilul minor, încredinţat prin hotărâre judecătorească părintelui care are domiciliul în străinătate şi care renunţă la cetăţenie,

pierde cetăţenia română pe aceeaşi dată cu părintele căruia i-a fost încredinţat şi la care locuieşte, cu condiţia obţinerii acordului celuilalt părinte, cetăţean român, e) anularea, declararea nulităţii sau desfacerea adopţiei unui minor de către un cetăţean român.

IV. Drepturi şi obligaţii specifice pe care le au numai cetăţenii români.

Legătura politică şi juridică stabilită între statul român, pe do-o parte, şi cetăţeanul român, pe de altă parte, presupune existenţa unor drepturi şi obligaţii reciproce.

1. Drepturi pe care le au numai cetăţenii români.

a) Dreptul de a alege şi de a fi aleşi în organele reprezentative ale statului.

Potrivit Constituţiei, au dreptul de a alege cetăţenii care au împlinit vârsta de 18 ani, până în ziua alegerilor inclusiv, fiind excluşi din categoria alegătorilor debilii sau alienaţii mintal, puşi sub interdicţie, precum şi cei condamnaţi prin hotărâre judecătorească definitivă la pierderea drepturilor electorale. v. – *>:

Pentru a putea fi aleşi în Camera Deputaţilor sau în organismele locale (primar, consilier local sau judeţean) candidaţii trebuie să fi împlinit vârsta de cel puţin 23 de ani, pentru a fi aleşi în Senat trebuie să fi împlinit vârsta de cel puţin 33 de ani, iar pentru funcţia de Preşedinte al României candidaţii trebuie să fi împlinit vârsta de cel puţin 35 de ani.

În dezbaterile Adunării Constituante s-a propus ca aceia care vor candida pentru Adunarea Deputaţilor sau Senat să aibă numai cetăţenia română şi să fi domiciliat în România timp de 5 ani înainte de ziua alegerilor. Pentru funcţia de Preşedinte al României, candidaţii, pe lângă vârsta de cel puţin 35 de ani, trebuia să aibă numai cetăţenia română şi domiciliul în România în ultimii 5 ani. Asemenea amendamente nu au fost reţinute de Adunarea Constituantă 19. Este interesant că în practica unor state central şi est-europene a fost reţinută în Constituţie o asemenea cerinţă cu privire la domiciliu. În Rusia, de exemplu, candidatul la funcţia prezidenţială trebuie să fi împlinit 35 de ani şi să aibă reşedinţa permanentă în Federaţia Rusă de cel puţin 10 ani (art. 81 – 1, Constituţia Rusiei). În Bulgaria, poate fi ales Preşedinte orice cetăţean bulgar prin naştere, care are 40 de ani împliniţi şi a trăit în ţară în cursul ultimilor 5 ani (art. 93.2 din Constituţia Bulgariei). Mai nuanţat este privită problema în

Macedonia: candidatul la funcţia prezidenţială trebuie să fi împlinit vârsta de cel puţin 40 de ani şi să aibă, în ultimii 15 ani, reşedinţa în Macedonia cel puţin 10 ani (art. 80, Constituţia Macedoniei). Constituţia Republicii Moldova conţine următoarea prevedere: „Pentru funcţia de Preşedinte al Republicii Moldova pot candida cetăţenii Republicii Moldova care au împlinit vârsta de 35 de ani, au locuit sau locuiesc pe teritoriul ei nu mai puţin de 10 ani şi posedă limba de stat" (art. 7H.2 Constituţie). În Polonia, condiţia domiciliului în ultimii 5 ani pe teritoriu polonez este cerută doar pentru senatori şi deputaţi şi nu pentru Preşedintele Republicii (art. 96, Constituţia Poloniei).

În termenii „majoratului electiv" (vârsta la care o persoană poate fi aleasă) considerăm că excepţia o constituie Italia, 40 de ani pentru senatori, 25 de ani pentru deputaţi şi 50 de ani pentru Preşedintele Republicii, iar regula este 25 – 35 de ani pentru senatori şi Preşedinte şi 21 – 23 de ani pentru deputaţi.

l'ontru (loialii, vezi, Victor Duculoscu ş.a., op. cit., p. 130 – 131

b) Dreptul de a ocupa fiindii şi demnităţi publice, civile şi ţ militare.

Textul constituţional (art. 16.3), aşa cum a fost el revizuit, conferă posibilitatea celor care deţin o altă cetăţenie, pe lângă cea română, însă au domiciliul în România să ocupe astfel de funcţii: aceste „funcţii şi demnităţi" pot fi ocupate de persoanele care au cetăţenia română şi domiciliul în ţară.

Din interpretarea textului constituţional rezultă implicit că funcţiile private (cele care nu implică exercitarea puterii de stat) vor putea fi ocupate şi de cetăţenii străini şi apatrizi.

Condiţia domiciliului pe teritoriul României este logică şi constituie o garanţie a fidelităţii faţă de statul român. Apreciem că nu se justifica interdicţia persoanelor cu dublă cetăţenie (cetăţenia română şi o altă cetăţenie), care domiciliau pe teritoriul României, să nu poată candida la funcţii şi demnităţi publice în România. Mai mult decât atât, în perspectiva integrării României în Uniunea Europeană, modificarea Constituţiei permite cetăţenilor Uniunii Europene să candideze la anumite funcţii şi demnităţi publice în România2". Urmărind aceeaşi logică, prin revizuirea textului constituţional a fost introdus un nou articol cari; prevede că, în condiţiile adonini României la Uniunea Europeană, cetăţenii români au dreptul de îi alege şi de a fi aleşi în Parlamentul European (arl. Să Constituţie).

c) Dreptul cetăţeanului român de a nu fi extrădat sau expulzat din România.

În baza legăturii politice şi juridice stabilite prin raportul de cetăţenie, cetăţeanul român nu poate fi extrădat şi expulzat din România (art. 19.1. Constituţie). Un asemenea principiu este larg răspândit în dreptul internaţional, singura excepţie notabilă constituind-o Anglia şi S.U.A., care permit extrădarea propriilor cetăţeni. Prin derogare de la prevederile al. l, cetăţenii români pot fi extrădaţi în baza convenţiilor internaţionale la care România este parte, în condiţiile legii şi pe bază de reciprocitate (art. 19.2. Constituţie).

al „în condiţiile înlemni României /u llniuium Europeană, catalanii Uniunii care îndeplinesc carin [ăla legii un dreptul da a alega şi da a fi aleşi [xmtni constitutiva <tutoriln (ilor adminisim ţioi publici: locala şi panini Parlamentul European". (art. 16 al. 4, Constituţia Koinâniei)

Extrădarea este un act politico-juridic între două state, care constă în predarea infractorului ori condamnatului statului unde s-a săvârşit infracţiunea sau s-a pronunţat condamnarea21. Prin urmare, există două forme ale extrădării: extrădarea infractorului (în vederea judecării lui pe teritoriul statului unde a săvârşit infracţiunea), şi extrădarea condamnatului (în vederea executării pedepsei pe teritoriul statului unde a fost condamnat).

Practica extrădării se întâlneşte în cazul unor infracţiuni grave precum traficul de stupefiante, traficul de arme, piraterie, terorism, omor deosebit de grav etc.

În baza convenţiilor internaţionale2 –, o persoană nu poate fi extrădată din România pentru raţiuni politice sau dacă în ţara respectivă persoană în cauză ar putea fi condamnată la moarte ori ar exista riscul de a fi supusă torturii.

Din România pot fi extrădaţi şi expulzaţi cetăţenii străini şi apatrizi, numai în baza unei convenţii internaţionale sau în condiţii de reciprocitate.

Expulzarea, într-o definiţie consacrată, „este instituţia juridică în virtutea căreia autorităţile publice dintr-un stat pot să oblige o persoană (cetăţean străin sau apatrid) să părăsească ţara, punând astfel capăt, în mod silii, sculerii acestei persoane po teritoriul său" 21. Expulzarea, deşi motivată de considerente predominant politice, nu

poate fi arbitrară şi trebuie să i se lase expulzatului dreptul de a alege statul pe teritoriul căruia urmează să fie expulzat.

Extrădarea sau expulzarea se hotărăşte de către justiţie, garantul suprem al respectării drepturilor şi libertăţilor cetăţeneşti într-un stat de drept.

În strânsă corelaţie cu drepturile prevăzute la art.19 din Constituţie, apare dreptul cetăţeanului român de a locui pe teritoriul României şi de a-şi stabili domiciliul sau reşedinţa în orice localitate din ţară24, de a emigra, precum şi de a reveni în ţară (art. 25, Constituţie).

loiin Oiinuia, Ihitat de drept penal. l'arlea generală. Kd. AII, Uucureşti, 1992, p. 08.

Convenţia canini torturii şi altor pedepsa sau tratamente crude, inumane sau degradante, adoptată de OM! în 194H, nililicală de Koiii Ania. i.

Ion Duloami, op. cit., p. 46.

Tuclor Drăganu, op. cit., p. 11) 7

d) Dreptul de a deţine terenuri în proprietate

Constituţia României garantează în art. 44 dreptul de proprietate precum şi creanţele asupra stalului, ocrotind şi garantând în mod egal proprietatea privată, indiferent de proprietar.

În urma procedurii de revizuire a Constituţiei României, noua formulare a art.44.2 prevede că: „Cetăţenii străini şi apatrizii pot dobândi dreptul de proprietate privată asupra terenurilor numai în condiţiile rezultate din aderarea României la Uniunea Europeană şi din alte tratate internaţionale la care România este parte, pe bază de reciprocitate, în condiţiile prevăzute prin lege organică, precum şi prin moştenire legală". În consecinţă, cetăţenii străini vor putea deţine terenuri în proprietate în România în următoarele condiţii:

cetăţenii statelor din Uniunea Europeană vor putea deţine terenuri în condiţiile prevăzute de tratatul de aderare a României la Uniunea Europeană (în esenţă, potrivit negocierilor actuale de aderare a României la Uniunea Europeană, cetăţenii Uniunii vor putea deţine terenuri în proprietate la 5 respectiv 7 ani de la aderarea României la Uniunea Europeană, în funcţie de situarea terenurilor în extravilan sau intravilan;

alţi cetăţeni străini, în afara acelora din Uniunea Europeană, vor putea deţine terenuri în proprietate în condiţiile prevăzute de tratatele

bilaterale încheiate de România cu alte state, sub rezerva reciprocităţii;

foştii cetăţeni români vor putea dobândi dreptul de!» proprietate asupra terenurilor în România prin moştenire legală.

În legătură cu faptul că, în prezent, cetăţenii străini şi apatrizi faţă de care nu se aplică asemenea tratate internaţionale nu pot dobândi dreptul de proprietate asupra terenurilor, multiple discuţii a provocat art. 30 din Legea nr. 35/1991 privind regimul investiţiilor străine în România, modificată în 1997: „Societăţile comerciale cu capital parţial sau integral străin, constituite ca persoane juridice române, pot dobândi oricând, pe durata existenţei acestora, dreptul de proprietate şi orice alte drepturi reale asupra terenurilor necesare pentru realizarea obiectului de activitate". S-a susţinut că acest articol încalcă prevederile Constituţiei întrucât conferă acestor cetăţeni străini dreptul de a deţine terenuri în proprietate. În realitate, după cum s-a subliniat în doctrină2", textul constituţional este respectat întrucât societatea comercială cu capital parţial sau integral străin arc personalitate juridică română şi se supune legilor statului român. De altfel, şi Legea 105/1992 cu privire la raporturile de drept internaţional privat susţine un asemenea punct de vedere: „Statutul organic al filialei este supus legii statului pe al cărui teritoriu şi-a stabilit propriul sediu, independent de legea aplicabilă persoanei juridico care a înfiin (at-o".

Rămâne de discutat regimul dreptului de proprietate asupra terenurilor în cazul dizolvării societăţilor comerciale cu capital parţial sau integral străin întrucât, în acest caz, dreptul de proprietate asupra terenurilor revine unei persoane fizice de cetăţenie străină. Faţă de situaţia amintită s-au propus următoarele soluţii:

trecerea terenului în proprietatea statului român, fără niciun fel de condiţionare;

obligaţia titularului dreptului de proprietate – cetăţean străin – de a înstrăina terenul în termen de un an de la încetarea societăţii (soluţie avută în vedere şi de Legea 18/1991);

posibilitatea dobândirii dreptului de concesiune asupra terenului pe bază de licitaţie publică, în condiţiile legii.

O combinaţie a ultimelor două soluţii pare a fi cea mai apropiată de spiritul Constituţiei şi de legislaţia internaţională în domeniu.

2. Obligaţii specifice condiţiei de cetăţean român

1. Obligaţia de a respecta Constituţia şi legile ţării avui

2. Obligaţia de fidelitate faţă de ţară

I. Obligaţia de a presta serviciul militar, în condiţiile legii

4. Obligaţia de a contribui cu impozite şi taxe la cheltuielile publice

5. Obligaţia de a exercita cu bună credinţă drepturile şi libertăţile cetăţeneşti conferite de Constituţie şi alte legi.

TERITORIUL

Teritoriul constituie acea parte a globului pământesc asupra căreia un stat îşi exercită suveranitatea sa, în mod exclusiv şi

Vidur l) iiciil (! St: u, oji. r.il., p. 14 (1.

deplin2". Dacă pot exista teritorii fără stat (Amartica, pont ni raţiuni ştiinţifice, spaţiul extra-atmosferic şi corpurile celeste care, în virtutea tratatelor internaţionale, nu pot face obiectul apropierii de către state), totuşi, un stat nu poate exista fără un teritoriu determinat27. Teritoriile pot prezenta diverse particularităţi28 care au repercusiuni directe sau indirecte asupra structurii statale.

Teritoriul de stat este format din: teritoriul terestru (solul şi subsolul);

teritoriul acvatic (apele interioare, marea teritorială, zona „s 1* economică exclusivă şi platoul continental); r!-i spaţiul aerian".

Apele interioare – sunt formate din râuri, lacuri, canale şi apele porturilor.

Marea teritorială – este acea parte din apele mării sau oceanului, de-a lungul ţărmului unui stat, cuprinsă între linia de bază şi linia exterioară a ei şi care se află sub suveranitatea statului riveran—.

— Linia de bază corespunde fie cu linia ţărmului sau a celui mai mare reflux, fie cu o linie de baza dreaptă în cazul în care ţărmul statului este neregulat (ex. Ţărmul norvegian).

Convenţia asupra dreptului mării din $19H_2$ prevede că fiecare stat îşi stabileşte întinderea mării sale teritoriale, întinderi; carii nu poate depăşi 12 milo marine (22.224 m)" 1.

„L. Tukacs, Marţian N., Dicţionar de ilivplinti: maţional [nihlic, I. d. Ştiinţifică, Uucureşti, p. 129.

27 Dominique Turpin, Droii consiliutionnel, PUF, Paris, 1992, p. 29. Potrivii unui punct tic; vedere contrar, susţinut de L. Duguit, stalul poate lua naştere şi în absenta teritoriului. Statul se defineşte prin diferenţierea dintre guvernanţi şi guvernaţi, diferenţiere carii poate

interveni şi în sânul unui trib nomad. Prin urmare, în concepţia lui Duguit, teritoriul este neesenţial pentru stat.

28 Teritoriile statale pot fi fracţionale (cazul S.U.A., cu Alaska şi insultile Hawaii), enclavate, în totalitate, într-un teritoriu străin (San-Marino, Lesolho, Vatican) sau în parte (enclava italiană Campionii din Klveţia sau enclava armeană Nagodno Karabach din Azerbaidjan). Sub aspectul dimensiunii teritoriului, statele prezintă o varietate extremă: de la 2, 5 knr (Monaco), O, 44 kmz (Vatican) la 22.402.200 km* (fosta Uniune Sovietică).

2 J Marţian Niciu, Dmpt internaţional public, VA. „Chemarea" laşi, 1992, p. M). 311 întinderea mării teritoriale a fost mult timp fixată la 3 mile marine, regulă numită şi „cât po (i tragi! cu tunul", „...

3 fi hi dreptul internaţional contemporan se consideră că zona economică exclusivă şi platoul continental constituie o prelungire a statului riveran.

zona economică exclusivă: este zona situată dincolo de marea teritorială, pe o întindere de cel mult 200 mile marine, calculate de la linia de bază a mării teritoriale. Drepturile şi jurisdicţia statului riveran, precum şi drepturile şi libertăţile statelor sunt reglementate de Convenţia asupra dreptului mării din $19H_2$.

platoul continental: este solul şi subsolul marin, aflat dincolo de linia exterioară a mării teritoriale, până la o adâncime de 200 metri sau dincolo de această limită, până la punctul unde adâncimea apelor de deasupra permite exploatarea resurselor naturale ale acestor regiuni. Drepturile statului riveran asupra platoului sau continental sunt reglementate de Convenţia de la Geneva din 1958. Convenţia nu recunoaşte o suveranitate deplină statelor riverane, ci doar anumite drepturi suverane asuprii platoului continental, în vederea exploatării resurselor naturale.

Constituţia României din 1991 prevede că marea teritorială, resursele naturali! ale zonei economice exclusive şi alo platoului continental lac obiectul exclusiv al proprietăţii publice (art. 135 alin.4 din Constituţie).

Spaţiul aerian: reprezintă coloana de aer de deasupra teritoriului terestru. şi a celui acvatic până la limita inferioară a spaţiului cosmic.

Delimitarea teritoriului se face prin frontiere.

Frontierele sunt linii reale sau imaginare trasate între diferite

puncte ale globului pământesc pentru a delimita teritoriul unui stat.

Frontierele unui stat pot fi:

naturale (orografice), adică stabilite prin intermediul formelor de relief;

artificiale, adică stabilite pe baza unor meridiane sau paralele (ex. frontiera dintre cele două state coreene este paralela 38 latitudine nordică).

Constituţia României din 1991, în art.3 alin. l, a consacrat caracterul inalienabil al teritoriului României, interzicând astfel orice formă de înstrăinare a acestuia.

Teritoriul României este organizai, sub aspect administraiiv, în comune, oraşe şi judeţe. În condiţiile legii, unele oraşe sunt declarate, municipii.

— PUTEREA DE STAT

Il: Simpla coexistenţă a unei populaţii pe un teritoriu determinat nu dă naştere unui stat. Pe lângă componenta umană (populaţia) şi materială (teritoriul), un stal are nevoie şi de componenta formală, adică de puterea de stat.

Puterea de stat desemnează existenţa unei autorităţi publice care exercită puterea asupra unei populaţii aflate pe un teritoriu determinat. Uneori, puterea de stat a fost desemnată prin termenul de suveranitate11. O asemenea utilizare a noţiunii de suveranitate poate conduce la o confuzie regretabilă, având în vedere faptul că multe constituţii şi documente internaţionale nu echivalează aceste noţiuni, ci consideră suveranitatea un atribut al „poporului" sau al „naţiunii" 32. Alţi autori au desemnat prin termenul „suveranitate" totalitatea prerogativelor cave formează puterea statului 1. În acest sens, suveranitatea se confundă cu puterea de comandă a stalului pe care el o exercită prin organele sale asupra indivizilor şi grupărilor umane de pe teritoriul său.

Într-o altă accepţiune, suveranitatea se prezintă sub două forme: supremă pe plan intern şi independentă pe plan extern. Dimensiunea supremă a suveranităţii semnifică faptul că pe plan intern statul este lipsit de orice subordonare faţă de orice altă putere, statul dispunând, potrivii expresiei lui Jellinek, de „competenţa propriei competenţe". Dimensiunea externă a suveranităţii semnifică dreptul fiecărui stat, în limitele şi cadrele dreptului internaţional, de a decide în problemele interne şi externe fără niciun fel de constrângere

din partea altoi autorităţi slalale sau suprastatale. Suveranitatea este apanajul statului, spre deosebire de organizaţiile internaţionale (Uniunea Kuropoană, ONU) care nu pot beneficia decât de transferul de competenţe".

CC. Knrinaiscii, Curs în div.pl ronsliln (i<m (il. îâiictin-şli, 1! M0, p. 487. Lnferrioro, Manual de droil amst Huiionncl, l mis, li) 47, p. 358 – 35!). Tutlor Dingnnu, op. cit., p. 204.

M. de la Higiii! d (! Villeni Miw, cilal de Tuilor Dră-am, î» op. cit., p. 21) 4.). (îicquel, op. cit., p. 57.

Concepţia tradiţionalii a suveranităţii absolute a suferit şi suferă serioase limitări în perioada contemporană, limitări determinate fie de dreptul coniunilar, fie de dreptul de ingerinţă umanitară în strânsă legătură cu problematica protecţiei drepturilor şi libertăţilor cetăţeneşti15.

Indiferent de accepţiunile atribuite suveranităţii, ea nu este însăşi autoritatea politică, ci unul dintre atributele acesteia sau ale puterii de stat".

Puterea de stat are următoarele trăsături":

reprezintă forma oficială a puterii politice este o putere suverană

deţine monopolul legitim al utilizării /orjei pe un teritoriu determinat este o putere subordonată dreptului.

TEORIA SEPARAŢIEI PUTERILOR ÎN STAT

Intuit de către Aristotel, paternitatea principiului separaţiei puterilor în stat aparţine, dincolo de Canalul Mânecii, lui John Locke, iar dincoace lui Montesquieu. l'ornind de aici, separaţia puterilor a dominat istoria politică americană, începând cu 1776, cea franceză, începând cu 1789 şi, în general, istoria politică a tuturor regimurilor democratice. Originile acestui principiu sunt seculare, dar necesitatea lui este mereu actuală.

Actualitatea celebrei formule a lui Montesquieu constituie dovada supremă a perenităţii separaţiei puterilor în stat: „Oricine deţine puterea, are tendinţa de a abuza de ea şi va merge până acolo unde întâlneşte limite. Însăşi vhiutea are nevoie de îngrădiri. Pentru a împiedica abuzul puterii, trebuie ca, prin rânduiala statornicită, milciva să oprească puterea".

Analizând atributele stalului, filosoful francez distinge trei puteri: legislativă, executivă şi judecătorească – puteri care se

Pentru (loialii, vezi, Philippe Anlant, Institutions politiques ci droil constiltil/onnol, JX, D), l'ari. s, 1991, p. 21 – 25.

Ion Deleanu, op. cit., p. HM).

Doctrina franceză reţine următoarele trăsături ale puterii dn stat, trăsături prin care se deosebeşte de alin putori care se manifestă în societate: o putere, centralizată, extrapatriwoniiilă, civilă şi temporală.

prezintă ca trei forţe egale, încredinţate câte unei categorii de organe, fiecare având rolul unei supape de siguranţă pentru celelalte două în vederea prevenirii arbitrarului şi a concentrării puterilor.

Filosoful francez ajunge la justificarea separaţiei puterilor în baza a cel puţin trei considerente:

a) oricine deţine puterea este tentat să abuzeze de ea şi merge până acolo unde găseşte limite şi de aceea puterea trebuie; să oprească puterea;

b) numai separaţia puterilor poate asigura respectul şi aplicarea legii;

c) numai o putere judecătorească (distinctă de cea legislativă şi cea executivă) separată şi independentă, poate veghea la buna funcţionare a sistemului politic, constituind coloana vertebrală a acestuia.

Deşi numele doctrinei separaţiei puterilor în stat este legat de Montesquieu, aşa cum am demonstrat, acesta nu reprezintă „punctul terminus" al teoriei separaţiei puterilor în stat. În concepţia noastră, doctrina separaţiei puterilor în stat este desăvârşită doar după includerea contribuţiei „părinţilor fondatori" ai constituţiei americane.

În sinteză, aplicarea principiului separaţiei puterilor în stat presupune:

colaborarea funcţională a puterilor, ceea ce implică:

a. separarea riguroasă în privinţa puterii judecătoreşti care trebuie întotdeauna să fie independentă de celelalte două;

b. colaborarea – limitată – între puterea legislativă şi cea executivă având în vedere obiectivele apropiate pe care le urmăresc.

separarea organică a puterilor presupune că diversele puteri statale, chiar dacă sunt separate, ele nu sunt izolate unele de altele, ci dotate cu mijloace de acţiune şi control reciproc. Cu alte cuvinte, puterile sunt privite în interdependenţa lor, fiecare dintre cele trei categorii de funcţii ale statului au puterea de a decide şi pe cea de a

împiedica (a se limita, a se opri reciproc). Toate aceste „greutăţi şi contragreutăţi", „măsuri şi contramăsuri" împiedică alunecarea spre confuzia

puterilor şi asigură echilibrul acestora în profitul aplicării corecte a legilor şi a respectării libertăţilor individuale.

După apariţia lui, principiul separaţiei puterilor în stat a fost fie obiectul unei veneraţii quasi religioase, „un adevărat credo al deniocraţiei liberale" (P. Candeiiiet), un „mit fondator", fie obiectul unor critici devastatoare, „ihv/. ia istorică a unui model teoretic pur imaginar" (Charles Eisemnann) sau o „teorie teologică bazată pe o trinitate politică, simplă reproducere a trinităţii divine" (Leon Duguit). S-a mai spus că smogul londonez l-a împiedicat pe Montesquieu, în timpul sejurului său în Anglia, să observe faţeta reală a regimului britanic, fundamental diferită de cea idealizată de el în „Spiritul legilor". Mai mult decât atât, L. Althusser aprecia că separaţia puterilor a avut mai mult un obiectiv conservator decât progresist, asigurând perenitatea unei „clase decadente", adică a nobilimii.

În concepţia noastră principiul separaţiei puterilor în stat nu trebuie să fie sanctificat, dar nici demonizat. Simplu, principiul separaţiei puterilor în stat trebuie judecat şi apreciat după locul lui în istoria politică a regimurilor democratice. Analiza criticilor principiului separaţiei puterilor în stat ne oferă o imagine fidelă cu privire la statutul separaţiei puterilor în stat.

1. Separaţia puterilor în stat a fost criticată pentru motivul ci încalcă principiul uuicilfiţii putorii de stal, din moment ce susţine faptul că în fiecare; stat există trei puteri. În realitate, spun adversarii separaţiei puterilor, „... nu există decât o singură şi unică putere. Unică prin originea sa, unică prin esenţa sa. Scopul statului este unic, activitatea sa îndreptată spre acest scop este una, puterea sa este una indiferent de varietatea posibilă a formelor pe care le incumbă. Constituirea unei puteri statale suverane prin juxtapunerea a trei puteri distincte, teoretic egale, independente şi suverane şi având fiecare obiectul ei propriu, apare nu numai ca fiind contrară tuturor exigenţelor unei concepţii realiste, dar pur şi simplu imposibilă"". În aparenţă, critica pare a fi justificată. În realitate, critica este profund neîntemeiată. Principiul unicităţii puterii de stal nu a fost negat de Montesquieu. În fapt, ceea ce se divizează nu este puterea de stat – unică prin excelenţă – ci exerciţiul acesteia. Ideea lui Montesquieu este

foarte clară: într-o ţară nu există mai multe „puteri" de stat, în sensul în care doctrina constituţională defineşte

Marcel de l; i Higiic de Villencuve, hi fin du dt: sujxinilion des [HHivoirs, Sincy, l'iiris, Îi):

astăzi acest concept, ci mai multe categorii de luncii, de atribuţii, de competenţe ale acesteia care, în mod evident, sunt repartizate unor categorii distincte de organe" 1. Această interpretare rezultă direcl din textul lui Montesquieu: el foloseşte expresia de „pouvoir" pentru puterea de stat, unică prin excelenţă, şi expresia de „jmissiwco" pentru a desemna funcţiile exercitate de diferite organe ale puterii de stat. Aşadar separaţia puterilor în stat nu conţine o „contradicţia in terminis" *", ci doar o „contradicţie" în gândirea acelora care îl interpretează pe Montesquieu. Teza unicităţii puterii de stal, considerată de gândirea marxistă a fi „călcâiul lui Aliile" al doctrinei separaţiei puterilor în stat11, nu afectează separaţia puterilor în stat, doar negarea separaţiei puterilor în stat, din perspectiva marxistă a unicităţii puterii de stat, conduce la concentrarea puterii şi la distrugerea democraţiei. În concepţia marxistă, doctrina separaţiei puterilor în stat nu-şi găseşte aplicabilitatea în statul socialist întrucât întreaga putere politică era deţinută de clasa muncitoare în alianţă cu ţărănimea. Separaţia puterilor, în aceeaşi optică, nu era decât o expresie a luptei burgheziei împotriva despotismului monarhic şi, prin urmare, ea nu se mai justifică în societatea socialistă. În practica însă, respingerea doctrinei separaţiei puterilor în stal nu a urmărit altceva decât să ofere suportul ideologic al instaurării dominaţiei totalitare exercitate de către partidul unic: „partidul comunist. În justificarea unicităţii putorii, sistemul comunist a instituit – formal – o concentrare a puterii în organul suprem reprezentativ <il poporului – adunarea reprezentativă. lâsle cunoscută în România „democraţia numerelor mari" practicată de regimul comunist: se aprecia că o decizie este cu atât mai democratică cu cât mai mulţi cetăţeni participau la adoptarea acesteia. Sunt cunoscute, sub acest fispect, celebrele congrese al ţărănimii la care participau peste 11.000 de ţărani. În realitate, atât adunarea reprezentativă (Parlamentul) cât şi celelalte „instanţe democratice" nu erau docâl paravane pentru exercitarea dictaturii comuniste a partidului unic.

(» Rnovovn Vinbie, /); (pe / constituţional îţi instituţii politici: „VA. Ştefan i rucopiu, Iaşi, 1<KW, n. 151; Inilor Drăgiinu, op. cit., n.

’157; Ioan Muram, Drept constituţional şi instituţii politica, VA. Acinnii, Bucuroşii, 1997, p. 2 o9; Georgus Bunlonu, Droit consd did onno/, I, GI) j, l mis, 1!)!) 7, p., Î. Ă4. Ai I i

Antonie Iorgovan, op. cit., p. 151! (o. novp.vn Vrabie, op. ri-l., p. 150.

2. S-a spus că idooa separaţiei puterilor în stat contravine principiului indivizibilităţii suveranităţii întrucât dacă există mai multe autorităţi politice exclusive trebuie admis că există şi mai multe state12. Principiul indivizibilităţii suveranităţii nu este incompatibil cu existenţa unui nivel de organe specializate (executive, legislative şi judecătoreşti) care exercită funcţiile stalului pe baza principiilor democraţiei reprezentative.

3. S-a susţinut că este absurd să se spună că „funcţia legislativă” se află în echilibru cu „funcţia executivă” întrucât a executa legea nu este egal cu a face legea, de unde rezultă o subordonare a puterii executive faţă de puterea legislativă43. O asemenea critică formulată separaţiei puterilor se lasă cantonată în subterfugii lingvistice şi nu ţine cont de substanţa principiului separaţiei puterilor în stat: „măsuri şi contra-măsuri”, „pârghii şi contra-greutăţi” între puterile statului (celebra formulă americană „checks and balances”). Principiul separaţiei puterilor nu presupune subordonarea puterilor, ci, dimpotrivă, controlul lor reciproc. Numai aşa se poate explica de ce, în regimul parlamentar şi semiprezidenţial, preşedintele poate dizolva parlamentul, iar acesta din urmă poate demite guvernul prin intermediul unei moţiuni de cenzură. La fel, în regimul prezidenţial, definit prin separaţia rigidă a puterilor, preşedintele poate exercita un drept de veto, iar parlamentul poate demite preşedintele prin intermediul procedurii impeacliement-ului.

Mai mult decât atât, pentru a demonstra inconsistenţa acestei critici, subliniem faptu! că, în epoca contemporană, avem de-a face cu o extindere a puterii executive în contextul creşterii complexităţii sarcinilor guvernământului modern. Aşadar, separaţia puterilor în ştiil nu presupune; o subordonare a puterilor în stat, ci un echilibru permanent şi dinamic iară o „reţetă prestabilită”.

4. S-a subliniat faptul că Montesquieu a pornit de la un trinom – puterea legiuitoare, puterea executivă şi puterea judecătorească –, dar a sfârşit, surprinzător şi regretabil, cu un binom, căci, în concepţia sa, judecătorul n-a preţuit prea mult11. Nici această critică nu este

îndreptăţită. Este adevărat faptul că Montesquieu foloseşte, cu privire

Antonio Iorgovan, op.r. îi., p. \W, l>.

1. Dnloiimi. op. cit., p. 6: s.

la puterea judecătorească, expresia că aceasta este „invisible al uulle", dar ea a fost interpretată în afară de context. Montesquieu nu ignoră locul şi rolul puterii judecătoreşti, ci doar subliniază necesitatea ideea independenţei şi imparţialităţii acesteia. Pentru o deplină înţelegere a intenţiei lui Montesquieu redăm formularea acestuia din „Spiritul legilor": „În felul acesta, puterea judecătorească, atât de Iernată de către oameni, nefiind legată nici de o anumită categorie socială, nici de o anumită profesiune, devine, ca să spunem aşa, invizibilă şi nulă. Oamenii nu mai au necontenit pe judecători înaintea ochilor şi se tem de magistratură, nu de magistraţi". Nu trebuie uitat nici faptul că Montesquieu nu reprezintă punctul terminus al separaţiei putorilor în stat. A revenit doctrinei americane rolul de a accentua importanţa ramurii juridice în procesul echilibrării puterilor.

Această critică a stat şi la baza conturării tezei existenţei doar a doua puteri în stat întrucât s-a negat caracterul de putere autorităţii judecătoreşti (Ducrocq, Berthelemy, A. Teodorescu) 45. Teza celor două puteri a rămas la „muzeul antichităţilor dreptului constituţional", fiind contrazisă flagrant de realităţile empirice constituţionale contemporane.

5. Separaţia putorilor, într-o altă critică, este atacată pentru motivul că, fiind axată pe ideea opoziţiei permanente dintre putori, are ca efect paralizarea activităţii statului. În continuarea acestei critici, s-a subliniat faptul că separaţia puterilor în stat presupune funcţionarea şi izolarea absolută a puterilor. Într-un asemenea regim ar trebui să existe trei puteri: executivul (regele, miniştri săi), legislativul (camera de jos şi camera de sus) şi judiciarul (corpul magistraţilor). Fiecare putere ar acoperi foarte exact doar o sferă proprie, fără nicio interferenţă. Fiecare putere în fiecare sferă ar fi asigurată de către un organ riguros distinct de celelalte, iar între puteri nu ar exista niciun fel de mecanism de colaborare şi control reciproc. O simplă lectură a textului din „Spiritul legilor" ne demonstrează faptul că un asemenea model teoretic, pur imaginar, nu există la Montesquieu. „Aceste trei puteri, spune Montesquieu, ar trebui să ajungă la un punct mort, adică la inacţiune. Dar întrucât, datorită mersului necesar al lucrurilor, ele sunt silite să funcţioneze, vor fi nevoite să funcţioneze de comun

acord". Aşadar, nu este greu

45 Pentru detalii, vezi, (! Vrabie, op. cit., p. 15 o. 46

de. observat că la Montesquieu nu era venim de separaţie absolută, ci clic oiiil) mare şi legătură a puterilor. Chiar Monti! S (iiieu vorbeşte în scrierilo sale de un „proiect de lege miraculos" care „a fost promulgat împotriva voinţei comunelor, lorzilor şi regelui". I, a obiecţia clasică a absolutiştilor potrivit căreia acela ce decide în ultimă instanţă, deţine în mod necesar suveranitatea absolută, Montesquieu răspunde: trebuie într-adevăr ca deciziile să fie luat-o, dar a. sta nu înseamnă că deciziile trebuie luate de o putere. O decizie; poate; îi luată de două puteri care s-au pus de acord; şi ele se vor pune de acord – volens nolens – tocmai pentru că o decizie trebuie luată. Adevăratul suveran al unui asemenea regim nu este nici legislativul, nici executivul, ci necesitatea: majoritatea deciziilor luate nu vor fi fost dorite ca atare de niciuna din cele două puteri40.

În practica politică şi constituţională, separaţia absolută a puterilor a fost instituită prin Constituţia franceză din 1791 şi s-a dovedit a fi un „monstru politic şi constituţional neviabil".

Îi. S-a obiectat separaţiei puterilor faptul că a fost elaborată la vremea când nu existau partide politice şi, prin urmare, apariţia partidelor politice determină ca astăzi separarea sau echilibrul să nu se realizeze între Kxecutiv şi Legislativ, ci între majoritate, formată dintr-un partid sau partide învingătoare în alegeri, şi opozite, care aşteaptă alternanţa la putere. Apariţia partidelor politice şi a cuplului majoritate – opoziţie nu a înlăturat principiul separaţiei puterilor în stat, ci dimpotrivă, i-a demonstrat forţa şi capacitatea sa ele; adaptare!

În cazul în care Executivul şi majoritatea parlamentară aparţin se: eluiaşi partid, conjugată şi cu o disciplină partielică riguroasă, biparlidismul consensual şi consociaţional are efectul unei atenuări a separaţiei puterilor. Executivul şi majoritatea parlamentară constituie două mâini ale aceluiaşi organism – partidul. Lipsa disciplinei riguroase de partid întăreşte separaţia puterilor.

Dacă Executivul şi majoritatea parlamentară sunt deţinute de partide diferite, fapt conjugat cu lipsa unei discipline partidice riguroase, biparlidismul consensual şi cousoe: iaţional întăreşte se: paraţia puterilor. Hiparlismul conllictual determină o agravare a

Ali l'icrn; Maurul, Istoria intelectuală a liberalismului, Kel. lhuiiaiiilas, Bucureşti,). 94…

tensiunii politice conducând la demolarea regimului democratic, deci şi a separaţiei puterilor. Exemplul Austriei între 1918 – 1934 ne conduce la o asemenea concluzie. Antagonismul între Partidul Socialist şi alte partide a fost aşa de intens la mijlocul anului ’30 încât a condus la un scurt război civil. Conflictul a avut drept urmare supresia Partidului Socialist, colapsul regimului democratic şi crearea unui sistem autoritarian unipartidic.

În cazul majorităţii covârşitoare a sistemelor nuiltipartidisle, separaţia puterilor şi sistemul partidist se influenţează şi nuanţează reciproc atât în direcţia unei atenuări cât şi a unei întăriri a separaţiei puterilor. Mai mult, putem considera că sistemele partidiste sunt produsul ulterior al configuraţiei mecanismului separaţiei puterilor în sistemul parlamentar şi, în special, prezidenţial.

Având în vedere o asemenea intercondiţionare, putem afirma că adevărata separaţie a puterilor în stat este întotdeauna produsul combinaţiei prevederilor constituţionale cu sistemul partidic concret. Fundamental rămâne faptul că partidele politice – „Hanţele democraţiei” – influenţând separaţia puterilor, nu o exclud ci, dimpotrivă, o presupun.

7. Principiul separaţiei puterilor în stal a fost considerat desuet întrucât nicio Constituţie recentă nu-l consacră (dezbaterile din Adunarea Constituantă a României). „Consistenţa” acestei critici poate fi demonstrată de realităţile constituţionale contemporane. Să exemplificăm prin intermediul câtorva constituţii la care ani avut traduceri oficiale:

Constituţiei Germaniei din 23 mai 1949

Constituţia Germaniei, la fel ca alte constituţii democratico, face referiri exprese şi implicita la principiul separaţiei puterilor în sâni. Colo trei putori alo stalului precum şi mecanismele de colaborare dintre ele sunt reglementate precis în Constituţie.

Sub aspect terminologic, după ce în Pivawlmliii Constituţiei se face referire la „jmterea constituţională a poporului german care adoptă prezenta Lege fundamentală”, în art. 20 alin. 2 se menţionează că „Suveranitatea emană de la popor. Ea să exercită de către popor, prin intermediul alegerilor şi a plebiscitului şi de către organele special investite ale puterilor legislativă, executivă şi judiciară” iar în alin. următor de la ari. 20 se arată că „puterea legislativă este supusă ordinii consiliuţionale, iar puterile executive şi judiciare sunt supuse

legii şi dreptului". Mai mult decât atât, cap. IX din Constituţie e. sle denumii „l'uleraa judiciară", iar ari.)? iiieuţioiioa/. a fjipful că „Puterea judiciară asta iiicwdiu (ăla judecătorilor; ea este exercitată de căite Tribunalul constituţional federal, de către tribunalele federale prevăzute fie Lege fundamentală şi da către tribunalele Landurilor".

Constituţia Greciei din!) iunie 11175

Constituţia Greciei îşi exprimă ataşamentul faţă de principiul şi doctrina separaţiei puterilor în stat încă din primul său articol:

Articolul 1 f;

1 Grecia este o rej>nblică parlamentară.

2 Suveranitatea populară constituie fundamentul regimului politic.

3 Toată puterile emană de la popor, existând pentru popor şi naţiune şi sunt exercitate aşa cum este prevăzut în Constituţie.

Alte articole fac şi ele referire expresă] a separaţia puterilor în stat prin utilizarea expresiei „funcţie" sau „putere".

Articolul 26, referindu-se la structura de stat, utilizează expresia „funcţie" în locul celei de „putere":

Articolul 2G

1 Func (ia legislativă este exercitată de către Camera Deputaţilor şi de către Preşedintele Republicii.

2 Funcţia executivă este exercitată de către Preşedintele Republicii şi de către Guvern.

3 Funcţia jwisdicţională este exercitată de către Tribunale ale căror decizii sunt executate hi numele poporului elen.

De menţionat faptul că art. 26, referindu-se la structura de stat, este subsumat capitolului intitulat „Organizarea şi funcţiile stalului".

Dacă atunci când a abordai instituţia prezidenţială sau legislativă constituantul grec mi-a folosit expresia „putere executivă" sau „putere legislativă", totuşi, atunci când a abordat problema justiţiei a folosit expresia „putere judiciară" (secţiunea F. din Constituţia Greciei).

Constituţia Portugaliei din 2 aprilie 1976

Constituţia portugheză, remarcată şi prin dimensiunea ei cantitativă (aproape 300 de articole), se încadrează ui rândul constituţiilor care fac referiri la principiul separaţiei puterilor în stat.

Fără a folosi expresis verbis sintagma „separaţia puterilor în stal", constituţia portugheză utilizează frecvent expresia „putere". sau

„funcţie” e n referire directă la separaţia puterilor în stal.

„Oi-ganizarea puterii politice „(Titlul Părţii a treia din Constituţie)

„Puterea politică aparţine poporului. Ea este exercitată în conformitate cu textul constituţional”, (aii. 111)

Ali 205: Funcţia jurisdicţionala – „Tribunalele sunt organele suveranităţii competente să administreze justiţia în numele poporului”.

Mai mult decât atât, articolul 114 din Constituţie este denumit „Separaţie şi interdependenţă” şi sintetizează, de fapt, chintesenţa principiului separaţiei puterilor în stat: „Organele suveranităţii trebuie să urmărească principiile separaţiei şi interdependentei stabilite în Constituţie”.

Constituţia Spaniei din 27 decembrie 19711

Constituţia Spaniei se caracterizează printr-o varietate terminologică, atât în ceea ce priveşte reglementările cu caracter de principiu, cât şi cele privitoare la drepturile fundamentale oii la autorităţile publice.

Varietatea terminologică, în privinţa separaţiei puterilor în stal, se focalizează în jurul conceptului de „putere de stat” sau „puicii publice”. După ei; în art. l alin.2 este utilizai conceptul de „puteri: di: stat” („Suveranitatea naţională rezidă în poporul spaniol; toate puterile de stat emană de la el”), în majoritatea celorlalte articole întâlnim conceptul de „puteri publice”: „Cetăţenii şi puterile publice sunt supuse Constituţiei şi altor reguli ale sistemului juridic”, art.9 alin. l; „Puterile publice asigură protecţia socială, economică şi juridică a familiei”, ai t. 39 alin. 1, etc.

Constituţia spaniolă, deşi nu foloseşte expresia de „putere executivă” (în art. 97 atunci când se face referire la rolul Guvernului se menţionează că „El (Guvernul, n.n.) exercită funcţia executivă şi puterea reglementară conform Constituţiei şi legilor”) totuşi, utilizează sintagmele de „putere legislativă” şi „putere judiciară”.

Constituţia Bulgariei din 12 iulie 1901

Constituţia bulgară, prima din centrul şi estul Europei după 19H9, prezintă toate trăsăturile unei constituţii moderne. Îndepărtându-se de la vechile tipare specifice regimului comunist, actuala constituţii; bulgară consacră expres principiul separaţiei puterilor în stat.

După ce în art. I se arată că Bulgaria este o republică cu regim parlamentar, în art. 8 se precizează că „Puterea în stat este împărţită în puterea legislativă, puterea executivă şi puterea judecătorească". Cu privire la sorgintea puterii, Constituţia precizează că „întreaga putere a statului emană de la popor", iar acesta o exercită „în mod direct şi prin intermediul organelor prevăz. ute prin prezenta Constituţie".

Adunarea Naţională, aşa cum se arată în aii. o2, exercită puterea legislativă şi asigură controlul parlamentar.

Capitolele IV şi V din Constituţie sunt consacrate puterii executive şi se intitulează „Preşedintele Republicii" şi „Consiliul de Miniştri".

Puterea judecătorească (de altfel, titlul Capitolului VI), potrivit ari. 117, protejează drepturile. şi interesele legitime ale cetăţenilor, persoanelor morale; şi statului. Puterea judecătorească este independentă. În exercitarea funcţiei, judecătorii, juraţii, procurorii şi agenţii de instrucţie nu se supun decât legii.

Constituţia bulgară, după modelul european al controlului de constituţionalitate, reglementează regimul Curţii Constituţionale, instituţie cari; formal, nu face parte din rândul nici unei puteri clasice).

Constituţia Republicii Cehia din Iii decembrie 1002

(iiinsliluţia ceha realizează, după constituţia americană, cita mai claia şi explicita consacrau' a principiului separaţiei puterilor în stal. Textele constituţionale sunt convingătoare în acest sens.

„Poporul este sursa întregii puteri a stalului; el o exercită prin intermediul uittorită (ilor puterii executive, legislative şi judecătoreşti" (art. 2 alin. 1).

Diviziunea tripartită a puterilor se regăseşte explicit în titlurile capitolelor II, 111 şi IV din Constituţie! după cum urmează:

Capitolul II – Puterea legislativă

W Art. 15: 1. Puterea legislativă în Republica Cehă apaipne") v Parlamentului.

* 2 Parlamentul este alcătuit din două Camere.

Camera l) eputu (ilor şi Senatul.

Capitolul 111 – Puterea executivă

Puterea executivă, potrivit Constituţiei, este formală elin Preşedintele Republicii şi Cuveni. Interesantă este! prevederea potrivit căreiia „Cuveniţii este autoritatea supremă a puterii executive" (art. o7), prevedere e: are doreşti! să sublinieze preeminenţa Cuveinului în

raport cu Preşedintele în caelrul puterii executive.

Copilului IV – Puterea judecătorească

Ali. 81: Puterea judecătorească aste exercitată în numele Republicii de către tribunale independente.

Spre deosebire de majoritatea constituţiilor central şi est europene, Curtea Constituţională, în sistemul constituţional cele, este integrală puterii judecătoreşti, după modelul german.

Subliniind ataşamentul la valorile protejate de doctrina separaţiei puterilor în stal, aii 4 din Constituţie precizează că „drepturile şi libertăţile fundamentale se află sub protecţia puterii judecătoreşti".

Constituţia Slovaciei din; t septembrie 1992

Constituţia slovacă nu conţine! un articol special care să consacre expres separaţia puterilor în stat (precum aii. 2 alin 1 din Constituţia Cehiei), dar titlurile Părţilor V („l'uterea executiva"), VI („l'uteioa legislativă") şi VII („Puterea judecătorească") din Constituţie reflectă explicit principiul separaţiei puterilor în stat.

Este de remarcat şi în această constituţie (precum în constituţia cehă) faptul că, în cadrul puterii executive, „Guvernuleste autoritatea supremă a puterii executive" (art.108), iar Curtea Constituţională este parte integrantă a puterii judecătoreşti.

Constituţia Lituaniei din 25 octombrie 1992

Fără a avea o referire atât de explicită la principiul separaţiei puterilor în stat precum constituţia cehă sau slovacă, actuala constituţie lituaniană preia, atât terminologic cât şi substanţial, separaţia puterilor în stat.

După ce în aii. 2 şi 3 din Constituţie se arată ca suveranitatea aparţine poporului şi o exercită direct sau prin reprezentanţi aleşi, în art. 5 se face referire la triada clasică a separaţiei puterilor:

„În Lituania, puterea de stat este exercitată de către Seim, Preşedintele Republicii şi Guvern, şi de către Iustine. Atribuţiile puterilor sunt cele stabilite de Constituţie. Instituţiile puterii sunt în slujba poporului".

Curtea Constituţională este reglementată distinct, în afara puterii judecătoreşti.

Constituţia Croaţiei din 22 decembrie 1990

Constituţia croată precizează expres în art. 4 că „în Republica Croaţia guvernământul are la luv/. a principiul sejiaraţiei puterilor în

legislativă, executivă şi judecătorească". Capitolul IV din Constituţie, intitulat „Organizarea guvernământului", reglementează distinct trinda separaţiei puterilor în stat: legislativ, executiv şi judecătoresc. Puterea legislativă, potrivii ari. 70, este exercitată de către parlamentul croat (Săbor) compus din două camere, puterea executivă este exercitată de către Guvern (art.107), iar puterea judecătorească este exercitată de curţile judecătoreşti. Curtea Constituţională se constituie într-o autoritate distinctă faţă de puterea judecătorească.

Constituţia Macedoniei din 17 noiembrie ifl JI

Constituţia Macedoniei concepe principiul separaţiei puterilor în stat ca o valoare fundamentală a ordinii constituţionale din Republica Macedonia, alături de alte valori precum pluralismul politic, statul de drept sau alegeri libere şi democratice (art. 8 din Constituţie).

Capitolul III din Constituţie – „Organizarea autorităţii de stat" – reglementează distinct puterile clasice ale statului: legislativă, executivă şi judecătorească. Curtea Constituţională nu face parte, formal, din cadrul puterii judecătoreşti.

Constituţia Sloveniei din 23 decembrie 1991

Constituţia Sloveniei consacră expres principiul separaţiei puterilor în stat:

Slovenia, puterea supremă aparţine poporului. Cetăţenii exercită puterea în mod direct prin alegeri şi în concordanţă cu principiul separaţiei puterilor în executivă, legislativă şi judecătorească" (art.3 alin.2 din Constituţie).

Puterea legislativă aparţine Adunării Naţionale, formată din 90 de deputaţi, puterea executivă aparţine Preşedintelui Republicii şi Guvernului, iar puterea judecătorească este exercitată de sistemul instanţelor judecătoreşti. Curtea Constituţională este o autoritate independentă formată din 9 judecători aleşi de Adunarea Naţională la propunerea Preşedintelui Republicii.

În orice caz, după cum arată un celebru constituţionalist român, pentru cei care pun la îndoială valoarea separaţiei puterilor, trebuie să li se amintească că unui sceptic, care contesta că ar exista mişcare în lumea aceasta, Socrate i-a răspuns începând să se plimbe…

Admiţând valoarea teoretică şi practică a separaţiei puterilor în stat, unii teoreticieni propun totuşi, sub impulsul mutaţiilor contemporane intervenite în evoluţia separaţiei puterilor, înlocuirea sintagmei de „separaţie! a puterilor" cu o alta mai adecvată.

Cu toate că sintagma „separaţia puterilor în stat" prezintă o anumită acurateţe – afirmă Richard Neustadt" – în multe privinţe ea se prezintă ca o descripţie greşită. Sintagma „instituiii separate împăitind puterile" („separate institutions sheuing powers") prezintă mai multă acurateţe deoarece despre ceea ce discutăm cu adevărat este împărţirea nu separarea puterilor. Formula lui Neustadt – în fapt – limitează separaţia la instituţii şi asociază funcţiile cu divizarea (împărţirea) puterii. Sintagma lui Neustadt prezintă o largă răspândire! în literatura de specialitate americană.

În literatura română de specialitate, 1. Deleanu vorbeşte despre; „partajarea puterii de a reglementa între diferitele autorităţi statale1". Termenul de „autoritate publică" în loc de „putere statală" este des utilizat, mai ales, în literatura franceză de specialitate".

După părerea noastră, din perspectiva principiului separaţiei puterilor în stat, important nu este sintagma folosită, („separaţie a puterilor", „partajarea puterilor", „autoritate publică"), nici chiar numărul puterilor (Montesquieu spune doar că în orice stal există cel puţin (s.n.) trei puteri, prin urmare pot fi patru, cinci sau mai multe puteri), ci existenţa mijloacelor de echilibru şi control reciproc între puterile statului, l problema nu este una de terminologie, ci de esenţă.

Dacă acceptăm vechea sintagmă de „separaţie a puterilor" trebuie să conştientizăm noua reorganizare a raporturilor dintre puterile statului în contextul mutaţiilor politice şi constituţionale intervenite în contemporaneitate.

Dacă recurgem la o altă sintagmă, „instituţii separate împărţind puterile", „partajarea atribuţiilor guvernământului", „autorităţi publice" etc, trebuie să nu omitem esenţa şi finalitatea separaţiei puterilor: interdependenţa, echilibrul şi controlul reciproc între puteri în vederea conservării drepturilor şi libertăţilor cetăţeneşti şi asigurării eficienţei în procesul de guvernare.

Datorită extraordinarei sale rezonanţe politice şi morale, înclinăm spre păstrarea vechii sintagme de „separaţie a puterilor".

„R. Nouisliull, l îi. sidiiilial l'ower: Tim l'olitic. s ol l. (vuli: i. ştiip, Niw Yuik, l () 7 (i, p. 101...

4" 1. Deleanu, opx7/., p. 211

4! l). (jicquel, op. cit., p. 128.

conjugată cu noile dimensiuni contemporane pe care le presupune doctrina separaţiei puterilor.

Principiul separaţiei puterilor în stal, născut din nevoia de a înfrâna abuzurile monarhilor şi proteja drepturile şi libertăţile cetăţeneşti îşi păstrează valabilitatea în orice democraţie. Criticat, deseori fără a îi fost îndestul pricepui, ori din cauza unor idei preconcepute, principiul separaţiei puterilor rămâne temelia de organizare a tuturor regimurilor democratice!

Nu susţinem că principiul separaţiei puterilor osie/jei/eef.

Nu susţinem că aplicarea lui nu ridică niciun fel de probleme.

Tot ceea ce vrem să accentuăm este că, într-adevăr, greutăţile aplicării separaţiei puterilor sunt mari, dar consecinţele neaplicării lui sunt dezastruoase.

Coi care îşi manifestă îndoiala cu privire la o asemenea afirmaţie sunt invitaţi să compare regimurile dictatoriale, apărute de-a lungul istoriei în coordonatele concentrării şi confuziei putorilor statului, cu marile democraţii din trecui şi prezent fundamentali! pe separaţia puterilor stalului.

Şansele afirmării democraţiei sunt ridicate, iar perspectivele tiranice sunt diminuate în condicile menţinerii şi afirmării principiului separaţiei [tulurilor în stal. Istoria, după cum am văzul, confirmă un asemenea punct de vedere.

Kslo situaţia diferită astăzi? Nu mai este nevoie să ne fu: frică de l'utciv?

Secolul XX ne dovedeşte, mai mult ca oricând, că trebuie să ne fie frică de Putere, fără importanţă unde, în Rusia sau S.U.A., China sau Cennania, Spania sau Japonia.

Ce motive avem să credem că puterile statului fiind unite (sau într-un alt aranjament) vor produce consecinţe mult mai benefice?

Istoria iarăşi ne dovedeşte contrariul, determinându-ne să nu uităm „lecţia" lui Montesquieu: „oricine deţine Puterea are tendinţa de a abuza de ea. Puterea trebuie să oprească Puterea" sau „reflecţia lui Madison: „... că este guvernământul însuşi dacă nu cea mai măreaţă reflecţie asupra naturii uinuney Dacă oamenii ar fi sfinţi, nici tui guvernământ nu ar mai fi necesar. Dacă sfinţii ar guverna oamenii, im ar mai fi nevoie de niciun fel de control intern sau extern asupra guvernământului. Construind un guvernământ, guvernat de oameni asupra oamenilor, dijiculttitea cea mai mare rezidă, în primul rând, în a oferi guvernământului posibilitatea de a controla pe cai care-i guvernează, iar apoi în obligarea guvernământului de a se controla pe

sine însuşi. l) ependim (a de popor constituie, indiscutabil, modalitatea primară de control a guvernământului, dar experienţa umanităţii ne-a confirmat necesitatea unor precau ţii (mijloace) auxiliare" (Federalistul, 51).

Indiscutabil, principiul separaţiei puterilor nu mai ponto fi privit în litera lui clasică. Realităţile politice şi constituţionale care au urmat formulării lui de către Montesquieu şi „American Founders" şi-au pus „amprenta" asupra separaţiei puterilor. Principiul separaţiei puterilor rămâne însă viabil în spiritul lui funciar. Unirea libertăţii şi demnităţii umane pe care o presupune teoria lui Montesquieu nu şi-a pierdut valoarea în contemporaneitate.

Principiul separaţiei putorilor în stat a rămas criteriul de referinţă în definirea regimurilor politice. Problema alegerii tipului de regim politic şi a mecanismelor instituţionale aferente este importantă nu numai pentru tranziţia la democraţie, dar şi pentru menţinerea şi consolidarea democraţiei50. Practica politică şi literatura de specialitate a fost dominată de „lupta" dintre prezidenţialism şi parlamentarism, şi până recent, cei mai mulţi analişti51 au susţinut că parlamentarismul asigură mai bine stabilitatea democratică în comparaţie cu prezidenţialismul. Alţi autori au reevaluat avantajele prezindenţialismului şi semiprezidenţialismului52 în promovarea stabilităţii democratice şi, în consecinţă, nu există un punct de vedere unitar cu privire la superioritatea unui anumit tip de regim politic. Chiar dacă nu există un consens cu privire la superioritatea unui anumit tip de regim politic, lotuşi, Oslo acceptată idoea că factorii instituţionali – fundamentaţi pe principiul separaţiei puterilor în stat – sunt importanţi în instituirea şi consolidarea unui regim democratic.

Juan). Lin/, Arturo Valori/. unla, The Hilluiv of Presidonlial Democnwy, vol. 1, Tho John's llopkins Universily l ross, Unllimnrc and I, onelon, 1994, Sloveni Kopor 1999, Scoli Mninwnring şi Mnllhow S. Shnugntr, Presidenlialism and Democmv. y în Latin America, Cmnliridgo Universily Press, Crimliridge, 1997. J.J. I.inz, op. cit., p. 152.

Maurico Dtivorgor, Insliliilions poliliipios ol droil r. on. slihilimiii-l, 1971, T.I., p. 217.

Divergenţele iipnr în momentul în care se încearcă „ierarhizarea" factorilor instituţionali în procesul consolidării democratice. Fără a intra în alte detalii, considerăm că demersul nostru ideatic a demonstrat prioritatea factorilor instituţionali în

procesul construirii şi consolidării democraţiei. Factorii instituţionali nu sunt singurii care asigură succesul unui regim democratic, dar sunt cei mai importanţi. Alţi factori, precum capitalul social (concept relativ nou în domeniul ştiinţelor politice care desemnează o a treia formă de capital, după capitalul fizic şi cel uman, şi se traduce prin abilitatea oamenilor de a munci în grupuri şi organizaţii bazate pe norme şi valori comune), cullma civică, performanţa economică, alternanţa la putere etc, sunt importanţi în consolidarea unei democraţii. Potrivit lui Juan Linz şi All'red Stepau (1996)", consolidarea democratică poate fi obţinută prin trei dimensiuni: comportamentală, atitudinală şi constituţională. Din punct de vedere comportamental putem vorbi de o democraţie consolidată atunci când niciun actor politic semnificativ nu încearcă să înlăture regimul pe căi nedemocratice sau să folosească violenţa pentru a obţine o secesiune în vederea formării altui stat. Din punct de vedere atitudinal o democraţie este consolidată dacă, în timpul unei crize politice sau economice majore, majoritatea cetăţenilor continuă să creadă că procedurile şi instituţiile democratice sunt cea mai bună alternativă pentru a guverna (sau a produce schimbarea) şi când sprijinii pentru alternative antisistem este redus. Din punct de vedere constituţional o democraţie este consolidată atunci când actorii guvernamentali şi neguvernainentali îşi rezolvă conflictele în limitele cadrului legal şi al procedurilor şi instituţiilor specifice instituite prin procesul democratic. Fie şi numai din analiza lui Linz. şi Şlepan se poate observa rolul decisiv al separaţiei puterilor – ca factor reglator la nivel comportamental, atitudinal şi constituţional – în procesul consolidării democratice.

Separaţia puterilor în stat nu este niciodată o realitate desăvârşită şi niciun sistem politic din lume nu poate pretinde că a atins perfecţiunea separaţiei puterilor în stat. Principiul separaţiei puterilor în stat este un ideal, dar niciodată o utopie.

„(nan). Lin/, şi Alfred. Sli pâni, Pânhhms of Democratic Ininsilion and Consoliilalion, The Jolnis llopkins tinivorsity l ross, Haltimorc and

Luminii, 10 (14.

Constituţia României din 1991 a evitat să consacre expres principiul separaţiei puterilor în stat. Cu toate acestea Constituţia făcea referiri implicite la separaţia puterilor în stat, de exemplu în art. 80.2 unde se arăta că Preşedintele României exercită funcţia de

mediere între puterile statului.

Revizuirea Constituţiei României a condus la prevederea expresă a principiului separaţiei puterilor în stat în corpul legii fundamentale:

La articolul 1, după alineatul (3) s-au introdus două noi alineate (4) şi (5) cu următorul cuprins:

(4) Statul se organizează potrivit principiului separaţiei şi echilibrului puterilor – legislativă, executivă şi judecătorească – în cadrul democraţiei constituţionale.

(5) în România, respectarea Constituţiei, a supremaţiei sale şi a legilor este obligatorie.

Întrebări/Teme.

1. Precizaţi trăsăturile esenţiale ale statului

2. Analizaţi elementele constitutivi! ale. stalului ş.a. Precizaţi diferenţele dintre concepţia obiectivă şi cea subiectiva cu privire la conceptului de naţiune,.

4. Enunţaţi principiile reglementării cetăţeniei române.

5. Analizaţi modalităţile de dobândire şi pierdem a cetăţeniei române

6. Dubla cetăţenie în dreptul comparat.

7. Care sunt drepturile specifice condiţiei de cetăţean român?

8. Analizaţi prevederile propunerii legislative de revizuire a Constituţiei cu privire la drepturile şi libertăţile cetăţeneşti

9. Particularităţi contemporane ale conceptului de suveranitate

10. Originea şi evoluţia principiului separaţiei puterilor în stat

11. Argumente pro şi contra principiului separaţiei puterilor în stat.

TEORIA CONSTITUŢIEI

Delinţii Clasificare Constituţia Românită

O constituţie1, dincolo de valoarea sa simbolică sau filosofică, este un document politic şi juridic. Valoarea politică a unei constituţii primează întrucât juridicul nu face altceva decât să ridice la rang de lege voinţa politică majoritară.

Dată fiind dubla semnificaţie a legii fundamentale – ca document politic: şi juridic – şi definiţiile enunţate pot fi împărţite, în general, în definiţii politice sau preponderent politice şi definiţii juridice.

I. DEFINIŢII politice sau preponderent politico

„() rice societate! în care garanţia drepturilor nu este asigurată, nici separaţia palorilor stabilită, nu are constituţie" (arl. Ki din Declaraţia franceză a drepturilor omului şi cetăţeanului)

„Fiecare popor îşi are constituţia care i se potriveşte şi care i se cuvine" (Hegel)

„O constituţie scurtă şi obscură este cea mai bună constituţie" (Napoleon)

„Nu există constituţie dacă ea nu poate fi pusă în buzunar" (Thomas l'aine)

„O Constituţie este o retrospectivă şi o perspectivă a societăţii în care apare".

„Constituţia şi legile fundamentale sunt planul în temeiul căruia Naţiunea a hotărât să lucreze spre fericirea ei". (Vattel)

„Erou civilizator" al organismului social

Kiimologic, termenul de constituţii!) mvine din latinul „constituţia", ce înseamnă „aşezare cu temei", „starea unui lucru".

„Cartea tehnică a mecanismului social".

„Pact social" întrn guvernanţi şi guvernaţi

„Statutul persoanei morale – stat".

„Sora geamănă a libertăţii".

„Constituţia este o simplă barieră de hârtie împotriva arbitrarului puterii politico".

Definiţii juridice

Concepţia juridică reţine două criterii esenţiale în definirea constituţiei: criteriul material şi criteriul formal.

Potrivit criteriului material, Constituţia reprezintă ansamblul regulilor de drept, indiferent de sursa şi de forma lor, având ca obiect constituirea, funcţionarea şi raporturile principalelor organe de stat, între ele sau dintre ele şi cetăţeni2. Definiţia materială a constituţiei ignoră procedura specifică de adoptare a normelor constituţionale şi pune accentul pe „materia" care este reglementată de constituţie: organizarea şi relaţiile dintre puterile statului, drepturile şi libertăţile cetăţeneşti precum şi garanţiile acestora, sistemul electora11 etc.

Potrivit criteriului formal, Constituţia reprezintă ansamblul regulilor juridice, indiferent de obiectul lor, elaborate şi revizuite după o procedură superioară celei utilizate pentru adoptarea legilor ordinare şi organice4. Criteriul formal, ignorând conţinutul normelor constituţionale, consideră că fac parte din corpul constituţiei toate

normele juridice adoptate după o procedură specifică (majoritate calificată, referendum etc). În acoşi sens, după părerea profesorului Deleanu, unele „reguli constituţionale" sunt epatante: amendamentul XVIII al Constituţiei americane din 1918 privitor la prohibiţia băuturilor spirtoase sau art.25 bis al Constituţiei Elveţiei cu privire la regulile de lăiere a bovinelor.

După îmbinarea criteriului material cu cel formal, constituţia poate fi definită ca fiind ansamblul regulilor juridico adaptata după a procedură specifică şi su/ierioare tuturor celorlalte norme

Ion Doloami, op. cit., p. 2 (îl.

În ninjorilalnn regimurilor politico sistemul nincloml Oslo mjţi printr-o l (; go ordinarii sâni orgii nicn (cazul Koinfmim). Potrivii criterii mninriiil, sistemul electoral, deşi iwrogliuiiinliit i\c. că în coiistiliilir, în Iwiza „nmlorioi" constituţionali; e l; în faci; parte din „corpul constiln-ni".). Gicqirul, opv.il., p. 172.

juridico şi prin care se stabileşte modul de instituire, de organizare şi funcţionare a putorii publice, limitându-se totodată exercitarea acesteia (1. Delcami).

2. CLASIFICAREA constituţiilor

2.1. Clasificarea clasică a constituţiilor încetăţenită în literatura de specialitate este aceea în constituţii culumiare şi constituţii scrise.

Constituţii cutumlare: sunt rezultate din obiceiuri, precedente cu privire la constituirea, competenţa, funcţionarea organelor puterii, raporturilor dintre aceste organe şi dintre ele şi cetăţeni5.

Cutuma constituţională apare într-un stat cu o constituţie scrisă în timp ce constituţia cutumiară, în lipsa unei constituţii scrise, constituie corpul de norme fundamentale care guvernează organizarea politică a societăţii.

Pentru ca un precedent constituţional să devină cutumă constituţională trebuie, în opinia profesorului Deleanu, îndeplinite următoarelo condiţii:

a) repetarea situaţiilor identice;

b) durata – repetarea îndelungată a respectivului fapt;

c) constantă – multiplicarea aceluiaşi fapt în acelaşi sens;

d) claritatea – adică o suită de fapte nesusceptibile de mai multe interpretări;

e) consensul – acreditarea largă a precedentului ca regulă de drept.

Constituţii scrise: se prezintă sub forma unui document politico-juridic, cuprinzând mai multe sau mai puţine articole şi care este adoptat direct de către corpul electoral sau de către reprezentanţii acestuia, potrivit unei proceduri speciale şi solemne".

Constituţiile scrise pregătesc cadrul instituţional al apariţiei statului de drept, punând şi guvernanţii sub incidenţa regulilor juridice... <t

Îmi]) i>lo; îmi, op. r.il., p. 200. Cristian Iommsoii, op. cit.

Primele constituţii scrise:

— Constituţia americană 1787 (înainte: Virginia – 1776, New Jersey1777);

— Constituţia franceză 1791;

— Suedia – 8 iunie 1809

— Norvegia – 17 martie 1814;

— Olanda – 24 august 1815.

2.2. În funcţie de modul în care pot fi modificate, constituţiile pot fi împărţite în constituţii flexibile şi constituţii rigide.

Constituţii flexibile (suple) – se caracterizează prin aceea că regulile de conduită pe care le stabilesc au aceeaşi valoare din punct de vedere juridic ca şi legile ordinare, putând fi modificate conform procedurii legislative obişnuite. Cu alte cuvinte, orice lege poate modifica oricând constituţia. Constituţia flexibilă „scoate" din ecuaţia exerciţiului democratic: problema controlului constituţionalităţii legilor.

Exemplul clasic de constituţie flexibilă îl constituie constituţia cutuniiară. Mai suni considerate drept constituţii flexibile şi acele constituţii care prevăd o procedură simplă de revizuire a acestora7. Pot fi încadrate în această categorie următoarele constituţii: Constituţia franceză de la 1814, Constituţia italiană de la 1848 şi constituţiile socialiste8, în general.

Deşi numărul constituţiilor flexibile este extrem de redus, lotuşi o anumită justificare poate exista şi pentru modificarea cu uşurinţă a reglementărilor constituţionale: societatea omenească este în

7 Genoveva Vrabie, lhv.pl c. onslilu [iomil şi institulii politico, vol. 1, ediţia; i patra revăzută şi întregită, Kd. „Cugetarea", Iaşi, 1097, p. 2 f>O.

8 Constituţii) Chinei din 5 marţii; 107 (1 nu prevedea niciun fel de condiţii; specială pentru amendarea constituţiei de către. Adunarea

Populară Naţională.

Constituţia României din 1!) o! putea fi revizuită de către Manta Adunare Naţională cu o majoritate de 2/3. Deşi, la prima vedere, această majoritate calificată cerută pentru revizuirea constituţiei ne-ar conduce spre ideea unei constituţii rigide, în realitate, avem de-a face lot cu o constituţie flexibilă. De ce? Pentru prea simplul motiv că întrunirea unei majorităţi de 2/3 nu constituia niciun fel de problemă pentru statul dictatorial-socialist caracterizat prin reprimarea oricărei forme; de pluralism politic şi ideologic:

continuă schimbare, iar ceea ce este valabil astăzi, mâine poate fi perimat.

Constituţii ritu'dt; se caracterizează prin aceea că regulile constituţionale pol şi modificate! numai după îndeplinirea unor proceduri complicate şi a unor condiţii prealabile. Constituţiile rigide sunt, prin excelenţă, constituţii scrise.

Deşi constituţiile cutuiniare sunt prin excelenţă constituţii flexibile, totuşi putem observa şi un anumit caracter rigid al constituţiilor cutuiniare. Ţările care posedă o constituţie cutumiară (precum Anglia) ar putea oricând să adopte o constituţie scrisă.

Acest fapt constituţional ar presupune o ruptură cu tradiţiile înrădăcinate de-a lungul timpului. Schimbarea constituţională în direcţia unei constituţii scrise ar fi însoţită cu siguranţă de anumite tensiuni pe care guvernanţii cu greu şi le-ar putea asuma. Rezistenţa la schimbarea constituţională determinată de forţa tradiţiei conferă, aşadar, un anumit grad de rigiditate al constituţiilor cutuiniare.

Caracterul rigid al constituţiilor scrise este determinat de necesitatea asigurării unor anumite stabilităţi legislative în vedenia întăririi autorităţii legii şi a statului de drept. Posibilitatea modificării regulilor constituţionale printr-o procedură specifică legilor ordinare ar conduci! la o instabilitate juridică şi politică, la imposibilitatea fixării legilor în conştiinţa juridică a cetăţenilor.

Clasificarea constituţiilor după modul lor de stabilire

L. Carta concodată (constituţia acordată) – este adoptată la iniţiativa şefului statului, a monarhului care, sub presiunea forţelor progresiste, recunoaşte anumite drepturi fundamentale în favoarea cetăţenilor.

Exemple de asemenea constituţii: Constituţia Piemontului şi Sardiniei din 4 martie 1844, Constituţia japoneză din 1889, Carta din 4

iunie 1814 a lui Ludovic al XVIII-lea.

2. Statutul – este tot o constituţie acordată, adoptată însă pe cale plebiscitară. De cele mai multe ori aceste plebiscite au fost simple simulacre de consultare a alegătorilor. Exemple: Constituţia Komâniei din 1938, Statutul Alberlin (Constituţia Italiei din 1848).

3. Pactul – este rezultatul unui compromis între monarh şi adunările reprezentative. În timp ce cartele coucedale şi statutele sunt elaborate fără participarea adunărilor reprezentative, pactul le asigură acestora o poziţie cel puţin egală cu cea a monarhului în opera de elaborare a normelor constituţionale". Exemple de pacte: Carta franceză din 14 august 1830, Constituţia României din 1800 şi 1923.

4. Constituţia-Convenţic – este adoptată de o Adunare Reprezentativă a corpului electoral aleasă special pentru elaborarea unei constituţii. Kx. Constituţia SUA din 1787.

Distincţia dintre puterea constituantă originară şi puterea constituantă derivată

Puterea constituantă originară este acea putere care adoptă Constituţia unui stat. Această putere este exercitată direct de către, corpul electoral prin referendum sau printr-un organism special creat în acest scop. (ex. Adunarea Constituantă din 1991)

Puterea constituantă derivată este acea putere care modifică Constituţia în vigoare pe baza procedurilor şi în cadrele prevăzute de puterea constituantă originară.

— ADOPTAREA CONSTITUŢIEI ROMÂNIEI DIN 1991

I. Etapele şi actele politico-juridice premergătoare Constituţiei României din 1991.

1. Comunicatul Consiliului Frontului Salvării Naţionale din 22 decembrie 1989.

Cele mai importante precizări ale Comunicatului sunt următoarele:

separarea puterilor legislativă, executivă şi judecătorească în stat şi alegerea tuturor conducătorilor politici pentru unul sau cel mult două mandate;

abandonarea rolului conducător al partidului unic).

organizarea de alegeri libere şi democratice;

dizolvarea tuturor structurilor de putere ale clanului Ceauşescu;

…e trecerea întregii puteri de stat asupra CFSN. v… în 2. Decretul-Lege nr. 2 din 27 decembrie 1989… =".

Decretul-Lege preia ideile preconizate în Comunicatul CFSN şi instituie în favoarea Consiliului unele prerogative specifice unui

Tiulor Dnigiiim, op. cil... p. 7 (1.

parlament precum:! lJ! f*

numirea şi revocarea primului-ministru;

numirea şi revocarea membrilor Guvernului;

emiterea de decrete cu putere de lege;

numirea şi revocarea preşedintelui Curţii Supreme de Justiţie şi a procurorului general.

Prin acelaşi Decret, Comisiile teritoriale ale FSN au fost transformate în organe locale ale puterii de stat.

3. Decretul-Lege nr. 31 din 9 februarie 1990 cu privire la constituirea Consiliului Provizoriu de Uniune Naţională.

Componentele esenţiale ale Decretului sunt următoarele:

Reprezentarea în Consiliu a partidelor constituite până la acea dată cu câte 3 membri, dar astfel încât numărul acestor reprezentanţi să nu depăşească 50% din totalul membrilor Consiliului;

Transformarea FSN în formaţiune politică participantă la viitoarele alegeri.

4. Decretul-Lege nr. 92 din 14 martie 1990.

Acest act normativ are valoarea unei legi electorale şi a unei „mini-constituţii". Ca lege electorală, Decretul-Lege nr. 92 a prevăzut modalitatea desfăşurării alegerilor din mai 1990. Ca „mini-constituţie" decretul-lege a reglementat cadrul instituţional de instituire a puterii ce urma să fie desemnată în urma alegerilor parlamentare şi prezidenţiale din mai 1990. Decretul prevedea:

structura bicamerală a viitorului Parlament;

atribuţiile Preşedintelui României;

raporturile dintre Parlament, Preşedinte şi Guvern;

funcţionarea viitorului Parlament bicameral ca Adunare Constituantă şi legiuitor obişnuit. În calitate de Adunare Constituantă viitorul Parlament trebuia să adopte noua Constituţie în termen de cel mult 18 luni de la constituireani.

5. Alegerile parlamentare şi prezidenţiale din 20 mai 1990.

În urma alegerilor parlamentare, Camera Deputaţilor şi Senatul în luna iulie 1990 s-au reunit în şedinţă comună ca Adunare Constituantă, adoptând regulamentul Adunării Constituante.

6. Adoptarea Constituţiei României de către Adunarea

Constituantă.

Adunarea Constituantă a adoptat noua Constituţie a României în 21 noiembrie 1991 cu 441 voturi „pentru" şi 95 voturi „împotrivă".

7. Intrarea în vigoare a Constituţiei României în urma referendumului naţional din 8 decembrie 1991.

Revizuirea Constituţiei României

Constituţia României are un caracter rigid. Rigiditatea constituţiei este determinată de procedura dificilă de revizuire a acesteia fundamentată pe iniţiativa, procedura şi limitele revizuirii constituţiei.

1) Subiectele iniţiativei de revizuire a Constituţiei:

Preşedintele României la propunerea Guvernului. Prin urmare, deşi discutăm de un singur subiect de iniţiativă a revizuirii constituţiei, în realitate, este necesar acordul celor două componente ale puterii executive.

cel puţin o pătrime din numărul deputaţilor sau al senatorilor.

cel puţin 500.000 de cetăţeni cu drept de vot care să provină din cel puţin jumătate din judeţele ţării, iar în fiecare din aceste judeţe sau în municipiul liucureşti să fii o înregistrate cel puţin 20.000 de semnături în sprijinul acestei iniţiative!

Condiţionările geografice şi numerice vizează asigurarea reprezentativităţii şi seriozităţii propunerii de revizuire a constituţiei. Curtea Constituţională este abilitată să verifice îndeplinirea condiţiilor pentru exercitarea iniţiativei legislative de către cetăţeni (art.146 lit.a. din Constituţie).

Controlul constituţionalităţii iniţiativei de revizuire a Constituţiei. Potrivit art.146 lit. a din Constituţie, Curtea Constituţională se pronunţă din oficiu asupra iniţiativelor de revizuire a Constituţiei.

Curtea Constituţională, din oficiu sau pe baza sesizării preşedintelui Camerei Parlamentului la care s-a înregistrat iniţiativa, va verifica:

a. caracterul constituţional al propunerii legislative sau al proiectului de lege ce face obiectul iniţiativei. Controlul de constituţionalitate vizează concordanţa proiectului sau a propunerii legislative cu limitele materiale ale revizuirii constituţiei stipulate expres de puterea constituantă originară în art.152 din legea fundamentală;

b. Întrunirea numărului minim de susţinători pentru promovarea iniţiativei, precum şi respectarea dispersiei teritoriale în judeţe şi în municipiul Bucureşti, prevăzută de Constituţie, pentru iniţiativa legislativă populară;

c. Îndeplinirea condiţiilor referitoare la publicarea iniţiativei legislative populare de revizuire a Constituţiei şi la atestarea listelor de susţinători ai acestei iniţiative, potrivit procedurii reglementate de Legea 189/1999.

Curtea Constituţională se pronunţă în termen 60 de zile de la sesizare asupra propunerii de revizuire a Constituţiei.

În cazul în care Curtea Constituţională constată, prin decizie, constituţionalitatea iniţiativei de revizuire a Constituţiei, atunci procedura parlamentară de legiferare începe în Camera Parlamentului sesizată cu iniţiativa legislativă.

În cazul în care Curtea Constituţională constată, prin decizie, neconstituţionalitatea iniţiativei de revizuire a Constituţie, procedura parlamentară este oprită, iar subiectul iniţiativei de revizuire a Constituţiei trebuie să refacă întreaga procedură. O asemenea concluzii! decurge din interpretarea ari.147 alin.4 din Constituţie care precizează că deciziile Ciulii Constituţionale sunt obligatorii şi au putere numai pentru viitor.

În cazul în care Curtea Constituţională constată, prin decizie, neconstituţionalitatea parţială a iniţiativei de revizuire a Constituţie, procedura parlamentară, în opinia noastră, poate continua cu privire la acea parte declarată constituţională de către Curtea Constituţională.

2) Procedura de revizuire a Constituţiei cuprinde două etape:

a. Discutarea şi adoptarea proiectului sau propunerii de revizuire în cele două Camere ale Parlamentului. Iniţiativa de revizuire a Constituţiei trebuie să fie adoptată cu o majoritate de cel puţin 2/3 din numărul membrilor fiecărei Camere. Dacă iniţiativa de revizuire este adoptată în formă diferită în cele două Camere, iar prin procedura medierii nu se ajunge la un acord, atunci Camera Deputaţilor şi Senatul, în şedinţa comună, hotărăsc cu votul a cel puţin trei pătrimi din numărul deputaţilor şi al senatorilor.

b. Organizarea referendumului pentru revizuirea Constituţiei. Textul constituţional precizează că „revizuirea este definitivă după aprobarea ei prin referendum, organizat în cel mult 30 i! i. de zile de la data adoptării proiectului sau a propunerii de revizuire”.

Legat de acest text constituţional, în literatura de specialitate s-fâtx conturat două probleme:

folosirea termenului de „revizuire definitivă" a constituţiei întrucât ne-ar conduce la ideea că înainte de organizarea referendumului revizuirea este „provizorie", or, în întregul ei, revizuirea produce efecte juridice numai după ratificarea ei prin referendum de către corpul electora110.

este consecinţa expirării termenului de 30 zile de ia în „data adoptării proiectului sau propunerii de revizuire pentru i-a îi >! / organizarea referendumului? Unii autori consideră că „întrucât chiar Constituţia fixează un termen maxim pentru organizarea referendumului, expirarea termenului are ca efect invalidarea deciziei Camerei" 1. Profesorul Tudor Drăganu considera că o lege de revizuire a Constituţiei nu poate fi invalidată decât prin referendum şi, prin urmare, chiar atunci când termenul de 30 de zile a fost depăşit, convocarea corpului electoral pentru a se pronunţa asupra ei va fi totuşi necesară.

Teoretic, problema este rezolvată de Legea referendumului care menţionează că data referendumului pentru revizuirea Constituţiei se stabileşte prin lege (art.15 alin. l lit. a din Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului12) cu respectarea termenului de 30 de zile stabilit de legea fundamentală. În aceste condiţii este puţin probabil ca Parlamentul să stabilească pentru referendum o dată ce s-ar situa în afara termenului constituţional de 30 de zile. Totuşi, neorganizarea referendumului în termenul de 30 de zile nu poate priva corpul electoral de dreptul de a se pronunţa asupra proiectului legii de revizuire a legii fundamentale.

10 Vezi, Tudor Drăgniui, op. v.it, p. 41 – 42.

„Ion Muram, Ion Deleanu ş.a., Constituţia României comentată şi adnotată.

Bucureşti, Ecl. Monitorul Oficial, 1002, p. 315; Ion Ueleanu, op. cit., vol. 11, p. 101.12 Legea nr. 3/2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului a fost publicată în Monitorul Oficial, partea 1, nr. 84 din 24 februarie 2000.

Referendumul pentru revizuirea Constituţiei este valabil dacă la acesta participă cel puţin jumătate plus unul din numărul persoanelor înscrise în listele electorale. Rezultatul referendumului este pozitiv dacă au spus „DA" revizuirii Constituţiei cel puţin jumătate plus unu

din numărul cetăţenilor participanţi la referendum".

Curtea Constituţională prezintă Parlamentului un raport cu plivire la respectarea procedurii pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului pentru revizuirea Constituţiei şi confirmă rezultatele acestuia.

Legea de revizuire a Constituţiei intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea 1, a hotărârii Curţii Constituţionale de confirmare a rezultatelor referendumului (art.45 din Legea 3/2000).

Este posibil ca după adoptarea de către Parlament a proiectului sau a propunerii de revizuire a Constituţiei, dar înainte de organizarea referendumului, Curtea Constituţională să fie sesizată cu o obiecţie de neconstituţionalitate privind legea adoptată? Răspunsul nu poate fi decât afirmativ. În acest sens, Propunerea legislativă de modificare şi completare a Legii 47/1992, adoptată de Camera Deputaţilor14 introduce un nou art. 20 r, care instituie o formă de control din oficiu, asupra legii de revizuire a Constituţiei, după adoptarea ei de către Parlament. Curtea Constituţională va realiza verificarea constituţionalităţii procedurii de adoptare a legii de revizuire a Constituţiei şi respectarea limitelor dispoziţionale ale revizuirii Constituţiei, prin legea adoptată ni: de cele două Camere ale Parlamentului. În termen de 5 zile de la adoptarea legii de revizuire a Constituţiei, Curtea se pronunţă din oficiu asupra constituţionalităţii acesteia, după aceeaşi procedură. Decizia prin care se constată că Cetăţenii care participă în referendum au dreptul să se pronunţe prin „DA" smi „NU" la următoarea întrebare înscrisă pe buletinul de vot: „Sunteţi de acord cu legea de revizuire a Constituţiei României în forma nprobală de Parlament?" (art.7 alin. 1 din Legea 3/2000).

14 Adoptată de Camera Deputaţilor în şedinţa din 20 aprilie 2004, cu respectarea prevederilor art. 70 al. l din Constituţiei României, republicată nu au fost respectate dispoziţiile constituţionale referitoare la revizuire se trimite Camerei Deputaţilor şi Senatului, în vederea reexaminării legii de revizuire a Constituţiei, pentru punerea ei de acord cu decizia Curţii Constituţionale. În această situaţie, legea se consideră adoptată de Parlament la încheierea procedurii de reexaminare, şi numai apoi va putea fi supusă referendumului.

3) Limitele revizuirii Constituţiei:

Limite materiale: nu pot face obiectul revizuirii dispoziţiile

Constituţiei privind:

caracterul naţional al statului independenţa statului caracterul unitar şi indivizibil al statului, forma republicană de guvernământ integritatea teritoriului independenţa justiţiei pluralismul politic şi limba oficială. De asemenea, nu este admisibilă nicio revizuire care ar avea ca rezultat suprimarea drepturilor şi libertăţilor fundamentale.

Limite situaţionale – Constituţia nu poate fi modificată:

pe durata stării de asediu pe durata stării de uigenţă pe timp de război pe durata prorogării legale a mandatului Camerelor, până la întrunirea legală a noului Parlament.

Menţionăm faptul că, în baza art.146 lit. a din Constituţie, Curtea Constituţională se pronunţă din oficiu asupra iniţiativelor de revizuire a Constituţiei. Controlul de constituţionalitate exercitat de Curtea Constituţională vizează constituţionalitatea extrinsecă şi constituţionalitatea intrinsecă.

Sub aspectul constituţionalităţii extrinseci se va verifica dacă iniţiativa de revizuire provine de la subiectele expres prevăzute în Constituţie şi dacă sunt respectate condiţiile geografice şi numerice în cazul iniţiativei populare.

Sub aspectul constituţionalităţii intrinseci se va verifica (iacă iniţiativa de revizuire nu depăşeşte limitele revizuirii Constituţiei României.

SISTEME ELECTORALE

Sistemul majoritar

Sistemul reprezentării proporţionale

Sistemul electoral poate fi definit ca fiind ansamblul procedurilor de desemnare a reprezentanţilor corpului electoral în organismele puterii centrale şi locale.

Importanţa sistemului electoral. Sistemul electoral prezintă o importanţă deosebită pentru configuraţia sistemului partidist care, la rândul lui, influenţează relaţiile dintre executiv-legislativ şi judecătoresc. De asemenea, tipul de sistem electoral are un impact asupra legăturii pe care o instituie între alegător şi ales.

Tipuri de sisteme electorale. Principalele sisteme electorale sunt sistemul majoritar şi sistemul reprezentării proporţionale., La acestea se adaugă sistemul mixt care combină elemente din primele sisteme menţionai».

SISTEMUL MAJORITAR este acel scrutin în care candidatul cu

cele mai multe voturi obţinute este declarat ales. Scrutinul majoritar este cel mai vechi mod de scrutin şi, totodată, cel mai utilizat. Potrivit unei statistici a Uniunii Interparlamentare, nu mai puţin de 83 de state au la baza legilor lor electorale acest sistem de alegere.1 Acest sistem mai este denumit şi „winner takes all", adică „câştigătorul ia totul".

Sistemul majoritar poate fi:

Îi) uninominal – când voiul este acordat unei persoane b) plurinominal – când se votează lisle de candidaţi. În acest caz alegătorul poate fi pus în două situaţii:

— Fie să voteze o listă care nu poate fi modificată

— Fie are posibilitatea de a indica ordinea de preferinţă; pentru persoanele înscrise pe liste.

Scnilinul majoritar uninominal. Studiu iloi: ununit (m (ilnlioral de pentru Informare lţirliinienuirn, Cmiiera Depulnţilor, 2 () (): i, p. 1.

În practica electorală atât sistemul majoritar uninominal cât şi sistemul majoritar plurinominal pot fi practicate cu un singur tur (majoritatea relativă) sau cu două tururi (majoritatea absolută). Mai poate fi întâlnit şi scrutinul practicat prin vot alternativ.

Scrutinul majoritar uninominal cu un singur tur (majoritate relativă] – constă în aceea că alegătorul îşi exprimă un singur vot pentru un singur candidat, iar acela care obţine cele mai multe voturi este ales.

A 35-ales

D 20

Este de remarcat faptul că un candidat ales cu majoritate relativă are mai multe voturi împotriva lui decât pentru.

Acest tip de scrutin duce la exprimarea de către alegător a unui „vot tactic". Alegătorul care consideră că şansele candidatului său preferat sunt destul de reduse va vota pentru candidatul care, pentru el, este cel mai puţin inacceptabil, dintre cei care, în viziunea lui, au cele mai mari şanse de a fi aleşi. Astfel, voturile pentru diverşi candidaţi nu mai reflectă adevăratul suport de care aceştia so, bucură.

Acest sistem este practicat în Marea Britanie şi SUA. De asemenea, în Germania şi Croaţia unde este practicat un sistem mixt, aproximativ jumătate dintre parlamentari sunt aleşi prin scrutin uninominal majoritar relativ.

Scrutinul majoritar uninominal cu două tururi (majoritate absolută). Conform acestui sistem este declarat ales candidatul care

obţine cel puţin jumătate din totalul voturilor valabil exprimate. Se practică şi metoda scrutinurilor succesive.

Şi acest tip de scrutin încurajează „votul tactic".

Scrutinul majoritar uninominal cu două tururi este practicai în Franţa (după primul tur sunt excluşi candidaţii care au primit mai puţin de 12, 5% din voturi, cel de-al doilea tur fiind câştigat de candidatul care primeşte cel mai mare număr de voturi) şi Macedonia. În Albania, Federaţia Rusă, Georgia, Lituania şi Ungaria, unde este practicat un sistem mixt, aproximativ jumătate din parlamentari sunt aleşi prin scrutin majoritar uninominal absolut cu două tururi de scrutin…

Scrutinul majoritar uninominal va voi allvmaliv repnv. inlii un sistem cu un singur tur, în care alegătorul votând un candidat indică „în acelaşi timp, preferinţa sa, într-o ordine descrescătoare, pentru ceilalţi candidaşi. Dacă un candidat obţine majoritaloa absolută dn voi un pe baza exprimării primei preferinţe, el este declarai ales. În – caz contrar se ţine cont de a doua preferinţă indicată pe buletine şi aşa mai departe.:

Acest sistem evită organizarea unor tururi succesive pentru, obţinerea majorităţii absolute.

Dezavantajele sistemului majoritar uninominal:

„Votul tactic".

micşorarea numărului de partide ce acced în Parlament…

suprareprezentarea partidului învingător în detrimentul altor partide facilitează manipularea circumscripţiilor electorale.

Avantajele sistemului majoritar uninominal:

avantajul simplităţii care măreşte gradul de înţelegere a procesului electoral de către alegători; totul începe, se desfăşoară şi se termină la nivelul circumscripţiei electorale;

contribuie la formarea unei majorităţi stabile în Parlament, u; u fapt ce conduce la simplificarea procesului de constituire a echipei guvernamentale şi la o mai mare eficienţă şi coerenţă a activităţii acestei echipe;

duce la o selecţie mai riguroasă a acelora care acced în Parlament şi prin aceasta contribuie la formarea unor oameni politici reali;

Implică o relaţie eficientă între parlamentari şi circumscripţia pe rare aceştia o reprezintă, pi1 durala mandatului;

diminuează, în principiu, reprezentarea parlamentară a partidele extremiste.

SISTEMUL REPREZENTĂRII PROPORŢIONALE

Sistemul reprezentării proporţionale presupune atribuirea fiecărui partid participant în alegeri a unui număr de mandate corespunzător numărului de voturi obţinute.

Reprezentarea proporţională permite reprezentarea în Parlament atât a majorităţii cât şi a minorităţii, fiind o „oglindă" a diversităţilor de opinie politică existente în rândul electoratului.

Reprezentarea proporţională presupune scrutin de listă şi un singur tur de scrutin. Reprezentarea proporţională implică o dublă operaţie: atribuirea locurilor potrivit coeficientului electoral şi apoi atribuirea mandatelor nedistribuite iniţial prin distribuţia resturilor electorale.

Exemplu

Circumscripţia electorală x

Numărul de alegători înscrişi în listele electorale: 81.250 Număr de votanţi: 76.375 Voturi nule: 1375

Mandate alocate circumscripţiei electorale: 5 Voturi obţinute de către fiecare listă electorală:

A = 35.000 voturi

B = 21.000 voturi

C = 12.000 voturi

D = 7 voturi

Să se repartizeze cele 5 mandate listelor electorale participante în alegeri. i „J;

Etape:

1. Determinarea numărului de voturi valabil exprimate „76.375 – 1375 = 75.000

m. * 2. Determinarea coeficientului electorul şi atribuirea îi mandatelor potrivit acestuia.).

Nr. voturi valabil exprimate

Coeficient electoral =

Nr. mandate de distribuit".

75.000;

CE = – = 15.000 J.

Repartizarea mandatelor între cele patru liste, potrivit coeficientului electoral

Listă A – 35.000: 15.000 = 2 mandate Lista B – 21.000: 15.000 = 1 mandat *

l Lista C – 12.000: 15.000 = O mandate i

Lista D – 7.000: 15.000 = O mandate o

Repartizarea parţială a mandatelor: A = 2 mandate

B = 1 mandat

Mandate atribuite: 3 vMî.

Mandate încă de distribuit: 2!

3. Atribuirea mandatelor restante şi r i hi

Mandatele restante pol îi atribuite în baza următoarelor metode: a?

a) Metoda celui mai mare rest (CMR) /* Listă A – 35.000: 15.000 = 2 mandate (30.000 voturi utilizate) v = – h>".

rest = 5.000 voturi... v /

Lista B – 21.000: 15.000 = 1 mandat (15.000 voturi utilizate), rest = 6.000 voturi".

Lista C – 12.000: 15.000 = O mandate (O voturi utilizate) f „rest = 12.000 voturi".

Lista D – 7.000: 15.000 = O niandate (O voturi utilizate)

rest = 7.000 voturi în baza metodei celui mai mare rest, mandatele nedistribuite (2) vor fi alocate în felul următor: Lista C = 1 mandat Lista 1) = 1 mandat

Atribuirea definitivă a mandatelor: Listă A = 2 mandate

Lista B = 1 mandat Lista C = 1 mandat;

Lista D = 1 mandat

Concluzii: Metoda celui mai mare rest avantajează partidele

Illid – «», /. M.,! i b) Metoda celei mai mari medii

Se adaugă în mod fictiv fiecărei liste cale un loc suplimentar faţă de cele de care acestea beneficiază deja în baza coeficientului electoral (în cazul în care lista nu are niciun loc, vom împărţi la uuu) şi vom împărţi apoi numărul de voturi obţinut de fiecare listă la numărul anterior. Această operaţie dă o medie. Partidul care are cea mai mare medie va obţine locul restant. După aceea vom reîncepe operaţia până la distribuirea tuturor locurilor.

În cazul exemplului considerat, rezultatele vor fi: Listă A = 2 + 1 (2 mandate reale + 1 mandat fictiv) = 3 mandate":!

Media = 35.000: 3 = 11.666 voturi Lista B = 1 + 1 (1 mandat real + 1 mandat fictiv) = 2 mandate:

Media = 21.000: 2 = 10.500 voturi Lista C = O + 1 (O mandate reale + 1 mandat fictiv) = 1 mandat.

Media = 12.000: 1 = 12.000 voturi Lista D = O + l (O mandate reale + lmandat fictiv) = 1 mandat.

Media = 7.000: 1 = 7.000 voturi

Primul înnmint nedistribuil va fi atribuit listei C „întrucât mi cea mai mare medie (12.000).

„În cazul listei C, mandatul ficliv se transformă în mandat mal.: Mai există un singur mandat neatribuil. În vederea atribuirii lui vom reîncepe operaţiunea:

Listă A = 2 + 1 (2 mandate reale + 1 mandat fictiv) = 3 mandate, Media = 35.000: 3 = 11.666 voturi Lista B = 1 + 1 (1 mandat real + 1 mandat fictiv) = 2 mandate.

Media = 21.000: 2 = 10.500 voturi".

Lista C = 1 + 1 (1 mandat real + 1 mandat fictiv) = 2 mandate.

Media = 12.000: 2 = 6.000 voturi

Lista D = O + l (O mandate reale + 1 mandat ficliv) = 1 mandat, Media = 7.000: 1 = 7.000 voturi

Al doilea mandat nedistribuit va fi atribuit listei A (11.666 voturi).

Distribuţia finală a mandatelor, potrivit metodei celei mai mari medii, arată astfel:

Listă A = 3 mandate

Lista B = 1 mandat"...

Lista C = 1 mandat!

Lista D = O mandate –".

Concluzie: distribuirea mandatelor potrivit metodei celei mai mari medii avantajează partidele mari în detrimentul partidelor mici.

c) Metoda d llondt

Această metodă poate fi considerată o variantă a procedeului de mai sus (sau invers), întrucât cele două metode dau re/. ullale identice, diferenţa constând doar în calea urinată. Se vor împărţi voturile obţinute de fiecare listă participantă în alegeri la 1, 2, 3... n, n reprezentând numărul de mandate ce urmează a fi distribuite. Mecanismul se poate prezenta în forma următoare:

Nr. mandate	Lis tă A	I Lista 13	i C (j	Lista ta D	Lis
	35.	21.0		12.0	7.0

		000		00		00;		00			
O			17.		„10.5		6.00		3.5		
		500		00		0 îi (		.000			
3			11.		7.00		4.00		2.3		
		666		0		0 i		33			
	4 fir		8.7		Îi		3.00		1.1		
		50		5.250		0 în		750			
	5.		7.0		4.20		2.40		mi		
		00		0		0 \ *		1.400			

Se vor ordona caturile obţinute în ordine descrescătoare (primele 5 caturi electorale):

35.000, 21.000, 17.500, 12.000, 11.666!

Acest ultim număr – al cincilea – mai este numit şi REPARTITOR, care diferă de coeficientul electoral întrucât, împărţind numărul de voluri obţinute de fiecare partid cu acest număr repartitor, vom obţine direct numărul de locuri alocat fiecărei liste:

Listă A = 35.000: 11.666 = 3 mandate

Lista 13 = 21.000: 11.666 = 1 mandate

Lista C = 12.000: 11.666 = 1 mandat

Lista D = 7.000: 11.666 = O mandate

Avantajele reprezentării proporţionale

Gheorghe Iancu2 identifică următoarele avantaje şi dezavantaje ale sistemului reprezentării proporţionale:

a) Justiţia electorală. Numărul mandatelor obţinute de partidele politice, potrivit reprezentării proporţionale, corespunde forţei lor electorale; reprezentarea lor parlamentară fiind astfel justă şi echitabilă, se realizează astfel o majoritate parlamentară care reflectă fidel voinţa majorităţii electorilor.

bi Caracterul programatic. Reprezentarea proporţională este

Şi un scrutin al ideilor, al programelor partidelor şi coaliţiilor politice şi nu al unor indivizi, cum este în cazul scrutinului majoritar uninominal.

c) Caracterul cinstii al scrutinului. Absenţa celui de-al doilea tur de scrutin elimină desistările şi retragerile de la vot, determinate de cauze ilicite. Mandatele sunt rezultatul operaţiunilor electorale, nu al unor compromisuri ilicite. (1) lixisinnia unor „praguri electorale" care constituie procente: minime de voturi ce trebuie realizate de liste la nivel naţional. Nerealizarea unor asemenea procente în alegeri are

drept consecinţă neprimirea nici unui mandat, deşi în listă s-ar putea să existe personalităţi de prestigiu. Deci, un asemenea avantaj s-ar putea transforma foarte uşor şi într-un dezavantaj.

lui Iancu, Sistemul electoral, Kd. K.A. Monitorul Oficial, Bucureşti, 1!)!!!, p. ()!

Dezavantajele reprezentării proporţionale a) întocmirea listelor electorale de candidaţi de către partide. În fapt, aceste liste sunt rezultatul conducerilor partidelor care deţin astfel cheia alegerilor. Vechimea în partid, disciplina, ardoarea militantă a candidaţilor sunt apreciate de conducerea partidului, care poate să îşi propulseze pe liste pe cei pe care îi apreciază, eliminând eventualele dizidente democratice. Se poate uşor spune că partidele politice fac alegerile.

b) Ruperea legăturilor dintre aleşi şi alegători. Acest fenomen este evident prin faptul că alegerile se organizează pe liste electorale şi pe bază de programe politice. Inconvenientul este mai evident în cazul reprezentării proporţionale integrale.

c) Favorizarea conflictelor politice în societate sub semnul, democraţiei. Se îngreunează astfel procesul decizional, tinzând uneori chiar la paralizarea sa. Există pericolul de fragmentare a opiniei publice, care dacă este anterioară reprezentării proporţionale, aceasta o poate agrava. Pe cale de consecinţă, este foarte greu de realizat o majoritate guvernamentală şi deci o stabilitate politică.

d) Necesitatea unor calcule complicate care pot crea premisele unor contestaţii şi întâmpinări din partea celor ce se simt nedreptăţiţi. Aceste dezavantaje împreună cu cele ale

scrutinului majoritar au general sisteme electorale mixte.

PUTEREA LEGISLATIVA ÎN ROMÂNIA

Monocameralism versus Urcameralism

Structura bicamerală a Parlamentului

Mandatul parlamentar

Actele parlamentului

Procedura legislativă.

Elaborarea proiectelor de legi. Tehnica legislativă

Modalităţi de acţiune şi control ale Legislativului asupra

Executivului în sistemul constituţional românesc

Modalităţi de acţiune şi control ale Executivului asupra

Legislativului în sistemul constituţional românesc

Noţiunea de „parlament”, din perspectiva constituţiilor

Komâniei, este consacrată pentru prima dată în Constituţia din 1991. Adunarea Constituantă din 1991 a avut de optat, sub aspectul structurii parlamentului, între modelul unicameral şi modelul bicameral. **

1. MONOCAMERALISM VERSUS BICAMERALISM.

Din perspectivă istorică, sistemul unicameral s-a impus în statele unitare, iar sistemul bicameral în statele federale. În Europa, monocameralismul predomină în Europa de Nord, dar se poate regăsi şi în Portugalia, Grecia sau în ţările din fostul bloc sovietic (Ungaria, Bulgaria, Slovacia, Moldova, Estonia, Letonia, Lituania, Ucraina etc). Unicameralismu12 este preferat din cel puţin următoarele

Constituţiile anterioare, atunci când doreau să desemneze printr-un singur cuvânt coli; două Adunări vorlieuu despre. „Reprezentanta Naţională" (art.32 al Constituţiei din lHfili, arl...) 5 al Constituţiei din 1923). Pentru detalii, vezi, Tudor Drăgaiui, op. cit., p. 90 – 91. În literatura de specialitate se vorbeşte despre un aşa numit „unicameralism temperat" cu referire directă la acele ţări în care Cameră puncte de vedere:

a) existenţa a două camere dă naştere unei rivalităţi între ele în vederea asigurării „supremaţiei legislative";

b) procesul legislativ este fluent şi răspunde imperativelor legislative contemporane;

c) costurile parlamentare sunt mai reduse în comparaţie cu cele din sistemul bicameral.

Avantajele moiiocamoralismului explică, în parte, după părerra lui A. Lijphart, tendinţa evoluţiei către unicanveralisni existentă în planul sistemelor legislative contemporane3. Din cele 21 de ţări analizate de A. Lijphart în lucrarea „Democracies..." (1984) şi care acoperă perioada 1945 – 1980, trei dintre acestea (Noua Zeelandă în 1950, Danemarca în 1953 şi Suedia în 1970) au trecut de la bicameralism la unicameralism. După 1990, chiar dacă state precum Perú, Afghanistan sau Zimbabwc au evoluat tot spre unicameralism, un număr de 15 state au evoluat spre bicameralism1. Prin urmare, nu se poate formula o tendinţă clară în privinţa evoluţiei spre monocanieralism sau bicameralism a sistemelor legislative contemporane.

Bicameralismul se justifică din perspectiva necesităţii divizării puterii, a limitării puterii şi a creşterii calităţii activităţii parlamentale!

Bicameralismul constituie o realitate în statele federale din perspectiva necesităţii reprezentării statelor federate". Structura unică, după co a fost aleasă, se divizează pentru n forma; i două Cameră.

Do exemplu, în Norvegia, potrivit arl.7M din Constituţie, Sloribingul

(l (ar> de membri) alege 1/4 din membrii săi care vor compune Camera Superioară (Lagling), celelalte 2 l. \ formând (Smerii Inferioară (Odelsliny).

O asemenea diviziune a operat şi în Islanda până în 1 (1!) 1 când a fost stabilit un sistem unicameral (Allhing).

Arend I.ijphart, Democracies: I'atlems of Majorilarian and Consensus Government în Twenty – One Coimtries, New llnvon: Yale Uniwrsilv Press, 1984, p. 92

Aceste state sunt: Bosnia-llerţogovina, Republica Central Africană. Haiti, Congo, Croaţia, Kaznkhstnn, Kyrgystan, Madagascar, Lesolo, Mnuritania, Nepal, Nigeria, Slovenia, Africa de Sud şi KomAnia.

Pentru detalii a se vedea Constance Crewe, llelene Kuiz l'abri, Droils constilulioniinis curopeens, PUF, 1!) 9. r), p. 4, r> o-4)! 2.

În doctrină se arată faptul că doar vin singur stat federal arc, un parlament unicameral: Republica Federală Islamică a Camorelor.

bicamerală a parlamentului este întâlnită şi în statele unitare7. În favoarea bicameralismului practicat în statele unitare sunt invocate două categorii de argumente: tehnice şi politice8. Din punct de vedere tehnic, bicameralismul ameliorează calitatea procesului legislativ şi „temperează" elanul „Camerei de jos". Din punct de vedere politic, bicameralismul îmbină principiul reprezentării la nivel naţional cu principiul reprezentării la nivel teritorial.

Prima cameră a parlamentelor bicamerale este aleasă prin votul corpului electoral. În privinţa celei de-a doua camere sistemele de desemnare oscilează între numire, alegere indirectă şi alegere directă.

Sub aspectul atribuţiilor camerelor parlamentului, bicameralismul poate fi inegalitar9 sau egalitar10.

2. STRUCTURA BICAMERALĂ A PARLAMENTULUI ROMÂNIEI

Adunarea Constituantă din 1991 a optat pentru o structură parlamentară bicamerală, întrucât bicameralismul constituie o tradiţie în organizarea constituţională democratică din România". Un alt

7 Potrivit unei statistici realizate de Uniunea Interparlamentară,

din 168 de state unitare, 44 de state au o structură parlamentară bicamerală. Din punct de vedere regional, statele cu parlamente bicamerale predomină pe continentul american, 60% dintre state deţinând o structură parlamentară bicamerală. În Europa, 40% dintre state deţin o structură parlamentară bicamerală, în Asia 29%, iar în Africa 17% dintre state au o structură parlamentară bicamerală.

„Ion Deleanu, op. cit., p. 244.

9 Bicameralismul inegalitar constituie „regula" şi se defineşte prin aceea că prerogativele Camerei superioare sunt limitate în raport cu Camera inferioară (ex. Senatul francez, Senatul australian, Camerele superioare din Japonia, Irlanda, Austria). Camerele superioare menţionate, de exemplu, nu au posibilitatea să demită Guvernul.

10 Bicameralismul egalitar, mai rar întâlnit (Belgia, Italia), se defineşte prin consacrarea aceloraşi prerogative în favoarea celor două Camere ale Parlamentului. Camerele au aceleaşi prerogative cu privire la formarea şi domilerofi guvernului precum şi în materie legislativă. În caz de conflict între cele două Camere există pericolul de a nu şti care Camera reprezintă voinţa naţională.

11 Ion Deleanu, op. cit., p. 246.

autor12 explică revenirea la modelul bicameral din perspectiva unor factori psihologici şi politici. Sub aspect psihologic, bicameralismul constituie reacţia firească de respingere a modelului socialist de organizare a puterii legislative într-un organism unicameral, iar din punct de vedere politic, bicameralismul este rezultatul revenirii în viaţa politică a ţării a unor partide legate istoric de un Parlament bicameral. Mai mult decât atât, bicameralismul constituia o realitate faptică la data dezbaterilor din Parlament (Decretul-Lege 92/1990 consacra parlamentului o structură bicamerală) şi, prin urmare, Adunarea Constituantă s-a ghidat după „teoria drepturilor câştigate". Era puţin probabil ca raţiunea şi decenţa să învingă în faţa vanităţii clasei parlamentare actuale.

Bicameralismul românesc consacrat prin Constituţia României din 1991, aşa cum a fost ea revizuită, se defineşte prin cel puţin următoarele două dimensiuni:

a) are un caracter egalitar atenuat. Prerogativele celor două Camere ale Parlamentului sunt, în principiu, similare. Atenuarea caracterului egalitar al bicameralismului românesc a fost realizată prin revizuirea Constituţiei, care a condus la o diferenţiere funcţională a

celor două Camere în cadrul procedurii legislative şi eliminarea procedurii de mediere: una dintre Camere devine decizională, iar cealaltă Cameră de reflecţie. Aşadar, s-a urmărit aplicarea principiului specializării celor două Camere, conferindu-se Camerei Deputaţilor rolul de Cameră decizională de drept comun, cazuri în care Senatul îndeplineşte rolul de Cameră de reflecţie; în alte domenii precum ratificarea tratatelor sau altor acorduri internaţionale, precum şi al anumitor legi organice care reglementează organizarea instituţiilor statului, Senatul este Cameră decizională, iar Camera Deputaţior asigură rolul de Cameră de reflecţie. Caracterul egalitar al bicameralismului se menţine însă, în continuare, prin modalitatea identică de desemnare a celor două camere şi prin faptul că ele împart pe rând rolul de Cameră decizională, respectiv Cameră de reflecţie în funcţie de domeniul supus reglementării în procedura legislativă.

Ambele Camere sunt alese prin vot universal, egal, direct, secret şi liber exprimat. Potrivit Constituţiei României din 1991, diferenţele

12 Cristian Ionescu, op. cit., p. 178.

dintre cele două Camere ale Parlamentului sunt următoarele:

1. Camera Deputaţilor are 345 de deputaţi, iar Senatul 140. Deşi ambele Camere ale Parlamentului au aceeaşi legitimitate democratică, fiind desemnate prin acelaşi tip de scrutin electoral, totuşi rolul politic al Senatului este sensibil diminuat în condiţiile şedinţelor comune ale Camerelor Parlamentului. Pentru ca în luarea deciziilor comune să existe egalitate între Senat şi Camera Deputaţilor, spune profesorul 1\dor Drăganu13, ar trebui ca ori de câte ori cele două camere acţionează reunite, celor 140 de senatori să li se atribuie 345 de voturi. Deşi subtilă observaţia menţionată, totuşi, atât timp cât procedura de desemnare a parlamentarilor, durata mandatului şi prerogativele Camerelor rămân similare nu se poate vorbi despre rolul politic diminuat al Senatului. Nu a existat până în prezent vreo decizie a Parlamentului României care să confirme influenţa politică diminuată a Senatului.

2. Pentru a fi aleasă în Senat o persoană trebuie să fi împlinit vârsta de cel puţin 33 de ani, în timp ce pentru a fi aleasă în Camera Deputaţilor trebuie să fi împlinit vârsta de cel puţin 23 de ani. După cum se arată în literatura de specialitate14, „efectul de maturitate" în favoarea Senatului poate fi diminuat prin propunerea de către partide a unor candidaţi deputaţi mai vârstnici decât pentru Senat.

3. În caz de vacanţă a funcţiei prezidenţiale, interimatul acesteia este asigurat în primul rând de către Preşedintele Senatului şi numai după aceea de către Preşedintele Camerei Deputaţilor.

4. Senatul validează cei 14 membri ai Consiliului Superior al Magistraturii aleşi în adunările generale ale magistraţilor şi alege pe cei 2 reprezentanţi ai societăţii civile, din cadrul aceluiaşi organism.

Diferenţele menţionate nu înlătură caracterul egalitar al bicameralismului românesc. Bicameralismul egalitar constituie o experienţă inedită pentru practica parlamentară românească. El a fost preluat din experienţa constituţională italiană şi belgiană şi

Tudor Drăganu, op. cit., vol. 11, p. 98 – 100. Ibidem.

prezintă următoarele avantaje15:

evită concentrarea puterii în Parlament prin distribuirea ei între două Camere care, fiind similare, se împiedică reciproc să devină despotice sau suport ale unui regim autoritar;

1 îmbunătăţirea calităţii actului legislativ prin deliberarea succesivă în cele două Camere ale Parlamentului. O compli „căţie folositoare este preferabilă unei simplităţi dăunătoare.

controlul asupra executivului se realizează mai eficient prin două Camere decât prin intermediul uneia singure.

Dincolo de avantajele menţionate, bicameralismul egalitar a determinat în repetate rânduri cele două Camere să se paralizeze reciproc pe parcursul procedurii legislative, transformând dezbaterea şi lupta parlamentară într-o simplă agitaţie16. În consecinţă, diferenţierea poziţiei de pe care participă cele două Camere la procedura legislativă, precum şi eliminarea medierii, prin revizuirea textului constituţional, urmăresc să conducă la eficientizarea mecanismelor decizionale, însă nu sunt de natură să înlăture caracterul egalitar al bicameralismului românesc.

b) are un caracter „hibrid”, adică bicameralismul românesc funcţionează cu intermitenţe monocamerale şi bicamerale. Deşi, în principiu, Camera Deputaţilor şi Senatul lucrează în şedinţe separate, totuşi, în multe situaţii Camerele se reunesc în şedinţă comună. Fără a face un inventar complet, amintim următoarele situaţii în care Parlamentul se întruneşte în şedinţă comună:

1. dezbaterea programului şi a listei Guvernului, precum şi exprimarea votului de încredere faţă de Guvern (art.103 alin.3 din Constituţie);

2. retragerea încrederii acordate Guvernului prin intermediul adoptării unei moţiuni de cenzură (art.112 alin. l);

3. dezbaterea programului, a declaraţiei de politică generală sau a proiectului de lege prin care Guvernul îşi angajează răspunderea politică (art.114 alin. l);

4. reexaminarea legii, la cererea Preşedintelui României, atunci când aceasta a fost adoptată în şedinţa comună a Camerelor, în

15 Mihai Constantinescu, Ioan Muram, Drept parlamentar, Ed. Gramar, Bucureşti, 1994, p. 44 – 45.

16 Idem, p. 46.

condiţiile angajării răspunderii politice a Guvernului (art.114 alin.4);

5. examinarea rapoartelor Consiliului Suprem de Apărare a Ţării şi ale Curţii de Conturi (art.65 alin.2 lit. g şi art. 140 alin.2);

6. numirea directorilor serviciilor de informaţii şi exercitarea controlului asupra activităţii acestor servicii (art.65 alin.2 lit. h);

7. primirea mesajului Preşedintelui României (art.65 alin.2 lit. a);

8. aprobarea bugetului de stat şi a bugetului asigurărilor sociale de stat (art.65 alin.2 lit. b), a legilor rectificative şi a contului de execuţie bugetară;

9. depunerea jurământului de către Preşedintele României (art, 82 alin.2);

10. declararea mobilizării totale sau parţiale, ca şi a stării de război

(art.65 alin.2 lit. e şi d); 11. numirea Avocatului Poporului şi prezentarea rapoartelor acestuia

(art.65 alin.2 lit. i şi art. 60); 12. punerea sub acuzare a Preşedintelui României pentru înaltă trădare (art.96 alin. l); 13. suspendarea din funcţie a Preşedintelui României sau a persoanei care asigură interimatul în exercitarea acestei funcţii, în cazul în care a săvârşit fapte grave prin care se încalcă prevederile

Constituţiei (art.95 alin. Îşi art.99); 14. Încuviinţarea stării de asediu sau a stării de urgenţă, în întreaga ţară ori în unele unităţi administrativ-teritoriale, instituite de

Preşedintele României (art.93 alin. l); 15. adoptarea unor declaraţii, mesaje sau a altor acte cu caracter exclusiv politic;

16. proclamarea rezultatelor referendumului naţional; 17.

primirea unor roprazoninnţi ai nllor stalo sau ni unor organisme internaţionale;

18. celebrarea unor sărbători naţionale sau a unor comemorări; 19. stabilirea statutului deputaţilor şi al senatorilor, stabilirea indemnizaţiei şi a celorlalte drepturi ale acestora (art.65 alin.2 lit. j).

Multitudinea prerogativelor parlamentare exercitate în şedinţă comună ne îndreptăţeşte să apreciem că Parlamentul nosini funcijonoazu, în numeroase situaţii, ca o cameră unică17.

Idem, p. 99

Bicameralismul egalitar românesc, în ciuda avantajelor menţionate anterior, apare astfel greu de susţinut.

Organizarea internă a Parlamentului

Organizarea interna a Parlamentului urmăreşte gestionarea eficientă a activităţii parlamentare. Structurile interne ale parlamentului sunt prevăzute de Constituţie (art.64) şi de către Regulamentele celor două Camere ale parlamentului. Regulamentele parlamentare pot fi supuse controlului de constituţionalitate exercitat de către Curtea Constituţională.

La baza constituirii structurilor interne ale parlamentului se află principiul configuraţiei politice a camerelor. Acest principiu împiedică tirania majorităţii şi permite exprimarea minorităţii. Astfel, toate structurile parlamentare exprimă raportul proporţional dintre putere şi opoziţie.

Organizarea internă a parlamentului se bazează pe următoarele „structuri:

a) Biroul permanent;

b) Preşedintele Camerei; *

c) Grupurile parlamentare;", d. Comisiile parlamentare;

e. Comitetul ordinii de zi (doar în Camera Deputaţilor).**

„T Atribuţiile acestor structuri interne sunt prevăzute în Regulamentul Camerei Deputaţilor, în Regulamentul Senatului şi în Regulamentul şedinţelor comune. a. Biroul Permanent

Fiecare Cameră a parlamentului îşi alege un birou permanent, organ colegial cu activitate permanentă. Biroul permanent, potrivit: art.64 alin.5 din Constituţie, trebuie să reflecte în compoziţia sa configuraţia politică a Camerei. În scopul protecţiei minorităţii (a Opoziţiei), pentru alegerea membrilor biroului permanent, principiul majorităţii este temperat de cel al reprezentării configuraţiei politice

*», a Camerelor în vederea asigurării prezenţei Opoziţiei în structura de conducere a Camerei18.

18 Pentru detalii, vezi, Ioan Muram, Mihai Constantinoscu, Dmpl parlamentar românesc, Ed. Actami, Bucureşti, 1999, p. 86 – 87.

Biroul permanent este compus din:

preşedinte;

4 vicepreşedinţi;

4 secretari;…fe.

4 chestori la Camera Deputaţilor şi 2 chestori la Senat.

Preşedinţii birourilor permanente se aleg pl; durata mandatului camerelor, iar ceilalţi membri ai birourilor permanente se aleg pe durata unei sesiuni".

În vederea alegerii preşedinţilor Camerelor, fiecare grup parlamentar poate face câte o singură propunere. Este declarat ales preşedinte acel candidat care a întrunit votul majorităţii deputaţilor, respectiv senatorilor.

În cazul Camerei Deputaţilor, dacă niciun candidat nu a întrunit, după două tururi, votul majorităţii deputaţilor, se organizează noi tururi de scrutin, în urma cărora va fi declarat preşedinte al Camerei candidatul care a obţinut majoritatea voturilor deputaţilor prezenţi, în condiţiile întrunirii cvorumului prevăzut la art.67 din Constituţie.

În cazul Senatului, dacă niciun candidat nu a întrunit numărul de voturi necesar, se organizează un al doilea tur de scrutin, la care participă primii doi candidaţi care au obţinut cel mai mare număr de voturi sau, după caz, primul clasat şi candidaţii care s-au clasat pe locul al doilea cu un număr egal de voturi; va fi declarat preşedinte al Senatului candidatul care a obţinut cel mai mare număr de voturi din totalul voturilor exprimate. În caz de egalitate de voturi se organizează un nou tur de scrutin.

Alegerea vicepreşedinţilor, a secretarilor şi a chestorilor care compun biroul permanent se face la propunerea grupurilor parlamentare cu respectarea configuraţiei politice a camerelor. În acest sens, în vederea depunerii propunerilor, Camerele stabilesc numărul de locuri din biroul permanent care revin, pe funcţii, grupurilor parlamentaro, potrivit compoziţiei politice a Camerelor. Propunerile grupurilor parlamentare sunt supuse votului Camerelor. Alegerea se face prin vot secret cu buletine, la Senat, şi prin bile, la Camera Deputaţilor.

Membrii birourilor permanente pot fi revocaţi înainte de expirarea mandatului la cererea grupului parlamentar pe care îl reprezintă. Spre deosebire de Senat, în Camera Deputaţilor revocarea unui membru al biroului permanent poate fi solicitată şi de cel puţin o treime din numărul deputaţilor provenind din minimum trei grupuri parlamentare. Votul este secret şi se exprimă prin bile pentru fiecare caz, în cel mult 15 zile de la data înregistrării cererii de revocare la Camera Deputaţilor, şi după 3 zile de la înregistrare, dar nu mai târziu de 10 zile, la Senat. Aplicând principiul simetriei, revocarea se face cu votul majorităţii senatorilor, respectiv deputaţilor 19.

Biroul permanent are, în principal, următoarele atribuţii: „propune Camerei data începerii şi data încheierii sesiunilor parlamentare;

solicită Preşedintelui Camerei convocarea unei sesiuni;< extraordinare;

supune aprobării plenului Camerei regulamentul acesteia precum şi propunerile de modificare. În Camera Deputaţilor există şi o Comisie pentru regulament care are printre i i atribuţii şi pe aceea de a elabora şi prezenta Biroului permanent propuneri pentru modificarea Regulamentului. O asemenea comisie permanentă nu există la Senat;

prezintă Camerei spre aprobare proiectul de buget al acesteia şi contul de încheiere a exerciţiului bugetar.

b. Preşedintele Camerei

După constituirea legală a Camerelor se aleg Preşedinţii şi ceilalţi membri ai Biroului permanent. Preşedintele fiecărei Camere este şi preşedintele Biroului permanent, din care mai fac parte 4 vicepreşedinţi, 4 secretari şi 4 chestori.

Preşedintele est o ales pe durata mandatului Camerei, prin voi secret, cu buletine de vot pe care sunt înscrise; numele şi prenumele tuturor candidaţilor propuşi de grupurile parlamentare. Fiecare grup parlamentar poate face o singură propunere.

Este declarat ales preşedinte al Camerei candidatul care a întrunit votul majoritarii deputaţilor sau senatorilor. Dacă niciun candidat

Majoritatea absoluţii cerută pentru revocarea membrilor biroului permanent este miMiţioiiilfi expres donr în Regulamentul Senalii lui (art.2 i) alin. l). În tăcerea Regulamentului Camerei Deputaţilor, pentru simetrie, apreciem că aceeaşi majoritate este

necesară şi în cazul revocării membrilor biroului permanent de la Camera Deputaţilor.

88, nu a întrunit, după două tururi, votul majorităţii deputaţilor sau senatorilor, se organizează noi tururi de scrutin, în urma cărora va fi declarat preşedinte al Camerei candidatul care a obţinut majoritatea voturilor deputaţilor prezenţi, în condiţiile întrunirii cvorumului prevăzut de art.67 din Constituţie.

Preşedintele Camerei are, în principiu, următoarele atribuţii:

convoacă deputaţii şi senatorii în sesiuni ordinare sau extraordinare;

conduce lucrările Camerei, asistat obligatoriu de 2 secretari, şi asigură menţinerea ordinii în timpul dezbaterilor, precum şi respectarea regulamentului;

acordă cuvântul, moderează discuţiile, sintetizează problemele puse în dezbatere, stabileşte ordinea votării, precizează semnificaţia votului şi anunţa rezultatul acestuia;

conduce lucrările şedinţelor Biroului permanent;

sesizează Curtea Constituţională în condiţiile prevăzute de Art.146 lit. a), b) şi c) din Constituţie;

reprezintă Camera Deputaţilor în relaţiile interne şi externe.

c. Grupurile parlamentare

Conform Regulamentelor de organizare şi funcţionare ale Camerelor, grupurile parlamentare se constituie prin asocierea deputaţilor sau a senatorilor care au candidat în alegeri pe listele aceluiaşi partid sau ale aceleiaşi formaţiuni politice. Un grup parlamentar trebuie să aibă cel puţin zece deputaţi (la Camera Deputaţilor) şi 7 senatori (la Senat). Grupurile parlamentare reflectă configuraţia politică a Camerelor.

Grupurile parlamentare din Camera Deputaţilor PSD Grupul parlamentar al P.S.D. (social-democrat şi umanist)

PRM Grupul parlamentar al P.R.M.

PD Grupul parlamentar al P.D.

UDMR; Grupul parlamentar al U.D.M.R. PNL Grupul parlamentar al P.N.L.

Minoritate-Grupul Parlamentar al Minorităţilor

Naţionale

Deputaţii care nu fac parte din niciun grup parlamentar

172 Membri

70 Membri 27 Membri 27 Membri 27 Membri 18 Membri 3 Membri

Grupurile parlamentare din Senat

	PSD	Grupul parlamentar P.S.D. (social democrat şi umanist)	65 Membri
k	PRM →	Grupul parlamentar al P.R.M.	36 Membri
	PLQ >.	Grupul parlamentar al RD. i	9 Membri
	PNL".	Grupul parlamentar al P.N.L.	13 Membri
1	UDMR *	Grupul parlamentar al U.D.M.R.	12 Membri
1	„«v... *.	Senatorii care nu fac parte din nici un	5 Membri
I»;		grup parlamentar l).	

Îi

„D. Comisiile parlamentare

Comisiile permanente sunt organe de lucru ale Camerelor care examinează proiecte de lege, propuneri legislative şi amendamente în vederea elaborării rapoartelor sau avizelor la actele normative respective. De asemenea, comisiile permanente dezbat şi hotărăsc asupra altor probleme trimise de biroul permanent şi pot declanşa anchete în cadrul competenţelor lor. Comisiile permanente se aleg pe întreaga durată a legislaturii.

Comisiile permanente ale Camerei Deputaţilor

1. Comisia pentru politică economică, reformă şi privatizare
2. Comisia pentru buget, finanţe şi bănci
3. Comisia pentru industrii şi servicii
4. Comisia pentru agricultură, silvicultură, industrie alimentară şi servicii specifice
5. Comisia pentru drepturile omului, culte şi problemele minorităţilor naţionale
6. Comisia pentru administraţie publică, amenajarea teritoriului şi echilibru ecologic
7. Comisia pentru muncă şi protecţie socială
8. Comisia pentru sănătate şi familie

9. Comisia pentru învăţământ, ştiinţă, tineret şi sport: – 10. Comisia pentru cultură, arte, mijloace de informare în masă

11. Comisia juridică, de disciplină şi imunităţi

12. Comisia pentru apărare, ordine publică şi siguranţă naţională

13. Comisia pentru politică externă

14. Comisia pentru cercetarea abuzurilor, corupţiei şi pentru poliţii

15. Comisia pentru, tehnologia informaţiei şi comunicaţiilor

Comisiile permanente ale Senatului

1. Comisia juridică, de numiri, disciplină, imunităţi şi validări;

2. Comisia economică; s

3. Comisia pentru privatizare

4. Comisia pentru buget, finanţe şi bănci fi. Comisia pentru agricultură, industrie alimentară şi silvicultură

6. Comisia pentru politică externă

7. Comisia pentru apărare, ordine publică şi siguranţă naţională

8. Comisia pentru drepturile omului şi minorităţi

9. Comisia pentru muncă şi protecţie socială 10. Comisia pentru învăţământ şi ştiinţă

11. Comisia pentru cultură, culte, artă şi mijloace de informare în masă

12. Comisia pentru administraţia publică şi organizarea teritoriului 1.1. Comisia pentru cercetarea abuzurilor şi petiţii 14. Comisia pentru sănătate, ecologie, tineret şi sport

Comisii permanente comune. T".

1. Comisia Parlamentului României pentru Integrare Europeană rq Subcomisia pentru Oportunităţi Kgale

2. Comisia comună permanentă a Camerei Deputaţilor şi Senatului pentru exercitarea controlului parlamentar asupra activităţii SRI

Comisii speciale comune

1. Comisia parlamentară pentru controlul aplicării Legii nr. 42/ 1990 pentru cinstirea eroilor martiri şi acordarea unor drepturi urmaşilor acestora, răniţilor, precum şi luptătorilor pentru victoria Revoluţiei din decembrie 1989

2. Comisia specială a Camerei Deputaţilor şi Senatului pentru exercitarea controlului parlamentar asupra Serviciului de Informaţii

Externe

3. Comisia comună a Camerei Deputaţilor şi Senatului pentru controlul bugetului Curţii de Conturi

4. Comisia parlamentară pentru elaborarea Proiectului de hotărâre privind modificarea şi completarea Regulamentului şedinţelor comune ale Camerei Deputaţilor şi Senatului e. Comitetul ordinii de zi (doar la Camera Deputaţilor)

Comitetul ordinii de zi este alcătuit din liderii grupurilor parlamentare sau din locţiitorii acestora şi are următoarele atribuţii:

a. aprobă ordinea de zi a şedinţelor Camerei şi programul de lucru al acesteia, precum şi modificările sau completările aduse ordinii de zi sau programului aprobat;

b. organizează dezbaterile prin alocarea pentru fiecare grup… parlamentar, în funcţie de ponderea sa în numărul total al deputaţilor, a timpului afectat pentru luările de cuvânt în şedinţa Camerei; alocarea timpului afectat dezbaterilor este obligatorie la dezbaterile politice şi facultativă la dezbaterile generale asupra unui proiect de lege sau unei propuneri! legislative;

c. poate include în ordinea de zi dezbaterea unui proiect de lege sau a unei propuneri legislative la care termenul de depunere a raportului a fost depăşit.

Comitetul ordinii de zi hotărăşte cu majoritatea rezultată din ponderea votului fiecărui membru prezent. Ponderea este dată de proporţia grupului parlamentar reprezentat de lider în numărul total al deputaţilor. Preşedintele Camerei nu are drept de vot.

3. MANDATUL PARLAMENTAR

Mandatul parlamentar este definit ca fiind o „demnitate publică rezultată din alegerea de către electorat în vederea exercitării prin reprezentare a suveranităţii naţionale şi care conţine împuterniciri stabilite prin Constituţie şi legi” 20.

Mandatul parlamentar este reprezentativ21 şi are ca trăsături generalitatea22, independenţa23 şi irevocabilitatea24. Sub aspectul naturii juridice, mandatul parlamentar este un mandat de drept constituţiona125. Parlamentarul deţine mandatul de la naţiune şi nu de la partid. Prin urmare, partidul nu-i poate impune parlamentarului, sub aspect juridic, cum să-şi exercite dreptul de vot, aceasta având semnificaţia unui mandat imperativ, interzis prin Constituţie.

Idem, p. 60. Într-o altă definiţie, asemănătoare, mandatul

parlamentar Oslo definit cu fiind o funcţie publică cu care parlamentarii sunt investiţi prin alegere, funcţie al cărei conţinui este determinat de Constituţie şi în virtutea diruin fiecare parlamentar, reprezentându-şi naţiunea, concură la exerciţiul suveranităţii naţionale. (Pierre Avril, Jean Gicquel, Droit conştiiutionncl. Ixsxique, PUF, Paris, 1998, p. 88.)

21 Cu privire la formele mandatului parlamentar, teoria constituţională distinge între mandatul imperativ şi mandatul reprezentativ. Mandatul imperativ îşi are sorgintea în doctrina suveranităţii populare a lui J.J. Rousseau. Potrivit acestei doctrine, suveranitatea aparţine poporului şi este divizată în cote-părţi egale tuturor indivizilor care îl alcătuiesc. Prin urmare, parlamentarul ales nu este decât un simplu mandatar al alegătorilor care l-au trimis în parlament, el urmând să promoveze voinţa imperativă a acestora. Mandatul parlamentarului este, prin urmare, imperativ.

Mandatul imperativ este definit în literatura de specialitate (vezi, în special, Ion Deleanu, op. cit. p. 230 – 232 şi Pierre Avril, Jean Gicquel, op. cit. p. 88 – 89) prin următoarele trăsături:

— Parlamentarul nu exprimă în Parlament propria voinţă, ci voinţa celor care l-au mandatat, adică voinţa corpului electoral din circumscripţia care l-a ales;

— Parlamentarul are obligaţia să raporteze periodic alegătorilor săi modul în care îşi exercită mandatul;

— Corpul electoral are posibilitatea de a retrage mandatul parlamentarului care nu a respectat sau şi-a depăşit obligaţiile asumate Consecinţele negative ale mandatului imperativ sunt următoarele:

— Parlamentarul poate fi revocat oricând de către corpul electoral ceea ce îi îngrădeşte libertatea de acţiune;

— Parlamentarul nu reprezintă interesele generale, ci doar cele ale alegătorilor care l-au desemnat, prin urmare el este incapabil să se angajeze în negocieri politice întrucât nu are acceptul corpului electoral care l-a ales.

Mandatul imperativ a fost utilizat în Franţa (în perioada vechiului regim, Statele Generale) şi se regăseşte în unele constituţii particulare ale statelor mnmbre ale S.U.A., pe calea aşa-numitului „recall". Potrivit acestei proceduri, un număr determinai de cetăţeni pot „rechema" pnrlameninrul ales şi convoca noi alegeri, fostul

parlamentar având dreptul de a candida pentru a fi reales.

Mandatul reprezentativ îşi are originea în doctrina suveranităţii naţionale a lui Montesquieu. Potrivit acestei doctrine, suveranitatea aparţine naţiunii care deleagă parlamentului ales prin sufragiu universal exerciţiul suveranităţii. Parlamentarii, aşadar, odată aleşi, sunt reprezentanţii naţiunii. Mandatul reprezentativ, potrivit Lexicului terminologic al autorilor francezi invocaţi mai sus, comportă independenţa absolută a parlamentarului în raport cu electoratul şi prezintă un caracter naţional şi perfect, existând prezumţia irefragabilă de conformitate între actele reprezentanţilor aleşi şi cetăţeni. (Pierre Avril, J. Gicquel, op. cit., p. 88)

Trăsăturile mandatului reprezentativ sunt următoarele: parlamentarii, în calitate de reprezentanţi ai Naţiunii, nu pot îi revocaţi de alegătorii lor şi nu au nici obligaţia de a da socoteală în faţa acestora, exceptând realegerea;

parlamentarii, în exerciţiul mandatului lor, procedează după propria convingere şi nu au nevoie de instrucţiuni din partea corpului care i-a ales.: Consecinţele negative ale mandatului reprezentativ sunt următoarele: lipsa unei legături juridice între parlamentar şi corpul electoral pe parcursul mandatului;

Înlocuirea voinţei naţiunii cu voinţa partidului căruia îi aparţine parlamentarul, mai ales în condiţiile unei discipline rigide de partid. Argumente în favoarea caracterului reprezentativ al mandatului parlamentar, în baza Constituţiei României din 1991: „În exercitarea mandatului, deputaţii şi senatorii sunt în serviciul poporului” (art.69 pct. l, Constituţie). Prin urmare, mandatul parlamentar exprimă relaţia parlamentarului cu întreaga naţiune şi nu numai cu o circumscripţie electorală.

„Orice mandat imperativ este nul” (art.69.2, Constituţie). Prin faptul că parlamentarii beneficiază de un mandat reprezentativ – orice mandat imperativ fiind nul – nu înseamnă că ei „se pot dezinteresa de aspiraţiile în ansamblu ale populaţiei, ci dimpotrivă. Ei trebuie să ţină cont de opinia publică, de dezbaterea politică din societate, şi fără a se supune orbeşte unei opinii sau alteia, tocmai datorită independenţei de care se bucură, ei trebuie să realizeze o anumită colaborare cu opinia publică spre a se asigura într-o măsură cât mai mare armonia necesară sub aspect politic, între Parlament şi naţiune” (Mihai Constantinescu, Ioan Muraru, op. cit. p. 64).

Exprimă relaţia parlamentarului cu toată naţiunea şi nu numai cu o anumită circumscripţie electorală.

Parlamentarul nu răspunde juridic pentru angajamentele luate în campania electorală. Faptul că mandatul imperativ este nul.

I. Deleanu, op. cit., p. 31. Mandatul parlamentar se deosebeşte de mandatul din dreptul privat prin cel puţin următoarele elemente: mandatul parlamentar nu rezultă dintr-un contract civil, ci dintr-o manifestare de voinţă a corpului electoral; drepturile şi obligaţiile specifice mandatului parlamentar sunt stabilite prin Constituţie şi alte legi, în timp ce drepturile şi obligaţiile specifice mandatului civil sunt stabilite prin acordul părţilor. Potrivit doctrinei constituţionale, alegerea se prezintă ca un „acl-condiţie", act juridic care declanşează aplicarea în favoarea parlamentarului a unui statut stabilit anterior prin Constituţie şi alte legi. Într-o altă interpretare, alegerea este o nominalizare, comparabilă cu cea de numire a unui funcţionar, dar Constituţia este cea care determină statutul parlamentarului. Pentru detalii, vezi Pierre Avril, Jean Cicquel, Droit parlementaire, Ed. Montchrestien, Paris, 1988, p. 22 – 25.

3.1. Dobândirea mandatului parlamentar

Pentru ca o persoană să poată dobândi un mandat parlamentar trebuie să îndeplinească următoarele condiţii:

să aibă cetăţenia română; 1

să aibă domiciliul în ţară;

să fi împlinit, până în ziua alegerilor inclusiv, vârsta de 23 de ani, pentru a fi ales în Camera Deputaţilor şi vârsta de cel puţin 33 de ani pentru a fi ales în Senat26;

să nu-i fie interzisă asocierea în partide politice, adică să nu fie membru al Curţii Constituţionale, Avocat al Poporului.

,! magistrat, membru activ al armatei, poliţist ori să nu facă fe?2 parte dintr-o altă categorie de funcţionari publici, stabiliţi prin lege organică.

Mandatul parlamentar se obţine prin alegeri în condiţiile votului universal, egal, direct, secret şi liber exprimat.

Sistemul electoral românesc a optat pentru reprezentarea proporţională cu scrutin de listă. Reprezentarea proporţională27 permite reprezentarea în Parlament atât a majorităţii, cât şi a minorităţii, fiind o „oglindă" a diversităţilor de opinie politică existente în rândul electoratului şi conduce la formarea unui parlament care

este o reprezentare fidelă a corpului social.

ai Vârsta minimă pentru a candida la Şenal (Camera Superioară) este printre cele mai ridicate din Europa. Dintr-un lotul de îI> ţări europene cu Parlamente bicamerale, în 11 dintre acestea vârsta minimă pentru a candida la Camera Superioară (Şenal) este cuprinsă între 18 şi 21 de ani. Singurele Parlamente din Europa unde vârsta minimă pentru a candida la Camera Superioară (Senat) este mai mare de 21 de ani sunt în următoarele ţări: lielarus (30 de ani), Franţa (35 de ani), Republica Cehă şi Italia (40 de ani). Vârsta minimă de 18 ani pentru a candida la Camera Superioară este în Germania, Olanda, Spania, Klveţia, Iugoslavia, Bosnia-llerţegovina şi de 21 de ani în Belgia, Rusia, Irlanda, Marea Urâtanic, Polonia".

11 Elementele definitorii ale reprezentării proporţionale din sistemul electoral românesc sunt următoarele:

— Judeţele şi municipiul Bucureşti au fost stabilite ca circumscripţii electorale.

Fiecărei circumscripţii electorale i se atribuie un număr fix de senatori şi deputat,), calculat în funcţie de numărul locuitorilor din judeţ. Numărul senatorilor nu poate fi mai mic de doi, iar al deputaţilor mai mic de patru.

Reprezentarea proporţională realizează o „justiţie electorală" prin stabilirea unui raport just între procentul voturilor obţinute şi mandatele parlamentare atribuite prevenind realizarea unei majorităţi artificiale specifică sistemelor majoritare. De asemenea, reprezentarea proporţională dă prioritate programelor politice şi mai puţin personalităţii candidatului. Prin existenţa unui singur tui" de scrutin se evită „comprimarea" voinţei electoratului în cazul celui de-al doilea tur de scrutin, specifică sistemelor majoritare. În acelaşi timp, scrutinul de listă, specific reprezentării proporţionale, presupune ruperea legăturii dintre parlamentar şi alegătorii săi, întrucât se votează o listă de persoane şi nu un candidat, iar multitudinea de calcule complexe la nivel local şi central îngreunează transparenţa electorală.

Mandatul parlamentar este de 4 ani. Acesta se prelungeşte de drept în următoarele situaţii: în stare de mobilizare, de război, de a) b)

Norma de reprezentare a fost hotărâtă la 70.000 locuitori pentru un mandat de deputat şi la 160.000 locuitori pentru un mandat de senator. Pragul electoral: reprezintă numărul minim necesar de voturi valabil exprimate pentru reprezentarea parlamentară, exprimat

în procente după cum urmează:

5% din voturile valabil exprimate pe întreaga ţară, pentru partidele politice sau formaţiunile politice;

În cazul alianţelor politice, la pragul de 5% prevăzut la lit. a) se adaugă, pentru al doilea partid membru al alianţei politice, 3% din voturile valabil exprimate pe întreaga ţară şi, pentru fiecare membru al alianţei politice, începând cu al treilea partid, câte un singur procent (1%) din voturile valnbil exprimate pe inirr. ngn ţară, dar nu mai mult de 10%.

Organizaţiile cetăţenilor aparţinând unei minorităţi naţionale, legal" L constituite, care nu au obţinut în alegeri cel puţin un mandat de deputat"; sau de senntor, nu dreptul, împreună, la un mandat de deputat, dacă au obţinut, pe întreaga ţară, un număr de voturi egal cu cel puţin! >% din numărul mediu de voturi valabil exprimate pe ţară pentru

„Alegerea unui deputat. În cazul în care mai multe organizaţii ale aceleiaşi minorităţi prezintă liste de candidaţi, mandatul de deputat este oferit acelei organizaţii care a obţinut cele mai multe voturi.

Atribuirea mandatelor parlamentare cunoaşte două mari faze:

a) o primă atribuire la nivelul circumscripţiilor electorale pe baza coeficientului electoral (reprezentare proporţională apropiată);

b) o a doua atribuire priveşte resturile electorale (mandate şi voturi) la nivel de ţară (reprezentare proporţională integrală).

asediu sau de urgenţă, până la încetarea acestora, precum şi până la întrunirea legală a noului Parlament28. Începutul mandatului parlamentar este legat de următoarele etape:

eliberarea certificatului doveditor al alegerii de către Biroul Electoral de Circumscripţie pe baza comunicării făcute de Biroul Electoral Central;

Întrunirea legală a noului Parlament. Cele două Camere nou alese se întrunesc la convocarea Preşedintelui României în cel mult 20 de zile de la alegeri;

constituirea legală a noului Parlament prin validarea a cel puţin două treimi din mandate;

depunerea jurământului.

În vederea validării mandatelor parlamentare, fiecare Cameră a Parlamentului alege în prima sa şedinţă – prezidată de cel mai în

vârstă deputat, respectiv, senator, asistaţi de 4 secretari desemnaţi dintre cei mai tineri parlamentari, membri ai Camerei Deputaţilor şi ai Senatului – o comisie de validare compusă din membri ai Camerei respective. Comisia de validare trebuie să respecte configuraţia politică a Camerei, aşa cum a rezultat din alegeri. Comisia de validare îşi alege un preşedinte şi 2 vicepreşedinţi, care alcătuiesc biroul acesteia. Biroul comisiei repartizează grupelor de lucru ale Comisiei de validare (9 grupe de lucru la Camera Deputaţilor, 3 la Senat) dosarele referitoare la alegerea deputaţilor primite de la Biroul Electoral Central, cu excepţia celor privind membrii grupelor de lucru. Comisia de validare poate propune invalidarea alegerii unui deputat în cazurile în care constată că alegerea acestuia s-a făcut prin încălcarea legii, inclusiv prin fraudă electorală29. În termen de cel mult 4 zile de la constituire, fiecare comisie întocmeşte un raport

2 n Soluţia „Delegaţiei Temporare" propusă de Comisia pentru elaborarea proiectului de Constituţie o considerăm viabilă. Potrivit acestei soluţii, Delegaţia Temporară se constituia într-un fel de mini-parlament alcătuit potrivit configuraţiei politice a Parlamentului şi acesta urma să preia atribuţiile – limitate – ale Parlamentului, pentru perioada cuprinsă între expirarea mandatului parlamentar de patru ani şi întrunirea legală a noului Parlament. Pentru detalii, vezi, I. Deleanu, op. cit., vol. II, p. 232.

29 Curtea Constituţională, prin Decizia nr. 45/1994, a declarat neconstituţionale dispoziţiile din Regulamentele Camerelor referitoare la raportarea invalidării exclusiv la frauda electorală. În opinia Curţii, în care vor fi precizaţi deputaţii şi senatorii pentru care se propune validarea, invalidarea sau, după caz, amânarea validării mandatelor, cu motivarea pe scurt a propunerilor de invalidare sau de amânare. Raportul trebuie supus aprobării comisiei de validare care îl poate aproba cu votul majorităţii membrilor acesteia. Validarea sau invalidarea mandatelor se face cu votul majorităţii deputaţilor şi, după caz, al senatorilor prezenţi. Camerele sunt legal constituite după validarea a doua treimi din mandate.

Validarea mandatelor parlamentare de către Parlament este contrară spiritului separaţiei puterilor în stat. Era firesc ca validarea mandatelor parlamentare să fie realizată de către Curtea Constituţională (ca şi în cazul validării alegerilor prezidenţiale) sau de către Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie

Parlamentarul dobândeşte mandatul odată cu eliberarea certificatului doveditor al alegerii, dar îşi exercită efectiv mandatul de la data constituirii legale a Camerelor, adică după validarea a cel puţin două treimi din mandate şi a depunerii jurământului.

În caz de încetare a mandatului parlamentar înainte de termen, locul este preluat de către candidatul imediat următor aflat pe lista de supleanţi, cu condiţia să nu-şi fi schimbat încadrarea politică. Dacă nu există supleanţi, atunci circumscripţia electorală se declară vacantă şi se organizează alegeri parţiale pentru mandatul respectiv, cu excepţia ultimelor 12 luni anterioare expirării acestuia.

3.2. Protecţia mandatului parlamentar

Realizarea eficientă a mandatului parlamentar presupune independenţa şi protecţia acestuia în raport cu diferitele presiuni ce se pot exercita pe parcursul mandatului.

Doctrina juridică consacră următorul sistem de protecţie a mandatului parlamentar: incompatibilităţile, imunităţile şi indemnizaţiile.

3.2.1. Incompatibilităţile mandatului parlamentar

Incompatibilităţile ţin să protejeze Parlamentul contra influenţei pe care Guvernul sau interesele private o pot exercita asupra lui sau a anumitor parlamentari, ca urmare a cumulului cu anumite invalidarea poate fi propusă pentru nelegalitatea alegerii, concept ce conţine şi frauda electorală, dar se referă, de exemplu, şi la nerespectarea condiţiilor pentru a candida, a prevederilor legale referitoare la atribuirea mandatelor etc.

funcţii". Incompatibilităţile se deosebesc de ineligibilităţi31. Potrivit Constituţiei şi Regulamentelor Camerelor sunt instituite următoarele incompatibilităţi ale mandatului parlamentar:

nimeni nu poate fi, în acelaşi timp, deputat şi senator (art.71 alin. l, Constituţie);

Această incompatibilitate rezultă implicit din art.5 alin.6 din Legea electorală care prevede că „o persoană poate candida fie pentru un mandat de deputat, fie pentru un mandat de senator şi numai într-o singură circumscripţie electorală".

Pe lângă imposibilitatea practică de exercitare concomitentă a mandatului de deputat şi senator, incompatibilitatea amintită este în concordanţă cu spiritul separaţiei puterilor în stat.

calitatea de deputat sau de senator este incompatibilă cu

exercitarea oricărei funcţii publice de autoritate, cu excepţia celei de membru al Guvernului (art.71 alin.2, Constituţie);

Funcţia publică de autoritate se referă la mecanismele prin care se exercită puterea de stat la nivel central sau la nivel loca132.

Strict vorbind, compatibilitatea mandatului de parlamentar cu cea de membru al Guvernului osie contrară spiritului separaţiei puterilor în stat. Nu este de conceput ca alesul poporului să fie supusul Guvernului său, mai exact, sub imperiul puterii ierarhice a primului-ministru33.

Prin Legea 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenţei în exercitarea demnităţilor publice, a funcţiilor publice şi în mediul de afaceri, prevenirea şi sancţionarea corupţiei a fost explicitat conţinutul funcţiei publice de autoritate şi a fost completat „catalogul" incompatibilităţilor mandatului parlamentar.

Plin funcţii publice de autoritate, incompatibile cu calitatea de deputat sau de senator, se înţeleg funcţii din administraţia publică

Mihiii Constantinescu, Ioan Muram, op. cit., p. 91.

Dacă ineligibilităţile presupun lipsa vocaţiei de a candida în alegerile parlamentare şi prin urmare împiedică depunerea candidaturii, incompatibilităţile permit participarea în alegeri, dar candidatul care a obţinut mandatul de deputat sau senator trebuie să opteze pentru mandatul parlamentar sau pentru funcţia publică incompatibilă cu aceasta. –".

Victor Duculescu, s.a., op. cit., p. 210.

Jean (jicquel, op. cit., p. 748.

asimilate celor de ministru, funcţiile de secretar de stat, subsecretar de stat şi funcţiile asimilate celor de secretar de stat şi subsecretar de stat din cadrul organelor de specialitate din subordinea Guvernului sau a ministerelor, funcţiile din Administraţia Prezidenţială, din aparatul de lucru al Parlamentului şi al Guvernului, funcţiile de conducere specifice ministerelor, celorlalte autorităţi şi instituţii publice, funcţii de consilieri locali şi consilieri judeţeni, de prefecţi şi subprefecţi şi celelalte funcţii de conducere din aparatul propriu al prefecturilor, funcţiile de primar, viceprimar şi secretar ai unităţilor administrativ-teritoriale, funcţiile de conducere şi execuţie din serviciile publice descentralizate ale ministerelor şi celorlalte organe din unităţile administrativ-teritoriale şi din aparatul propriu şi serviciile publice ale consiliilor judeţene şi consiliilor locale, precum şi

funcţiile care, potrivit legii, nu permit persoanelor care le deţin să candideze în alegeri.

De asemenea, calitatea de deputat şi senator este incompatibilă cu:

a) funcţia de preşedinte, vicepreşedinte, director general, director, administrator, membru al consiliului de administraţie sau cenzor la societăţile comerciale, inclusiv băncile sau alte instituţii de credit, societăţile de asigurare şi cele financiare, precum şi la instituţiile publice;

b) funcţia de preşedinte sau de secretar al adunărilor generale ale acţionarilor sau asociaţilor la societăţile comerciale i prevăzute la lit. a);

c) funcţia de reprezentant al statului în adunările generale ale societăţilor comerciale prevăzute la lit. a);

d) funcţia de manager sau membru al consiliilor de administraţie; ale regiilor autonome, companiilor şi societăţilor naţionale;

e) calitatea de comerciant persoană fizică;

f) calitatea de membru al unui grup de interes economic;

g) o funcţie publică încredinţată de un stat străin, cu excepţia 1 acelor funcţii prevăzute în acordurile sau convenţiile la care România este parte.

În mod excepţional, Biroul permanent al Camerei Deputaţilor sau Senatului, la propunerea Guvernului şi cu avizul Comisiilor juridice, pot aproba participarea deputatului sau a senatorului ca reprezentant al statului în adunarea generală a acţionarilor ori ca membru în consiliul de administraţie al regiilor autonome, companiilor sau societăţilor naţionale, instituţiilor publice ori al societăţilor comerciale, inclusiv băncile sau alte instituţii de credit, societăţile de asigurare şi cele financiare, de interes strategic sau în cazul în care un interes public impune aceasta.

Deputaţii şi senatorii pot exercita funcţii sau activităţi în domeniul didactic, al cercetării ştiinţifice şi al creaţiei literar-artistice.

3.2.2. Imunitatea parlamentară

Originile imunităţii parlamentare datează din timpul sesiunii Parlamentului englez din perioada 12 ianuarie-12 februarie 1397, când, în Camera Comunelor a fost adoptată o moţiune în care erau denunţate obiceiurile scandaloase de la Curtea lui Richard al II-lea şi

cheltuielile financiare excesive pe care acestea le implicau34. Thomas Haxey, iniţiatorul acestui demers împotriva regelui şi a Curţii sale, a fost trimis în judecată şi condamnat la moarte pentru trădare. Regele, în urma presiunilor făcute de Camera Comunelor, i-a acordat graţierea lui Thomas Haxey. Acest fapt a ridicat pentru prima dată în istoria parlamentarismului problema dreptului membrilor Parlamentului de a dezbate orice subiect în deplină autonomie şi libertate, fără presiuni din partea puterii executive (Coroanei). Libertatea cuvântului, care a fost introdusă în Camera Comunelor la începutul secolului al XVI-lea, şi-a găsit confirmarea în art.9 din Declaraţia Drepturilor (Bill of Rights) din 1689, unde se prevede în mod expres că dezbaterile şi actele membrilor Parlamentului sunt protejate împotriva oricărui amestec din afară.

Dacă originea primei forme a imunităţii parlamentare – iresponsabilitatea juridică pentru voturile şi opiniile politice exprimate în exerciţiul mandatului – este în Anglia, originea inviolabilităţii sau a imunităţii de procedură se află în Franţa. Constituţia franceză din 1791 reţinea elementele esenţiale ale imunităţii de procedură: „Reprezentanţii naţiunii pot fi arestaţi, pentru acte criminale, dacă sunt surprinşi în flagrant delict sau în virtutea unui mandat de arestare, dar corpul legislativ va fi încunoştinţat de îndată, procedura neputând fi continuată până când acesta nu va hotărî că învinuirile pot fi aduse". Iresponsabilitatea

14 http://www.cdep.ro/intranet/csc/iniunitatea parlainentara.html juridică, în Franţa, a fost instituită prin Decretul din 23 iunie 1789, iniţiat de Mirabeau, care a fost urmat de instituirea, prin Decretul din 26 iunie 1790, a măsurilor menite să prevină incriminarea membrilor Adunării fără o autorizare prealabilă.

Modelul francez al imunităţii parlamentare – cu cele două forme, iresponsabilitatea juridică şi imunitatea de procedură –, a avut o influenţă predominantă în creionarea regimului imunităţii parlamentare de către celelalte state.

Imunitatea parlamentară este acea trăsătură a mandatului parlamentar în temeiul căreia parlamentarul este protejat faţa de eventualele presiuni sau abuzuri ce s-ar comite împotriva sa din partea din partea puterii executive sau a celei judecătoreşti şi care îi asigură independenţa, libertatea şi siguranţa în exercitarea drepturilor şi obligaţiilor care-i revin potrivit Constituţiei şi legilor ţării.

Imunitatea parlamentară nu constituie un privilegiu în favoarea parlamentarilor, în contradicţie cu principiul egalităţii cetăţenilor în faţa legii, ci este „consecinţa unui imperativ al statutului constituţional al Parlamentului şi al principiului potrivit căruia parlamentarii sunt în serviciul poporului" 35. Regimul imunităţii parlamentare decurge din principiul separaţiei puterilor în stat în vederea garantării independenţei celor aleşi 36.

Imunitatea parlamentară se prezintă sub următoarele forme:

Iresponsabilitatea juridică. Potrivit art.72 al. l din Constituţie, senatorul sau deputatul nu poate fi tras la răspundere juridica pentru voturile şi opiniile exprimate în exercitarea mandatului. Iresponsabilitatea juridică este absolută şi perpetuă. Iresponsabilitatea juridică este absolută, întrucât acoperă toate activităţile exercitate în exerciţiul mandatului parlamentar (vot, iniţiative legislative, propunere de amendamente, întrebări, interpelări, rapoarte, luan de cuvânt etc.) sub aspectul responsabilităţii penale, civile sau politice. Iresponsabilitatea juridică este perpetuă, întrucât îl apără pe parlamentar nu numai pe durata mandatului, ci şi după sfârşitul acestuia. Totuşi, parlamentarul nu este mai presus de lege (art.16 alin.2 din Constituţie). Prin urmare, iresponsabilitatea juridică acoperă doar actele şi activităţile săvârşite în exerciţiul mandatului

Ioan Muram, Mihai Constantinescu, op. cit., p. 96.

A se vedea pentru detalii J. Gicquel, op. cit., p. 681 – 682.

şi nu acoperă actele şi activităţile ce nu sunt în exerciţiul mandatului (incitarea la violenţă, proferarea de insulte şi calomnii prin presă sau la reuniuni publice etc.) şi, în consecinţă, îi pot atrage răspunderea juridică. Iresponsabilitatea juridică nu exclude răspunderea disciplinară pentru actele şi activităţile săvârşite în exerciţiul mandatului, dar peste limitele şi cadrele prevăzute de Regulamentele Camerelor.

În concluzie, iresponsabilitatea juridică este o imunitate de fond, întrucât priveşte actele intrinseci mandatului, şi funcţională, întrucât priveşte exerciţiul acesteia37.

Inviolabilitatea sau „imunitatea de procedură". Inviolabilitatea protejează parlamentarul împotriva măsurii percheziţiei, reţinerii sau arestării abuzive, vexatorii sau intimidatoare. În acest sens, potrivit art.72 din Constituţie:

prin procedura de revizuire a Constituţiei s-a restrâns regimul imunităţii parlamentare, astfel încât deputaţii şi senatorii pot fi urmăriţi şi trimişi în judecată penală pentru fapte care nu au legătură cu voturile sau cu opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului; urmărirea şi trimiterea în judecată penală se pot face numai de către Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie. Competenţa de judecată aparţine înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie.

niciun senator sau deputat nu poate fi reţinut, arestat sau percheziţionat fără încuviinţarea prealabilă a Camerei din care face parte şi după ascultarea deputatului sau a senatorului;

cererea de ridicare a imunităţii parlamentare este adresată Preşedintelui Camerei de către Ministrul Justiţiei şi este analizată de Comisia juridică a respectivei Camere care se pronunţă prin vot secret;

plenul Camerei poate dispune ridicarea imunităţii parlamentare prin vot secret cu majoritate absolută38 în Senat, respectiv majoritate simplă în Camera Deputaţilor;

37 Ioan Muram, Mihai Constantinescu, op. cit.p. 98.

3 B Majoritatea absolută cu care se poate ridica imunitatea parlamentară este prevăzută de art. 1692 din Holnr Aren nr. 2 () din 18 noiembrie 2003 privind modificarea Regulamentului Senatului, republicat; art. 182 alin.

În caz de infracţiune flagrantă, se poate dispune reţinerea şi H: percheziţia parlamentarului, urinând ca ministrul justiţiei să-l informeze neîntârziat pe Preşedintele Camerei cu privire „la această măsură. Camera poate dispune revocarea măsurii reţinerii dacă va constata că este neîntemeiată.

Faţă de reglementarea constituţională a regimului imunităţii parlamentare se impun următoarele precizări: nu a) imunitatea parlamentară nu este constituită în favoarea parlamentarului, ci în favoarea Parlamentului şi prin urmare: „f nu poate fi transformată într-un mijloc de impunitate; VJji b) regimul imunităţii parlamentare este de ordine publică şi… ţ, prin urmare deputaţii şi senatorii nu pot declara că renunţă la imunitate. Numai Camera este îndreptăţită să ridice imunitatea parlamentară;

c) inviolabilitatea parlamentară nu acoperă decât măsurile îi „privative de libertate, precum reţinerea, arestarea şi t; ţ percheziţia, deputatul sau senatorul putând fi urmărit în Vi în justiţie ca orice cetăţean;

d) hotărârea Camerei de ridicare a imunităţii parlamentare nu înseamnă condamnarea parlamentarului, ci doar permite luarea de către Justiţie a măsurilor percheziţiei, reţinerii sau arestării. Ridicarea imunităţii parlamentare nu transformă prezumţia de nevinovăţie într-una de vinovăţie.

e) inviolabilitatea parlamentară este temporară, adică nu înlătură posibilitatea antrenării răspunderii penală a parlamentarului, ci doar amână momentul luării măsurilor. privative de libertate;

f) inviolabilitatea parlamentară asigură integritatea fizică a reprezentanţei naţionale39.

v>) Procedura ridicării imunităţii parlamentare cu o majoritate absolută sau calificată este neconstituţională 10. Constituţia României prevede în

8 din Regulamentul Camerei Deputaţilor, aşa cum a fost modificat prin Hotărârea nr. 23 din 11 noiembrie 2003, prevede că imunitatea parlamentară poate fi ridicată în cazul deputaţilor, cu majoritate simplă. J. Gicquci, citat de 1. Muram, M. Constantinescu, op. cit., p. 99. Tudor Drăganu, op. cit., vol. 11, p. 262.

mod expres faptul că „Legile ordinare şi hotărârile se adoptă cu votul majorităţii membrilor prezenţi din fiecare Cameră" (art.76 alin.2). În consecinţă, potrivit opiniei profesorului T. Drăganu, prevederile Regulamentelui Senatului de ridicare a imunităţii parlamentare cu o majoritate superioară celei simple sunt neconstituţionale.

3.2.4. Indemnizaţiile parlamentare

În vederea asigurării independenţei financiare a deputaţilor şi senatorilor, aceştia beneficiază de indemnizaţie lunară, precum şi de alte drepturi şi facilităţi41. În vederea exercitării mandatului în circumscripţii electorale, parlamentarii beneficiază lunar de o sumă forfetară egală cu indemnizaţia lunară brută.

4. ACTELE PARLAMENTULUI

Sediul materiei cu privire la categoriile de acte juridice adoptate de Parlament este, în principal, art.67 din Constituţie. Potrivit acestui articol, Camera Deputaţilor şi Senatul adoptă legi, hotărâri şi moţiuni, în prezenţa majorităţii membrilor.

4.1. Legea

Prin lege42 se înţelege actul adoptat de Parlament sub forma legii şi promulgat de Preşedintele României43. Parlamentul României,

potrivit art.76 din Constituţie, adoptă trei categorii de legi: constituţionale, organice şi ordinare.

Legile constituţionale sunt cele de revizuire a Constituţiei.

Parlamentarul beneficiază de gratuitatea transportului pe căile ferate române, pe liniile auto, navale şi aeriene interne.

Îmbinând criteriul material (adică conţinutul actului normativ) cu cel formal (adică procedura de adoptare a actului normativ) profesorul I. Muraru oferă următoarea definiţie a legii: „actul juridic al parlamentului elaborat în conformitate cu Constituţia, potrivit unei proceduri prestabilite şi care reglementează relaţiile sociale cele mai generale şi cele mai importante" (I. Muraru, op. cit., p. 165 – 166). În concepţia lui Cristian Ionescu „legea poate fi definită ca fiind actul juridic iniţiat potrivit Constituţiei şi adoptat de cele două Camere corespunzător procedurii legislative regulamentare, promulgat de Preşedintele României şi publicat în Monitorul Oficial". (Cristian Ionescu, op. cit., p. 272).

Jurisprudenţa Curţii Constituţionale, 1992 – 1997, Regia Autonomă „Monitorul Oficial", Bucureşti, p. 139.

Legile organice sunt legile adoptate de Parlament în domeniile prevăzute de art.73 alin. 3, precum şi în celelalte domenii pentru care, în Constituţie, se prevede adoptarea de legi organice44.

Deosebirile dintre legile constituţionale şi legile organice sunt următoarele:

legile constituţionale vizează, sub aspectul conţinutului, domenii constituţionale „primare", în timp ce legile organice „l vizează „legislaţia constituţională secundară";

legile constituţionale se adoptă cu majoritate calificată (2/3 din numărul membrilor fiecărei Camere), fiind definitive sU! numai după aprobarea lor prin referendum, în timp ce legile organice se adoptă cu majoritate absolută (jumătate plus unul din numărul total al membrilor fiecărei Camere).

Legile ordinare vizează, sub aspectul conţinutului, relaţiile sociale care nu sunt reglementate prin lege constituţională sau organică, iar sub aspect procedural sunt adoptate cu majoritate simplă (votul majorităţii membrilor prezenţi din fiecare Cameră).

4.2. Hotărârea este actul uneia din Camerele Parlamentului sau a Camerelor reunite în şedinţa comună privitoare la activitatea lor, cum ar fi pentru aprobarea regulamentelor, constituirea şi compoziţia

organelor de conducere şi de lucru, validarea mandatelor

Potrivit Constituţiei, se reglementează prin lege organică: sistemul electoral, organizarea şi funcţionarea Autorităţii Electorale Permanente, organizarea funcţionarea şi finanţarea partidelor politice, statutul deputaţilor şi al senatorilor, stabilirea indemnizaţiei şi a celorlalte drepturi ale acestora, organizarea şi desfăşurarea referendumului, organizarea Guvernului şi a Consiliului Suprem de Apărare a Ţării, regimul stării de mobilizare parţială sau totală a forţelor armate şi al stării de război, regimul stării de asediu şi al celei de urgenţă, infracţiunile, pedepsele şi regimul executării acestora, acordarea amnistiei sau graţierii colective, statutul funcţionarilor publici, contenciosul administrativ, organizarea şi funcţionarea Consiliului Superior al Magistraturii, a instanţelor judecătoreşti, a Ministerului Public şi a Curţii de Conturi, regimul juridic general al proprietăţii şi al moştenirii, regimul general privind raporturile de muncă, sindicatele şi protecţia socială, organizarea generală a învăţământului, regimul general al cultelor, organizarea administraţiei publice locale, a teritoriului, precum şi regimul general privind autonomia locală, statutul minorităţilor naţionale din România.

etc.45. Hotărârile se deosebesc de legi atât sub aspectul conţinutului, cât şi sub aspectul procedurii de adoptare46.

4.3. Moţiunea este un act juridic al Parlamentului – moţiunea de cenzură – sau al Camerelor – moţiunea simplă47 – prin care se exprimă, după caz, voinţa juridică sau politică a corpurilor legiuitoare într-o anumită problemă de politică internă sau externă48. Moţiunea de cenzură va fi tratată în capitolul consacrat raporturilor dintre executiv şi legislativ.

5. PROCEDURA LEGISLATIVĂ

În funcţie de diversitatea actelor normative ce pot fi adoptate de către Parlament se poate distinge între procedura legislativă obişnuită sau ordinară şi procedura legislativă specială.

A. Procedura legislativă obişnuită sau ordinară presupune parcurgerea următoarelor etape:

1. Iniţiativa legislativă;

2. Avizarea proiectelor de lege sau a propunerilor legislative;

3. Examinarea proiectelor de lege sau a propunerilor legislative în comisiile parlamentare;

45 I. Muram, M. Constantinescu, op. cit., p. 154.

46 Hotărârile se deosebesc de legi prin următoarele elemente: pot avea atât un caracter normativ cât şi nenormativ, în timp ce toate legile au caracter normativ, hotărârile au o forţă juridică inferioară legilor, pot fi emise şi doar de o singură Cameră a Parlamentului, nu le sunt aplicabile regulile cu privire la iniţiativă legislativă, nu sunt supuse promulgării, se semnează numai de către Preşedintele Camerei, nu fac obiectul controlului de constituţionalitate exercitat de Curtea Constituţională (vezi, pentru detalii, 1. Deleanu, op. cit., p. 298, T. Drăgnnu, op. cit., p. 209 – 213, C. Ionescu, op. cit., p. 278 – 280, 1. Muraru, M. Constantinescu, op. cit., p. 154 – 155.)

47 Moţiunea simplă se defineşte prin următoarele dimensiuni: exprimă poziţia Camerei Deputaţilor sau a Senatului într-o anumită problemă de politică internă sau externă, exprimă atitudinea Camerei Deputaţilor sau a Senatului cu privire la o problemă ce a făcut obiectul unei interpelări, poate fi iniţiată de cel puţin 50 de deputaţi (în Camera Deputaţilor) şi de cel puţin o pătrime din numărul senatorilor (în Senat), se adoptă cu votul majorităţii deputaţilor sau senatorilor prezenţi.

411 Cristian Ionescu, op. cit., p. 280.;...–".

4. Dezbaterea şi votarea proiectului de lege sau a propunerii legislative în plenul primei Camere sesizate; f 5. Trimiterea proiectului de lege sau a propunerii legislative

Camerei decizionale; 1 6. Examinarea, dezbaterea şi votarea proiectului de lege sau a propunerii legislative în Camera decizională a

Parlamentului;

7. Reexaminarea legii

8. Promulgarea legii

9. Publicarea legii în Monitorul Oficial.

1. Iniţiativa legislativă Potrivit Constituţiei, iniţiativa legislativă aparţine:

Guvernului

Deputaţilor senatorilor cetăţenilor

Iniţiativa legislativă a Guvernului se materializează în proiecte de legi, iar iniţiativa parlamentară şi cetăţenească se materializează în propuneri legislative, dar prezentate în forma cerută pentru proiectele de legi (art.74 alin.4, Constituţie).

În opinia unor autori49, distincţia dintre proiecte de legi şi propuneri legislative este superfluă şi nu are nicio semnificaţie juridică

din moment ce art.74 (4) al Constituţiei prevede că propunerile legislative pot fi prezentate numai sub forma proiectelor de legi, adică redactate conform cerinţelor tehnico-juridice.

În opinia altor autori50, distincţia dintre proiecte de legi şi propuneri legislative se justifică întrucât implică unele deosebiri semnificative în ceea ce priveşte iniţiativa acestora, condiţiile ce trebuie respectate în baza Legii 189/1999 şi limitele cu privire la obiectul propunerilor legislative.

În opinia noastră, se justifică, în special, distincţia dintre iniţiativa legislativă guvernamentală şi parlamentară, pe de o parte, şi cea cetăţenească, pe de altă parte. Iniţiativa legislativă cetăţenească

49 Tudor Drăganu, Drept constituţional şi instituţii politice, vol. 11, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1998, p. 109.

50 Ion Deleanu (2001), op. cit., p. 327

presupune îndeplinirea unor condiţii speciale ce nu sunt solicitate în cazul iniţiativei guvernamentale şi parlamentare: număr de semnături, publicitatea, limite şi control de constituţionalitate din oficiu.

a) Iniţiativa legislativă guvernamentală în majoritatea sistemelor democratice Guvernul este principalul subiect al iniţiativei legislative51. Explicaţia preponderenţei iniţiativei guvernamentale este simplă: Guvernul trebuie să-şi pună în aplicare programul de guvernare acceptat de către ftrlament.

Înainte de sesizarea forului legislativ, Guvernul, în şedinţă, trebuie să adopte proiectul de lege pe baza textului propus şi a avizelor primite de la organismele abilitate să-şi exprime punctul de vedere.

Dispoziţiile art.74 al.5 din Constituţie obligă Guvernul să se adreseze cu proiectul de lege acelei Camere care are competenţa de a examina prima dată proiectul de lege, potrivit noii partajări a atribuţiilor Camerelor. Principiul de bază este acela al sesizării primare a Camerei nedecisive.

b) Iniţiativa legislativă parlamentară în temeiul art.74 din Constituţie, deputaţii şi senatorii pot avea iniţiativă legislativă prin depunerea unei propuneri legislative la prima Cameră sesizată.

Iniţiativa legislativă parlamentară prezintă următoarele condiţionări:

propunerea legislativă poate fi semnată fie de un singur

parlamentar, fie de mai mulţi parlamentari. Este posibil ca o propunere legislativă să fie semnată atât de deputaţi cât şi de senatori;

propunerea legislativă trebuie să fie prezentată numai în e forma cerută pentru proiectele de legi, adică cu respectarea exigenţelor cerute pentru redactarea unui proiect de lege;

În marea majoritate a statelor democratice, dreptul Guvernului de a sesiza Parlamentul cu un proiect de lege se materializează în peste 90% din cazurile în care puterea legiuitoare este sesizntă cu exnminarea unui proiect de lege (Ioan Vida, Manual de legistică formală. Introducere în tehnica şi procedura legislativă, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 2000, p. 203).

propunerile legislative formulate de deputaţi sau senatori se depun mai întâi la Camera competentăsă le adopte, ca primă cameră sesizată;

În cazul în care o propunere legislativă formulată de parlamentari implică modificarea prevederilor bugetului de stat sau a bugetului asigurărilor sociale de stat este obligatorie solicitarea unei informări de la Guvern sau de la celelalte organe ale administraţiei publice (art. III alin. l din Constituţie). Guvernul trebuie să-şi exprime punctul de vedere ca organ colectiv şi solidar şi, în consecinţă, simpla prezenţă la dezbateri a unui membru al Guvernului sau chiar intervenţia acestuia în dezbateri nu satisface exigenţele art. III alin. l din Constituţie52.

c) Iniţiativa legislativă cetăţenească

Iniţiativa legislativă cetăţenească se poate concretiza într-o propunere legislativă sub rezerva îndeplinirii cumulative a mai multor condiţii precizate expres în art.74 din Constituţie.

Condiţii:

I iniţiativa legislativă cetăţenească trebuie să fie susţinută de cel puţin 100.000 cetăţeni cu drept de vot, provenind din cel puţin un sfert din judeţele ţării, iar în fiecare dintre aceste judeţe sau în municipiul Bucureşti să se înregistreze cel puţin 5.000 de semnături în sprijinul acestei iniţiative;

I i Condiţia dispersiei teritoriale este îndeplinită şi dacă, în cel ţ «fi, puţin un sfert din judeţele tării, sunt 5.000 de semnături în sfiecare judeţ, diferenţa de semnături până la limita minimă de 100.000 putându-se realiza, indiferent de numărul t< acestora, din oricare dintre celelalte judeţe53. iji. iniţiativa legislativă cetăţenească nu poate

avea ca obiect probleme fiscale, cele cu caracter internaţional, amnistia şi graţierea;

Iniţiativa legislativă a cetăţenilor este supusă din oficiu verificării Curţii Constituţionale.

52 Ion Deleanu, op. cit., p. 329 şi Decizia Curţii Constituţionale nr. 36 din 2 aprilie 1996.

53 A se vedea I. Deleanu, op. cit., p. 328 şi Hotărârea Curţii Constituţionale nr. 2 din 27 iulie 1995.

Modalităţile concrete prin care se exercită iniţiativa legislativă cetăţenească sunt stabilite prin Legea nr. 189/1999 privind exercitarea iniţiativei legislative de către cetăţeni54. Necesitatea unui asemenea act normativ rezultă, implicit, din prevederile art.146 lit. j) în baza cărora Curtea Constituţională verifică îndeplinirea condiţiilor pentru exercitarea iniţiativei legislative de către cetăţeni. În afara unui asemenea act normativ, Curtea Constituţională nu are cum să verifice condiţiile exercitării iniţiativei legislative cetăţeneşti55.

Legea privind exercitarea iniţiativei legislative de către cetăţeni stabileşte următoarea procedură în vederea exercitării iniţiativei legislative populare:

promovarea iniţiativei legislative cetăţeneşti se face de către un comitet de iniţiativă alcătuit din cel puţin 10 cetăţeni cu drept de vot. Constituirea comitetului de iniţiativă se face printr-o declaraţie autentică la un notar public. Din comitetul de iniţiativă nu pot face parte persoanele alese în funcţie prin vot universal, membrii Guvernului, persoanele numite în funcţie de către primul-ministru sau cele care nu pot face parte, potrivit legii, din partide politice. Prin stabilirea acestor interdicţii se doreşte conservarea dreptului societăţii civile de a se exprima şi raporta la societatea politică. Alţi autori56 explică regimul interdicţiilor prin faptul că iniţiativa legislativă populară este un drept constituţional recunoscut opoziţiei extraparlamentare;

propunerea legislativă se întocmeşte în forma cerută pentru proiectele de legi şi este semnată de toţi membrii comitetului de iniţiativă;

propunerea legislativă se avizează de Consiliul Legislativ, şi se publică în Monitorul Oficial, partea I. în termen de 3 luni de la data publicării propunerii legislative, comitetul de iniţiativă trebuie să asigure înregistrarea acesteia la prima „Cameră sesizată, sub rezerva

reluării întregii proceduri, dacă termenul nu este respectat;

54 Publicată în Monitorul Oficial nr. 611 din 14 decembrie 1999.

55 Ioan Vida, op. cit., p. 212.

56 Ibidem

semnarea propunerii legislative de către cetăţeni şi atestarea de către primarul localităţii a calităţii de cetăţean cu drept de vot şi a domiciliului susţinătorului;

Înregistrarea propunerii legislative la Camerele Parlamentului în termen de 3 luni de la data publicării acesteia în Monitorul Oficial, sub rezerva reluării întregii proceduri dacă termenul vi nu este respectat;

verificarea, din oficiu, de către Curtea Constituţională a constituţionalităţii propunerii legislative, la sesizarea preşedintelui Camerei Parlamentului la care s-a înregistrat iniţiativa. Curtea Constituţională trebuie să se pronunţe în", (termen de 60 de zile de la sesizare;

după primirea hotărârii Curţii Constituţionale, Camera Parlamentului sesizată cu propunerea legislativă începe procedura legislativă de legiferare.

2. Avizarea proiectelor de lege sau a propunerilor legislative înainte de a fi supuse Parlamentului spre dezbatere, proiectele de legi şi propunerile legislative trebuie să fie avizate, în mod obligatoriu, de către Consiliul Legislativ şi, în unele situaţii, de către Consiliul Economic şi Social.

Avizul Consiliului Legislativ

Consiliul Legislativ57 este organ consultativ de specialitate al Parlamentului, care avizează proiectele de acte normative în vederea sistematizării, unificării şi coordonării întregii legislaţii şi ţine evidenţa oficială a legislaţiei României.

Consiliul Legislativ este alcătuit din Secţia de drept public, Secţia de drept privat şi Secţia de evidenţă oficială a legislaţiei şi documentare. Consiliul legislativ este condus de preşedintele consiliului, iar fiecare secţie de un preşedinte de secţie.

Consiliul Legislativ are următoarele atribuţii:

a) analizează şi avizează proiectele de legi, propunerile legislative şi proiectele de ordonanţe şi de hotărâri cu caracter normativ ale Guvernului, în vederea supunerii lor spre legiferare sau adoptare, după caz;

Legea nr. 73/1993 pentru înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea Consiliului Legislativ a fost publicată în Monitorul Oficial nr. 260 din 5 noiembrie 1993.

b) analizează şi avizează, la cererea preşedintelui comisiei parlamentare sesizate în fond, amendamentele supuse dezbaterii comisiei şi proiectele de legi sau propunerile legislative primite; de comisie după adoptarea lor de către una dintre Camerele Parlamentului;

c) realizează nemijlocit sau coordonează, din dispoziţia Camerei Deputaţilor sau a Senatului, elaborarea unor proiecte de coduri sau de alte legi de complexitate deosebită;

d) elaborează, din dispoziţia Camerei Deputaţilor sau a Senatului ori din proprie iniţiativă, studii pentru sistematizarea, unificarea şi coordonarea legislaţiei şi face, pe aceasta bază, propuneri Parlamentului şi, după caz, Guvernului;

e) examinează conformitatea legislaţiei cu prevederile şi principiile Constituţiei şi sesizează birourile permanente ale Camerelor Parlamentului şi, după caz, Guvernul asupra cazurilor de neconstituţionalitate constatate; prezintă, în cel mult 12 luni de la înfiinţare, propuneri pentru punerea de acord a legislaţiei anterioare Constituţiei cu prevederile şi principiile acesteia;

f) ţine evidenţa oficială a legislaţiei şi organizează informatizarea sistemului de evidenţă;

g) coordonează elaborarea şi editarea de repertorii legislative, culegeri de acte normative în limba română şi în alte limbi şi avizează, în vederea publicării, sub aspectul concordanţei cu evidenţa oficială a legislaţiei, culegerile elaborate de alte autorităţi sau persoane fizice ori juridice;

h) păstrează câte un exemplar din originalele legilor adoptate şi ale decretelor de promulgare a acestora.

Consiliul Legislativ prezintă anual Parlamentului raportul asupra activităţii sale.

Sub aspectul naturii sale, Consiliul Legislativ este o autoritate administrativă autonomă şi nu face parte din puterea executivă, legislativă sau judecătorească.

Avizul Consiliului Legislativ asupra proiectelor de legi şi a propunerilor legislative are ca obiect:

a) concordanţa cu Constituţia a reglementării propuse, precum

şi natura legii;

b) înlăturarea contradicţiilor sau necorelărilor dintre prevederile proiectului de lege sau ale propunerii legislative şi asigurarea caracterului complet al acestora, respectarea normelor de tehnică legislativă;

c) prezentarea implicaţiilor noii reglementări asupra legislaţiei în vigoare, prin identificarea dispoziţiilor legale care, având acelaşi obiect de reglementare, urmează să fie abrogate, modificate sau unificate, precum şi prin evitarea i7 âi reglementării unor aspecte identice în acte normative diferite.

Avizul Consiliului Legislativ are un caracter consultativ, fiind obligatoriu de solicitat de către organul emitent al actelor normative, dar fără obligaţia acestuia de a se conforma conţinutului avizului.

3. Examinarea în comisiile permanente a proiectului de lege sau a propunerilor legislative

Comisiile permanente ale Camerelor examinează proiectele de lege, propunerile legislative şi amendamentele formulate în vederea elaborării rapoartelor şi avizelor cerute de regulamentele Camerelor.

Biroul permanent trimite proiectul de lege sau propunerea legislativă comisiei permanente sesizate în fond, adică acelei comisii în competenţa căreia intră materia reglementată prin proiectul de lege sau propunerea legislativă.

De exemplu, proiectul de lege privind graţierea unor pedepse este trimis de către Biroul permanent comisiei juridice, de disciplină şi imunităţi.

Biroul permanent poate sesiza şi alte comisii pentru a-şi da avizul cu privire la proiectul de lege sau propunerea legislativă.

Conflictele de competenţă. Conflicte pozitive şi conflicte negative de competenţă în cazul în care o comisie permanentă, alta decât cea sesizată de Biroul permanent, apreciază că un proiect de lege sau o propunere legislativă este (şi) de competenţa acesteia va sesiza Biroul permanent. În caz de refuz din partea Biroului permanent, Camera hotărăşte prin vot. În cazul în care una sau mai multe comisii sesizate în fond îşi declină competenţa în favoarea altor comisii, Biroul permanent va hotărî cărei comisii îi revine competenţa de a examina în fond proiectul de lege sau propunerea legislativă. În cazul în care cererile formulate de către comisii nu sunt acceptate, plenul Camerei hotărăşte prin vot.

Biroul permanent stabileşte un termen înăuntrul căruia comisia permanentă trebuie să-şi depună raportul. Termenele stabilite de biroul permanent nu pot fi mai mici de 14 zile sau mai mari de 60 de zile la Camera Deputaţilor (art.67 din Regulamentul Camerei. Deputaţilor) sau mai scurte de 10 zile calendaristice la Senat (art.85 alin.8 din Regulamentul Senatului).

Comisia permanentă sesizată în fond stabileşte un termen în care să-i fie remise avizul sau avizele celorlalte comisii care examinează proiectul sau propunerea legislativă. În cazul în care termenele nu sunt respectate, comisia sesizată în fond poate redacta raportul fără a mai aştepta avizul sau avizele respective (art.64 din Regulamentul Camerei Deputaţilor şi art.62 din Regulamentul Senatului).

Deputaţii şi senatorii pot prezenta amendamente la orice proiect de lege sau propunere legislativă. La Camera Deputaţilor amendamentele pot fi depuse la comisia sesizată în fond până la împlinirea unui termen de 5 zile înainte de data stabilită pentru depunerea raportului (art.93 alin. l din Regulamentul Camerei Deputaţilor). La Senat termenul de depunere a amendamentelor se stabileşte de către Biroul permanent şi nu poate fi mai mic de 10 zile calendaristice pentru procedura obişnuită şi de 5 zile pentru procedura de urgenţă (art.85 din Regulamentul Senatului). În cazul amendamentelor care implică modificarea bugetului de stat sau a bugetului asigurărilor sociale de stat se solicită punctul de vedere al Guvernului. În Camera Deputaţilor, amendamentele la care, în termen de 5 zile de la primire, Guvernul nu se opune se consideră acceptate (art.93 alin.7 din Regulamentul Camerei Deputaţilor). La Senat, în cazul în care Guvernul nu transmite un punct de vedere până la data stabilită de comisie, se consideră că amendamentul a fost acceptat (art.91 din Regulamentul Senatului).

Comisia permanentă, după examinarea proiectului de lege sau a propunerii legislative, întocmeşte un raport prin care se propune motivat una din următoarele soluţii:

admiterea fără modificări a proiectului de lege sau* a propunerii legislative;

admiterea cu modificări a proiectului de lege sau a propunerii f, legislat ive;

respingerea proiectului de lege sau a propunerii legislative.

De asemenea, raportul comisiei sesizate în fond va face referiri la toate avizele formulate de către celelalte comisii care au examinat proiectul de lege sau propunerea legislativă, la toate amendamentele primite, la avizul Consiliului Legislativ precum şi la avizul Consiliului Economic şi Social, dacă a fost cazul.

În cazul în care o comisie permanentă este sesizată cu mai multe proiecte de lege sau propuneri legislative care au acelaşi obiect de reglementare se va întocmi un singur raport.

Raportul comisiei permanente sesizate în fond se înaintează Biroului permanent şi va fi difuzat parlamentarilor, Guvernului şi iniţiatorilor cu cel puţin 3 zile lucrătoare înainte de data dezbaterii în plen la Senat (art.89 alin.2 din Regulamentul Senatului) şi cu cel puţin 8 zile înainte de data stabilită pentru dezbaterea proiectului sau propunerii legislative în plenul Camerei (art.67 alin.2 din Regulamentul Camerei Deputaţilor).

Este de menţionat faptul că punctul de vedere exprimat în raport de către comisia permanentă sesizată în fond nu este obligatoriu nici pentru iniţiator nici pentru parlament. Asupra proiectului hotărăşte numai Parlamentul afară de cazul în care iniţiatorul îşi retrage proiectul sau propunerea legislativă, în condiţiile prevăzute de lege58.

4. Dezbaterea şi votarea proiectului de lege sau a propunerii legislative în plenul primei Camere sesizate

Potrivit Constituţiei, proiectele de lege şi propunerile legislative se discută şi se adoptă mai întâi în prima Cameră sesizată urmând a fi trimise celeilalte Camere care va decide definitiv. Altfel spus, cea de-a doua Cameră care dezbate şi adoptă proiectul de lege sau propunerea legislativă are cuvântul decisiv, procedura anterioară a medierii fiind desfiinţată prin propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei.

În esenţă, Şenalul este Camera decizională în privinţa proiectelor de lege sau a propunerilor legislative pentru ratificarea tratatelor sau a altor acorduri internaţionale şi a măsurilor legislative ce rezultă din aplicarea acestor tratate sau acorduri precum şi în privinţa proiectelor de legi organice care vizează sistemul instituţiilor fundamentale ale statului (de exemplu, organizarea serviciilor publice de radio şi de televiziune, organizarea şi funcţionarea instituţiei Avocatul Poporului, organizarea şi funcţionarea Guvernului, compunerea şi funcţionarea înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie,

organizarea şi r „Ioan Muraru, Siminn Tănăsescu, op. cit., p. 519.116

funcţionarea Curţii Constituţionale etc). Celelalte proiecte de legi sau propuneri legislative sunt de competenţa decizională a Camerei Deputaţilor (celelalte legi organice care nu sunt de competenţa decizională a Senatului şi toate legile ordinare).

Prima Cameră sesizată se pronunţă în termen de 45 de zile. Pentru coduri şi alte legi de complexitate deosebită termenul este de 60 de zile. În cazul depăşirii acestor termene se consideră că proiectele de legi sau propunerile legislative au fost adoptate

Dezbaterea şi votarea proiectului de lege sau a propunerii legislative în plenul Camerei cunoaşte trei sub etape:

a) Dezbaterea generală a proiectului de lege sau a propunerii legislative.

Dezbatere generală este acea fază a procesului legislativ în care se realizează de către grupurile parlamentare motivarea politică a proiectului de lege sau a propunerii legislative.

Dezbaterea generală este precedată de prezentarea de către iniţiator a motivelor care au condus la promovarea proiectului şi de prezentarea raportului comisiei permanente de către preşedintele comisiei sau de către un raportor desemnat de comisie.

În vederea dezbaterii generale fiecare grup parlamentar îşi desemnează un singur reprezentant. În cazuri justificate, la cererea oricărui senator, Senatul poate aproba, cu votul deschis al majorităţii senatorilor prezenţi, să li se dea cuvântul la dezbaterile generale şi altor senatori din cadrul aceloraşi grupuri parlamentare (art.93 alin.2 din Regulamentul Senatului). În Regulamentul Camerei Deputaţilor nu se regăseşte o prevedere similară cu privire posibilitatea altor deputaţi de a interveni în faza dezbaterilor generale.

În faza dezbaterii generale a proiectului sau a propunerii legislative nu pot fi propuse amendamente, dar se poate face referire la amendamentele admise sau respinse de către comisia permanentă sesizată în fond.

Înainte de încheierea dezbaterii generale, iniţiatorul proiectului sau al propunerii legislative are dreptul să ia cuvântul (art.96 din Regulamentul Camerei Deputaţilor şi art.94, teza I din Regulamentul Senatului). Acelaşi drept îl are şi raportorul comisiei sesizate în fond (ipoteză prevăzută doar în Regulamentul Senatului, art.94, teza II).

Dacă prin raportul comisiei sesizate în fond se propune

respingerea proiectului sau a propunerii legislative, după încheierea dezbaterii generale, preşedintele cere Camerei să se pronunţe prin vot. În Regulamentul Senatului mai este reglementată o ipoteză, inexistentă în Regulamentul Camerei Deputaţilor: dacă prin raportul comisiei se propune dezbaterea şi adoptarea proiectului de lege, iar în dezbaterile generale se cere respingerea proiectului de lege, după încheierea acestora cererea de respingere se supune votului Senatului (art.96 alin.2 din Regulamentul Senatului).

b) Dezbaterea pe articole a proiectului de lege sau a propunerii legislative.

Dezbaterea pe articole are rolul de a observa dacă intenţiile iniţiatorului corespund cu cele ale legiuitorului, dacă voinţa celui care stă în spatele proiectului de lege coincide cu voinţa legiuitorului59.

Procedura dezbaterii pe articole a proiectului de lege sau a propunerii legislative a fost accelerată prin modificările aduse Regulamentelor celor două Camere în ianuarie 2001. Potrivit noii proceduri, Camerele Parlamentului trec la dezbaterea pe articole a proiectului de lege sau a propunerii legislative numai în cazul în care în raportul comisiei sesizate în fond există amendamente admise sau respinse. În consecinţă, se supun dezbaterii şi votului numai articolele la care s-au făcut amendamente. Dacă în raportul comisiei sesizate în fond nu există amendamente admise sau respinse se trece direct la votul final asupra proiectului de lege sau a propunerii legislative, după parcurgerea fazei dezbaterii generale (art.97 din Regulamentul Senatului şi art.104 din Regulamentul Camerei Deputaţilor).

Discutarea articolelor începe cu amendamentele.

În plenul Camerelor Parlamentului nu pot fi depuse amendamente de fond, ci pot fi dezbătute doar amendamentele – admise sau respinse – depuse la comisia permanentă sesizată în fond şi care figurează în raportul elaborat de către această comisie. Regulamentul Camerei Deputaţilor permite discutarea şi a amendamentelor care nu figurează în raportul comisiei, dar au fost depuse în conformitate cu – prevederile regulamentului (art.101 alin.2 din Regulamentul Camerei Deputaţilor). În plenul Camerelor se pot formula doar amendamente de corelare tehnico-legislativă, gramaticale sau lingvistice.

5 J Ioan Vida, op. cit., p. 237.118

În cazul în care dezbaterea amendamentelor relevă consecinţe

importante asupra proiectului de lege sau propunerii legislative textele respective pot fi trimise comisiei permanente sesizate în fond în vederea redactării unui raport suplimentar. Din această perspectivă, reglementarea conţinută în Regulamentul Senatului este superioară celei existente în Regulamentul Camerei Deputaţilor, în sensul că numai Plenul – nu şi Preşedintele – este suveran în a decide retrimiterea la comisie a unor texte legislative controversate.

Art.100.

— Dacă din dezbaterile desfăşurate în condiţiile art.97 rezultă necesitatea reexaminării de către comisia sesizată în fond a unor texte, plenul poate decide prin vot deschis, cu votul majorităţii senatorilor prezenţi, suspendarea dezbaterilor şi trimiterea spre reexaminare a textelor în discuţie, comisia pronunţându-se de urgenţă prin raport suplimentai: (Regulamentul Senatului);

Art.102 – Când dezbaterea amendamentelor relevă consecinţe importante asupra proiectului sau propunerii legislative, preşedintele Camerei Deputaţilor poate trimite textele în discuţie comisiei sesizate în fond. În acest caz, autorii amendamentelor au dreptul să fie ascultaţi în cadrul comisiei. Acelaşi drept îl au şi reprezentanţii Guvernului.

Textele articolelor şi amendamentelor se adoptă cu votul majorităţii deputaţilor sau senatorilor prezenţi.

c) Votul final asupra proiectului de lege sau propunerii legislative.

Potrivit Constituţiei, Camera Deputaţilor şi Senatul adoptă legi, hotărâri şi moţiuni în prezenţa majorităţii membrilor.

Diferenţa dintre cvorumul de şedinţă şi cvorumul de vot.

Prin cvorum de şedinţă vom înţelege numărul minim de parlamentari care se cere a fi prezent la lucrările unei Camere pentru ca acestea să se desfăşoare în condiţii legale. La Camera Deputaţilor nu există cvorum de şedinţă, adică o şedinţă a Camerei, în care nu se supune la votul final adoptarea unui proiect de lege sau a unei propuneri legislative, a unei hotărâri sau moţiuni, se poate desfăşura indiferent de numărul deputaţilor prezenţi în sală.

Prin cvorum de vot vom înţelege numărul minim de parlamentari care se cere a fi prezent la lucrările unei Camere pentru a se putea supune la votul final un proiect de lege sau o propunere legislativă, o hotărâre sau o moţiune. Cvorumul de vot este de jumătate plus unu din numărul total al membrilor fiecărei Camere. Până la

modificarea Regulamentelor Camerelor din 2001, cvorumul de şedinţă era acelaşi cu cvorumul de vot. Modificarea a fost impusă de considerente ce au ţinut de fluenţa procesului legislativ. Totuşi, inexistenţa, oricărui cvorum de şedinţă (cazul Camerei Deputaţilor) conduce la diminuarea laturii calitative a procesului legislativ. Credem că se impune şi în cazul Camerei Deputaţilor impunerea unui cvorum de şedinţă de cel puţin jumătate plus unu din numărul total al membrilor Camerei.

Verificarea cvorumului de vot se poate dispune, imediat înaintea votării, de către Preşedintele Camerei, din proprie iniţiativă sau la cererea liderului unui grup parlamentar.

Diferenţa dintre cvorumul de vot şi majoritatea cerută ce Constituţie pentru adoptarea actelor Parlamentului.

Cvorumul de vot nu trebuie să fie confundat cu majoritatea cerută de legea fundamentală pentru adoptarea unei legi, hotărâri sau moţiuni. Tipurile de majorităţi cu care se adoptă actele Parlamentului sunt următoarele:

— Majoritatea simplă sau relativă: presupune votul a cel puţin jumătate plus unu din numărul membrilor prezenţi în fiecare; Cameră sau în Camere reunite;

— Majoritatea absolută: presupune votul a cel puţin jumătate t, plus unu din numărul total al membrilor unei Camere sau ai Camerelor reunite;

— Majoritatea calificată: presupune votul a cel puţin două treimi sau trei pătrimi din numărul total al membrilor unei Camere sau al Camerelor reunite.

Un proiect de lege sau o propunere legislativă, în funcţie de natura constituţională, organică sau ordinară, se adoptă, în condiţiile existenţei cvorumului de vot, cu următoarele tipuri de majorităţi:. – legile constituţionale se adoptă cu majoritate calificată; – legile organice se adoptă cu majoritate absolută

— Legile ordinare se adoptă cu majoritate simplă sau relativă.

În cazul procedurii legislative ordinare sau obişnuite, votul final asupra proiectului de lege sau propunerii legislative, în condiţiile existenţei cvorumului de vot, vizează ansamblul reglementării. Proiectele de lege şi propunerile legislative supuse votului final se adoptă cu majoritate simplă sau absolută în funcţie de caracterul ordinar sau organic al legilor.

5. Trimiterea proiectului de lege sau a propunerii legislative Camerei decizionale.

Proiectele de lege sau propunerile legislative adoptate de prima Cameră se trimit celeilalte Camere a Parlamentului (Camera decizională), sub semnătura Preşedintelui. Guvernul va fi informat despre aceasta.

6. Examinarea, dezbaterea şi votarea proiectului de lege sau a propunerii legislative în Camera decizională

Ca o consecinţă a bicameralismului specific sistemului nostru parlamentar, proiectul de lege sau propunerea legislativă trebuie să parcurgă în cea de-a doua Cameră aceeaşi procedură desfăşurată în prima Cameră sesizată.

7. Reexaminarea legii

Această procedură nu are un caracter obligatoriu. Procedura reexaminării legii poate interveni în următoarele cazuri:

a) Preşedintele României solicită Parlamentului reexaminarea legii;

b) Sesizarea Curţii Constituţionale de către subiectele prevăzute de Constituţie.

a. Reexaminarea legii la cererea Preşedintelui. Potrivit Constituţiei, înainte de promulgare, Preşedintele României poate cere Parlamentului, o singură dată, reexaminarea legii (art.77 alin.2). Reexaminarea legii va avea loc în cel mult 30 de zile de la primirea cererii (art.125 din Regulamentul Camerei Deputaţilor şi art.141 din Regulamentul Senatului). Preşedintele poate cere reexaminarea legii pentru orice motiv: neoportunitate, greşeli de tehnică legislativă, neconstituţionalitate etc. Cererea Preşedintelui de reexaminare a legii, exprimată prin intermediul unui mesaj, se supune dezbaterii parlamentare din ambele Camere potrivit procedurii legislative obişnuite60. Parlamentul poate

Cererea Preşedintelui României privind reexaminarea unei legi va fi examinată în fiecare Cameră de către comisia permanentă sesizată în fond cu proiectul de lege sau cu propunerea legislativă; aceasta va întocmi un raport în care va face propuneri cu privire la obiecţiile formulate în cererea de reexaminare. Raportul comisiei împreună cu cererea de reexaminare se supun dezbaterii fiecărei Camere potrivit procedurii legislative (art.125 din Regulamentul Camerei Deputaţilor şi art.141 din Regulamentul Senatului).

accepta solicitarea Preşedintelui sau o poate respinge prin readoptarea legii cu aceeaşi majoritate cu care a fost adoptată iniţial. Dacă obiecţia Preşedintelui, privind legea în ansamblul ei, este acceptată de Parlament şi acesta procedează la o nouă reglementare, diferită atât de conţinutul iniţial al legii, cât şi de obiecţia formulată, procedura legislativă trebuie să parcurgă din nou toate fazele prevăzute de Constituţie, aşa încât va curge iarăşi un termen de 20 de zile pentru promulgare şi Preşedintele va putea să ceară reexaminarea acestei legi61.

b. Sesizarea Curţii Constituţionale. Sesizarea Curţii, înainte de promulgare, se poate face de către următoarele subiecte de drept:

Preşedintele României;

unul dintre preşedinţii celor două Camere;

Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie;

Avocatul Poporului;

Guvernul;

un număr de cel puţin 50 de deputaţi sau de cel puţin 25 de senatori.

În vederea exercitării dreptului de a sesiza Curtea Constituţională cu privire la neconstituţionalitatea unei legi adoptate de către Parlament, cu 5 zile înainte de a fi trimisă spre promulgare, se comunică Guvernului, înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie şi se depune la secretarii Camerelor Parlamentului în vederea exercitării dreptului de sesizare a Curţii Constituţionale.

În cazul în care Curtea Constituţională constată, printr-o decizie, neconstituţionalitatea legii, fie în parte, fie în întregul său, aceasta se trimite spre reexaminare. Parlamentului este obligat să reexamineze dispoziţiile respective pentru punerea lor de acord cu decizia Curţii Constituţionale.

8. Promulgarea legii.

Promulgarea este actul prin care şeful de stat autentifică textul legii, altfel spus constată şi atestă regularitatea adoptării sale62. Promulgarea diferă de sancţionarea legii prin care, în anumite regimuri monarhice, regele se poate opune aplicării legiiol.

61 Tudor Drăganu, op. cit., p. 137.

62 Ioan Muram, Simina Innăsescui op. cit., p. 521.» Ibidem.

Potrivit Constituţiei, promulgarea legii se face de către Preşedintele României în termen de cel mult de 20 de zile de la

primire. Termenul de promulgare este de 10 zile în cazul în care Preşedintele României a solicitat reexaminarea legii sau în cazul în care a fost sesizată Curtea Constituţională cu privire la neconstituţionalitatea legii sau a unor prevederi ale acesteia. Noul termen de 10 zile în vederea promulgării se calculează în raport cu următoarele momente" 4:

a) primirea legii de către Preşedinte ca urmare a reexaminaţii acesteia, fie ca o consecinţă a admiterii de către Curtea Constituţională unei obiecţii de neconstituţionalitate, fie ca urmare a cererii Preşedintelui României de reexaminare a legii;

b) primirea de către Preşedinte a deciziei Curţii Constituţionale U) prin care a fost respinsă obiecţia de neconstituţionalitate yjj cu privire la legea ce a făcut obiectul sesizării Curţii Constituţionale.

Termenul de 20 de zile în vederea promulgării este de decădere şi, în consecinţă, după expirarea acestuia, Preşedintele nu mai poate solicita reexaminarea legii sau sesiza Curtea Constituţională, legea intrând în vigoare în lipsa promulgării05. Legile constituţionale nu se promulgă de către Preşedintele Românei, acestea intră în vigoare în urina aprobării lor prin referendum.

9. Publicarea legii în „Monitorul Oficial al României".

Legea se publică în Monitorul Oficial al României şi intră în vigoare la 3 zile de la data publicării sau la o altă dată prevăzută în textul ei. Publicarea legii semnifică forma oficială de aducere la cunoştinţă publică a legii adoptate60.

Evidenţa şi păstrarea originalelor tuturor proiectelor de lege adoptate atât de Senat, cât şi de Camera Deputaţilor, a legilor promulgate de Preşedintele României, precum şi a formelor proiectelor de lege şi propunerilor legislative, în redactarea

Ion Deleami, op. cit., p. 335.

Pentru (letalii, în acelaşi sens, a se vedea Ion Ueleanu, op. cit., p. 333 – 334. l'eniru opinii; contrară, a se vedea M. Constantinescu, I. Vida.

Promulgarea fugii, în „Dreptul", 2001), nr. o, p. 11.

Ion Deleanu, op. cit., p. 334.

Iniţială, cu care a fost sesizat Parlamentul se fac de către Camera Deputaţilor.

Camera Deputaţilor face, de asemenea, şi numerotarea legilor adoptate de Parlament, în ordinea promulgării lor, trimiţându-le spre

publicare în Monitorul Oficial al României, Partea I.

B. Proceduri legislative speciale

Legea fundamentală şi Regulamentele Camerelor reglementează următoarele proceduri legislative speciale:

1. Procedura revizuirii Constituţiei României

2. Procedura adoptării unui proiect de lege prin angajarea: –, răspunderii asupra Guvernului

3. Procedura de urgenţă", a, x

4. Procedura de adoptare a legilor bugetare... <! tţn";

! întrucât primele două proceduri legislative speciale au fost tratate în alte capitole, în cele ce urinează vom aborda procedura de urgenţă şi procedura de adoptare a legilor bugetare.

a) Procedura de urgenţă.

Procedura de urgenţă este o procedură accelerată de adoptare a legilor67 şi este impusă de dinamica fluctuantă a procesului legislativ.

Enunţată la nivel de principiu în textul Constituţiei (art.76 alin.3), exigenţele procedurii de urgenţă sunt detaliate în Regulamentele Camerelor:

1. Iniţiativa procedurii de urgenţă aparţine Guvernului şi fiecărei Camere a Parlamentului.

În Camerele Parlamentului solicitarea procedurii de urgenţă! aparţine biroului permanent, grupurilor parlamentare sau comisiilor permanente.

2. Procedura de urgenţă poate fi solicitată atât cu privire la proiectele de lege cât şi la propunerile legislative;

3. Aprobarea procedurii de urgenţă aparţine Plenului Senatului, cu votul majorităţii senatorilor prezenţi, respectiv Comitetului ordinii de zi, la Camera Deputaţilor;

4. Ordonanţele de urgenţă se supun de drept aprobării Camerelor în procedură de urgenţă. În Camera Deputaţilor, proiectele de lege referitoare la armonizarea legislaţiei României cu cea a Uniunii Europene şi Consiliului Europei se supun de drept

Ion Doleanii, op. cit., p. X\V>. 124

vw-li în procedură de urgenţă (art.107 alin.3 din Regulamentul Camerei Deputaţilor);

5. Termenele procedurii de urgenţă sunt mult mai scurte în raport cu cele din procedura legislativă obişnuită. De exemplu, în Regulamentul Camerei Deputaţilor sunt precizate următoarele

termene şi particularităţi specifice procedurii de urgenţă: „. utrun termen de 48 de ore pentru depunerea amendamentelor scrise şi motivate din partea deputaţilor, grupurilor parlamentare, „sau Guvernului. În acelaşi interval de timp avizul Consiliului Legislativ se trimite comisiei sesizate în fond. Termenul de 48”). de ore curge de la aprobarea procedurii de urgenţă;

— Comisia permanentă sesizată în fond este obligată să depună raportul în cel mult 3 zile de la sesizare;

— După elaborarea raportului comisiei permanente sesizate în fond, Biroul permanent va înscrie proiectul de lege său; propunerea legislativă cu prioritate în proiectul ordinii de zi;

— Dezbaterea în Plenul Camerei a proiectului de lege sau a propunerii legislative nu poate depăşi durata de timp aprobată de Cameră, la propunerea Preşedintelui acesteia, i „\ după consultarea biroului comisiei sesizate în fond. După i epuizarea timpului aprobat pentru dezbatere, Preşedintele Camerei supune direct votului, fără nicio altă dezbatere, l fiecare amendament şi fiecare articol amendat ce figurează în raportul comisiei sesizate în fond.

La Senat, potrivit regulamentului acestuia, termenele procedurii de urgenţă sunt stabilite de către Biroul permanent. b) Procedura de adoptare a legilor bugetare Bugetul public naţional cuprinde bugetul de stat, bugetul asigurărilor sociale de stat şi bugetele locale ale comunelor, oraşelor şi judeţelor. Parlamentul adoptă bugetul de stat şi bugetul asigurărilor sociale de stat. Prin legi bugetare vom înţelege legea bugetului de stat şi legea bugetului asigurărilor sociale de stat.

Procedura de adoptare a legilor bugetare prezintă următoarele particularităţi:

1. Guvernul este unicul titular ai dreptului de iniţiativă legislativă în materia legilor bugetare. Potrivit art.138 alin. 2 din Constituţie, Guvernul elaborează anual proiectul bugetului de stat şi pe cel al asigurărilor sociale de stat, pe care le supune, separat, aprobării Parlamentului?

2. Dacă în cursul execuţiei bugetare intervine o iniţiativă legislativă care implică modificarea prevederilor bugetului de stat sau ale bugetului asigurărilor sociale de stat este obligatoriu să fie solicitată o informare de la Guvern. Nicio cheltuială bugetară nu poate fi aprobată fără stabilirea sursei de finanţare;

3. Proiectele de lege privind rectificarea legilor bugetare aparţin

numai Guvernului, ca o consecinţă a iniţiativei legislative exclusive a acestuia în această materie;

4. Legile bugetare se dezbat şi adoptă în şedinţa comună a celor două Camere ale Parlamentului pe baza raportului comun al celor două comisii de buget şi finanţe din Parlament;

5. Legile bugetare sunt legi ordinare şi se adoptă cu votul majorităţii simple a deputaţilor şi senatorilor prezenţi;

6. Adoptarea legilor bugetare trebuie să fie realizată cu cel puţin trei zile înainte de expirarea exerciţiului bugetar. În cazul în care nu se respectă acest termen, se aplică în continuare legile bugetare ale anului precedent până la adoptarea noilor bugete;

7. Legile bugetare nu pot face obiectul delegării legislative68;

8. Preşedintele României poate solicita reexaminarea legilor bugetare, iar Curtea Constituţională poate fi sesizată cu o obiecţie de neconstituţionalitate de către subiectele expres menţionate în Constituţie. Solicitarea Preşedintelui României de reexaminare a legii se realizează tot în şedinţa comună a celor două Camere ale Parlamentului. În cazul în care Curtea Constituţională constată neconstituţionalitatea unor prevederi ale legilor bugetare, reexaminarea legii va putea avea loc în şedinţă comună.

Noutăţile Constituţiei revizuite cu privire la procedura legislativă

1. Iniţiativa legislativă populară poate fi exercitată de către cel puţin 100.000 de cetăţeni cu drept de vot care trebuie să provină din cel puţin un sfert din judeţele ţării, iar în fiecare din aceste judeţe şi în municipiul Bucureşti trebuie să fie înregistrate cel puţin 5.000 de semnături în sprijinul acestei iniţiative.

2. Eliminarea procedurii medierii din cadrul procesului legislativ. Ultimul cuvânt în adoptarea unei legi îl va avea cea de-a doua Cameră

68 Ion Deleanu, op. cit., p. 339…; iMt. m-}

sesizată, potrivit procedurii stabilite prin textul Constituţiei. În acest sens, se supun spre dezbatere şi adoptare Camerei Deputaţilor, în primă lectură, proiectele de legi şi propunerile legislative pentru ratificarea tratatelor sau a altor acorduri internaţionale şi a măsurilor legislative ce rezultă din aplicarea acestor tratate sau acorduri, precum şi proiectele legilor organice prevăzute la art.31 alin. (5), art.40 alin. (3), art.55 alin. (2), art.58 alin. (3), art.73 alin. (3) lit. e), k), 1), n), o),

art.79 alin. (2), art.102 alin. (3), art.105 alin. (2), art.117 alin. (3), art.118 alin. (2) şi (3), art.120 alin. (2), art.126 alin. (4) şi (5) şi art.142 alin. (5). În aceste materii, forma finală a legii va fi cea adoptată în cea de-a doua Cameră, adică în Senat.

Celelalte proiecte de legi sau propuneri legislative se supun dezbaterii şi adoptării, în primă lectură, Senatului. Forma finală a legii va fi cea stabilită în Camera Deputaţilor.

3. Prima Cameră sesizată, care realizează prima lectură a legii, trebuie să se pronunţe în termen de 45 de zile. Pentru coduri şi alte legi de complexitate deosebită, termenul este de 60 de zile. Dacă aceste termene sunt depăşite se consideră că proiectul de lege sau propunerea legislativă a fost adoptată.

4. Guvernul îşi exercită dreptul de iniţiativă legislativă prin transmiterea proiectului de lege către Camera competentă să îl adopte în prima lectură.

5. Propunerile legislative se supun dezbaterii mai întâi Camerei competente să le adopte în primă lectură.

6. Legile vor intra în vigoare la 3 zile de la publicarea lor în Monitorul Oficial sau la o dată ulterioară prevăzută în textul lor. În prezent, legile intră în vigoare la data publicării lor în Monitorul Oficial sau la o altă data prevăzută în textul lor.

6. ELABORAREA PROIECTELOR DE LEGI. TEHNICA LEGISLATIVĂ

Elaborarea unui proiect de lege presupune redactarea unui text care să transpună, în formularea cea mai corectă şi mai precisă, ideile de bază, conceptele şi categoriile juridice, economice şi de altă natură cu care va opera viitoarea reglementare normativă89.

Ilariul Mrejeru. Elaborarea şi cunoaşteiva legilor, Ed. Politica, Bucureşti, 1974, p. 18

Tehnica legislativă70 asigură sistematizarea, unificarea şi Coordonarea legislaţiei, precum şi conţinutul şi forma juridică detecvată pentru fiecare act normativ.

1. Trăsături generale ale procesului de elaborare a legilor: le proiectele de lege se elaborează de subiectele de drept prevăzute cu drept de iniţiativa legislativă (vezi capitolul < anterior);

actele normative se elaborează, în funcţie de ierarhia lor, de categoria acestora şi de autoritatea publică competentă să le adopte;

„Proiectul de act normativ întocmit pe baza unui act de nivel!

tţn» SUperjor nu poate depăşi limitele competenţei instituite f * * prin acel act şi nici nu poate contraveni principiilor şi dispoziţiilor acestuia.

În acest cadru trebuie avută în vedere ierarhia legilor: legi constituţionale, legi organice şi legi ordinare. Ierarhia legilor este determinată de subiectul reglementării şi de procedura lor de adoptare.

Prin urmare, o lege constituţională este o lege de revizuire a constituţiei şi se adoptă potrivit procedurii de revizuire a Constituţiei.

O lege are caracter organic dacă textul constituţional precizează acest lucru (în special în art.73, alin.3).

Toate legile adoptate de parlament care nu au caracter constituţional sau organic, au caracter ordinar.

Guvernul emite Hotărâri şi Ordonanţe. Hotărârile Guvernului se emit în vederea executării legilor şi prin urmare ele nu pot legifera primar într-un anumit domeniu de activitate.

Ordonanţele sunt de două feluri: ordonanţe emise în baza unei legi de abilitare adoptate de parlament şi ordonanţe de urgenţă.

Ministerele emit Ordine, Instrucţiuni, Circulare etc.: >f., e proiectul de act normativ trebuie să instituie reguli necesare, jb suficiente şi posibile care să conducă la o cât mai marea, stabilitate şi eficienţă socială;

*" Normele de tehnică legislativă ce trebuie avute în vedem cu ocazia elaborării unui act normativ nu fost precizate prin Legea 24/2000, 1 publicată în Monitorul Oficial nr. 139 din 31 martie 2000, act normativ ce: a stat şi la baza fundamentării prezentei secţiuni.

fr. soluţiile actului normativ trebuie să fie elaborate în concordanţă cu politica legislativă a statului român;».» s proiectul de act normativ trebuie să fie corelat cu reglementările;! comunitare şi cu tratatele internaţionale la care România este ismn). parte.

În acest sens trebuie amintite două articole din Constituţie:

nsv» „Tratatele ratificate de Parlament, potrivit legii, fac parte din uni1.1 dreptul intern" (art. II, alin.2). Articolul în cauză subliniază fără echivoc că tratatele ratificate fac parte din dreptul intern.

Totuşi, prin această reglementare, o serie de probleme rămân nerezolvate71: ce se va întâmpla cu dispoziţiile contrare tratatelor internaţionale ratificate; vor fi abrogate implicit, prin simplul fapt al ratificării tratatelor în cauză? Ce vor face instanţele judecătoreşti – deoarece acestea nu aplică propriu-zis tratate, ci legi interne ale

statului român – în situaţii de acest gen? Devenind norme de drept intern, tratatele vor mai putea fi modificate prin legi ulterioare ale statului, sau ele îşi păstrează o forţa juridică superioară faţă de cea a legilor adoptate de forumul legislativ?

— „(1) Dispoziţiile constituţionale privind drepturile şi libertăţile cetăţenilor vor fi interpretate şi aplicate în concordanţă cu Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, cu pactele şi cu celelalte tratate la care România este parte.

(2) Dacă există neconcordanţe între pactele şi tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, şi legile interne, au prioritate reglementările internaţionale, cu excepţia cazului în care Constituţia sau legile interne conţin dispoziţii mai favorabile" (m1.20 din Constituţia României).

Comparând acest text constituţional cu cel de la art. Îl ajungem la concluzia că legea noastră fundamentală nu a înţeles să acorde tratatelor în general o forţă superioară legilor, ci numai tratatelor privind drepturile omului. * proiectul de act normativ trebuie să cuprindă, pe cât posibil, mglemontări privind acelaşi obiect de legiferare; prin excepţie, un act normativ poalo cuprinde reglementări şi din alte domenii

71 Victor Duculescu (ş.a.), op. cit., p. 58. v, t

«În măsura în care acestea sunt indispensabile scopului urmărit de proiectul de act normativ.

Într-un act normativ, emis pe baza şi în executarea altui act normativ de nivel superior, nu se utilizează reproducerea unor dispoziţii din actul superior, fiind recomandabilă numai indicarea textelor de referinţă.

De exemplu, în 80 alin.8 din Legea privind Statutul personalului didactic se arată „în învăţământul postuniversitar medical, forma rezidenţiat, normarea personalului didactic se face în baza prevederilor art.79 din Legea învăţământului nr. 84/1995".

Totuşi, se pot prelua norme în actul inferior numai pentru dezvoltarea ori detalierea soluţiilor din actul de bază.

De exemplu, art.75 din Legea privind Statutul personalului didactic: „Perfecţionarea pregătirii personalului didactic din învăţământul superior se realizează, în principal, prin formele prevăzute la art.164 din Legea învăţământului nr. 84/1995:

a) programe de documentare şi schimburi de experienţă la nivel

naţional şi internaţional;

b) programe de specializare şi de cooperare interuniversitară, în ţară şi în străinătate;

c) învăţământ postuniversitar, organizat potrivit legii;

d) programe de cercetare ştiinţifică şi dezvoltare tehnologică, realizate în ţară sau prin cooperare internaţională;

e) inovare educaţională, creaţie ştiinţifică, tehnică şi artistică.

2. Stilul actelor normative

Actele normative trebuie redactate în stil funcţional juridico-administrativ. Acest stil se dezvoltă ca variantă funcţională a limbii întrebuinţate în domeniul relaţiilor oficiale dintre cetăţean şi instituţiile statului. Denumirea „obiectului" se face din perspectiva relaţiilor instituţionalizate, a relaţiilor oficiale dintre cetăţean şi instituţiile publice. În comparaţie cu celelalte stiluri funcţionale ale limbii (ştiinţific, beletristic, publicistic), stilul juridico-administrativ este cel mai conservator.

Înţelegerea mesajului textului juridic este condiţionată de cunoaşterea terminologiei juridice.

În sinteza, din perspectiva stilului iuridico-administrativ. actele normative:

trebuie să fie redactate într-un stil concis, sobru, clar şi precis, care să excludă orice echivoc;

Exemplu: „Fiecare partid politic trebuie să aibă statut şi program politic proprii" (art.8 din Legea partidelor politice) sau „Alocaţia suplimentară pentru familiile cu copii se acordă, la cererea reprezentantului familiei, stabilit de către soţi sau, în >tk caz de neînţelegere între aceştia, de către autoritatea tutelară.39» ori instanţa de judecată, după caz" (art.3 alin.2 din Legea privind alocaţia suplimentară pentru familiile cu copii);

trebuie să folosească cuvintele în înţelesul lor curent, din limba română modernă, cu evitarea regionalismelor;

trebuie să urmărească respectarea cu stricteţe a regulilor; îi gramaticale şi de ortografie;

trebuie să evite folosirea neologismelor dacă există un sinonim de largă răspândire în limba română. Dacă există situaţii în care se impune folosirea unor termeni şi expresii străine, se va alătura, după caz, corespondentul lor în limba română;

pot să utilizeze termeni de specialitate dacă sunt consacraţi în

domeniul de activitate la care se referă reglementarea;

trebuie să folosească în redactare, de regulă, verbele la timpul prezent, forma afirmativă, pentru a se accentua caracterul imperativ al dispoziţiei respective.

Exemplu; „Autorităţile publice sunt obligate să comunice sau, după caz, să pună la dispoziţia avocatului poporului, în condiţiile legii, informaţiile, documentele sau actele pe care le deţin în legătură cu cererile care au fost adresate avocatului poporului, acordându-i sprijin pentru exercitarea atribuţiilor sale" (art.4 din Legea privind organizarea şi funcţionarea instituţiei Avocatul Poporului).

trebuie să utilizeze aceeaşi termeni pentru aceleaşi noţiuni. Dacă o noţiune sau un termen nu sunt consacrate sau pot avea înţelesuri diferite, semnificaţia acestora în context se stabileşte prin actul normativ ce le instituie în cadrul dispoziţiilor generale sau într-o anexă destinată lexicului respectiv şi devin obligatorii pentru actele normative din aceeaşi materie.

Exemplu: Art.2 (1). „În sensul prezentei legi, prin familie se înţelege:

a) soţul, soţia şi copiii lor sau ai oricăruia dintre ei, având domiciliul comun;

b) persoana singură, necăsătorită, văduvă sau divorţată şi copiii acesteia cu care domiciliază şi care se afla în întreţinerea sa;

(2) Sunt consideraţi ca făcând parte din familie şi copiii adoptaţi, iibg copiii aflaţi în plasament familial sau încredinţaţi familiei în, lăe definite la alin. l, potrivit legii. (Legea privind alocaţia a».» suplimentara pentru familiile cu copii). ijvor trebuie să evite, pe cât posibil, folosirea de abrevieri pentru îi «; o. denumiri sau termeni. În cazul în care, totuşi, se folosesc abrevieri, atunci trebuie explicitate în text la prima folosire;! trebuie să prezinte normele juridice fără explicaţii sau justificări (justificarea sau explicaţiile actului normativ pol şi i<i\ik prezentate în expunerea de motive);

trebuie să se evite cu desăvârşire prezentarea unor explicaţii prin folosirea parantezelor.

3. Etapele elaborării actelor normative

Documentarea;

Definirea conceptelor şi alegerea soluţiilor legislative;

Motivarea proiectelor actelor normative; (j., Redactarea actelor normative.

3.1. Documentarea.

Orice persoană care doreşte să elaboreze un proiect de lege trebuie să desfăşoare o susţinută activitate de documentare.

Redactarea unui proiect de lege presupune o temeinică cunoaştere, sub toate aspectele, a realităţilor şi problemelor specifice supuse reglementării. Efectuarea unei ample documentări, care să înlăture probabilitatea şi incertitudinea, constituie în faza de conceptualizare a legii o cerinţă stringentă, o condiţie sine qua nou pentru alegerea celor mai judicioase soluţii ce urmează a fi investite cu valoare normativă. Numai concluziile dosprin.se în urma studiilor elaborate pe baza investigării ştiinţifice a realităţilor economia; şi sociale pot alcătui criteriile reale de apreciere în alegerea soluţiilor incluse în proiectul de lege71.

În concluzie, activitatea de documentare vizează:

cunoaşterea temeinică a realităţilor economice, sociale,» v, H culturale care urmează a fi reglementate;

cunoaşterea istoricului legislaţiei din domeniul care urmează ohol a fi reglementai;

71 Ilariu Mrejeru, op. cit., p. li). 132

cunoaşterea reglementărilor similare din legislaţia străină: în special a reglementărilor comunitare şi a prevederilor din tratatele internaţionale la care România este parte;

examinarea efectelor produse de legislaţia în vigoare în domeniul care este supus analizei;

examinarea practicii Curţii Constituţionale în domeniul de legiferare, a practicii instanţelor judecătoreşti în aplicarea reglementărilor în vigoare;

studierea jurisprudenţei (dacă există) din domeniul supus legiferării.

3.2. Definirea conceptelor şi alegerea soluţiilor legislative.

Această etapă presupune:

precizarea conţinutului conceptelor care urmează a fi utilizate; în cazul în care conceptele utilizate au alte semnificaţii decât cele folosite în limbajul comun sau sunt susceptibile de interpretări diferite atunci trebuie să realizeze o explicaţie precisă a noţiunilor şi conceptelor utilizate (vezi secţiunea consacrată stilului actelor juridice) pentru a se evita interpretările greşite;

elaborarea mai multor soluţii legislative plauzibile;

analiza pertinentă a efectelor soluţiilor legislative propuse şi creionarea soluţiilor legislative „cadru”;

Cerinţe cu privire la soluţiile legislative:

soluţiile legislative preconizate prin proiectul de act normativ trebuie să acopere întreaga problematică a relaţiilor sociale ce fac obiect de reglementare pentru a se evită lacunele legislative;

soluţiile legislative trebuie să ia în considerare diferitele ipoteze ce se pot ivi în activitatea de aplicare a actului şi normativ, folosindu-se fie enumerarea situaţiilor avute în vedere, fie formulări sintetice sau formulări cadru, de principiu, aplicabile oricăror situaţii posibile;

soluţiile legislative trebuie să vizeze şi posibilele situaţii tranzitorii în cazul în care prin noua reglementare sunt afectate raporturi juridice născute sub vechea reglementare, dar care nu şi-au produs în întregime efectele până la data, intrării în vigoare a noii reglementări;

3.3. Motivarea proiectelor actelor normative.

Pentru a putea fi supus forului legislativ, orice act normativ trebuie să fie însoţit de o motivare redactată într-un stil explicativ, clar, folosindu-se terminologia uzitată în proiectul de act normativ.

Documentele de motivare (care însoţesc proiectele de acte normative) sunt următoarele: ij-i expuneri de motive – în cazul legilor şi al propunerilor legislative; >! note de fundamentare – în cazul ordonanţelor şi hotărârilor Guvernului; ordonanţele care trebuie supuse aprobării Parlamentului potrivit legii de abilitare, precum şi ordonanţele de urgenţă se transmit Parlamentului însoţite de expunerea de motive la proiectul legii de aprobare a acestora;

referate de aprobare – pentru celelalte acte normative. oi jf Motivarea actelor normative se referă la:

cerinţele care reclamă intervenţia normativă, cu referire i specială la insuficienţele reglementărilor în vigoare, la existenţa unor neconcordanţe legislative sau a unui vid legislativ;

principiile de bază şi finalitatea reglementării propuse, cu evidenţierea elementelor noi;

efectele avute în vedere, în funcţie de obiectul reglementarii;

Implicaţiile pe care noua reglementare le are asupra legislaţiei în vigoare;

Implicaţiile asupra legislaţiei interne, în cazul ratificării sau v

aprobării unor tratate sau acorduri internaţionale, precum şi măsurile de adaptare necesare;

fazele parcurse în pregătirea proiectului şi rezultatele obţinute, evidenţiindu-se studiile, cercetările, evaluările statistice, specialiştii consultaţi, preocupările de armonizare legislativă;

pentru ordonanţele de urgenţă vor fi prezentate distinct au, s i împrejurările obiective şi stringente ce au determinat cazul excepţional care justifică această procedură de legiferare;

compatibilitatea acestuia cu reglementările comunitare;

avizul primit de la Consiliul Legislativ.

3.4. Redactarea actelor normative.

Redactarea proiectului de act normativ trebuie precedată de întocmirea unui plan de grupare a ideilor în funcţie de conexiunile şi raportul firesc dintre ele, în cadrul concepţiei generale a reglementării.

3.4.1. Structura actelor normative.

Actul normativ are următoarele părţi constitutive:

3.4.1.1. Titlul i!

3.4.1.2. Formula introductivă – Preambulul

3.4.1.3. Partea dispozitivă

3.4.1.4. Formula de atestare a autenticităţii actului?

3.4.1.1. Titlul actului normativ?

Titlul actului normativ cuprinde denumirea generică a actului r în funcţie de categoria sa juridica (lege, hotărâre, ordonanţă etc.) şi obiectul reglementării exprimat sintetic, (ex. Legea partidelor politice, Lege privind organizarea şi funcţionarea; instituţiei Avocatul Poporului etc).

Pentru a putea fi identificat mai uşor, titlul actului normativ este completat, după adoptarea sa, cu un număr de ordine, la care se adaugă anul în care a fost adoptat acesta (ex. Legea i pentru alegerea preşedintelui României – Legea nr. 69/1992; 1 Legea nr. 68/1992 – Legea pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului);

În cazul actelor normative prin care se modifică ori se t completează un alt act normaliv, titlul actului va exprima operaţia de modificare sau completare a actului normativ avut în vedere (ex. Lege pentru modificarea şi completarea Legii 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, Lege privind modificarea şi completarea Legii nr. 92/1992 pentru organizarea judecătorească).

Se interzice ca denumirea proiectului unui act normativ, să fie

aceeaşi cu cea a altui act normativ în vigoare.

3.4.1.2. Formula introductivă – Preambulul i, < Formula introductivă constă într-o propoziţie, care cuprinde;"; denumirea autorităţii emitente şi exprimarea hotărârii de luare a deciziei referitoare la emiterea sau adoptarea actului i normativ respectiv;

Formula introductivă în cazul legilor este următoarea: „Parlamentul României adoptă prezenta lege";

Pentru actele Guvernului formula introductivă este „în temeiul mi. art.108 din Constituţie, Guvernul adoptă prezenta ordonanţă" sau, după caz, „hotărâre". La ordonanţe se face referire şi la legea de abilitare, iar la ordonanţele de urgenţă, la art.115 alin.4 din Constituţie. La hotărârile date în executarea expresă a unor legi se va adăuga şi temeiul din legea respectivă.

Preambulul enunţă, în sinteză, scopul reglementării. El nu poate cuprinde nici directive, nici reguli de interpretare.

Preambulul precede formula introductivă.

3.4.1.3. Partea dispozitivă

Articolul în II Alineatul

Partea dispozitivă a act ului normativ reprezintă conţinutul propriu-zis al reglementării alcătuit din totalitatea normelor juridice instituite pentru sfera raporturilor sociale ce fac obiectul acestuia.

În prezentarea sistematică a legii, elementul structural de bază al părţii dispozitive este articolul... **» Caracteristici generale:

t îi articolul se exprimă în textul legii prin abrevierea „art".

56 Articolele se numerotează, în continuare, în ordinea din text, lovi de la începutul până la sfârşitul actului normativ, cu cifre arabe. Dacă actul normativ cuprinde un singur articol, acesta n se va defini prin expresia „articol unic";

articolul cuprinde, de regulă, o singură dispoziţie normativă aplicabilă unei situaţii date; ex. „Avocatul poporului şi adjuncţii săi nu răspund juridic pentru opiniile exprimate sau pentru actele pe care le îndeplinesc, cu respectarea legii, în exercitarea atribuţiilor prevăzute de prezenta lege" (art.27 din Legea privind organizarea şi funcţionarea instituţiei Avocatul poporului).

Alineatul. Caracteristici generale:

Articolele pol şi formate din mai multe alineate

Alineatele decurg logic din dispoziţia normativă primară a unui articol şi urmăresc asigurarea succesiunii logice a ideilor şuii»...> şi

coerenţa reglementării în ansamblu;

Alineatul, ca subdiviziune a articolului, este constituit! i «i: r1 de regulă> dintr-o singură propoziţie sau frază prin care se reglementează o ipoteză juridică specifică ansamblului articolului; dacă dispoziţia dorită nu poate fi exprimată într-o singură propoziţie sau frază, se pot adăuga noi propoziţii sau în fraze separate prin punct sau punct şi virgula. De exemplu:

„Art.44.

— Contractul de închiriere se încheie de către primar sau de către o persoană împuternicită de acesta, în beneficiarii stabiliţi de consiliul local, pe o perioadă de 5 ani, cu posibilitatea de prelungire pe baza declaraţiei de venituri şi a actelor doveditoare necesare conform prevederilor legile.

Nivelul chiriei nu va depăşi 10% din venitul net lumr, calculat pe ultimele 12 luni, pe familie. Diferenţa până la uf valoarea nominală a chiriei, calculată potrivit art.31, va fi subvenţionată de la bugetul local al unităţii administrativ-teritoriale unde este situată locuinţa socială „(Legea locuijijei nr. 114/1996).

În actele normative cu o anumită întindere, dacă un articol are două sau mai multe alineate, acestea se numerotează la începutul fiecăruia, cu cifre arabe cuprinse în paranteză. Pentru claritatea, concizia şi caracterul unitar al textului unui articol, se recomandă ca acesta să nu fie format dintrim număr prea mare de alineate. Exemplu: Legea partidelor politice (12/2003) Art.8. – (1) Un cetăţean român nu poate face parte în acelaşi timp din două sau mai multe partide politice.

(2) înscrierea unei persoane într-un alt partid politic constituie de drept demisie din partidul al cărui membru a fost anterior.

(3) La înscrierea într-un partid politic orice persoană este obligată n să declare în scris, pe propria răspundere, dacă are sau au calitatea de membru al unui alt partid politic.) j! (4) Membrii organizaţiilor cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale care înscriu candidaţi în alegeri pot face parte şi dintr-un partid politic, având dreptul de a candida în condiţiile legii.

(5) Nicio persoană nu poate fi constrânsă să facă parte sau săim facă parte dintr-un partid politic.

(6) Dobândirea sau pierderea calităţii de membru al unui partid îi (politic nu creează privilegii sau restrângeri în exercitarea

drepturilor cetăţeneşti. În Exemplu: Legea finanţării activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale (43/2003). f «nee «154

Art.6. – (1) Partidele politice nu pot accepta donaţii sau servicii prestate cu titlu gratuit de la o autoritate sau instituţie publică, de la o regie autonomă, de la o companie naţională, societate comercială sau societate bancară cu capital integral sau majoritar de stat; de asemenea, sunt interzise donaţiile în bani din partea unui sindicat.

Sumele astfel primite se confiscă şi se fac venit la bugetul de stat.

(2) Donaţiile din partea altor state ori a organizaţiilor din străinătate, precum şi din partea persoanelor fizice şi juridice străine sunt interzise. Fac excepţie de la prevederile acestui alineat donaţiile constând în bunuri materiale necesare activităţii politice, dar care nu sunt materiale de propagandă electorală, primite de la organizaţii politice internaţionale la care partidul politic respectiv este afiliat sau de la partide politice ori formaţiuni politice aflate în relaţii de colaborare politică. Aceste donaţii se publică în Monitorul Oficial al României, Partea a III-a, până la data de 31 martie a anului următor.

(3) Donaţiile prevăzute la alin. (2) sunt scutite de plata taxelor vamale.

dacă textul unui articol sau alineat conţine enumerări prezentate distinct, acestea se identifică prin utilizarea literelor alfabetului românesc şi nu prin liniuţe sau alte semne grafice; Exemplu: Legea finanţării activităţii partidelor politice şi a campaniilor electorale (43/2003)

Art.3. – (1) Sursele de finanţare a activităţii unui partid politic pot fi:

a. cotizaţii ale membrilor de partid;

b. donaţii şi legate; c. venituri provenite din activităţi proprii;

d. subvenţii de la bugetul de stat.

(2) Operaţiunile de încasări şi plăţi ale partidelor politice se pot efectua prin conturi bancare, în lei şi în valută, deschise la bănci cu sediul în România, potrivit legii.

(3) Veniturile realizate din activităţile prevăzute la alin. (l) sunt scutite de impozite şi taxe.

3.4.1.4. Formula de atestare a autenticităţii actului

Actul normativ adoptat se semnează de reprezentantul legal al emitentului, se datează şi se numerotează.

Data legii este aceea la care i se dă număr după promulgare, (ex. Legea pentru organizarea judecătorească – Legea nr. 92 din 4 august 1992; Legea pentru organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale – Legea nr. 47 din 18 mai 1992).

Pentru actele normative ale Parlamentului care, potrivit legii, nu se supun promulgării, data actului este aceea a adoptării, (ex. Regulamentul Camerei Deputaţilor a fost aprobat prin Hotărârea Camerei Deputaţilor nr. 8 din 25 februarie 1994).

Formula de atestare a legalităţii adoptării legii este: „Această lege a fost adoptată de... în şedinţa din... Cu respectarea prevederilor art.74 alin. l sau, după caz, art.74 alin.2 din Constituţia României". Formula este urmată de semnătura preşedintelui Camerei respective.

4. Sistematizarea conţinutului actului normativ.

Actul normativ este sistematizat în următoarea ordine de prezentare a ideilor:

dispoziţii generale sau principii generale dispoziţii privind fondul reglementării dispoziţii tranzitorii dispoziţii finale.

Dispoziţiile generale sau principii generale: constituie prima parte a legii şi cuprind prevederi care orientează întreaga reglementare, determină obiectul şi principiile acesteia. Dispoziţiile generale realizează o sinteză a principiilor de bază ale reglementării. Ele se grupează în primul capitol şi nu se reiau în restul reglementării, în afară de cazul în care sunt strict necesare pentru înţelegerea unor dispoziţii cu care formează un tot unitar.

Prezentăm câteva modalităţi de dispoziţii generale: „precizarea categoriilor de subiecţi de drept cărora li se adresează proiectul de loge f Exemplu: art. l din Legea privind Statutul personalului didactic: 1 „Prevederile prezentului statut se aplică personalului didactic f de predare, didactic auxiliar şi de conducere din întregul sistem de învăţământ de stat şi particular, personaluluididactic care îndeplineşte funcţii de îndrumare şi decis „w control, precum şi celorlalte categorii de personal didactic? nenominalizat în statut f Exemplu: art.1 – 2 din Legea privind alocaţia suplimentară pentru familia cu copii, M.O. nr. 149/11.07.97 cu precizarea. Într-o manieră sintetică, a esenţei actului normativ.

Exemplu:

art.2 din Legea privind organizarea şi funcţionarea Consiliului „< Economic şi Social i «îij „Consiliul Economic şi Social are rol

consultativ în stabilirea politicii economice şi sociale, precum şi în medierea stărilor conflictuale intervenite între partenerii sociali, înainte de a se u JICI declanşa procedurile prevăzute în Legea nr. 15/1991 pentru mai! soluţionarea conflictelor de muncă" art. din Legea privind alocaţia suplimentară pentru familia cu copii:

„Familia care are în întreţinere doi sau mai mulţi copii are dreptul la alocaţie suplimentară, al cărei cuantum este în M) a funcţie de numărul copiilor".

[A se vedea, de asemenea, dispoziţiile generale de la următoarele legi: Legea pentru alegerea preşedintelui României, Legea pentru alegerea Camerei Deputaţilor şi a Senatului, Legea privind alegerile locale).

Dispoziţiile privind fondul reglementării: cuprind reglementarea ti propriu-zisă a relaţiilor sociale ce fac obiectul actului normativ. Aceste? dispoziţii privind fondul reglementării se realizează prin articole care succed dispoziţiile generale şi sunt grupate în:

6 CAPITOLE *! «-îi-if l; SECŢIUNI.1.:
Îi ARTICOLE
PARAGRAFE

În cazul legilor de mare întindere sau al codurilor putem avea „Hirmătoarea structură:

CĂRŢI
PĂRŢI îi > (
° TITLURI (y CAPITOLE!) Ei.
SECŢIUNI
ARTICOLE i»
PARAGRAFE

Capitolele, titlurile, părţile şi cărţile se numerotează cu cifre romane, în succesiunea pe care o au în structura din care fac parte. Secţiunile şi paragrafele se numerotează cu cifre arabe.

Titlurile, capitolele şi secţiunile se denumesc prin exprimarea sintetică a reglementărilor pe care le cuprind.

Pentru exemplificare vom oferi structura Legii pentru alegerile locale.

Legea privind alegerile locale – Legea nr. 67/2004
CAPITOLUL I
DISPOZIŢII GENERALE
CAPITOLUL II, i

ORGANIZAREA ALEGERILOR „l
Secţiunea 1 *’1
Circumscripţiile electorale”.
Secţiunea a 2-a”.
Secţiile de votare b! s h
Secţiunea a 3-a!?”
Listele electorale.
Secţiunea a 4-a Birourile electorale
Secţiunea a 5-a – f
Candidaturile y”.
Secţiunea a 6-a în!
Buletinele de vot „—>
Secţiunea a 7-a \fi.
Campania electorală
CAPITOLUL III!
DESFĂŞURAREA ALEGERILOR
CAPITOLUL IV
STABILIREA ŞI CONSTATAREA REZULTATELOR ALEGERILOR!
Secţiunea 1, Stabilirea rezultatelor votării, *
& f Secţiunea a 2-a *
Constatarea rezultatelor alegerilor
CAPITOLUL V
CONTRAVENŢII ŞI INFRACŢIUNI A *
CAPITOLUL VI
DISPOZIŢII TRANZITORII ŞI FINALE;

Dispoziţiile tranzitorii: cuprind măsurile ce se instituie cu privire la derularea raporturilor juridice născute în temeiul vechii reglementări care urmează să fie înlocuită de noul act normativ. În acelaşi timp, dispoziţiile tranzitorii trebuie să asigure, pe o perioadă determinată, corelarea celor două reglementări, astfel încât punerea în aplicare a noului act normativ să decurgă firesc şi să evite retroactivitatea acestuia sau conflictul între norme succesive.

Dispoziţiile finale: cuprind prevederi în legătură cu punerea în aplicare a noii reglementări, intrarea ei în vigoare şi cu privire la implicaţiile asupra altor acte normative ca abrogări, modificări, completări, precum şi dispoziţia de republicare dacă este cazul, în cazul actelor normative cu caracter temporar se va prevedea şi perioada de aplicare sau data încetării aplicării sale.

7. MODALITĂŢI DE ACŢIUNE ŞI CONTROL

ALE LEGISLATIVULUI ASUPRA EXECUTIVULUI li ÎN SISTEMUL CONSTITUŢIONAL ROMÂNESC

Principiul separaţiei puterilor în stat presupune existenţa unui echilibru şi control reciproc între puterile statului. Instituirea unor modalităţi de acţiune şi control ale Legislativului asupra Executivului nu presupune subordonarea puterii executive celei legislative, ci, dimpotrivă, reprezintă echilibrul şi controlul reciproc al puterilor. Echilibrarea raporturilor de putere dintre Legislativ şi Executiv se realizează, din perspectiva Legislativului, prin intermediul următoarelor modalităţi de acţiune şi control prevăzute în Constituţia României şi în Regulamentele Camerelor Parlamentului:

Acordarea votului de investitură a Guvernului;

Moţiunea de cenzură;

Întrebările şi interpelările;

Obligaţia Guvernului de a informa Parlamentul;

Angajarea răspunderii Guvernului asupra unui prgişet de lege, program sau declaraţie de politică generală;

Suspendarea din funcţie a Preşedintelui României;

Punerea sub acuzare a Preşedintelui României pentru înaltă trădare; ai Solicitarea începerii urmăririi penale împotriva unui membru al Guvernului; Ancheta parlamentară.

Puterea legiuitoare, prin intermediul modalităţilor de acţiune şi control menţionate, nu exercită un control nelimitat. Controlul parlamentar se exercită în cadrele prescrise de statul de drept, deci cu respectarea principiului separaţiei autorităţilor publice în exercitarea statală a puterii73.

7.1. Acordarea votului de investitură.

Acordarea votului de investitură constituie etapa centrală a procedurii de formare a Guvernului României. Înţelegerea semnificaţiei votului de investitură presupune analiza etapelor de formare a Guvernului României. °

7.1.1. Etapele formării Guvernului României.

7.1.1.1. Desemnarea de către Preşedintele Republicii a unui candidat la funcţia de prim-ministru.

„Preşedintele României desemnează un candidat pentru funcţia de prim-ministru, în urma consultării paitidului care are majoritatea absolută în Parlament ori, dacă nu există o asemenea majoritate, a

partidelor reprezentate în Parlament" (art.103.1, Constituţie)

Preşedintele României desemnează un candidat pentru funcţia de prim-ministru şi nu numeşte (în această etapă) primul-ministru. Dacă Preşedintele ar numi primul-ministru, acesta din urmă nu ar mai trebui să primească votul Parlamentului. Or, potrivit Constituţiei, Guvernul şi Programul de guvernare trebuie să obţină votul de investitură din partea Parlamentului.

Preşedintele României nu are o independenţă totală în desemnarea candidatului la funcţia de prim-ministru. Preşedintele are obligaţia să consulte partidul care deţine majoritatea absolută a locurilor în Parlament ori, dacă nu există o asemenea majoritate, să consulte toate partidele reprezentate în Parlament, indiferent de numărul lor. Dacă Preşedintele ar omite consultarea unui partid parlamentar – indiferent de mărimea lui – el s-ar face vinovat de

1. Muraru, M. Constantinescu, op. cit., p. 148.

Încălcarea Constituţiei, cu posibilitatea docinnşfuii procedurii de demitere a sa din funcţie.

Preşedintele României poate desemna fie un candidat politic (Victor Ciorbea, 1996, Radu Vasile, 1998, Adrian Năstase, 2000), fie un candidat din afara spectrului politic (Nicolae Văcăroiu, 1992, Isărescu, 1999). Important este ca persoana desemnată să deţină un suport considerabil din partea unor partide politice reprezentate în Parlament. Practica politică din timpul Guvernului Isărescu a demonstrat faptul că un prim-ministru tehnocrat aflat în fruntea unui guvern politic (de coaliţie) nu este eficient din punctul de vedere al deciziei şi eficienţei guvernamentale. Cazul demisiei ministrului apărării naţionale, Victor Babiuc, este elocvent pentru susţinerea afirmaţiei de mai sus.

Este interesant de observat cum va decurge procedura desemnării candidatului la funcţia de prim-ministru atunci când Preşedintele şi majoritatea parlamentară vor avea „culori" diferite. Urmând probabil practica franceză din perioada coabitării, Preşedintele va desemna drept candidat pe liderul majorităţii parlamentare sau pe un alt candidat susţinut de aceasta.

7.1.1.2. Solicitarea votului de investitură.

„Candidatul pentru funcţia de prim-ministru va cere, în termen de 10 zile de la desemnare votul de încredere al Parlamentului asupra programului şi a întregii liste a Guvernului" (art.103.2, Constituţie}.

Candidatul la funcţia de premier trebuie să întocmească în 10 zile lista Guvernului şi programul de guvernare. Este evident că programul de guvernare trebuie să se bazeze pe programele politice ale partidelor care deţin majoritatea în Parlament.

Fiecare candidat pentru funcţia de ministru, înscris în lista Guvernului, va fi audiat, în şedinţă comună, de către comisiile permanente ale celor două Camere al căror obiect de activitate corespunde sferei de competenţă a viitorului ministru. Comisiile vor întocmi, în urma audierii, un aviz comun consultativ pe care îl vor prezenta candidatului pentru funcţia de prim-ministru. Avizul se dovedeşte util întrucât oferă Primului-ministru un „feed-back" extrem de preţios în vederea obţinerii votului de investitură din partea Parlamentului.

7.1.1.3. Acordarea votului de investitură de către Parlament.

„Programul şi lista Guvernului se dezbat de Camera Deputaţilor şi de Senat, în şedinţă comună. Parlamentul acordă încredere Guvernului cu votul majorităţii deputaţilor şi senatorilor" (art.103.3, Constituţie)

a) Votul parlamentului are în vedere Programul guvernării, în formă definitivă, şi lista membrilor Guvernului în totalitate. Guvernul se investeşte în bloc şi se demite în bloc.

b) Parlamentul „aprobă" sau „acceptă" programul de guvernare? Dincolo de deosebirile semantice, consecinţele politice ale utilizării termenilor sunt diferite. Dacă Parlamentul ar „aproba" programul de guvernare atunci i-ar fi imposibilă demiterea Guvernului prin intermediul unei moţiuni de cenzură. În schimb, „acceptarea" programului de guvernare, îi permite parlamentului să se desisteze de Guvern, prin intermediul unei moţiuni de cenzură, atunci când liniile politice concretizate în Program nu mai sunt respectate. Această ultimă versiune a fost, l! de altfel, consacrată şi de Constituţie în art.102.174.

c) Votul de investitură are semnificaţia „autentificării" programului de guvernare şi a legitimizării echipei n guvernamentale. Votul de investitură marchează trecerea din sfera competiţiei pentru putere în sfera exercitării puterii

!;! politice75 pe baza valorilor politice propuse de Guvern şi acceptate de Parlament. „Luna de miere" în relaţiile dintre

Parlament şi Guvern a început…

d) Neacordarea votului de încredere are drept consecinţă reluarea de către Preşedintele României a procedurii de formare a guvernului. Textul constituţional nu interzice expres posibilitatea desemnării de către Preşedintele României a aceluiaşi candidat la funcţia de prim-ministru.

Spiritul constituţiei, marcat de ideea colaborării dintre puteri, infirmă această opţiune. Totuşi, ipotetic, într-o situaţie de coabitare politică (cu suport diferit la Cotroceni şi în Palatul Parlamentului) Preşedintele ar putea uza de arma

74 Comisia de redactare a Proiectului de Constituţie a ajuns la concluzia înlocuirii verbului „a aproba" cu verbul „a accepta" numai după discuţiile purtate cu experţii elveţieni, în luna iunie 1991, în frunte cu prof. Jean François Aybert (cf. Antonie Iorgovan, Tratat de drept administrativ, vol. 4, nota 67, p. 130).

Antonie Iorgovan, op. cit., p. 130.

desemnării aceluiaşi candidat respins la fotoliul central din Palatul Victoria, în vederea recurgerii la măsura dizolvării Parlamentului. În condiţiile în care corpul electoral ar confirma lv decizia (opţiunea) Preşedintelui (desemnarea unei majorităţi politice prezidenţiale şi în Parlament), situaţia Executivului, în special a Preşedintelui, s-ar întări considerabil. În ipoteza contrară, poziţia Preşedintelui devine extrem de precară, soluţia demisiei părând a fi singura în consonanţă cu logica democratică.

7.1.1.4. Numirea Guvernului de către Preşedintele României.

„Preşedintele României desemnează un candidat pentru funcţia de prim-ministru şi numeşte Guvernul pe baza votului de încredere acordat de Parlament" (art.85.1 Constituţia României.)

Potrivit art.104 alin. l din Constituţie, primul-ministru şi ceilalţi membri ai Guvernului vor depune individual, în faţa Preşedintelui Republicii, jurământul de credinţă, prevăzut de art.82, adică pentru Preşedinte. Data depunerii jurământului marchează data de la care Guvernul, în întregul său, şi fiecare membru în parte îşi exercită mandatul.

Actul de numire din partea Preşedintelui este unul pur formal şi nu are consecinţe juridice în planul relaţiilor dintre Preşedinte şi Guvern. Preşedintele nu poate refuza numirea Guvernului dacă acesta a obţinut votul de încredere din partea Parlamentului. Aşadar, esenţial în procedura de formare şi investire a Guvernului este votul

Parlamentului. Guvernul va răspunde politic doar în faţa Parlamentului care îl poate demite.

7.2.1.2. Remanierea guvernamentală.

Remanierea guvernamentală reprezintă o modificare a componenţei Guvernului acceptată prin votul de încredere al Parlamentului, una sau mai multe poziţii ministeriale urmând a fi deţinute de către alte persoane decât cele care au figurat pe lista iniţială acceptată de Parlament.

Cine efectuează remanierea guvernamentală?

Potrivit textului constituţional (art.85.2), Preşedintele României revocă şi numeşte la propunerea primului-ministru, pe unii membri ai Guvernului. Prin urmare, atât revocarea cât şi numirea în funcţii de miniştri se pot face numai la propunerea primului-ministru.

Schimbarea unor miniştri este un act discreţionar al primului-ministru, dar validarea acestuia rămâne la latitudinea Preşedintelui României, acesta având posibilitatea să fie de acord cu propunerile premierului sau să nu le sancţioneze.

Realizarea remanierii guvernamentale presupune, aşadar, un acord între primul-ministru şi Preşedintele Republicii. Practica politică de realizare a remanierii guvernamentale numai după acordul liderilor coaliţiei guvernamentale (a se vedea cazul demisiei ministrului Victor Babiuc, martie 2000) nu a avut suport constituţional şi demonstra ineficienta unui guvern politic condus de un prim-ministru tehnocrat.

Remanierea guvernamentală este supusă însă votului Parlamentului dacă prin propunerea de remaniere se schimbă structura sau compoziţia politică a Guvernului; în această situaţie remanierea realizată de Preşedintele României poate fi efectuată numai pe baza aprobării Parlamentului, acordată la propunerea primului-ministru (art.85 alin.3). Introducerea acestui alineat nou în cadrul prevederilor art.85, prin revizuirea textului constituţional, este pe deplin justificată deoarece votul de încredere acordat de Parlament odată cu investirea Guvernului avea ca obiect o anumită structură şi compoziţie politică a acestuia, care pot fi modificate în întregime prin remanieri guvernamentale succesive. Aşadar, atunci când primul-ministru urmăreşte să modifice structura sau compoziţia politică a Guvernului (prin reducerea sau lărgirea numărului de ministere, de miniştri ori schimbarea echipei guvernamentale) este firesc să ceară acceptul Parlamentului.

Până la revizuirea Constituţiei, practica politică şi constituţională românească de după 1991 a fost oscilantă cu privire la remanierile guvernamentale: uneori s-a recurs la votul Parlamentului (remanierea guvernamentală din decembrie 1997), iar alteori a fost ignorat forul legislativ suprem (cazul înlocuirii ministrului de interne, Gavril Dejeu, cu Constantin Dudu Ionescu sau a ministrului de finanţe, Daniel Dăianu, cu Decebal Traian Remeş).

Poate fi schimbat primil-miiistru cu ocazia remanierii guvernamentale? Remanierea guvernamentală nu poate afecta Guvernul în întregul său, ci doar unele portofolii ministeriale. Schimbarea primului-ministru conduce la demiterea întregului Guvern şi la începerea de către Preşedintele României a consultărilor politice în vederea desemnării unui candidat la funcţia de prim-ministru. Primul-ministru îşi pierde calitatea de premier în urma demisiei, a pierderii drepturilor electorale, a stării de incompatibilitate, a decesului sau a imposibilităţii de a-şi exercita atribuţiile mai mult de 45 de zile.

În concluzie, primul-ministru nu poate fi schimbat cu ocazia unei remanieri guvernamentale. Dacă primul-ministru îşi prezintă demisia, atunci cade întregul Guvern şi se deschide procedura formării unui nou Guvern.

Poate Preşedintele României să dispună revocarea primului-ministru? Deoarece înainte de revizuirea Constituţiei, o asemenea nmisoluţi soluţie ar fi fost aparent posibilă şi chiar a condus la un precedent de interpretare abuzivă a textelor constituţionale, noua formulare a art. 107 stipulează în mod expres: „Preşedintele României nu-l poate revoca pe primul-ministru".

Vechea reglementare a art. 105 din Constituţie, prevedea că funcţia de membru al Guvernului înceta în caz de revocare. Primul-ministru era membru al Guvernului, prin urmare şi lui i s-ar fi aplicat prevedeiea menţionată. Revocarea, după părerea noastră, nu se putea aplica primului-ministru întrucât Guvernul României nu putea fi demis din iniţiativa Preşedintelui României, ci numai de către Parlament în urma unei moţiuni de cenzură. Or, revocarea primului-ministru de către Preşedintele României echivala cu demiterea Guvernului, ceea ce contravenea literei şi spiritului Constituţiei noastre, în special articolului 109.1 din Constituţie care menţiona expres faptul că „Guvernul răspunde politic numai în fa [a

Parlamentului pentru întreaga sa activitate".

Nici în Franţa, unde puterile prezidenţiale sunt mult sporite faţă de cele ale Preşedintelui României, Preşedintele nu poate solicita, potrivit Constituţiei, revocarea primului ministru78. În practică însă, exceptând situaţiile de coabitare, primul ministru nu este altceva decât „grădinarul grădinii Preşedintelui" (J. Giquel).

În concluzie, Preşedintele României nu-l putea revoca pe primul-ministru. Fată de această concluzie, considerăm profund neconstituţională decizia Preşedintelui României de revocare a premierului Radu Vasile, prin Decretul nr. 426 din 13 decembrie 1999.

et n Philippe Ardant, op. cit., p. 510 – 511.

Potrivit Comunicatului Preşedinţiei României din 13.12.1999, „Preşedintele României a constatat că primul-ministru, Radu Vasile, se află în acest moment în imposibilitatea de a-şi exercita atribuţiile datorită demisiei majorităţii membrilor Guvernului ceea ce pune Guvernul în imposibilitatea de a funcţiona. În acelaşi timp, Preşedintele României a luat act de faptul că toate partidele din coaliţia guvernamentală care au fost consultate în conformitate cu articolul 102 din Constituţie cu ocazia desemnării domnului Radu Vasile în calitate de Prim-ministru, i-au retras acestuia sprijinul politic, în această situaţie, în baza articolului 106 alin.2 coroborat cu art.105 din Constituţia României, Preşedintele României l-a revocat din funcţie pe domnul Radu Vasile prin Decretul nr. 426 din 13.12.1999. Drept urmare, în baza articolului 106 alin.2 din Constituţia României, Preşedintele României l-a numit, prin Decretul 427 din 13.12.1999, pe dl. Alexandru Athanasiu, ministrul muncii şi protecţiei sociale, în funcţia de prim-ministru interimar pentru a îndeplini atribuţiile primului-ministru până la formarea noului Guvern".

Actul revocării Primului-ministru încălca prevederile Constituţiei pentru cel puţin următoarele motive:

a) Preşedintele României nu putea revoca Primul-ministru, întrucât, aşa cum am arătat, Guvernul, potrivit vechii reglementări a art.108 alin.1. din Constituţie, răspunde politic numai în faţa Parlamentului, nu şi în faţa Preşedintelui Republicii;

b) Premierul Radu Vasile nu se afla în imposibilitatea exercitării atribuţiilor întrucât „imposibilitatea" vizează starea fizică şi nu politică a premierului. În acest sens, în fostul art.109 alin.2 din Constituţie se menţiona faptul că Guvernul este demis dacă primul-ministru este în

imposibilitatea de a-şi exercita atribuţiile mai mult de 45 de zile.

c) Potrivit fostului art.106 alin.2 din Constituţie, Preşedintele României nu putea revoca primul-ministru atunci când acesta se afla în imposibilitatea de a-şi exercita atribuţiile, ci avea doar posibilitatea să desemneze (nu să numească, aşa cum se arată în comunicat) un alt prim-ministru interimar pentru a îndeplini atribuţiile primului-ministru pe perioada imposibilităţii exercitării atribuţiilor, dar nu mai mult de 45 de zile. De ce nu era posibilă revocarea? întrucât tot potrivit art.106 alin.2, interimatul, pe perioada imposibilităţii exercitării atribuţiilor înceta dacă primul-ministru îşi relua activitatea în Guvern. Prin urmare, chiar fi: presupunând prin absurd că premierul Radu Vasile s-ar fi aflat în? imposibilitatea exercitării atribuţiilor, totuşi, oricând pe parcursul a 45 de zile (inclusiv în ziua următoare instituirii interimatului) premierul îşi putea relua activitatea în Guvern, determinând încetarea de drept a interimatului funcţiei de premier, potrivit i art.106. alin. 2 din Constituţie, înainte de revizuirea ei. Aşadar, comunicatul Preşedinţiei a utilizat greşit termenii de „revocare" şi de „numire" a primului ministru interimar.

d) Referirea comunicatului Preşedinţiei la vechiul art.102 din Constituţie era improprie. Potrivit acestui articol, Preşedintele României desemna un candidat pentru funcţia de prim-ministru, în urma consultării partidului care are majoritatea absolută în Parlament ori, dacă nu exista o asemenea majoritate, a partidelor reprezentate în Parlament. Dacă Preşedintele României a dorit să invoce acest articol din Constituţie, atunci ar fi trebuit să consulte toate partidele politice reprezentate în parlament, şi nu doar partidele coaliţiei de guvernământ. De altfel, invocarea acestui articol a fost superfluă întrucât acesta viza desemnarea candidatului la funcţia de prim-ministru, şi nu de prim-ininisliu interimar.

e) Primul-ministru Radu Vasile nu se afla nici în imposibilitatea fizică, nici în imposibilitatea politică a exercitării atribuţiilor chiar dacă, aşa cum se arata în comunicatul Preşedinţiei, majoritatea membrilor cabinetului au demisionat. În acest caz premierul avea la dispoziţie o soluţie constituţională: înlocuirea membrilor demisionari. Potrivit fostului art.85 alin.2 din Constituţie, în caz de remaniere guvernamentală sau de vacantă a postulai.

Preşedintele revocă şi numeşte, la propunerea primului-ministru, pe unii membrii ai Guvernului. Existând situaţia de

vacanţă a posturilor guvernamentale, la propunerea primului-ministru, Preşedintele era obligat să revoce şi să numească unii membri ai Guvernului. De ce? Pentru prea simplul motiv că Guvernul inclusiv premierul – răspunde politic doar în faţa Parlamentului, nu şi în faţa Preşedintelui României.

Singura modalitate de demitere a premierului Radu Vasile, în condiţiile refuzului demisiei din partea acestuia, ar fi fost moţiunea de cenzură. Într-o democraţie parlamentară, unde Guvernul răspunde în faţa Parlamentului, este firesc ca soarta acestuia să fie decisă în forul reprezentativ suprem întrucât, potrivit art.2 alin.l. din Constituţie, niciun grup şi nicio persoană nu pot exercita suveranitatea în nume propriu.

Paradoxal, premierul Radu Vasile nu se putea adresa Curţii Constituţionale cu privire la neconstituţionalitatea revocării sale întrucât Curtea Constituţională nu avea o asemenea atribuţie. Curtea Constituţională se putea pronunţa doar cu privire la existenţa împrejurărilor care justificau interimatul în exercitarea funcţiei prezidenţiale. Totuşi, exista o cale: premierul Radu Vasile să atace în contencios administrativ Decretul Preşedintelui României de revocare a sa din funcţia de prim-ministru.

Această situaţie a subliniat încă o dată oportunitatea introducerii în sistemul constituţional românesc a moţiunii constructive de neîncredere, după modelul german. Potrivit acestui model, primul-ministru poate fi demis doar de către Parlament, dar în aceeaşi şedinţă a Parlamentului de demitere a vechiului premier trebuie întrunită şi o majoritate pozitivă pentru desemnarea noului prim-ministru. Aşadar, pentru demiterea unui cabinet nu este suficientă doar o majoritate negativă, ci şi una pozitivă, de desemnare a noului premier. O asemenea prevedere ar trebui corelată, toi după modelul german, cu investirea de către Parlament doar a primului-ministru, şi nu a întregului Cabinet, sporind astfel autoritatea primului-ministru în raport cu miniştrii săi.

Din punct de vedere practic-politic este aproape imposibilă menţinerea în funcţia de prim-ministru a unei persoane care a pierdut încrederea Preşedintelui. Refuzul premierului Radu Vasile de a-şi prezenta demisia, în condiţiile pierderii sprijinului politic, era contrar cutumelor constituţionale din democraţiile consolidate. Dar refuzul „cutumei” nu a justificat declanşarea unei proceduri neconstituţionale.

Soluţia procedurală a moţiunii de cenzură era în consonanţă cu litera şi spiritul Constituţiei României din 1991. În Franţa este la modă practica „demisiei în alb" semnată de premier cu ocazia numirii sale, Preşedintelui rămânându-i doar sarcina să aleagă momentul „prezentării" demisiei. „Primul ministru – spunea un fost premier francez – deţine cel mai precar contract de închiriere din Paris" 77.

77 Jean Giquel, op. cit., p. 591.

fjii în vederea evitării pe viitor a unor astfel de practici neconstituţionale, în procedura de revizuire a Constituţiei s-a considerat oportună introducerea textului al.2 al art.107 care să prevadă în mod expres că primul-ministru nu poate fi subiect al revocării Preşedintelui României. De asemenea, precedentul invocat mai sus a constituit vin argument în plus în favoarea instituirii unei noi atribuţii în favoarea Curţii Constituţionale referitoare la soluţionarea conflictelor juridice de natură constituţională dintre autorităţile statului (art.146 lit. e). 7.2. Moţiunea de cenzură.

Moţiunea de cenzură este expresia responsabilităţii politice a Guvernului în faţa Parlamentului. În situaţia admiterii moţiunii de cenzură, activitatea Guvernului încetează în mod forţat.

Având în vedere consecinţele capitale ale moţiunii de cenzură, legiuitorul constituant a reglementat-o amănunţit în art.113 din Constituţie.

Elementele structurale ale moţiunii de cenzură sunt următoarele: a) Moţiunea de cenzură nu poate fi iniţiată decât colectiv, adică de cel puţin 1/4 clin numărul total al deputaţilor şi senatorilor, hi, concret, moţiunea poate fi iniţiată fie numai de către senatori, fie numai de către deputaţi, fie atât de deputaţi cât şi de ** senatori, sub rezerva întrunirii unei pătrimi din numărul total al *" r parlamentarilor.

b) Moţiunea de cenzură iniţiată se prezintă birourilor permanente r> ale Camerelor şi se comunică Guvernului de către preşedintele Camerei Deputaţilor în ziua în care aceasta a fost depusă. c) Moţiunea de cenzură se prezintă în şedinţa comună a celor *; două Camere în cel mult Îi zile de la data depunerii. În această şedinţă comună, moţiunea de cenzură este prezentată de către 9 reprezentantul celor care au iniţiat-o, arătându-se motivele care stau la baza acesteia. Prezentarea moţiunii de cenzură nu este „urmată de dezbateri;

c) Moţiunea de cenzură va fi dezbătută în şedinţă comună după 3 zile de la data când a fost prezentată celor două Camere reunite ale Parlamentului. Data şi locul şedinţei comune se comunică Guvernului de către Preşedintele Camerei Deputaţilor, cu 24 de r ore înainte ca aceasta să aibă loc. Membrii Guvernului participă la această şedinţa comună a Parlamentului;

e) Moţiunea de cenzură se adoptă cu votul majorităţii deputaţilor şi senatorilor (majoritate absolută). Se au în vedere doar voturile în favoarea moţiunii, absenteismul fiind în favoarea Guvernului. Votul este secret şi se exprimă prin bile;

f) În cazul admiterii moţiunii de cenzură se emite o hotărâre a Parlamentului privind adoptarea acesteia, care se semnează de preşedinţii celor două Camere şi se înaintează Preşedintelui României în vederea declanşării procedurii de formare a noului Guvern;

g) în cazul respingerii moţiunii, Guvernul rămâne în funcţie, iar deputaţii şi senatorii care au semnat moţiunea respinsă nu mai pot iniţia, în aceeaşi sesiune, o nouă moţiune de cenzură, cu excepţia cazului în care Guvernul îşi angajează răspunderea potrivit art.114 din Constituţie. (Moţiunea de cenzură prevăzută de art.114 din Constituţie este „provocată" de Guvern şi prin urmare se justifică posibilitatea deputaţilor şi senatorilor semnatari ai unei moţiuni de cenzură respinse de a mai putea iniţia o moţiune de cenzură în condiţiile art.114 din Constituţie).

h) Moţiunea de cenzură nu poate fi îndreptată împotriva unui singur membru al Guvernului, ci doar împotriva Guvernului, în totalitatea sa;

I) în urma demiterii Guvernului prin intermediul unei moţiuni de cenzură, Preşedintele României poate desemna acelaşi candidat pentru funcţia de prim-ministru. Prevederea din art.77 al Regulamentului şedinţelor comune care solicită Preşedintelui să desemneze un „alt" candidat pentru funcţia de prim-ministru este neconstituţională, întrucât vine în contradicţie cu prevederile art.85 alin. l şi art.103 alin. l din Constituţie;

j) Deşi practica politică şi constituţională din România nu a condus, până în prezent, la aprobarea unei moţiuni de cenzură, totuşi, în vederea asigurării continuităţii şi stabilităţii guvernamentale, ar fi utilă şi în sistemul nostru constituţional moţiunea constructivă de neîncredere, după modelul german.

k) Aprobarea unei moţiuni de cenzură semnifică pierderea unui guvern. A pierde un guvern nu înseamnă a pierde întotdeauna şi puterea politică78.

711 Nicolae M. Ruja, op. cit., p. 77

1) Moţiunile de cenzură iniţiate până acum în România nu

1 au fost depuse, în realitate, pentru a reuşi, ci doar pentru a obliga Guvernul să lanseze o importantă dezbatere politică. În acelaşi timp, depunerea unei moţiuni de cenzură constituie fi singurul mijloc direct al Opoziţiei de-a impune ordinea de zi a Parlamentului României.

7.3. Întrebările şi interpelările.

Dată fiind responsabilitatea politică a Guvernului în faţa Parlamentului, deputaţii şi senatorii pot solicita explicaţii de la Guvern cu privire la modalităţile de exercitare a acţiunii guvernamentale.

Procedura interpelărilor şi întrebărilor este extrem de utilă opoziţiei parlamentare în vederea exercitării unei presiuni eficace şi constante asupra majorităţii parlamentare.

Dacă, în general, practica specifică regimurilor parlamentare nu face distincţie între întrebare şi interpelare (interpelarea fiind tot o… întrebare!), totuşi, în sistemul constituţional românesc se realizează o distincţie între întrebare şi interpelare.

Potrivit art.112 din Constituţie, Guvernul şi fiecare dintre membrii săi sunt obligaţi să răspundă la interpelările sau la întrebările formulate de deputaţi sau de senatori. În vederea identificării deosebirilor dintre întrebări şi interpelări vom analiza prevederile Regulamentelor Parlamentului.

Întrebările

Regulamentul Camerei Deputaţilor, în art.154, după ce menţionează faptul că fiecare deputat poate adresa întrebări Guvernului, miniştrilor sau altor conducători ai organelor administraţiei publice, defineşte întrebarea ca pe o simplă cerere de a răspunde dacă un fapt este adevărat, dacă o informaţie este exactă, dacă Guvernul şi celelalte organe ale administraţiei publice înţeleg să comunice Camerei informaţiile şi documentele cerute de Camera Deputaţilor sau de comisiile permanente ori dacă Guvernul are intenţia de a lua o hotărâre într-o problemă determinată.

Regulamentul Senatului, în art.130, defineşte întrebarea ca fiind solicitarea de a răspunde dacă un fapt este adevărat, dacă o informaţie

este exactă, dacă Guvernul înţelege să comunice Senatului documentele ori informaţiile solicitate de senator sau dacă are intenţia de a lua o hotărâre într-o problemă determinată.

Aliniatul 2 al aceluiaşi articol precizează că fiecare senator poate adresa întrebări Guvernului, membrilor acestuia sau, fionducerii autorităţilor administrative autonome… ni, *

Analiza comparativă a celor două texte regulamentare ne conduce la următoarele concluzii:

1. Atât deputaţii cât şi senatorii pot pune întrebări Guvernului

2. Deputaţii pot adresa întrebări miniştrilor, în timp ce senatorii pot adresa întrebări membrilor Guvernului. După cum se arată în literatura de specialitate70, prevederea din i, II Regulamentul Camerei Deputaţilor este deficitară întrucât reduce componenţa Guvernului la miniştri, deşi Constituţia precizează că Guvernul este alcătuit din prim-ministru, miniştri şi alţi membri stabiliţi prin lege organică80.

Întrebările deputaţilor pot fi adresate, pe lângă Guvern şi miniştri, şi altor conducători ai organelor administraţiei publice, în timp ce întrebările senatorilor pot fi adresate, pe lângă Guvern şi membrii acestuia, conducătorilor autorităţilor administrative autonome. Cu alte cuvinte, deputaţii pot adresa întrebări tuturor conducătorilor organelor administraţiei publice (centrale, desconcentrate, locale), în timp ce senatorii pot adresa întrebări doar autorităţilor administrative autonome (Curtea de Conturi, Serviciul Român de Informaţii, Consiliul Suprem de Apărare a Ţării etc). Pe bună dreptate, după cum arată Marian Enache81, ambele prevederi regulamentare derogă de la prevederile Constituţiei României. Întrebările deputaţilor şi senatorilor destinate altor persoane din sfera administraţiei publice, în afară de Guvern, se pot adresa indirect prin intermediul membrilor Guvernului, care răspund de activitatea respectivelor autorităţi ale administraţiei publice. Această soluţie este în concordanţă cu principiul separaţiei puterilor în stat. În spiritul aceluiaşi principiu, Preşedintele Camerei poate

79 Vezi, în special, Marian Enache, Controlul parlamentar, Ed. Polirom, Iaşi, 1998, p. 154 – 156.

Potrivit Legii 90/2001 (legea organică privind organizarea şi funcţionarea Guvernului) Guvernul este format din Primul-Ministru şi miniştri. Din Guvern pot face parte şi miniştri-delugaţi (art.3) 111 Marian Knache, op. cit., p. 156… refuza întrebările care privesc

probleme de interes personal sau rf! particular, pe cele care urmăresc în exclusivitate obţinerea unor consultaţii juridice, pe cele care se referă la procese aflate pe rolul instanţelor judecătoreşti sau pot afecta soluţionarea unor cauze aflate în curs de judecată, pe cele care privesc activitatea i: i unor persoane care nu îndeplinesc funcţii publice. Întrebările pot fi orale sau scrise, iar cele scrise se divid în 1 i două categorii:

Întrebări la care răspunsul urmează a fi dat în scris; – întrebări la care răspunsul se dă oral de la tribuna ftirlamentului. Interpelările

Interpelarea este o veritabilă injoncţiune adresată Guvernului sau unuia dintre membrii acestuia pentru a da explicaţii asupra politicii trecute sau asupra atitudinii pe care înţelege să o adopte în legătură cu o problemă actuală sau viitoare82.

Potrivit art.162 din Regulamentul Camerei Deputaţilor, interpelarea constă într-o cerere adresată Guvernului de un grup parlamentar, de unul sau mai mulţi deputaţi, prin care se solicită explicaţii asupra politicii Guvernului în probleme importante ale – activităţii sale interne sau externe.

Regulamentul Senatului, prin art.134, defineşte interpelarea ca fiind o cerere adresată de un senator Guvernului sau unui membrii al acestuia, prin care se solicită explicaţii asupra politicii Guvernului în probleme ale activităţii sale interne sau externe.

a) în Senat interpelarea poate fi adresată numai de senatori în timp ce în Camera Deputaţilor, interpelarea poate fi adresată! de un grup parlamentar sau de unul ori mai mulţi deputaţi;

b) Interpelarea solicitată de un deputat sau grup parlamentar să i adreseză numai Guvernului, în timp ce interpolarea solicitată de un senator se adresează fie Guvernului, fie unui membru al Guvernului. Având în vedere textul constituţional (art.112 din Constituţie) care instituie obligativitatea Guvernului şi a fiecăruia dintre membrii săi să răspundă la întrebările şi interpelările formulate de senatori şi deputaţi, considerăm că şi deputaţii pot adresa interpelări membrilor Guvernului şi nu numai Guvernului.

2 I. Deleanu, op. cit., p. 286.156

c) Interpelarea se face în scris şi se citeşte în şedinţă publică în ziua de luni, consacrată întrebărilor, după care se prezintă preşedintelui Camerei pentru a fi transmisă primului-ministru;

d) Interpelarea se înscrie într-un registru special şi este afişată

la sediul Camerei;

e) Interpelarea este dezvoltată într-o şedinţă publică ulterioară, când se va da şi răspuns la interpelare;

f) Interpelările pot fi urmate de o moţiune cu privire la problema ce a făcut obiectul interpelării.

Posibilitatea finalizării interpelării prin intermediul unei moţiuni simple constituie particularitatea acesteia în raport cu întrebarea.

7.4. Obligaţia Guvernului de a informa Parlamentul.

Potrivit Constituţiei, „Guvernul şi celelalte organe ale administraţiei publice, în cadrul controlului parlamentar al activităţii lor, sunt obligate să prezinte informaţiile şi documentele cerute de Camera Deputaţilor, de Senat sau de comisiile parlamentare, prin intermediul preşedinţilor acestora. În cazul în care o iniţiativă legislativă implică modificarea prevederilor bugetului de stat sau a bugetului asigurărilor sociale de stat, solicitarea informaţiilor este obligatorie" (art. III alin. l Constituţie).

În prelungirea textului constituţional, Regulamentele Camerelor stabilesc procedurile de solicitare şi obţinere a informaţiilor din partea Guvernului şi a organelor administraţiei publice. Faţă de conţinutul textului constituţional şi regulamentar se impun următoarele precizări:

a) Obligaţia de informare a Parlamentului nu se prezintă ca un scop în sine, ci reprezintă condiţia asigurării eficienţei actului de legiferare, ca şi a actului de control parlamentar83.

b) Obligativitatea prezentării informaţiilor solicitate de către Parlament revine atât Guvernului cât şi celorlalte organe ale administraţiei publice de la nivel central sau local, inclusiv de la organele autonomiei locale (Primăria, Consiliul local, Consiliul judeţean).

83 Cristian Ionescu, op. cit., p. 248.

c) Titularii solicitării informaţiilor pot fi Camerele Parlamentului sau comisiile parlamentare, prin intermediul acestora, şi nu parlamentarii. În acest sens, prevederile din Regulamentul Camerei Deputaţilor (art.162 alin.2 – 3) şi din Regulamentul Senatului (art.142) au fost declarate neconstituţionale, întrucât prevedeau dreptul deputaţilor şi senatorilor să ceară autorităţilor publice locale, din circumscripţia electorală în care au fost aleşi, informaţii şi copii

certificate după documente utile pentru desfăşurarea activităţii lor81. Pe de altă parte, trebuie observat faptul că actualul articol 171 din Regulamentul Camerei Deputaţilor conţine o dublă limitare, practic neconstituţională:

deputatul poate solicita, printr-o cerere adresată preşedintelui Camerei Deputaţilor sau preşedintelui Comisiei permanente, informaţii şi documente utile pentru desfăşurarea activităţii sale, doar de la organele administraţiei publice centrale. Restrângerea dreptului de a solicita informaţii doar de la organele administraţiei centrale, prin excluderea organelor administraţiei locale şi a serviciilor publice descentralizate, este neconstituţională întrucât art. III din Constituţie nu face o asemenea distincţie. Mai mult, cererile adresate de parlamentari sunt asimilate cererilor pe care le face Camera sau Comisiile parlamentare întrucât se adresează sub semnătura preşedintelui Camerei sau a preşedintelui unei comisii permanente85.

deputatul poate solicita informaţii numai prin intermediul preşedintelui comisiei permanente din care face parte. Şi o asemenea restrângere poate fi considerată neconstituţională întrucât art. III din Constituţie se referă la comisiile

Potrivit deciziei Curţii Constituţionale nr. 46/1994 „... o asemenea soluţie este contrară autonomiei administrative şi pluralismului politic pe plan local, întrucât ar putea fi exercitată cu referire la aspectele confidenţiale, privind procesul de elaborare a unei decizii, precum şi în dauna opţiunii politice pe plan local, dacă aceasta este diferită de aceea a partidului din care înco parte senatorul" (Cuiiou Constilulionald. Culegam du (hei/. îi şi hotărâri 1!)!) 4, Jwl. Monitorul Oficial, Bucureşti, 1095, p. 110). Marian Knache, op. cit., p. 147.

parlamentare şi nu la comisiile permanente. Comisiile parlamentare includ comisiile pevjianente şi nu se reduc la acestea. Comisiile de anchetă, etc. sunt comisii parlamentare şi, prin urmare, deputatul ar putegsolicita, prin intermediul preşedinţilor comisiilor parlamentare menţionate, date şi informaţii de la organele adniinistuţiei publice8".

d) Obiectul controlului îl reprezintă doar informaţiile şi documentele care pot fi publice. Iu cazul în care informaţiile sau documentele solicitate privesc, potrivit ie8 în secrete de stat, Guvernul informează Parlamentul despre această situaţie, iar Camerele decid în

şedinţă secreţi e) Dacă solicitarea de informaţii şi ejecumente este, de regulă, facultativă, totuşi, ea este obligatorie în cazul existenţei unei iniţiative legislative care implica modificarea prevederilor legilor bugetare87.

7.5. Angajarea răspunderii Guvernului asupra unui proiect de lege, program sau declaraţie de politică ginerală".

Angajarea răspunderii Guvernului l; i iniţiativa sa este procedura constituţională prin care Guvernul, ca orgiu colectiv şi solidar, prin reprezentantul său cel mai autorizat, juimul-ininistru, provoacă Parlamentul la rezolvarea unei situaţii limită: acceptarea totală a opiniei guvernamentale, sau în caz contrar, posibilitatea, fie a demiterii prin admiterea unei moţiuni (e cenzură, ori asumarea riscului ca Guvernul să-şi depună demisii) piuă la rezolvarea moţiunii de cenzură". Finalitatea angajării răspunderii guvernamentale este adoptarea unui proiect de lege, a unui program sau a unei declaraţii de politică generală, fără a urma procedura parlamentară obişnuită. Fără a fi eliminat din ecuaţie, forul legislativ este pus „în paranteză". Ecuaţia parlamentară este mai simplă semmai complicată în funcţie de existenţa/inexistenţa unei majorităţi pnjamentare confortabile.

Decizia angajării răspunderii guvernamentale îi aparţine Guvernului şi nu este condiţionată în niciun fel de acordul

Idem.

Ion Deloiiiu, op. cit., p. 281

Instituţia angajării răspunderii giivmi. undimic! rojftoduce apronpo în întregime procedura similarii existiuiln ÎNf-lMitilut Httijfiiiciizn din 1958. Nicoliui Ruja, op. cit., p. 78.

parlamentului. Deliberarea în Guvern cu privire la angajarea răspunderii este necesară întrucât procedura angajează responsabilitatea colectivă şi solidară a membrilor Guvernului. Strict procedural, angajarea răspunderii guvernamentale parcurge următoarele etape00:

1/ Angajarea răspunderii Guvernului are loc în şedinţa comună a celor două Camere ale Parlamentului, asupra unui proiect de lege, program sau declaraţie de politică generală. Guvernul este suveran în alegerea momentului angajării răspunderii precum şi în stabilirea textului de lege, a programului sau a declaraţiei de politică generală care urmează a fi înaintat Parlamentului. Din formularea constituţională rezultă indeniabil imposibilitatea angajării răspunderii

guvernamentale asupra unui pachet de legi91.

90 Vezi, pe larg, I. Deleanu, op. cit., vol. 11, p. 280 – 290; Tudor Drăganu, op. cit., vol. H, p. 175 – 177; Cristian Ionescu, op. cit., vol. II, p. 261 – 264; 1. Muraru, M. Constantinescu, op. cit., p. 259.

În perioada premergătoare angajării răspunderii guvernamentale de către Guvernul Ciorbea asupra proiectului legii privatizării s-a vorbit îndelung despre posibilitatea angajării răspunderii guvernamentale asupra unui pachet de legi din domeniul reformei. De asemenea, angajarea de către Guvernul Năstase a răspunderii asupra «pachetului de legi anticorupţie» în martie 2003 a prilejuit multiple dezbateri contradictorii cu privire la constituţionalitatea, respectiv neconstiluţionalitatea demersului. Soluţia angajării răspunderii guvernamentale asupra unor proiecte de legi „cadru" (de fapt, pachete de legi) este, după părerea noastră, neconstituţională întrucât textul art.114 din Constituţie vizează expresis verbis un proiect de lege. Procedura excepţională a angajării răspunderii guvernamentale nu poate transforma unica autoritate legiuitoare – Parlamentul – într-un spectator trist la un teatru unde are bilete, dar nu poate participa. Recent, în decembrie 1999, şi în mod constituţional, Guvernul şi-a angajat răspunderea asupra proiectului de lege (s.n.) cu privire la statutul funcţionarilor publici. Angajarea răspunderii guvernamentale a avut drept consecinţă adoptarea acestui proiect de lege (ulterior, Legea 188/ 1999), ca urmare a nedepunerii unei moţiuni de cenzură în temeiul art.114 din Constituţie.

Procedura angajării răspunderii guvernamentale a fost utilizată, pentru prima dată, în 3 iunie 1997, cu privire la Programul de măsuri privind reforma globală a societăţii româneşti. Programul de măsuri a devenit obligatoriu pentru Guvern ca urmare a respingerii moţiunii de cenzură (152 de voturi „pentru" moţiune şi 268 „împotriva" moţiunii) iniţiate în termen de 3 zile de la data angajării răspunderii guvernamentale. În 21

2/ Din momentul angajării răspunderii guvernamentale se pot derula următoarele situaţii:

a) Parlamentarii depun o moţiune de cenzură în termen de 3 zile de la angajarea răspunderii guvernamentale, iar moţiunea este adoptată cu majoritatea absolută a deputaţilor şi senatorilor.

În acest caz, Guvernul este demis, iar Preşedintele României, iiv pe baza hotărârii Parlamentului, declanşează procedura de formare a

noului Guvern prin desemnarea unui nou candidat pentru funcţia de prim-ministru. Evident, proiectul jir de lege, programul sau declaraţia de politică generală rămân neadoptate.

b) Parlamentarii depun o moţiune de cenzură în termen de 3 zile de la angajarea răspunderii guvernamentale, dar aceasta nu este fa adoptată. În acest caz, proiectul de lege prezentat, modificat sau li.: completat, după caz, cu amendamentele acceptate de Guvern, se consideră adoptat, iar aplicarea programului sau declaraţiei de politică generală devine obligatorie pentru Guvern şi Guvernul rămâne în exerciţiul mandatului. Modificarea al.3 al art.114 din Constituţie conduce la posibilitatea negocierilor i} i între Guvern şi Parlament asupra textului proiectului delege care a făcut obiectul angajării răspunderii guvernamentale, astfel încât acesta să poată fi adoptat cu amendamentele îi propuse de Parlament şi care au fost acceptate de Guvern.

c) Nu se iniţiază o moţiune de cenzură în termen de 3 zile de la angajarea răspunderii guvernamentale. În acest caz se produc aceleaşi efecte ca şi în ipoteza precedentă (b).

Guvernul îşi poate angaja răspunderea doar cu privire la un proioct de lego organică sau ordinară şi nu cu privire la un proiect de lege constituţională. De menţionat faptul că Guvernul nu-şi poate angaja răspunderea cu privire la o propunere legislativă (adică faţă de o iniţiativă legislativă provenită de la parlamentari sau cetăţeni) întrucât textul art.114 se referă doar la un proiect de lege. În ce situaţie s-ar putea ajunge la o asemenea ipoteză?

Ianuarie 1998, Guvernul şi-a angajat răspunderea asupra proiectului de lego pentru aprobarea Ordonanţei de urgenţă nr. 88/1997 privind privatizarea societăţilor comerciale. Proiectul de inge a fost adoptat ca efect al nedepuncrii unei moţiuni de cenzură.

Atunci când o iniţiativă parlamentară sau populară dezbătută în Parlament ar fi însuşită de Guvern şi, din motive de urgenţă, ar decide angajarea răspunderii guvernamentale. De asemenea, Guvernul nu-şi poate angaja răspunderea cu privire la Programul de guvernare şi a listei Guvernului întrucât, potrivit art. 103 din Constituţie, „Programul şi lista Guvernului se dezbat de Camera Deputaţilor şi de Senat, în şedinţă comună. Parlamentul acordă încredere Guvernului cu votul majorităţii deputaţilor şi senatorilor". Per a contrario, rezultă faptul că Guvernul îşi poate angaja răspunderea cu privire la un Program de

guvernare, altul decât cel avut în vedere la investitură, dar fără modificarea, prin intermediul Programului, a listei membrilor Guvernului acceptate anterior de către Parlament.

4/în cazul angajării răspunderii guvernamentale, interdicţia iniţierii, în aceeaşi sesiune, a unei noi moţiuni de cenzură de către parlamentarii care au mai semnat o moţiune de cenzură respinsă, nu se mai aplică. Explicaţia este de ordinul evidenţei: izvorul moţiunii de cenzură de la art. 113 din Constituţie („moţiunea spontană") este Parlamentul, în timp ce, în cazul moţiunii de la art.114, sursa provocării este Guvernul (de unde şi denumirea de „moţiune provocată") în vederea acoperirii unei situaţii urgente.

5/ În cazul angajării răspunderii guvernamentale, parlamentarii nu votează un proiect de lege, program sau declaraţie de politică generală, ci o moţiune de cenzură. Respingerea unei moţiuni de cenzură nu presupune însă întrunirea unor majorităţi, ca şi în cazul legilor organice şi ordinare, ci a unei majorităţi contra, ceea ce poate conduce la situaţii contradictorii92. Procedura angajării răspunderii guvernamentale anulează distincţia procedurală dintre legile ordinare şi legile organice93.

Eficienţa angajării răspunderii guvernamentale este destul de ridicată întrucât majoritatea parlamentară pare puţin dispusă să se angajeze în procedura de formare a unui nou Guvern şi, cine ştie, să declanşeze mecanismul de dizolvare a Parlamentului.

6/ Asupra legii adoptate prin procedura angajării răspunderii

92 Pentru detalii, vezi, Tudor Drăganu, ap. cât., p. 173 – 177.

93 I. Delcanu, op. cit., p. 294.

guvernamentale se mai poate reveni în două situaţii:

a) Solicitarea Preşedintelui de reexaminare a legii de către Parlament. În acest caz, reexaminarea legii va avea loc în şedinţa comună a celor două Camere ale Parlamentului. După reexaminare, legea – indiferent de caracterul ei organic sau ordinar – ar trebui să fie readoptată cu majoritate absolută întrucât a fost adoptată iniţial ca efect al nedepunerii unei moţiuni de cenzură. S-ar putea susţine şi faptul că, după reexaminare, legea ar putea fi readoptată cu majoritate simplă sau absolută, în funcţie de caracterul ordinar sau organic al legii94.

b) Formularea unei obiecţii de neconstituţionalilate de către Curtea Constituţională în urma sesizării acesteia de către subiectele

expres prevăzute în art.146 lit. a din Constituţie. În acest caz, dacă acordăm o interpretare strictă textului al.4 al art.114, acesta se referă doar la reexaminarea solicitată de Preşedintele României, astfel încât reexaminarea legii în urma ridicării unei obiecţii de neconstituţionalitate poate avea loc în şedinţa separată a fiecărei Camere.

7/ S-a opinat, de către Tudor Drăganu, că în cazul angajării răspunderii guvernamentale, rolul Senatului „este redus considerabil ca urmară a faptului că moţiunile de cenzură se adoptă în şedinţe ale celor două camere, şedinţe în cadrul cărora numărul mic al senatorilor nu poate contrabalansa ponderea voturilor deputaţilor" 95. Totuşi, senatorii au la îndemână calea sesizării Curţii Constituţionale, iar procedura reexaminării legii în urma eventualei obiecţii de neconstituţionalitate formulate de Curtea Constituţională pune în valoare deplină votul senatorilor" 6, în realitate, aşa cum am mai arătat, nu se poate vorbi de rolul politic diminuat al Senatului, atât timp cât cele două Camere au la bază aceeaşi modalitate de desemnare şi aceleaşi atribuţii.

7.6. Suspendarea din funcţie a Preşedintelui României.

Procedura suspendării din funcţie a Preşedintelui României este o expresie a responsabilităţii politice! a acestuia, responsabilitate

Idem, p. 291 – 292

T. Dinganu, op. cit., p. 175

1. Doloanu, op. cit., p. 293

ca specifică sistemelor semiprezidenţiale. De observat faptul Preşedintele României nu răspunde politic în faţa Parlamentului, ci în faţa corpului electoral care l-a desemnat. Legitimitatea democratică egală a celor două instituţii – Preşedinte şi Parlament – conferă acestuia din urmă doar dreptul de a suspenda din funcţie Preşedintele României.

Condiţiile şi particularităţile procedurii de suspendare din funcţie a Preşedintelui României sunt următoarele:

a) Preşedintele României să fi săvârşit fapte grave prin care a încălcat prevederile Constituţiei. Prin „fapte" vom înţelege „nu numai eventualele fapte materiale juridice şi operaţiile tehnice materiale săvârşite de Preşedinte, ci şi actele juridice şi politice emise de acesta în exerciţiul funcţiunii sale" 97.

b) Preşedintele României poate fi suspendat din funcţie, în

sensul că rămâne la aprecierea forului legislativ oportunitatea declanşării procedurii de suspendare din funcţie.

c) Propunerea de suspendare din funcţie poate fi iniţiată de cel puţin 1/3 din numărul deputaţilor şi senatorilor. În concret, propunerea de suspendare poate proveni fie de la deputaţi, fie de la deputaţi şi senatori9".

d) Propunerea de suspendare se depune concomitent în birourile permanente ale Camerelor Parlamentului. Acestea, sub semnătura preşedinţilor, comunică neîntârziat această propunere Preşedintelui României.

e) Procedura presupune şi sesizarea Curţii Constituţionale în vederea emiterii avizului său consultativ cu privire la faptele Preşedintelui ce fac obiectul propunerii de suspendare din funcţie a acestuia". Avizul se emile de; Plenul Curţii Constituţionale, cu

T. Drăganu, op. cit., p, 161.

Potrivit unui punct cin vodoro contrar, „osie relevant ca în cadrul acestei treimi de parlamentari care susţin propunerea de suspendare, să existe obligatoriu şi deputaţi şi senatori, (Ioan Kusu, Preşedintele României, Hd.

Lumina Lex, Bucureşti, 1990, p. 71.)

A se vedea avizul consultativ nr. 1 din 5 iulie 1994 omis de Curtea Constituţională privind propunerea de suspendare din funcţie a Preşedintelui României [Citrica Constituţională. Culegem de decizii şi hotărâri 1994, R.A. „Monitorul Oficial", Bucureşti, 19<15, p. 359 – 300).

votul majorităţii judecătorilor Curţii, pe baza raportului prezentat de trei judecători desemnaţi în acest scop, a propunerii de suspendare şi a dovezilor existente. Caracterul consultativ al avizului semnifică faptul că instanţa constituţională este obligată să-l emită, dar Parlamentul nu este obligat să decidă în sensul dat de Curtea Constituţională.

f) Dezbaterea propunerii de suspendare a Preşedintelui în şedinţa comună a Camerei Deputaţilor şi Senatului. Preşedintele României poate da explicaţii cu privire la faptele ce i se impută. Propunerea de suspendare trebuie să fie aprobată cu votul majorităţii deputaţilor şi senatorilor (majoritate absolută). Odată cu adoptarea propunerii de suspendare, se instituie interimatul funcţiei prezidenţiale care se asigură, în ordine, de preşedintele Senatului sau de preşedintele Camerei Deputaţilor. Preşedintele interimar nu

dispune de exerciţiul prerogativelor prevăzute în art.88 – 90 din Constituţie (adresarea de mesaje Parlamentului, dizolvarea Parlamentului şi declanşarea referendumului naţional consultativ) şi poate fi suspendat din funcţie de către Parlament în vederea demiterii prin referendum de către corpul electoral.

g) Organizarea în cel mult 30 de zile a referendumului pentru demiterea din funcţie a Preşedintelui României. În cazul în care referendumul nu s-a organizat în cel mult 30 de zile de la data aprobării cererii de suspendare din funcţie a Preşedintelui său, deşi s-a organizat, dar electoratul a refuzat demiterea, încetează interimatul funcţiei prezidenţiale şi Preşedintele îşi reia exerciţiul mandatului. În cazul în care corpul electoral a acceptat demiterea Preşedintelui, Guvernul, în termen de 3 luni de la data publicării rezultatelor referendumului, va organiza alegeri pentru un nou Preşedinte. Ce durată va avea mandatul noului Preşedinte? Durata noului mandat va fi tot de 5 ani. În condiţiile în care corpul electoral refuză demiterea Preşedintelui, conflictul dintre executiv şi legislativ se menţine şi se poate chiar amplifica. În acest sens, ar fi binevenită propunerea ca, pe data refuzului demiterii Preşedintelui României, Parlamentul să se autodizolve şi să se organizeze noi alegeri legislative. Soluţia rezultă din legitimitatea democratică egală a celor două instituţii şi din necesitatea rezolvării conflictului instituţional.

7.7. Punerea sub acuzare a Preşedintelui României pentru înalta trădare.

Punerea sub acuzare a Preşedintelui României este expresia răspunderii juridice a acestuia. Punerea sub acuzare nu înseamnă altceva decât ridicarea imunităţii prezidenţiale. Procedura constituţională de punere sub acuzare comportă următoarele etape:

a) Potrivit art.96 al.2 din Constituţie propunerea de punere sub acuzare poate fi iniţiată de majoritatea deputaţilor şi senatorilor (jumătate plus unu din numărul total) şi se aduce, neîntârziat, la cunoştinţă Preşedintelui României pentru a putea da explicaţii cu privire la faptele ce i se impută;

b) Fapta de „înaltă trădare" se situează în afara Codului Penal şi contravine principiului legalităţii incriminării şi a pedepsei100. Infracţiunea de „înaltă trădare" nu este definită de Constituţia României sau de către Codul Penal. „Înalta trădare" a fost definită fie ca o „infracţiune cu un caracter politic şi un conţinut variabil" 10*, fie ca o

faptă ce se situează la graniţa dintre politică şi drept, fiind vorba de o crimă politică, constând în abuzul de funcţie pentru o acţiune contrară Constituţiei şi intereselor superioare ale ţării

(Maurice Duverger). În România, fapta de înaltă trădare pare a se situa, după opinia majorităţii teoreticienilor, la limita dintre politic şi juridic102. Mai argumentat considerăm a fi acel punct de vedere care susţine că fapta de „înaltă trădare".

trebuie concepută ca o agravantă a infracţiunii de trădare prevăzute de Codul Pena1103.

c) Punerea sub acuzare a Preşedintelui României poate fi hotărâtă în şedinţa comună a Camerei Deputaţilor şi a Senatului. Parlamentul, deşi realizează punerea sub acuzare, nu poate stabili dacă fapta este infracţiune, întrucât şi-ar

1001. Deleanu, op. cit., p. 351.,!;

101 Jean Giquel, citat de Ion Deleanu, op. cit., p. 351.

1021. Deleanu, Florin Vasilescu ş.a., Constituţia României – comentată şi adnotată, Ed. Monitorul Oficial, Bucureşti, 1992, p. 193: „cea mai gravă încălcare a jurământului şi intereselor poporului şi ţării, în exerciţiul atribuţiilor prezidenţiale". În acelaşi sens, Ioan Vida, Puterea executivă şi administraţia publică, Bucureşti, 1994, p. 71 – 72.

103 Tudor Drăgami, op. cit., p. 164.

depăşi atribuţiile constituţionale. Parlamentul nu califică fapta ca infracţiune şi nici nu decide asupra vinovăţiei, ci doar le afirmă104. În cazul procedurii de punere sub acuzare a Preşedintelui României nu se mai pretinde avizul consultativ al Curţii Constituţionale.

d) Votul cerut pentru punerea sub acuzare a Preşedintelui României este de cel puţin 2/3 din numărul deputaţilor şi senatorilor. Întrunirea majorităţii calificate de 2/3 semnifică, de fapt, ridicarea imunităţii prezidenţiale. Iată un alt argument pentru dimensiunea juridică a faptei de înaltă trădare bazată pe codul penal.

e) Trimiterea în judecată a Preşedintelui României se face prin rechizitoriul Procurorului General de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, competenţa de judecată aparţinând înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie. Procurorul General, pe baza hotărârii Parlamentului de punere sub acuzare a Preşedintelui, nu va putea refuza sesizarea înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie.

f) De la data punerii sub acuzare şi până la data demiterii Preşedintele este suspendat de drept;

g) Preşedintele României este demis de drept pe data rămânerii definitive a hotărârii judecătoreşti de condamnare. Până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătoreşti de condamnare, Preşedintele beneficiază de prezumţia de nevinovăţie.

Potrivit opiniei majoritare existente în doctrină, suspendarea din funcţie a Preşedintelui de la data punerii sale sub acuzare „apare nu numai justificată, dar şi necesară" 10* întrucât fapta de înaltă trădare are şi un conţinut politic şi, prin urmare, ar trebui să se aplice regimul procedural al suspendării din funcţie a Preşedintelui României. În opinia noastră, având în vedere conotaţia juridică a infracţiunii de înaltă trădare (agravantă a infracţiunii de trădare), considerăm că nu s-ar impune suspendarea din funcţie a Preşedintelui României şi instituirea interimatului funcţiei prezidenţiale. Preşedintele României, la fel ca orice cetăţean, beneficiază de prevederile prezumţiei de nevinovăţie

„14 Ion Deleanu, op. cit., p. 351.105 Idem, p. 350.

7.8. Solicitarea începerii urmăririi penale împotriva unui membru al Guvernului.

Numai Camera Deputaţilor, Senatul şi Preşedintele României au dreptul, potrivit art.109 alin. (2) din Constituţie, să ceară urmărirea penală a membrilor Guvernului pentru faptele săvârşite în exerciţiul funcţiei lor. Această reglementare, excluzând posibilitatea sesizării organelor de urmărire penală de către alte subiecte (inclusiv sesizarea din oficiu), contravine principiului postulat în art.16 alin 2 din Constituţie: „Nimeni nu este mai presus de lege" 106.

Solicitarea începerii urmării penale împotriva unui membru al Guvernului poate fi făcută numai pentru faptele săvârşite în exerciţiul funcţiei lor şi care, potrivit legii penale, constituie infracţiuni. De asemenea, prin Legea 115/1999 privind responsabilitatea ministerială au fost incriminate ca infracţiuni şi următoarele fapte: t a) împiedicarea, prin ameninţare, violenţă ori prin folosirea f de mijloace frauduloase, a exercitării cu bună-credinţă a drepturilor şi libertăţilor vreunui cetăţean;

b) prezentarea, cu rea-credinţă, de date inexacte Parlamentului sau Preşedintelui României cu privire la activitatea; Guvernului sau a unui minister, pentru a ascunde săvârşirea i unor fapte de natură să aducă atingere intereselor statului;

c) refuzul nejustificat de a prezenta Camerei Deputaţilor,

Senatului sau comisiilor permanente ale acestora, în termen de 30 de zile de la solicitare, informaţiile şi documentele cerute de acestea în cadrul activităţii de informare a „Parlamentului de către membrii Guvernului, potrivit art. III alin. (l) din Constituţie;

f) emiterea de ordine normative sau instrucţiuni cu caracter discriminatoriu pe temei de rasă, naţionalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, vârstă, sex sau orientare sexuală, apartenenţă politică, avere sau origine socială, de natură să aducă atingere drepturilor omului.

Sancţiunea pentru săvârşirea unor asemenea infracţiuni este închisoare de la 2 la 12 ani (lit. a şi b) respectiv închisoare de la 6 luni la 3 ani (lit. e şi d).

Idem, p. 295.

Răspunderea penală a membrilor Guvernului, potrivit principiilor dreptului penal, este personală şi pentru fapta proprie. În situaţia în care un membru al Guvernului săvârşeşte o faptă penală în afara prerogativelor ministeriale, acesta urmează să răspundă penal ca orice persoană care ar comite o infracţiune. În materie civilă şi de contencios administrativ, membrii Guvernului pot fi acţionaţi în justiţie fără niciun fel de restricţie.

Ce se întâmplă în cazul în care un membru al Guvernului, care are şi calitatea de deputat sau senator, săvârşeşte o faptă penală în exerciţiul funcţiei ministeriale? Declanşarea urmăririi penale va fi posibilă, însă luare măsurilor percheziţiei, reţinerii sau arestării se pot face numai după parcurgerea procedurii de ridicare a imunităţii parlamentare prevăzută de Constituţie şi Regulamentele Camerelor.

În cazul în care s-a cerut urmărirea penală a unui membru al Guvernului, Preşedintele României poate dispune suspendarea acestuia din funcţie. Trimiterea în judecată a unui membru al Guvernului atrage, în mod obligatoriu, suspendarea lui din funcţie. Competenţa de judecată aparţine înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie.

În caz de infracţiuni flagrante, membrii Guvernului pot fi reţinuţi şi percheziţionaţi. Ministrul îl va informa neîntârziat pe preşedintele Camerei din care face parte membrul Guvernului (dacă ministrul este şi parlamentar) sau pe Preşedintele României. În situaţia în care cel în cauză este ministrul justiţiei, sesizarea se face de către primul-ministru.

7.9. Ancheta parlamentară.

Ancheta parlamentară reprezintă cea mai specializată formă de control parlamentar. Anchetele parlamentare pot fi efectuate de comisii de anchetă ale Parlamentului ori ale uneia din Camerele sale. Înfiinţarea unei comisii de anchetă se face de către Camera Deputaţilor sau de către Senat, la cererea unei treimi din numărul membrilor Camerei respective.

Comisiile de anchetă au finalităţi politice şi nu finalităţi specifice activităţii şi puterii judecătoreşti.

8. Modalităţi de acţiune şi control ale Executivului asupra Legislativului în sistemul constituţional românesc

Echilibrul şi controlul reciproc dintre Executiv şi Legislativ este asigurat atât prin intermediul mijloacelor de acţiune şi control ale Legislativului asupra Executivului cât şi prin intermediul mijloacelor de acţiune şi control ale Executivului asupra Legislativului.

În sistemul constituţional românesc, principalele modalităţi de acţiune şi control ale Executivului asupra Legislativului sunt următoarele:

1. Delegarea legislativă
2. Dizolvarea Parlamentului;
3. Iniţiativa legislativă;
4. Promulgarea legii;
5. Solicitarea Preşedintelui României de reexaminare a legii;
6. Angajarea răspunderii Guvernului asupra unui proiect de lege, program sau declaraţie de politică generală;
7. Convocarea Parlamentului în sesiune extraordinară;
8. Adresarea de mesaje Parlamentului de către Preşedintele României.

8.1. Delegarea legislativă.

Delegarea legislativă semnifică împuternicirea, pe timp limitat, a unei alte autorităţi decât cea legiuitoare să exercite prerogative legislative107. Delegarea legislativă reprezintă, probabil, cea mai evidentă formă de colaborare şi conlucrare dintre legislativ şi executiv108.

În România, instituţia delegării legislative se materializează prin adoptarea ordonanţelor guvernamentale. Delegarea legislativă, potrivit Curţii Constituţionale109, constituie o procedură excepţională de substituire a Guvernului în prerogativele legislative ale Parlamentului, astfel încât prin ordonanţă Guvernul poate să

reglementeze primar, să modifice sau să abroge reglementarea existentă. Ordonanţa Guvernului, în aprecierea Curţii Constituţionale110, nu este expresia unei puteri legiuitoare, pe care Parlamentul nici nu ar putea-o delega.

107 Ion Deleanu, op. cit., p. 326.

108 Dana Apostol, Despre natura juridică şi regimul juridic aplicabil Ordonanţelor Guvernului, în Revista de Drept Public, nr. 1 – 1995, p. 97.

109 A se vedea Decizia Curţii Constituţionale nr. 102/1995 publicată în Monitorul Oficial nr. 287/1995 şi Decizia Curţii Constituţionale nr. 340/ 1997 publicată în Monitorul Oficial nr. 392/1997.

110 Jurispruden [a Cmpi Constituţionale, Ed. Regia Autonomă Monitorul Oficial, Bucureşti, 1998, p. 174. A se vedea şi Decizia Curţii Constituţionale nr. 9/1996 publicată în Monitorul Oficial nr. 108/1996

ci un act de executare a legii de abilitare. Prin aprobarea ordonanţei de către Parlament, cu sau fără modificări, conţinutul său normativ devine lege. În legea de aprobare nu coexistă două categorii de acte normative juxtapuse – legea de aprobare şi ordonanţă – de naturi diferite şi cu regimuri juridice diferite. °

Delegarea legislativă poate fi de ordin legal sau constituţiona1.

1. Delegarea legislativă legală se concretizează în emiterea de către Parlament a legii de abilitare a Guvernului să emită ordonanţe. Ordonanţele emise de Guvern în temeiul unei legi de abilitare se numesc ordonanţe simple, spre deosebire de ordonanţele de urgenţă, emise în situaţii extraordinare.

Legea de abilitare a Guvernului de a emite ordonanţe trebuie să conţină, în mod obligatoriu, următoarele elemente:

domeniul în care Guvernul poate emite ordonanţe. Sub acest aspect, în art.115 alin. l din Constituţie se menţionează interdicţia expresă a emiterii de ordonanţe în domeniul legilor organice.

data până la care se pot emite ordonanţe. În mod facultativ, legea de abilitare poate impune obligativitatea supunerii ordonanţelor aprobării Parlamentului, potrivit procedurii legislative, până la împlinirea termenului de abilitare. Pornind de la acest ultim fjfy element, ordonanţele simple se împart în:

— Ordonanţe simple pentru care legea de abilitare nu solicită supunerea lor spre aprobare Parlamentului;

— Ordonanţe simple pentru care legea de abilitare solicită supunerea lor spre aprobare Parlamentului până la împlinirea termenului de abilitare.

Ordonanţele simple pentru care legea de abilitare nu solicită supunerea lor spre aprobare Parlamentului vor rămâne în vigoare şi după împlinirea termenului de delegare legislativă, până ce vor fi abrogate sau modificate printr-o lege ordinară.

1 A se vedea, pentru un asemenea punct de vedere, 1. Vida, op. cit., p. 101; lonn Muram, Mihai Constantinestui, Aprobarea ordonanţei de urgenţă, în Revista Dreptul, nr. 7 – 1998, p. 12. Pentru un alt punct de vedere, a se vedea, Tudor Urăganu, Drept constituţional şi instituţii politice, vol. II, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1998, p. 141; Ion Deleanu, op. cit., p. 326.

Ordonanţele simple pentru care legea de abilitare solicită jupunerea lor spre aprobare Parlamentului implică mai multe ţonsideraţii, dintre care amintim:

a) în cazul în care ordonanţele nu sunt supuse aprobării Parlamentului până la împlinirea termenului de abilitare, acestea încetează să mai producă efecte juridice pentru viitor;

H b) în cazul în care ordonanţa este supusă aprobării Parlamentului în termenul de abilitare şi acesta o aprobă, atunci ordonanţa dobândeşte statut de lege şi va produce efecte juridice fără. Întrerupere;

c) în cazul în care ordonanţa este supusă aprobării Parlamentului în – s în termenul de abilitare, dar Parlamentul nu o discută până la expirarea acestuia, textul constituţional nu precizează un t'nE, termen limită de discutare a ordonanţei, în sensul admiterii şi „" sau respingerii acesteia prin lege.

În practică există multiple situaţii în care o ordonanţă supusă în termen aprobării Parlamentului este discutată după un an sau chiar doi ani112.

Dacă Parlamentul aprobă ordonanţa, efectele acesteia vor fi neîntrerupte.

Dacă Parlamentul respinge ordonanţa supusă în termen aprobării Parlamentului, atunci efectele acesteia vor înceta pentru

112 Sub acest aspect este interesantă propunerea lect. univ. Dana Apostol ca în viitoarea lege de organizare şi funcţionare a Guvernului să se menţioneze termenul maxim de un an pentru

discutarea ordonanţelor supuse în termen aprobării Parlamentului (a se vedea, Dana Apostol, op. cit., p. 96). Deşi subtilă propunerea, considerăm că un asemenea termen ar avea i pentru Parlament doar valoarea unui termen de recomandare şi nicidecum de decădere. În spiritul propunerii formulate de Dana Apostol, un alt autor consideră că atunci când legea de abilitare cere ca ordonanţa să fie supusă aprobării Parlamentului, acestuia îi revine obligaţia să se pronunţe n înăuntrul termenului pentru care a acordat abilitarea (a se vedea, A. Basarab-Sinc, Consideraţii privind practica delegării legislative, în Dreptul, nr. 4/1994, p. 63). Observaţia nu are suport constituţional. Parlamentul va putea să ia în discuţie ordonanţele şi după expirarea perioadei de abilitare, întrucât textul Constituţiei nu prevede obligaţia convocării de drept a Parlamentului în interiorul termenului prevăzut în legea de abilitare (în acest sens, a se vedea Tudor Drăganu, op. cit., p. 140).

viitor. Respingerea ordonanţei are efect de abrogare şi nu de anulare113. Ordonanţele urmează să producă efecte juridice până în momentul respingerii lor întrucât au fost adoptate potrivit unei proceduri legale.

În legătură cu practica ordonanţelor simple, literatura de specialitate reţine două aspecte:

a) Ordonanţele simple pot fi supuse contenciosului constituţional pe cale de excepţie, în faţa instanţelor judecătoreşti (controlul a posteriori) sau pe calea controlului a priori, înainte de promulgarea legii de aprobare a ordonanţei. În cazul declarării neconstituţionalităţii legii de aprobare a unei ordonanţe, decizia de neconstituţionalitate include şi ordonanţa la care se referă legea, aceasta încetând să mai producă efecte pe data publicării b deciziei de neconstituţionalitate a Curţii Constituţionale114. În practică, Curtea Constituţională a declarat neconstituţională legea pentru aprobarea Ordonanţei Guvernului nr. 50 din 1994 privind instituirea unei taxe de trecere a frontierei în vederea v constituirii unor resurse destinate protecţiei sociale. Guvernul României a continuat să aplice ordonanţa ignorând Decizia de neconstituţionalitate a Curţii Constituţionale. Faţă de vaceastă situaţie, Curtea Constituţională, prin Decizia 1/1995, t; s-a pronunţat în sensul obligativităţii pentru toate subiectele de drept a deciziilor Curţii Constituţionale de declarare a p unei legi ca neconstituţională. În prezent, noua prevedere a art. 147 alin. l arată că

„dispoziţiile din legile şi ordonanţele în vigoare, precum şi cele din regulamente, constatate ca fiind neconstituţionale, îşi încetează efectele juridice la 45 de zile de la publicarea deciziei Curţii Constituţionale dacă, în acest interval, Parlamentul sau Guvernul, după caz, nu pun de acord prevederile neconstituţionale cu dispoziţiile n Constituţiei. Pe durata acestui termen, dispoziţiile constatate îi ca fiind neconstituţionale sunt suspendate de drept".

În literatură s-a susţinut şi efectul de anulare al respingerii ordonanţelor; (a se vedea, A. Basarab-Sinc, op. cit., p. 63). Acceptarea unui asemenea punct de vedere ne-ar conduce la ideea că o ordonanţa respinsă de Parlaniont ar fi privată de efecte juridice chiar din momentul adoptării ei „deşi a fost emisă potrivit procedurii legale. 114 Dana Apostol, op. cit., p. 99...; – 173

b) Poate Parlamentul, în perioada de abilitare a Guvernului să >; emită ordonanţe, să legifereze el însuşi în domeniul supus} abilitării? în virtutea supremaţiei Parlamentului în procesul legislativ, răspunsul nu poate fi decât afirmativ" 5.

2. Delegarea legislativă de natură constituţională vizează emiterea ordonanţelor de urgenţă. Potrivit art.115 alin.4 din Constituţie, în situaţii extraordinare, Guvernul poate adopta ordonanţe de urgenţă care intră în vigoare numai după depunerea lor spre dezbatere în procedură de urgenţă la Camera competentă să fie sesizată şi după publicarea lor în Monitorul Oficial al României. În acest caz, delegarea legislativă pentru emiterea unor asemenea ordonanţe este acordată direct chiar de către Constituţie, ceea ce le deosebeşte esenţial de ordonanţele emise în baza unei legi de abilitare, adoptată de Parlament116.

Ordonanţele de urgenţă sunt emise în absenţa unei legi de abilitare, iar intervenţia Guvernului, în asemenea cazuri, este justificată „de interesul public lezat de caracterul anormal şi excesiv al cazurilor excepţionale. Deci o măsură adoptată pe calea unei ordonanţe de urgenţă se poate fundamenta numai po necesitatea şi urgenţa reglementării unei situaţii care, datorită circumstanţelor sale excepţionale, impune adoptarea de soluţii imediate, în vederea evitării unei grave atingeri aduse interesului public..." 117.

Având în vedere caracterul extraordinar al ordonanţelor de urgenţă, acestea intră în vigoare imediat după depunerea lor spre dezbatere în procedură de urgenţă la Camera competentă să fie 115

Pentru detalii, vezi, I. Deleanu, op. cit., p. 330.

Ioan Muraru, Minai Constantinescu, op. cit., p. 12. Faţă de această interpretare există şi un punct de vedere contrar susţinut de Tudor Drăganu şi Ion Deleanu. Ordonanţele de urgenţă, după părerea lui Tudor Drăganu, sunt adoptate în temeiul unei autorităţi proprii, conferite de Constituţie Guvernului, iar în concepţia lui Ion Deleanu, ordonanţele de urgenţă se emit pe baza unei competenţe proprii, atribuită Guvernului prin Constituţie. Indiferent de natura juridică a delegării legislative aplicabilă ordonanţelor de urgenţă, regimul juridic al ordonanţelor de urgenţă rămâne acelaşi.

Decizia Curţii Constituţionale nr. 65/1995 publicată în „Monitorul Oficial" nr. 129/1995, prezentată, în extras, în Jurisprudenţa Curţii Constituţionale, p. 174 – 175.

sesizată şi după publicarea lor în Monitorul Oficial al României. Depunerea spre aprobare la Parlament a ordonanţelor de urgenţă îi permite forului legislativ să decidă imediat respingerea ordonanţei dacă o consideră nejustificată. Dacă Parlamentul nu se află în sesiune la momentul emiterii ordonanţei de urgenţă, acesta se convoacă în mod obligatoriu în sesiune extraordinară, în termen de 5 zile de la depunere sau, după caz, de la trimitere. Nu se consideră necesară convocarea ambelor Camere în acelaşi timp, ci numai a Camerei sesizate, urmând ca cealaltă Cameră să fie convocată după ce procedura legislativă din Camera iniţial convocată s-a epuizat116. Cu toate acestea textul al. 5 al art.115 prevede expres „Camerele, dacă nu se află în sesiune, se convoacă în mod obligatoriu în 5 zile de la depunere sau, după caz, de la trimitere". În vederea asigurării intervenţiei imediate a Parlamentului faţă de situaţiile extraordinare în care se emit ordonanţe de urgenţă, noile prevederi ale al.4 şi 5 ale art.115 presupun, pe de o parte ca Guvernul să fie obligat să motiveze, în cuprinsul ordonanţelor, urgenţa care a determinat intervenţia sa, iar pe de altă parte, că ambele Camere trebuie să se pronunţe asupra ordonanţei în procedură de urgenţă. Mai mult, Camera competentă să fie sesizată (Camera de reflocţie) este obligată să se pronunţe asupra aprobării ordonanţei într-un termen de cel mult 30 de zile de la depunere, în caz contrar ordonanţa se consideră adoptată şi se trimite celeilalte Camere care decide, de asemenea în procedură de urgenţă. S-a urmărit să se evite precedentele dinaintea revizuirii Constituţiei şi

să se impună dezbaterea promptă a ordonanţelor de urgenţă de către Parlament.

Tot referitor la ordonanţele de urgenţă, o altă problemă cate a divizat doctrina şi literatura de specialitate înainte de revizuirea prevederilor Constituţiei, şi anume posibilitatea adoptării ordonanţelor de urgenţă în domeniul legilor organice, şi-a găsit, de asemenea o soluţionare constituţională, în urma revizuirii. Astfel, al.5 al art.115 prevede că „ordonanţa de urgenţă cuprinzând norme de natura legii organice se aprobă (n.n. – de Camerele Parlamentului) cu majoritatea prevăzută la articolul 76 alineatul (1)", adică cu majoritate absolută. În continuare, la al.6 al aceluiaşi articol se arată că „ordonanţele de urgentă nu pot fi adoptate în domeniul legilor Ioan Muram, Mihai Constantinnscu, op. cit., p. 14.

constituţionale, nu pot afecta regimul instituţiilor fundamentale ale statului, drepturile, libertăţile şi îndatoririle prevăzute de Constituţie, drepturile electorale şi nu pot viza măsuri de trecere silită a unor bunuri în proprietate publică". Putem concluziona că ordonanţele de urgenţă nu pot interveni în domeniul legilor constituţionale, însă pot reglementa domenii rezervate legilor organice, cu excepţiile prevăzute mai sus.

Ordonanţele cu care Parlamentul a fost sesizat se aprobă sau se resping de către Parlament printr-o lege; legea de aprobare sau de respingere a ordonanţelor va cuprinde şi ordonanţele ale căror efecte au încetat prin nerespectarea condiţiei prevăzute de legea de abilitare, privind supunerea lor spre aprobare Parlamentului până la împlinirea termenului de abilitare. (art. 115 al.7)

În ceea ce priveşte efectele ordonanţelor, al. ultim al art.115 arată că legea de aprobare sau de respingere a ordonanţei va reglementa, dacă este cazul şi măsurile necesare cu privire la efectele juridice produse pe perioada de aplicare a ordonanţei.

8.2. Dizolvarea Parlamentului.

Dreptul de dizolvare sau dizolvarea este acel mijloc constituţional pus la dispoziţia Executivului, fie a şefului statului, fie a şefului Guvernului, prin care acesta poate pune capăt unei legislaturi, înainte de termen, provocând o nouă consultare a electoratului pentru desemnarea reprezentanţilor. Dizolvarea Parlamentului permite a supune arbitrajului corpului electoral conflictele iremediabile dintre executiv şi legislativ.

În sistemul constituţional românesc, dreptul de dizolvare a Parlamentului aparţine Preşedintelui României. Potrivit Constituţiei, particularităţile procedurii de dizolvare a Parlamentului sunt următoarele:

Preşedintele României va consulta, în prealabil, preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului şi liderii grupurilor parlamentare;

Parlamentul să nu fi acordat votul de investitură a. Guvernului;

de la prima solicitare a votului de investitură să fi trecut cel puţin 60 de zile;

Parlamentul să respingă cel puţin două solicitări de investitură;

Parlamentul nu poate fi dizolvat în ultimele 6 luni ale mandatului Preşedintelui României şi nici în timpul stării de mobilizare, de război, de asediu sau de urgenţă;

Parlamentul poate fi dizolvat o singură dată în cursul unui an.

În prezenţa acestor condiţii, Preşedintele României poate uza de prerogativa dizolvării Parlamentului, solicitând arbitrajul corpului electoral, sau poate prelungi confruntarea parlamentară dintre executiv şi legislativ. Din analiza dispoziţiilor constituţionale rezultă următoarele concluzii cu privire la dizolvarea Parlamentului:

a) Preşedintele României poate dizolva ambele Camere ale Parlamentului119;

b) Preşedintele României deţine puterea exclusivă de a decide dizolvarea Parlamentului, sub rezerva îndeplinirii condiţiilor constituţionale menţionate mai sus;

c) Deşi Preşedintele României deţine puterea exclusivă de a; decide dizolvarea Parlamentului, legiuitorul constituant a restrâns prerogativa prezidenţială doar la cazurile în care trebuie format un nou guvern, fie după alegerile parlamentare, fie în urma adoptării unei moţiuni de cenzură.

d) Dizolvarea Parlamentului, aşa cum este structurată în Constituţia

României, este departe de a constitui un mijloc real de acţiune şi control a Executivului asupra Legislativului. Înlăturarea tuturor condiţiilor preliminare cu privire la dizolvarea Parlamentului ar putea oferi Preşedintelui României un mijloc real de acţiune şi control a Executivului asupra Legislativului.

— Soluţia franceză, de dizolvare doar a Adunării Naţionale,

poate constitui temelia rediscutării raporturilor dintre Executiv şi Legislativ în sistemul constituţional românesc.

8.3. Iniţiativa legislativă.

Iniţiativa legislativă a Executivului se poate concretiza atât în domeniul legilor constituţionale (de revizuire a Constituţiei) cât şi în domeniul legilor organice şi ordinare. În cazul legilor constituţionale.

Preşedintele României nu va putea dizolva doar o singură Cameră a Parlamentului. În Franţa, Preşedintele poate dizolva doar Adunarea Naţională, dar nu şi Senatul.

Iniţiativa legislativă presupune acordul explicit dintre Preşedinte şi Guvern. Potrivit Constituţiei, iniţiativa legilor constituţionale aparţine, pe lângă alte subiecte de drept, Preşedintelui României la propunerea Guvernului.

În materia legilor organice şi ordinare, Guvernul este principalul subiect de iniţiativă legislativă. Sub raport terminologic, iniţiativele legislative din partea Guvernului poartă denumirea de „proiecte de lege", iar iniţiativele legislative din partea cetăţenilor şi parlamentarilor poartă denumirea de „propuneri legislative".

Cum se explică faptul că Guvernul este principalul subiect de iniţiativă legislativă? Răspunsul se fundamentează pe complexitatea crescândă a problemelor cu care se confruntă guvernămintele contemporane. Pe de altă parte, doar Guvernul dispune de aparatul tehnic de specialitate necesar în vederea elaborării de proiecte de acte normative specifice complexului act de guvernare.

8.4. Promulgarea legii.

Proiectele de legi şi propunerile legislative adoptate de ambele Camere ale Parlamentului sunt trimise spre promulgare la Preşedintele României. Promulgarea legii constituie o etapă a procedurii legislative, dar Preşedintele nu efectuează o operă de „voinţă legislativă", ci doar constată regularitatea adoptării legii12".

Cu 5 zile înainte de a fi trimisă spre promulgare, legea se comunică la Guvern, la Înalta Curte de Casaţie şi Justişie, la Avocatul Poporului şi se depune la secretariatul general al aparatului Senatului şi al Camerei Deputaţilor, în vederea exercitării dreptului de sesizare a Curţii Constituţionale. În situaţia în care legea a fost adoptată în procedură de urgenţă, termenul este de 2 zile. După împlinirea acestor termene, legea se trimite Preşedintelui României, în vederea promulgării.

Promulgarea legii se realizează în termen de cel mult 20 de zile. După expirarea acestui termen, Preşedintele României nu mai poate proceda la promulgarea legii, aceasta intrând în vigoare chiar în lipsa promulgării. Prin urmare, Preşedintele României poate amâna temporar intrarea în vigoare a legii, dar nu poate împiedica sine die intrarea acesteia în vigoare.

În cazul în care Preşedintele României solicită Parlamentului reexaminarea legii ori dacă s-a cerut verificarea constituţionalităţii

1 Ion Deleanu, op. cit., p. 314.

ei, promulgarea legii se face în cel mult 10 zile de la primirea legii adoptate după reexaminare sau de la primirea deciziei Curţii Constituţionale, prin care s-a confirmat constituţionalitatea.

8.5. Solicitarea Preşedintelui României de reexaminare a legii. Solicitarea Preşedintelui României de reexaminare a legii constă în posibilitatea Şefului Statului de a retrimite legea forului legislativ, pentru ca acesta să o revadă şi să delibereze încă o dată asupra ei.

Preşedintele României poate solicita reexaminarea legii pentru orice motiv: inoportunitate, neconstituţionalitate, greşeli de tehnică legislativă etc. Parlamentul nu va putea refuza solicitarea Preşedintelui, dar după revotarea legii în aceeaşi formă, promulgarea devine obligatorie.

Preşedintele României nu dispune, după cum se poate observa, de un real drept de veto legislativ. Solicitarea Preşedintelui Româaiei cu privire la reexaminarea legii nu constituie o piedică substanţială în calea voinţei Camerelor Parlamentului, ci doar o simplă posibilitate de a atrage atenţia asupra unor inconveniente pe care Preşedintele le consideră discutabile.

Poate Preşedintele României să solicite atât Parlamentului reexaminarea legii cât şi Curţii Constituţionale verificarea constituţionalităţii acesteia? Răspunsul la o asemenea întrebare este afirmativ întrucât prerogativele prezidenţiale sunt distincte şi pejt fi exercitate atât succesiv cât şi concomitent.

Poate Preşedintele României să solicite Curţii Constituţionale verificarea constituţionalităţii unei legi, după ce a solicitat o dată Parlamentului reexaminarea legii, ajungându-se astfel, eventual, la o a doua reexaminare a legii de către Parlament? Răspunsul este afirmativ. Constituţia interzice Preşedintelui României doar dreptul de a solicita Parlamentului de două ori reexaminarea unei legi. În cazul menţionat

mai sus, o a doua eventuală reexaminare a legii se datorează obiecţiei de neconstituţionalitate formulate de Curtea Constituţională şi nu solicitării Preşedintelui României.

8.6. Convocarea Parlamentului în sesiune extraordinară (aceasta problemă este tratată în cadrul „Atribuţiilor Preşedintelui României" din capitolul „Puterea executivă").

8.7. Adresarea de mesaje Parlamentului de către Preşedintele României (această problemă este tratată în cadrul „Atribuţiilor Preşedintelui României" din capitolul „Puterea executivă").

PUTEREA EXECUTIVA

Preşedintele României Guvernul României în mod tradiţional, puterea executivă este formată din Şeful Statului şi Guvern1. Potrivit schemei separaţiei puterilor în stat, puterea executivă asigură executarea legii, înglobând activităţi diverse. În rândul acestora intră exercitarea funcţiei de şef al statului, coordonarea acţiunii administraţiei publice pentru punerea în aplicare a legii, desfăşurarea unor acţiuni directe de aplicare a legii sau de organizare a aplicării legii, exercitarea unor atribuţii care privesc impulsionarea procesului legislativ, ca şi conducerea generală a statului2.

Puterea executivă în România este formată din Preşedintele României şi Guvern…

1. PREŞEDINTELE ROMÂNIEI;

1.1. Rolul Preşedintelui României

Conform art. 80 din Constituţie: „(1) Preşedintele României reprezintă statul român şi este garantul independenţei naţionale, al unităţii şi al integrităţii teritoriale. (2) Preşedintele României veghează la respectarea Constituţiei şi la buna funcţionare a autorităţilor publice. În acest scop, Preşedintele exercită funcţia de mediere între puterile statului, precum şi între stat şi societate".

Pornind de la structura acestui text constituţional s-a afirmat3 că Preşedintele României îndeplineşte trei funcţii: funcţia de

1 Puterea executivă poate îmbrăca şi o forma monocefală, specifică regimurilor prezidenţiale.

2 Ioan Vida, op. cit., p. 30.

1 Deleanu I., Instituţii şi proceduri constituţionale, tratat, Arad: Servo-Sat, 2003, p. 350. Pentru o părere contrară, conform căreia Preşedintele reprezentare, funcţia de garant şi funcţia de mediere. Astfel, Preşedintele României reprezintă statul român, atât pe plan

intern, cât şi pe plan extern. Pe plan intern, Preşedintele este reprezentantul statului român, deoarece este ales prin intermediul sufragiului universal, egal, direct, secret şi liber exprimat, aşadar i se conferă o legitimitate democratică directă şi egală cu cea a Parlamentului4; pe plan extern, Preşedintele încheie tratate internaţionale în numele României, acreditează reprezentanţii diplomatici ai României, iar reprezentanţii diplomatici ai altor state sunt acreditaţi pe lângă Preşedintele României (art.91).

Art. 80 menţionează în continuare faptul că Preşedintele României „este garantul independenţei naţionale, al unităţii şi al integrităţii teritoriale"; în acest sens, Preşedintele este comandantul forţelor armate şi preşedinte al Consiliului Suprem de Apărare al Ţării, poate declara mobilizarea parţială sau totală a forţelor armate, ia măsuri pentru respingerea agresiunii armate, instituie starea de asediu sau starea de urgenţă, în întreaga ţară ori în unele unităţi administrativ-teritoriale (art. 92, 93).

Alineatul 2 al art. 80 prevede că „Preşedintele României veghează la respectarea Constituţiei şi la buna funcţionare a autorităţilor publice". În acest scop el exercită funcţia de mediere între puterile statului, precum şi între stat şi societate. În vederea realizării acestei funcţii el este înzestrat cu o serie de atribuţii: poate sesiza Curtea Constituţională, înainte de promulgarea legii, pentru exercitarea controlului de constituţionalitate; poate trimite legea, înainte de promulgare, Parlamentului spre reexaminare; în raporturile cu Guvernul, desemnează un candidat la funcţia de prim-ministru (ari.05), poate revoca miniştri la propunerea primului-ministru (art.85) şi poate participa în anumite situaţii la şedinţele Guvernului (art.87); în raporturile cu Parlamentul, poate convoca cele două Camere în sesiune extraordinară (art.66), poate adresa mesaje Parlamentului (art.88), poate dizolva Parlamentul (art.89), promulgă legile adoptate de Parlament (art.77); de asemenea, fără a impieta

României îndeplineşte patru funcţii, vezi Ionescu C, Drept constituţional şi instituţii politice, Bucureşti: Lumina-Lex, 1997, p. 311 4 Textul Constituţiei în art. 61 recunoaşte doar Parlamentul ca fiind „organul reprezentativ suprem al poporului român".

asupra independenţei justiţiei, numeşte în funcţie judecătorii şi procurorii, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii.

1.2. Alegerea Preşedintelui României

„Preşedintele României este ales prin vot universal, egal, direct, secret şi liber exprimat" (art. 81 al. l Constituţia României). Scrutinul este uninominal, majoritar, cu două tururi: în primul tur este declarat ales candidatul care a obţinut majoritatea absolută a voturilor alegătorilor înscrişi pe listele electorale; dacă niciunul dintre candidaţi nu obţine această majoritate în primul tur, la un interval de două săptămâni este organizat cel de-al doilea tur de scrutin, la care participă primii doi candidaţi clasaţi în primul tur, iar câştigătorul este declarat candidatul care obţine majoritatea relativă, adică cel mai mare număr de voturi valabil exprimate.

Modalitatea de desemnare a Preşedintelui României prin intermediul sufragiului universal direct a fost instituită prin Dectretul-Lege nr. 92/1990 şi a fost menţinută prin adoptarea Constituţiei României din 1991, conferindu-se o legitimitate politică egală Preşedintelui şi Parlamentului.

Eligibilitatea

Depunerea candidaturii la funcţia de Preşedinte al României presupune îndepliarea unor condiţii prevăzute prin Constituţie şi legea electorală.

a. Persoana care candidează trebuie să aibă cetăţenia română şi domiciliul în ţară (art.16 al.3). Spre deosebire de reglementarea anterioară a art. 16 al.3 care impunea ca persoanele care ocupă funcţii şi demnităţi publice, civile sau militare, să aibă numai cetăţenia română şi domiciliul în ţară, textul revizuit al Constituţiei permite ocuparea acestor funcţii, implicit a fotoliului prezidenţial, persoanelor care deţin cetăţenia română, neexcluzând posibilitatea deţinerii unei alte cetăţenii, alături de cea română, însă impune obligativitatea domiciliului în ţară. Argumentele justificative acestei modificări se situează în sfera integrării României în cadrul democraţiilor moderne, care nu este compatibilă cu interdicţia ocupării unor asemenea funcţii de către cetăţenii români care deţin şi o altă cetăţenie5. O altă garanţie în plus, stipulată prin modificările aduse acestui articol se referă la „egalitatea de şanse între femei şi bărbaţi pentru ocuparea acestor funcţii şi demnităţi". (art. 16 al.3);

b. Candidatul la funcţia prezidenţială trebuie să aibă drept de vot6;

c. Candidatului să nu-i fie interzisă asocierea în partidele politice (art.37 al. 1); nu pot face parte din partide politice judecătorii

Curţii Constituţionale, avocaţii poporului, magistraţii, membrii activi ai armatei, poliţiştii şi alte categorii de funcţionari publici stabilite prin lege organică" (art.40 al.3). Totuşi, dacă o persoană aparţinând uneia din categoriile enumerate doreşte să-şi depună candidatura o va putea face sub condiţia renunţării la funcţia deţinută, care-l face incompatibil;

d. Persoana care candidează pentru funcţia de Preşedinte al României trebuie să fi împlinit, până în ziua alegerilor inclusiv, vârsta de cel puţin 35 de ani (art.37 al.2);

e. Candidatul să nu fi îndeplinit deja funcţia de Preşedinte al României de două ori; cele două mandate pot fi şi succesive (art.81 al.4). Preluând aceeaşi reglementare, însă mai restrictiv, art. 10 din Legea 69/19927, precizează că nu pot candida persoanele care, la data depunerii candidaturii, au fost alese anterior, de două ori, ca Preşedinte al României. Raţiunea limitării numărului de mandate prezidenţiale îşi are justificarea în aplicarea principiului separaţiei puterilor în stat şi asigurarea alternatei la putere.

Referitor la acesta condiţie de eligibilitate, Curtea Constituţională a fost sesizată în repetate rânduri cu contestaţii privind candidatura domnului Ion Iliescu, arătându-se că el a candidat

Constantinescu M., Muraru 1., Iorgovan A., Revizuirea Constituţiei, explicaţii şi comentarii, Bucureşti: Rosetti, 2003, p. 15

Adică să nu se afle într-una din situaţiile prevăzute la al. 2 al art. 36

„Nu au drept de vot debilii sau alienaţii mintal, puşi sub interdicţie, şi nici persoanele condamnate, prin hotărâre judecătorească definitivă la pierderea drepturilor electorale".

Legea 69/1992 a fost modificată prin Ordonanţa de urgenţă nr. 63/2000.

Ordonanţa de urgenţă nr. 129/2000, Ordonanţa de urgenţă nr. 140/2000.

Ordonanţa de urgenţă nr. 154/2000, Ordonanţa nr. 84 din 30 august 2001 şi Legea nr. 43 din 21 ianuarie 2003

pentru al treilea mandat; în motivarea contestaţiilor s-a învederat că textul Constituţiei nu distinge între mandate întregi sau mandate cu durată mai scurtă, impunând doar limita a doua mandate. Invocând principiul netretroactivităţii legilor, aşadar inclusiv a prevederilor constituţionale, precum şi faptul că dl. Ion Iliescu nu a

exercitat înainte de 1992 un mandat prezidenţial în sensul instituit de Constituţia din 1991 (ci de Decretul-Lege 92/1990), acest mandat prezentând determinări constituţionale specifice şi deosebite de reglementările anterioare, Curtea a respins contestaţiile8. Mult mai ancorate ştiinţific ni se par, însă, argumentele prof. T\dor Drăganu9, care arată în principal: în intervalul de timp 8 decembrie 1991 – 30 octombrie 1992, dl. Ion Iliescu a îndeplinit un mandat prezidenţial legal, cu prerogativele şi determinările conferite de Constituţia din 1991, chiar dacă acest mandat nu a fost unul întreg, a fost unul constituţional; mandatul exercitat după 8 decembrie 1991 a avut ca obiect aceeaşi funcţie, de Preşedinte al României, ca şi mandatul exercitat înainte de această dată în baza Decretului-Lege 92/1990; şi, nu în ultimă instanţă, Decretul-Lege 92/1990 a avut un caracter constituţional, aşadar mandatul prezidenţial exercitat în virtutea sa a fost un mandat constituţional şi legal.

Candidatura

Detaliile referitoare la depunerea candidaturii şi la desfăşurarea alegerilor sunt prevăzute de Legea 69/1992, modificată şi completată.

În cadrul alegerilor prezidenţiale, candidaturile pot fi propuse de partide, formaţiuni politice sau alianţe politice ori pot fi candidaturi independente. Conform prevederilor Legii 69/1992 partidele, formaţiunile sau alianţele politice pot propune singure sau împreună numai un candidat la funcţia prezidenţială. Aşadar, un partid nu ar putea propune un candidat şi, împreună cu o formaţiune sau alianţă politică, alt candidat.

În acelaşi sens, Delcanu 1., op. cit., p. 342, Ionescu C, Drept constituţional şi instituţii politice, Bucureşti: Lumina-Lex, 1997, p. 320. Drăganu T., Drept constituţional şi instituţii politice, tratat elementar, vol. II, Bucureşti: Lumina Lex, p. 33 – 36

Legea 69/1992 prevede posibilitatea susţinerii candidaturilor de către partide, formaţiuni sau alianţe politice, însă art. 84 al. 1 din Constituţie prevede faptul că Preşedintele României nu poate fi membru al unui partid politic. Nuanţele la care dau naştere aceste reglementări impun luarea în considerare a distincţiei semnalată de prof. Paul Negulescu10 între ineligibilităţi şi incompatibilităţi; ineligibilităţile se referă la perioada anterioară exercitării mandatului, iar incompatibilităţile la perioada exercitării efective a mandatului. Astfel, prevederea art. 81 al.4 constituie o incompatibilitate, o

interdicţie pe timpul exercitării mandatului; în consecinţă, candidatura poate fi susţinută de un partid, formaţiune sau alianţă politică, însă, în situaţia în care candidatul câştigă alegerile, el va fi obligat să demisioneze din partid în vederea exercitării mandatului".

În aceeaşi ordine de idei, Preşedintele în funcţie şi-ar putea depune candidatura pentru un mandat de deputat sau senator, doar ca independent, însă practica unor candidaturi independente pe listele partidelor politice este neconstituţională. Dată fiind durata mandatului prezidenţial şi decalarea alegerilor parlamentare faţă de cele prezidenţiale, Preşedintele în funcţie ar trebui să demisioneze în vederea exercitării mandatului parlamentar.

Legea 69/1992, modificată şi completată, prevede că fiecare candidatură poate fi depusă numai dacă este susţinută de cel puţin 300.000 de alegători. Un alegător poate susţine un singur candidat.

Propunerile de candidaţi pentru alegerea Preşedintelui României se depun la Biroul Electoral Central, cel mai târziu cu 30 de zile înainte de data alegerilor. Propunerile se fac în scris şi vor fi primite numai dacă îndeplinesc următoarele condiţii:

— Să fie în formă scrisă, în 4 exemplare;

— Să fie semnate de conducerea partidului sau a formaţiunii politice care a propus candidatul, ori de candidatul independent;

— Să cuprindă elemente suficiente pentru identificarea; candidatului (nume, prenume, locul, data naşterii, domiciliul.

10 Citat de Drăganu T" op. cit., vol. II, p. 37

11 S-a npreciat însă, că „divorţul" nu poate fi decât fictiv, Demnu 1., op. cit., p. 353

studiile, ocupaţia şi profesia) şi precizarea că îndeplineşte condiţiile prevăzute de lege pentru a candida; să existe declaraţia de acceptare a candidaturii, scrisă, semnată", şi datată de candidat, însoţită de lista de susţinători.

Propunerea de candidatură se depune în 4 exemplare (unul original şi 3 copii), originalul şi una dintre copii se păstrează la Biroul Electoral Central, altul se înregistrează la Curtea Constituţională pentru eventualele contestaţii, iar al patrulea, se restituie depunătorului după ce a fost mai întâi certificat de preşedintele Biroului Electoral Central.

Biroul Electoral Central aduce la cunoştinţă publică, prin presă, şi afişează, la sediul său, propunerile de candidaţi pe care le-a primit,

în termen de 24 de ore de la înregistrare.

Până la 20 de zile înainte de data alegerilor, candidatul, partidele, formaţiunile politice sau cetăţenii pot contesta înregistrarea sau neînregistrarea candidaturii. Contestaţia se depune la Biroul Electoral Central, care o înaintează împreună cu dosarul candidaturii, în termen de 24 de ore, spre soluţionare, Curţii Constituţionale.

Obiectul contestaţiei îl poate constitui atât înregistrarea candidaturii, în condiţiile în care se apreciază că nu îndeplineşte condiţiile legale, cât şi refuzul înregistrării ei, cât timp aceasta îndeplineşte cerinţele legale12.

Curtea Constituţională soluţionează contestaţia în termen de 48 de ore de la înregistrare. Soluţia este definitivă şi se publică în Monitorul Oficial al României.

A doua zi după expirarea termenului de soluţionare a contestaţiilor, Biroul Electoral Central comunică birourilor electorale de circumscripţie candidaturile definitive înregistrate, în ordinea în care au fost depuse, în vederea înscrierii lor pe buletinele de vot.

Alegerea Preşedintelui, validarea mandatului şi depunerea jurământului

Din prevederile art.81 din Constituţie, reiese că Preşedintele României este ales pe baza sufragiului universal, prin scrutin majoritar uninominal cu două tururi. Este declarat ales în primul tur

Idem, p. 403

candidatul care a obţinut majoritatea absolută a voturilor alegătorilor înscrişi pe listele electorale; dacă niciunul dintre candidaţi nu a obţinut această majoritate în primul tur, se organizează, la un interval de două săptămâni, al doilea tur de scrutin între primii doi candidaţi clasaţi în primul tur.

Al doilea tur de scrutin are loc în condiţiile prevăzute la art. 81 alin. (3) din Constituţie, în aceleaşi secţii de votare şi circumscripţii electorale, sub conducerea operaţiunilor electorale de către aceleaşi birouri electorale şi pe baza aceloraşi liste de alegători de la primul tur.

În al doilea tur de scrutin participă primii doi candidaţi care au obţinut cel mai mare număr de voturi, valabil exprimate pe întreaga ţară, în primul tur. Confirmarea acestui număr se face de Curtea Constituţională în termen de 24 de ore de la primirea proceselor-verbale de la birourile electorale, prin aducerea la

cunoştinţă publică a prenumelui şi numelui celor doi candidaţi care vor participa la cel de-al doilea tur de scrutin şi a zilei votării. Campania electorală pentru al doilea tur de scrutin începe de la dala când s-a adus la cunoştinţă publică ziua votării.

Va fi desemnat câştigător cel care a obţinut majoritatea relativă, adică numărul cel mai mare de voturi din cele valabil exprimate. Un dezavantaj al aplicării acestui sistem este acela că în cadrul celui de-al doilea tur de scrutin, se realizează bipolarizarea electoratului, acesta fiind forţai să acorde un vot tactic. Ceea ce înseamnă că, alegătorii chiar dacă nu preferă pe niciunul dintre cei doi candidaţi care participă la cel de-al doilea tur de scrutin, vor acorda votul celui care li se pare cel mai puţin indezirabil.

Data alegerilor se stabileşte şi se aduce la cunoştinţă publică de către Guvern cu cel puţin 45 de zile înainte de ziua votării şi până la împlinirea a 5 zile de la data expirării mandatului Preşedintelui în funcţie sau, după caz, de la data la care începe să curgă termenul prevăzut la art. 97 alin. (2) din Constituţie, privind vacanţa funcţiei prezidenţiale.

Alegerile au loc într-o singură zi, care poate fi numai duminica.

Conform art.146 lit. f din Constituţie, Curtea Constituţională „veghează la respectarea procedurii pentru alegerea Preşedintelui României şi confirmă rezultatele sufragiului". Art. 24 din Legea 69/1992, modificată şi completată, stabileşte că unica autoritate competentă să anuleze alegerile este Curtea Constituţională, atunci când votarea şi stabilirea rezultatelor au avut loc prin fraudă de natură să modifice atribuirea mandatului său, după caz, ordinea candidaţilor care pot participa la cel de-al doilea tur de scrutin. În această situaţie, Curtea va dispune repetarea turului de scrutin în a treia duminică de la data anulării alegerilor.

Cererea de anulare a alegerilor poate fi formulată de partidele, formaţiunile politice şi candidaţii care au participat la alegeri, într-un termen de cel mult 3 zile de la închiderea votării. Cererea trebuie motivată şi însoţită de dovezile pe care se întemeiază. Cererea poate fi admisă numai dacă cel care făcut sesizarea nu este implicat în producerea fraudei. Soluţionarea cererii de către Curtea Constituţională se face până la data prevăzută de lege pentru aducerea la cunoştinţă publică a rezultatului alegerilor.

Curtea Constituţională va publica rezultatul alegerilor în presă

şi în Monitorul Oficial al României pentru fiecare tur de scrutin şi validează rezultatul alegerilor pentru Preşedintele ales. Actul de validare se întocmeşte în 3 exemplare, din care unul se prezintă Parlamentului pentru depunerea jurământului prevăzut de art. 82 alin. (2) din Constituţie, iar al treilea se înmânează candidatului ales.

În situaţia validării alegerilor de către Curtea Constituţională, cel ales dobândeşte mandatul prezidenţial şi are obligaţia de a depune jurământu113, în termen de 24 de ore de la validare, în şedinţa comună a celor două Camere, dată de la care începe exercitarea efectivă a mandatului.

1.3. Durata mandatului Preşedintelui României

Mandatul Preşedintelui României este de 5 ani şi se exercită de la data depunerii jurământului. Preşedintele României îşi exercită manadatul până la depunerea jurământului de Preşedintele nou ales.

11 Art. 82 ni.2 al Constituţiei conţine jurământul depus de Preşedintele României: „Jur să-mi dăruiesc toată puterea şi priceperea pentru propăşirea spirituală şi materială a poporului român, să respect Constituţia şi legile ţării, să apăr democraţia, drepturile şi libertăţile fundniiieninle ale cetăţenilor, suveranitatea, independenţa, unitatea şi integritatea teritorială a României. Aşa să-mi ajute Dumnezeu!”

Textul revizuit al art.83 din Constituţia României prelungeşte durata mandatului prezidenţial faţă de cel parlamentar cu 1 an, decalând astfel alegerile prezidenţiale de alegerile parlamentare. Durata mandatului Preşedintelui este prelungită în vederea menţinerii continuităţii prezidenţiale şi, astfel, în scopul asigurării stabilităţii politice pe durata alegerilor parlamentare. Decalarea alegerilor parlamentare faţă de cele prezidenţiale a fost considerată utilă pentru sistemul politic românesc deoarece, astfel s-ar putea detecta mai fidel dinamica preferinţelor corpului electoral, ceea ce ar putea putea contribui la întărirea separaţiei puterilor în stat14. Totuşi, au fost detectate şi câteva inconveniente referitoare la faptul că Preşedintele, încă în funcţie s-ar putea afla, în urma desfăşurării alegerilor parlamentare, în faţa unei majorităţi parlamentare ostile, iar „coabitarea” poate conduce la tensiuni politice între legislativ şi executiv, care au de realizat împreună un program de guvernare15. În ceea ce priveşte realizarea programului de guvernare însă, nu putem să nu observăm faptul că Preşedintele este cel care doar desemnează

un candidat la funcţia de prim-ministru, însă Parlamentul este cel care acordă votul de investitură Guvernului. În ciuda acestor critici, eventualitatea „coabitării" poate conduce la o evoluţie cel puţin interesantă, dacă nu şi „sănătoasă" a vieţii politice româneşti.

Mandatul Preşedintelui poate fi prelungit, prin lege organică, în caz de război sau de catastrofă. Pentru a preveni eventuale exercitări abuzive ale prerogativelor prezidenţiale în decursul ultimei perioade de exercitare a mandatului, textul constituţional în art. 89 al.3 menţionează că Parlamentul nu poate fi dizolvat în ultimele 6 luni ale mandatului Preşedintelui României şi nici în timpul stării de mobilizare, de război, de asediu sau de urgenţă.

Mandatul preşedinţial încetează la expirarea celor cinci ani, în momentul depunerii jurământului de către noul Preşedinte, sau înainte de termen, în caz de demisie, de demitere din funcţie, de imposibilitate definitivă a exercitării atribuţiilor sau în caz de deces, în situaţiile în care mandatul încetează înainte de termen, intervine line K., Sepnmţin putorilor în sunt, Cluj-Nnpocn: l rosn Universitară Clujennn, 2000, p. 277; Boc K, Instituţii politico şi proceduri constituţionale în România, Cluj-Napoca: Accent, 2003, p. 213 – 215. Deleanu 1., op. cit., p. 354,.

vacanţa funcţiei prezidenţiale şi se instituie interimatul funcţiei de Preşedinte al României.

Demiterea Preşedintelui României poate interveni doar în urma aprobării propunerii de suspendare din funcţie în şedinţa comună a celor două Camere şi organizării, în termen de 30 de zile de la suspendare, a unui referendum în vederea demiterii.

Imposibilitatea definitivă a exercitării atribuţiilor16 este constatată de Curtea Constituţională, care va comunica cele constatate Parlamentului şi Guvernului (art.146 lit. g).

În situaţiile în care intervine vacanţa funcţiei prezidenţiale se instituie interimatul; interimatul se instituie şi în situaţia în \ care Preşedintele este suspendat din funcţie sau când se află în imposibilitatea temporară de a-şi exercita atribuţiile, până când imposibilitatea devine definitivă şi intervine vacanţa funcţiei sau i până când Preşedintele îşi reia atribuţiile.

I. Constatarea împrejurărilor care justifică interimatul la funcţia prezidenţială sunt constatate de Curtea Constituţională (art.146 lit. g). Interimatul funcţiei prezidenţiale este asigurat, în ordine, de

preşedintele Senatului, iar dacă acesta se afla în imposibilitate, de preşedintele Camerei Deputaţilor, Atribuţiile prevăzute la articolele 88 – 90 din Constituţie nu pot fi exercitate pe durata interimatului funcţiei prezidenţiale; preşedintele interimar nu poate adresa Parlamentului mesaje cu privire la principalele probleme politice ale naţiunii, nu poate dizolva Parlamentul şi nu poate cere poporului saşi exprime, prin referendum, voinţa cu privire la probleme de interes naţional

1.4. Incompatibilităţi şi imunităţi

Aşa cum s-a arătat în referirile de până acum la art. 84 al. l din Constituţie, Preşedintele României nu poate fi membru al unui partid politic pe perioada exercitării mandatului. Chiar dacă propunerea de candidatură este promovată de un partid sau formaţiune politică, cu un anumit program politic pe care s-a axat campania electorală, odată cu dobândirea mandatului preşedinţial, Preşedintele trebuie să demisioneze din acel partid ori formaţiune politică. Pe de o parte.

16 De cele mai multe ori aceste împrejurări pot fi de natură medicală, Deleanu I., op. cit., p.354

această prevedere urmăreşte să asigure echidistanţa Preşedintelui, în calitatea sa de „mediator între puterile statului", pe de altă parte, este o măsură de protecţie a mandatului preşedinţial, care are drept scop asigurarea independenţei în exercitarea prerogativelor.

Incompatibilitatea mandatului preşedinţial vizează şi exercitarea oricărei alte funcţii publice sau private, aşadar este instituită o formulă mai restrictivă decât cea relativă la senatori şi deputaţi, care se referă doar la funcţiile publice de autoritate, cu excepţia celei de membru al Guvernului.

Potrivit aliniatului 2 al art. 84, Preşedintele României se bucură de imunitate. Prevederile art. 72 al. l se aplică în mod corespunzător. Trimiterea la art. 72 al. 1 nu poate fi interpretată restrictiv, în sensul că Preşedintele nu răspunde juridic numai pentru voturile sau opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului (care sunt manifestări specifice mandatului parlamentar), ci iresponsabilitatea juridică a Preşedintelui acoperă toate prerogativele pe care i le conferă mandatul prezidenţial (acte juridice sau fapte) 17. Însă, iresponsabilitatea juridică operează numai pentru actele sau faptele realizate în exercitarea mandatului, legate în mod intrinsec de exercitarea acestuia, nu şi pentru cele care depăşesc limitele

mandatului.

Suspendarea din funcţie a Preşedintelui României

Constituţia României consacră iresponsabilitatea politică a Preşedintelui fată de Parlament; însă, potrivit principiului simetriei, Preşedintele României răspunde politic în faţa corpului electoral care l-a desemnat şi care îl poate demite, demiterea însemnând sancţiunea antrenării răspunderii politice. Angajarea răspunderii politice a Preşedintelui României presupune două etape: suspendarea din funcţie a Preşedintelui şi organizarea referendumului naţional în vederea demiterii sale de către corpul electoral.

Potrivit art. 95 din Constituţie, suspendarea din funcţie „a Preşedintelui României poate interveni pentru „fapte grave care încalcă prevederile Constituţiei". Aprecierea faptelor grave prin care se încalcă prevederile Constituţiei revine Parlamentului, care poate iniţia şi hotărî suspendarea din funcţie.

Pentru detalii vezi Drăganu T, op. cit., vol. U; p, 301 – 302

Condiţiile procedurale ale suspendării din funcţie a Preşedintelui României sunt prevăzute în art. 95 şi art. 146 lit. h-i din Constituţie. În cazul săvârşirii unor fapte grave prin care încalcă prevederile Constituţiei, Preşedintele României poate fi suspendat din funcţie; aşadar, aprecierea gravităţii faptelor de încălcare a textului constituţional revine celor două Camere, care au facultatea, iar nu obligaţia declanşării procedurii de suspendare din funcţie a Preşedintelui. Propunerea de suspendare din funcţie poate fi iniţiată de cel puţin o treime din numărul deputaţilor şi senatorilor şi se aduce, neîntârziat la cunoştinţa Preşedintelui. Potrivit Regulamentului şedinţelor comune a celor două Camere, propunerea de suspendare se depune concomitent la birourile permanente ale Camerelor, iar acestea comunică neîntârziat propunerea, Preşedintelui României. De asemenea, este sesizată Curtea Constituţională în vederea emiterii unui aviz consultativ asupra propunerii de suspendare din funcţie. Curtea Constituţională emite avizul consultativ în plenul său, cu votul majorităţii judecătorilor, pe baza raportului a trei dintre judecătorii Curţii, a propunerii de suspendare şi a informaţiilor şi dovezilor prezentate în susţinerea propunerii; avizul Curţii Constituţionale rămâne însă unul consultativ, oportunitatea suspendării din funcţie rămânând la aprecierea celor două Camere. Preşedintele poate da explicaţii în faţa celor două Camere, cu privire la faptele ce i se impută.

Dezbaterea propunerii şi hotărârea de suspendare din funcţie se poate lua de către cele două Camere în şedinţă comună, cu votul majorităţii absolute a deputaţilor şi senatorilor.

În situaţia în care propunerea de suspendare din funcţie întruneşte majoritatea absolută a membrilor celor două Camere, Preşedintele României este suspendat din funcţie şi conform art. 98 din Constituţie se instituţie interimatul funcţiei prezidenţiale. În acest sens, hotărârea de suspendare din funcţie se comunică Curţii Constituţionale, care are competenţa de a constata existenţa împrejurărilor care justifică interimatul în exercitarea funcţiei de Preşedinte al României şi comunică cele constatate Parlamentului şi Guvernului (art. 146 lit. g, Constituţia României).

În cel mult 30 de zile de la aprobarea propunerii de suspendare din funcţie a Preşedintelui României se organizează un referendum în vederea demiterii Preşedintelui. În situaţia în care referendumul nu este organizat în termenul de 30 de zile prevăzut de textul constituţional ori corpul electoral nu se pronunţă prin intermediul referendumului în sensul demiterii Preşedintelui18, acesta îşi reia funcţia, iar interimatul încetează. În caz contrar, când corpul electoral decide demiterea Preşedintelui, aceasta este efectivă din momentul în care Curtea Constituţională confirmă rezultatele referendumului, conform art. 146 lit. din Constituţie. De la această dată intervine vacanţa funcţiei de Preşedinte al României, iar în termen de 3 luni Guvernul va organiza alegeri pentru un nou Preşedinte. În legătură cu durata mandatului noului Preşedinte, nici legea organică, nici Constituţia nu menţionează o altă durată a mandatului prezidenţial, astfel încât putem concluziona că noul Preşedinte va fi ales pentru un mandat de 5 ani.

Dacă persoana care asigură interimatul funcţiei de Preşedinte al României săvârşeşte fapte grave, prin care încalcă prevederile Constituţiei, aceasta poate fi suspendată din funcţie, la rândul său, şi devin aplicabile din nou prevederile referitoare la instituirea interimatului.

Punerea sub acuzare a Preşedintelui României pentru înaltă trădare

Art. 96 din Constituţie reglementează situaţia de excepţie la regimul imunităţii instituite de al.2 al art. 84, reglementând o formă a răspunderii juridice a Preşedintelui României, pentru înaltă trădare.

Vechea formulare a reglementării răspunderii juridice a Preşedintelui României se regăsea în al. 3 al art. 84 încălcând astfel logica tehnicii legislative, deoarece răspunderea penală a Preşedintelui era reglementată înaintea răspunderii sale politice.

Mai mult decât să alinieze logic răspunderea juridică a Preşedintelui României, după prevedorilo referitoare la răspunderea politică a acestuia, textul revizuit al art. 96 aduce clarificări utile reglementării anterioare, lacunare, care lăsa loc interpretărilor

În situaţia în care corpul electoral nu validează propunerea de suspendare din funcţie a Preşedintelui României, prin demitere, s-a afirmat că ar fi logică autodizolvarea Parlamentului, pentru a nu se amplifica starea conflictuală dintre Preşedinte şi Parlament, E. Boc, Instituţii şi proceduri constituţionale în România, Cluj-Napoca: Accent, 2003, p. 186

şi arbitrarului. Totuşi, se poate reproşa în continuare textului constituţional că nu defineşte fapta de „înaltă trădare", care nu se regăseşte printre infracţiunile reglementate de Codul penal, încălcând principiul legalităţii incriminării şi a pedepsei („nullum crimen, nulla poena sine lege"). Totuşi, în literatura de specialitate s-au exprimat mai multe opinii de natură să delimiteze sfera infracţiunii de „înaltă trădare" săvârşită de Preşedinte: astfel, s-a afirmat ca ea ar fi o infracţiune cu un caracter politic şi cu conţinut variabil" 19; sau „înalta trădare" este receptată ca fiind o infracţiune care se situează la limita dintre politic şi juridic, fiind un abuz de funcţie pentru o acţiune contrară Constituţiei şi intereselor superioare ale ţării (Maurice Duverger) 20. De asemenea, „înalta trădare" a fost definită ca fiind „cea mai gravă încălcare a jurământului şi intereselor poporului şi ţării, în exerciţiul atribuţiilor prezidenţiale" 21. Aceste puncte de vedere au fost în mod judicios criticate22, invocându-se art. 73 al. 3 din Constituţie potrivit căruia „infracţiunile, pedepsele şi regimul executării acestora" se reglementează prin lege organică, iar calificarea conţinutului unei infracţiuni nu poate rămâne în competenţa Parlamentului, deoarece s-ar încălca principiul separaţiei puterilor în stat; conform aceluiaşi autor23 fapta de „înalta trădare" nu poate fi calificată decât ca o agravantă a infracţiunii de trădare (eventual, trădarea săvârşită de Preşedintele României), reglementată astfel prin intermediul legii organice.

Dacă până în momentul revizuirii textului constituţional

modalitatea de iniţiere a procedurii de punere sub acuzare a Preşedintelui României, nefiind prevăzută explicit de Constituţie ar fi putut conduce la practici contradictorii (în cele din urmă a fost reglementată de prevederile Regulamentului şedinţelor comune

19 J. Giquel, Droit constitutionnel et institutions politiques, Paris, 1989, p. 688

20 I. Deleanu, op. cit., p. 357

21 F. Vasilescu, ş.a., Constituţia României, comentată şi adnotată, Bucureşti: Monitorul Oficial, 1992, p. 193; I. Vida, Puterea executivă şi administraţia publică, Bucureşti, 1994, p. 71 – 72

22 T. Drăganu, Drept constituţional şi instituţii politice, Bucureşti: Lumina-Lex, 2000, p. 102 – 104

23 Idem, p. 164

a celor două Camere), noul text al art. 96, şi anume al. 2 prevede expressis verbis că propunerea de punere sub acuzare poate fi iniţiată de majoritatea deputaţilor şi senatorilor şi se aduce, neîntârziat, la cunoştinţa Preşedintelui României pentru a putea da explicaţii cu privire la faptele ce i se impută24.

Camera Deputaţilor şi Senatul, în şedinţă comună, cu votul a cel puţin două treimi din numărul deputaţilor şi al senatorilor, pot hotărî punerea sub acuzare a Preşedintelui României pentru înaltă trădare. Competenţa de judecată aparţine înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie. Aşadar, Parlamentul nu se pronunţă asupra calificării faptei ca infracţiune, iar punerea sub acuzare a Preşedintelui României nu înlătură prezumţia de nevinovăţie, care îşi produce efectele până la hotărârea definitivă şi irevocabilă a înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie. Trimiterea în judecată a Preşedintelui se face prin rechizitoriul Procurorului General, care, pe baza hotărârii Parlamentului de punere sub acuzare a Preşedintelui României, nu va putea refuza trimiterea sa în judecată.

Dacă până la introducerea noului text revizuit al art. 96, suspendarea din funcţie a Preşedintelui României din momentul punerii sub acuzare până la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare rămânea de domeniul propunerii, argumentându-se că în această situaţie suspendarea din funcţie „apare nu numai justificată, dar şi necesară” 25, al. 3 al art. 96 vine să reglementeze expres această situaţie, impunând suspendarea de drept a Preşedintelui României de la data punerii sub acuzare, până la data demiterii. Soluţia

constituţională aleasă este criticabilă, din

S-a afirmat e: a Preşedintele poate fi pus sub acuzare şi pentru acte contrasemnate de primul-ministru, întrucât Constituţia nu face distincţie între fapte ale căror singur autor a fost Preşedintele, sau ele sunt săvârşite cu concursul altor persoane. În esenţă, contrasemnarea primului-ministru echivalează cu asumarea răspunderii politice pentru actul respectiv, atâta vreme cât Preşedintele nu este responsabil politic în faţa Parlamentului (dar poate fi suspendat din funcţie în condiţiile art.95 din Constituţie), însă punerea sub acuzare presupune atragerea răspunderii juridice a Preşedintelui, astfel încât el nu este exonerat de răspundere, T. Drăganu, op. cit., p. 162

25 Deleanu 1., Instituţii şi proceduri constituţionalii, Arad: Servo-Sat, 2000, p. 350

perspectiva accepţiunii juridice a infracţiunii de înaltă trădare; Preşedintele României beneficiază de prezumţia de nevinovăţie, ceea ce face inexplicabilă, din punct de vedere juridic, suspendarea sa de drept din funcţie şi instituirea interimatului, atâta vreme cât vinovăţia sa nu a fost stabilită printr-o hotărâre judecătorească definitivă şi irevocabilă. Preşedintele este demis de drept la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare.

Vacanţa funcţiei şi interimatul funcţiei de Preşedinte al României în conformitate cu prevederile art. 97 din Constituţie, vacanţa funcţiei de Preşedinte al României intervine în caz de demisie, demitere din funcţie, de imposibilitate definitivă a exercitării atribuţiilor sau de deces. În termen de 3 luni de la data la care a intervenit vacanţa funcţiei de Preşedinte al României, Guvernul va organiza alegeri pentru un nou Preşedinte. În cazul în care funcţia de Preşedinte al României devine vacantă se instituţie interimatul. Constatarea împrejurărilor care justifică interimatul în exercitarea funcţiei de Preşedinte al României revine Curţii Constituţionale (art. 146 lit. g), care comunică cele constatate Parlamentului şi Guvernului26.

Interimatul funcţiei de Preşedinte al României intervine, de asemenea, dacă Preşedintele este suspendat din funcţie sau dacă se află în imposibilitate temporară27 de a-şi exercita atribuţiile, şi

20 Potrivit opiniei prof. Dolennu (Dolonnu 1., op. cit., p. 412) netul Curţii Constituţionale omis pentru constatarea împrejurărilor care justifică interimatul funcţiei de Preşedinte al României nu poate

avea decât un caracter de nviz consultativ, Pentru o opinie contrară vezi Mumru 1., Constantinescu M, Drept parlamentar, Bucureşti: Graniar, 1994, p. 179; prof. Drăganu (Drăganu T., op. cit., vol. I, p. 319) este de părere că, „Parlamentul, primind deciziile Curţii Constituţionale, este liber să hotărască". Totuşi, deciziile Curţii Constituţionale sunt general obligatorii, astfel încât logică rămâne soluţia avizului consultativ.

27 Textul constituţional nu stabileşte durata „imposibilităţii temporare"; ari. 107 al.4 prevede că în cazul imposibilităţii temporare a exercitării atribuţiilor de către membrii Guvernului se instituie interimatul pentru o perioadă de cel mult 45 de zile, după care imposibilitatea exercitării atribuţiilor devine definitivă.

se asigură, în ordine, de preşedintele Senatului sau de preşedintele Camerei Deputaţilor, atunci când preşedintele Senatului se află întruna din situaţiile în care se declară vacanţa funcţiei (art. 97).

În ceea ce priveşte atribuţiile Preşedintelui interimar, art. 98 prevede faptul că acesta nu este în măsură să exercite plenitudinea atribuţiilor prezidenţiale. Astfel, pe durata exercitării interimatului, Preşedintele interimar: nu poate adresa Parlamentului mesaje cu privire la principalele probleme politice ale naţiunii; nu poate dizolva Parlamentul; nu poate cere poporului să-şi exprime, prin referendum, voinţa cu privire la probleme de interes naţional.

În ceea ce priveşte răspunderea Preşedintelui interimar, Constituţia prevede prin art. 99 că dacă persoana care asigură interimatul funcţiei de Preşedinte al României săvârşeşte fapte grave, prin care se încalcă prevederile Constituţiei, se aplică art. 95 şi 98, respectiv antrenarea suspendării sale din funcţie şi numirea unui nou Preşedinte interimar.

1.5. Atribuţiile Preşedintelui României

Atribuţiile Preşedintelui României au fost clasificate după mai multe criterii: în funcţie de condiţiile lor de exercitare, atribuţii pentru exercitarea cărora actele sau faptele Preşedintelui sunt supuse unor condiţii exterioare şi atribuţii care nu sunt supuse nici unei condiţii exterioare28; în funcţie de obiectul sau conţinutul atribuţiilor, atribuţii privind legiferarea, atribuţii executive, militare, diplomatice, judiciare şi alte atribuţii29.

Aparent o nuanţare a primului criteriu prezentat, atribuţiile preşedintelui pot fi împărţite în atribuţii partajate şi atribuţii

proprii30;

Deleanu I., Instituţii şi proceduri constituţionale, Arad: Servo-Sat, 2003, p.

358; Drăganu T" Drept constituţional şi instituţii politice, Bucureşti: Lumina-Lex, 2000, vol. II, p. 239; în acelaşi sens, Giquel]., Droit constitutionnel et institutions publiques, Paris: Montchrestien, 1989, p. 648; Burdeau G., Droit constitutionnel, Riris: L.G.D.J., 1988, p. 497

Muram 1., Drept constituţional şi instituţii politice, Bucureşti: Actami, 1993, p. 219

Ardant Ph., Institutions politiques et Droit constitutionel, Paris: L.G.D.J., 1990, p. 461;

Chantebout B., Droit constitutionnel et science politique, Paris: Armand Colin, 1988, p. 543 – 545;

Boc E., Instituiri şi proceduri constituţionale în România, Cluj-Napoca: Accent, 2003, p. 215

În funcţie de subiectele faţă de care se exercită31, atribuţiile partajate ale Preşedintelui României pot fi exercitate în raport cu Parlamentul, în raport cu Guvernul, în raport cu Puterea judecătorească.

A. Atribuţiile partajate ale Preşedintelui României în raport cu Parlamentul.

Investirea Guvernului.

Potrivit prevederilor art. 85 coroborate cu prevederile art. 103 din Constituţia României, Preşedintele României desemnează un candidat pentru funcţia de prim-ministru şi numeşte Guvernul pe baza votului de încredere acordat de Parlament. Aşadar, rolul Preşedintelui se reduce doar la desemnarea unui candidat la funcţia de prim-ministru, însă decisiv pentru investirea Guvernului rămâne votul de încredere acordat de Parlament, în şedinţa comună a celor două Camere cu votul majorităţii absolute a deputaţilor şi senatorilor. Mai mult, Preşedintele desemnează un candidat la funcţia de prim-ministru, în urma consultării partidului care are majoritatea absolută în Parlament, ori, dacă nu există o asemenea majoritate, a partidelor reprezentate în Parlament. Nici chiar desemnarea candidatului pentru funcţia de prim-ministru nu este o prerogativă exclusivă a Preşedintelui, deoarece, în situaţia în care Preşedintele ar omite consultarea partidului majoritar, ori a unuia dintre partidele

reprezentate în Parlament, în situaţia în care majoritatea locurilor din Parlament nu aparţine unui singur partid, el s-ar face culpabil de fapte prin care încalcă grav prevederile Constituţiei, fiind pasibil de suspendare din funcţie. Se consideră32 că Preşedintele, chiar dacă are doar obligaţia consultării partidelor parlamentare în vederea desemnării candidatului la funcţia de prim-ministru, nu va putea să nu ţină cont de exprimarea suportului majorităţii parlamentare pentru un candidat, cât timp urmăreşte ca acel candidat să obţină încrederea Parlamentului; în caz contrar, ar acţiona la numirea unui candidat care nu se bucură de suportul majorităţii parlamentare.

31 Iorgovan A., Tratat de drept administrativ, vol. II, Bucureşti: Nemira, 1996, p. 388; Boc E., op. cit., p. 215

32 Boc E., Instituţii şi proceduri constituţionale în România, Cluj-Napoca: Accent, 2003, p. 225

numai în situaţia în care ar urmări să recurgă, finalmente, la dizolvarea Parlamentului.

Putem concluziona că, în ceea ce priveşte investirea Guvernului, textul constituţional instituie o procedură în care cele două părţi colaborează, însă nu de pe o poziţie de egalitate, deoarece investitura propriu-zisă aparţine Parlamentului, iar Preşedintele nu poate refuza numirea unui Guvern care a primit încrederea Parlamentului33. Şi este firesc ca Parlamentul să deţină rolul esenţial în procedura de investire a Guvernului atâta timp cât art.109 instituie răspunderea politică a Guvernului numai în faţa Parlamentului, nu şi în faţa Preşedintelui României. Acest principiu constituţional al răspunderii politice a Guvernului numai în faţa Parlamentului a fost subliniat prin introducerea al. 2 al art. 107 în textul revizuit al Constituţiei, care prevede expres că „Preşedintele României nu-l poate revoca pe primul-ministru”, deoarece Preşedintele a desemnat doar un candidat la funcţia de prim-ministru, însă votul de investitură aparţine Parlamentului.

În condiţiile prevăzute de art. 107 din Constituţia României, atunci când funcţia de prim-ministru încetează (în caz de demisie, pierderea drepturilor electorale, a stării de incompatibilitate, a decesului, precum şi-n alte cazuri prevăzute de lege) ori este în imposibilitatea de a-şi exercita atribuţiile, Preşedintele Românief va desemna un alt membru al Guvernului ca prim-ministru interimar, pentru a îndeplini atribuţiile primului-ministru, până la formarea

noului Guvern.

Adresarea de mesaje Parlamentului

Conform prevederilor art. 88 din Constituţie „Preşedintele României adresează Parlamentului mesaje cu privire la principalele probleme politice ale naţiunii". Astfel, mesajul reprezintă modalitatea de comunicare a Preşedintelui cu Parlamentul în ceea ce priveşte principalele probleme politice ale naţiunii, „este o expresie a raporturilor constituţionale dintre Parlament şi Preşedinte" în condiţiile în care Preşedintele nu este subiect de iniţiativă legislativă şi, totodată el deţine calitatea de mediator între puterile statului.

Vrabie Ei.Atribuţiile Preşedintelui României", în Studii de drept românesc, nr. 1 – 2, ianuarie-februarie 1990, p. 9

Spre deosebire de reglementările constituţionale din 1866 – 1938, mesajele nu trebuie contrasemnate de către primul-ministru, neangajând răspunderea politică a Guvernului, constituind expresia exclusivă şi unilaterală a atitudinii politice a Preşedintelui34.

Textul constituţional nu precizează forma în care se adresează mesajul, aşadar el va putea îmbrăca forma scrisă sau orală; de asemenea, în lipsa prevederilor exprese ale Constituţiei, mesajul va putea fi prezentat personal de către Preşedinte ori prin intermediul unui consilier prezidenţial.

În ceea ce priveşte primirea mesajului Preşedintelui de către cele două Camere, art. 65 al. 2 lit. a prevede doar că cele două Camere, în şedinţă comună, primesc mesajul Preşedintelui României, iar Regulamentul şedinţelor comune prevede că „la solicitarea Preşedintelui României, prezentarea şi dezbaterea mesajelor adresate Parlamentului se înscriu cu prioritate pe ordinea de zi sau, după caz, la data solicitată"; în consecinţă, s-a pus problema obligaţiei celor două Camere de a dezbate mesajul adresat de Preşedintele României. Curtea Constituţională35 a statuat că „mesajul constituie un act politic exclusiv şi unilateral al Preşedintelui României pe care Camerele, întrunite în şedinţă comună (...) au numai obligaţia de a-l primi"; necesitatea dezbaterii mesajului rămâne la libera apreciere a celor două Camere, care vor proceda la dezbatere în condiţiile în care vor considera că se impune exprimarea poziţiei Parlamentului şi eventual adoptarea unor măsuri. În consecinţă, referirea art. 7 din Regulamentul şedinţelor comune la „dezbaterea mesajelor adresate Parlamentului" a fost declarată neconstituţională.

Convocarea Parlamentului în prima sesiune în urma alegerilor parlamentare şi în sesiune extraordinară

Potrivit art. 63 al.3 din Constituţie, Parlamentul nou ales se întruneşte, la convocarea Preşedintelui României, în cel mult 20 de zile de la alegeri.

Atribuţia Preşedintelui României de a convoca Parlamentul nou ales în prima sa şedinţă este mai mult formală, motivată de simplul

34 Drăganu T., op. cit., vol. II, p. 240

M Decizia Curţii Constitutionnlo nr. 07 clin 1994, Jurisprudent/a Curţii Constituţionale 1992 – 1997, Regia Autonomă Monitorul Oficial, p. 153 – 154

fapt că la acea dată Parlamentul nu îşi are constituita noile structuri organizatorice interne, iar mandatul preşedinţilor Camerelor anterioare a încetat35. Cu toate acestea, dacă Preşedintele nu îşi exercită această obligaţie constituţională nu înseamnă că Parlamentul nu va fi convocat, deoarece ar fi absurd ca omisiunea convocării sale din partea Preşedintelui să ducă la blocarea activităţii Legislativului; în virtutea principiului autonomiei parlamentare, Parlamentul se va convoca de drept37 în cel mult 20 de zile de la alegeri, în situaţia în care Preşedintele nu-şi exercită acesta prerogativă.

În plus, omisiunea exercitării unei obligaţii prevăzute de textul constituţional din partea Preşedintelui, poate conduce, în cele din urmă, la atragerea răspunderii sale politice, Parlamentul având posibilitatea declanşării suspendării sale din funcţie pentru fapte grave care încalcă prevederile Constituţiei.

Camera Deputaţilor şi Senatul se întrunesc în două sesiuni ordinare pe an. Camera Deputaţilor şi Senatul se întrunesc în sesiuni extraordinare, la cererea Preşedintelui României, a biroului Permanent al fiecărei Camere ori a cel puţin o treime din numărul deputaţilor sau al senatorilor. În cazul în care există o asemenea cerere de convocare în sesiune extraordinară din partea subiectelor expres enumerate de Constituţie, convocarea celor două Camere se face de către preşedinţii acestora (al.3 art. 60).

Parlamentul se întruneşte în sesiune extraordinară şi de drept3" (în vederea respingerii agresiunii armate, instituirii stării de asediu sau a stării de urgenţă, emiterea de către Guvern a unor ordonanţe de urgenţă).

Art. 78 din Regulamentul Camerei Deputaţilor prevede că

cererea de convocare a sesiunii extraordinare se va face în scris şi va cuprinde ordinea de zi şi perioada de desfăşurare a sesiunii extraordinare. La o primă vedere, neaprobarea de către Cameră a ordinii de zi ar putea conduce la împiedicarea desfăşurării sesiunii extraordinare. Aceasta ar fi o interpretare superficială a prevederii

Ruşii]., l roşodintele României, Bucureşti: Lumina Lex, 1996, p. 58 a Dnift-inu T., op. cit., vol. 11, p. 240

1. Uclenmi Io numeşte „sesiuni de plin drept", lfelenmi 1., op. cit., p. 308; întrunirea de drept a Parlamentului este numită toi sesiune extraordinară, Muram]., Constantinescu ML, op. cit., p. 171

legale invocate, deoarece textul constituţional este imperativ39 în acest sens „Camera Deputaţilor şi Senatul se întrunesc", astfel încât formularea cererii de convocare în sesiune extraordinară de către Preşedintele României, biroul permanent sau o treime din numărul deputaţilor sau al senatorilor va conduce obligatoriu la convocarea sesiunii40. Concluzia care se desprinde însă din prevederea Regulamentului Camerei Deputaţilor este aceea referitoare la faptul că obiectul sesiunii şi durata pentru care ea se convoacă trebuie să fie expres precizate în cererea de convocare.

Pe de altă parte însă, textul constituţional nu instituie vreun termen în care preşedinţii Camerelor trebuie să se supună cererii de convocare şi nici vreo sancţiune expresă pentru situaţia în care aceştia refuză convocarea în sesiune extraordinară.

Convocarea în sesiune extraordinară poate să privească ambele Camere sau numai pe una din ele41; de altfel, art. 66 al. 1 este elocvent în acesta privinţă „Camera Deputaţilor şi Senatul". Interpretarea la care ne referim este întărită de revizuirea textelor constituţionale care creionau formula bicameralismului românesc, în condiţiile în care modificarea procedurii legislative încearcă să contureze un bicameralism egalitar atenuat în sistemul politic românesc.

Declararea mobilizării totale sau parţiale în calitate de comandant al forţelor armate şi preşedinte al Consiliului Suprem de Apărare a Ţării, Preşedintele României poate declara, cu aprobarea prealabilă a Parlamentului, mobilizarea parţială sau totală a forţelor armate. Numai în cazuri excepţionale, hotărârea Preşedintelui se supune ulterior aprobării Parlamentului, în cel mult 5 zile de la adoptare, (art. 92 al.2)

În caz de agresiune armată îndreptată împotriva ţării,

Preşedintele României ia măsuri pentru respingerea agresiunii şi le aduce neîntârziat la cunoştinţa Parlamentului, printr-un mesaj. Dacă

Deleanu]., op. cit., p. 308 >

De exemplu, nu va putea îi refuzată cererea de convocare a Parlamentului în sesiune extraordinară în vederea angajării răspunderii guvernamentale, atâta vreme cât art. 114 arată că angajarea răspunderii este o facultate exclusivă a Ciivernului, K. Hor., op. cit., p. 220

Opinii contrare au fost exprimate de Ruşii 1., op. cit., p. 60

Parlamentul nu se află în sesiune, el se convoacă de drept în 24 de ore de la declanşarea agresiunii. (art.92 al.li)

Pe de altă parte, art. 65 al. 2 lit. e, d, şi e prevede că cele două Camere, în şedinţă comună pot declara mobilizarea generală sau parţială, starea de război, precum şi suspendarea sau încetarea ostilităţilor militare. Aşadar, concluzia este că rolul Preşedintelui în declararea mobilizării totale sau parţiale este doar unul secundar, deoarece prerogativa sa poate fi exercitată doar cu aprobarea prealabilă sau ulterioară a Parlamentului. Parlamentul are rolul decisiv, deoarece poate să modifice sau să pună capăt măsurilor luate de Preşedinte. Urmărind aceeaşi logică, se introduce al. 4 al art. 92, conform căruia „în caz de mobilizare sau de război Parlamentul continuă activitatea pe toată durata acestor stări, iar dacă nu se află în sesiune, se convoacă de drept în 24 de ore de la declararea lor". Noul alineat urmăreşte să coreleze textul art. 92 cu modificările survenite în sfera art. 63 din Constituţie, unde se precizează că mandatul Parlamentului se prelungeşte de drept în stare de mobilizare, de război, de asediu sau de urgenţă, până la încetarea acestora.

În consecinţă, prin intermediul al. 4 al art. 92 se instituie o excepţie de la principiul celor două sesiuni parlamentare12, Parlamentul fiind obligat să-şi desfăşoare activitatea permanent pe durata desfăşurării acestor stări, iar dacă în momentul instituirii lor se află în vacanţă parlamentară, el se convoacă de drept în 24 de ore.

Măsurile excepţionale: starea de asediu şi starea de urgenţă în conformitate cu prevederile art. 93 din Constituţie, Preşedintele României instituie, potrivit legii, starea de asediu sau starea de urgenţă în întreaga ţară ori în unele unităţi administrativ-teritoriale şi solicită Parlamentului încuviinţarea măsurii adoptate, în cel mult 5 zile de la luarea acesteia.

Primul aliniat al art. 93 a fost modificai prin înlocuirea sintagmei „în unele localităţi", care sugera instituirea măsurii în arii mai extinse de pe teritoriul ţării, cu „unele unităţi administrativ-teritoriale", care potrivit propunerilor Ministerului Apărării răspunde mai util noilor realităţi din sfera apărării (pericolul unor eventuale atacuri

M., Muram I., Iorgovan A., Kevi/uiiifi Koiiiniui, explicaţii şi coiiinnliuii, liucureşti: Koscili, 2003, p. 7H

teroriste), care ar putea impune necesitatea instituirii măsurii doar într-o singură localitate, spre exemplu.

La fel ca şi în cazul declarării mobilizării totale sau parţiale, instituirea stării de asediu sau a stării de urgenţă sunt prerogative ale Preşedintelui care presupun încuviinţarea Parlamentului, pe de o parte, şi deopotrivă, exercitarea lor în condiţiile adoptării unei legi organice care să reglementeze regimul stării de asediu şi a stării de urgenţă.

Pe de altă parte, art. 53 stabileşte ca şi limite ale măsurilor luate prin instituirea stării de asediu sau a stării de urgenţă, condiţiile în care se poate restrânge exerciţiul unor drepturi sau al unor libertăţi: „Exerciţiul unor drepturi sau al unor libertăţi poate fi restrâns numai prin lege şi numai dacă se impune, după caz, pentru: apărarea securităţii naţionale. a ordinii, a sănătăţii ori a moralei publice, a drepturilor şi a libertăţilor cetăţenilor; desfăşurarea instrucţiei penale; prevenirea consecinţelor unei calamităţi naturale, ale unui dezastru ori ale unui siniştrii deosebit de grav". (al. l) Revizuirea al. l al acestui articol a impus folosirea unor termeni consideraţi mai adecvaţi (exprimarea „securitate naţională" în locul celei de „siguranţă naţională"), iar la cazurile în care se poate restrânge exerciţiul unor drepturi, s-a adăugat şi situaţia „unui dezastru".

„Restrângerea poate fi dispusă numai dacă este necesară într-o societate democratică. Măsura trebuie să fie proporţională cu situaţia care a determinat-o, să fie aplicată în mod nediscriminatoriu şi fără a aduce atingere existenţei dreptului sau a libertăţii". În ceea ce priveşte modificarea alineatului al doilea, se dă eficacitate unei condiţii prevăzute de Convenţia Europeană pentru limitarea unor drepturi, şi anume limitarea poate interveni „numai dacă este necesară într-o societate democratică"; pe lângă proporţionalitatea măsurii cu situaţia care a determinat-o, ca şi o garanţie în plus, noua reglementare

prevede „să fie aplicată în mod nediscriminatoriu”.

Dacă Parlamentul nu se află în sesiune, el se convoacă de drept în cel mult 48 de ore de la instituirea stării de asediu sau a stării de urgenţă şi funcţionează pe toată durata acestora.

Convocarea corpului electoral pentru a se pronunţa prin referendum asupra unor probleme de interes naţional

„Preşedintele României, după consultarea Parlamentului, poate cere poporului să-şi exprime, prin referendum, voinţa cu privire la probleme de interes naţional”. (art.90 Constituţia României)

şi în vederea consultării corpului electoral prin referendum, Preşedintele trebuie să obţină avizul consultativ al Parlamentului; aşadar, natura avizului celor două Camere este indubitabil, consultativă. Textul constituţional nu precizează detalii referitoare la forma pe care trebuie să o îmbrace avizul consultativ al Parlamentului sau la termenul în care Parlamentul ar trebui să se pronunţe fată de solicitarea Preşedintelui, astfel încât, prin tăcerea sa, să nu împiedice exercitarea prerogativei preşedinţiale.

Legea nr. 3 din 22 februarie 2000 privind organizarea şi desfăşurarea referendumului, stabileşte în art. 11 al.3 că punctul de vedere al Parlamentului asupra referendumului iniţiat de Preşedintele României urmează să fie exprimat, printr-o hotărâre adoptată în şedinţa comună a celor două Camere, cu votul majorităţii deputaţilor şi senatorilor. Totuşi, legea organică nu precizează vreun termen în care cele două Camere ar fi obligate să se pronunţe asupra solicitării Preşedintelui; prof. Tudor Drăganu43 afirmă că în aceste condiţii, Parlamentul ar putea amâna la nesfârşit emiterea avizului consultativ, împiedicându-l indirect pe Preşedinte să-şi exercite o prerogativă constituţională. Ca soluţie la reglementările lacunare ale textului constituţional şi ale legii organice a fost exprimată propunerea44 conform căreia Preşedintele ar putea indica în solicitarea adresată Parlamentului o dată până la care cele două Camere să se pronunţe. În situaţia în care Parlamentul omite să ofere un răspuns în termenul indicat, tăcererea sa poate fi echivalată cu un aviz favorabil tacit al celor două Camere, în condiţiile în care oricum avizul Parlamentului este unul de natură consultativă, cu alte cuvinte Preşedintele este obligat să procedeze la consultarea celor două Camere, însă recomandările avizului nu au caracter obligatoriu pentru Preşedinte.

În aprecierea problemelor care prezintă „interes naţional”, legea

organică vine şi reglementează în mod expres şi, totodată, limitativ prin art. 12 că sunt considerate probleme de interes naţional:

— Adoptarea unor măsuri privind reforma şi strategia economică a ţării;

41 Drăganu T., op. cit., vol. II, p. 266

44 Boc E., op. cit., p. 223

— Adoptarea unor decizii politice deosebite cu privire la:

— Regimul general al proprietăţii publice şi private;

— Organizarea administraţiei publice locale, a teritoriului.

— Precum şi regimul general privind autonomia locală;

— Organizarea generală a învăţământului; i – structura sistemului naţional de apărare, organizarea armatei, participarea forţelor armate la unele operaţiuni internaţionale;

— Încheierea, semnarea sau ratificarea unor acte internaţionale pe durată nedeterminată sau pe o perioadă mai fi: mare de 10 ani;

— Integrarea României în structurile europene sau euro-k atlantice;

— Regimul general al cultelor.

Enumerarea problemelor considerate de interes naţional, prin intermediul legii organice privind organizarea şi desfăşurarea referendumului realizează o limitare nepermisă a exercitării prerogativei constituţionale a Preşedintelui României, fiind o adăugare la textul constituţional, text care nu-l constrânge pe Preşedinte să exercite dreptul de a organiza referendum doar în anumite domenii, ci în toate domeniile care, în opinia sa, ar prezenta probleme de interes naţional. Această limitare nu-şi găseşte justificarea, cu atât mai mult cu cât sensul sintagmei de „interes naţional" poate să suporte aprecieri diferite în evoluţia vieţii politice.

O altă problemă ridicată în literatura de specialitate se referă la natura referendumului organizat de Preşedintele României, şi anume dacă acesta poate avea caracter legislativ, adică dacă Preşedintele va putea adopta o soluţie de ordin legislativ prin supunerea ei aprobării directe corpului electoral, sau numai un caracter consultativ.

Interpretarea logică a conţinutului art. 61 din Constituţie „Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului român şi unica autoritate legiuitoare a ţării". vine să ofere unica soluţie acceptabilă, şi anume aceea a naturii consultative a referendumului organizat de Preşedintele României. Într-o interpretare extensivă a

textului constituţional menţionat, coroborat cu prevederile art. 2 al. 1 din Constituţie „Suveranitatea naţională aparţine poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice şi corecte, precum şi prin referendum", prof. 1\dor Drăganu45 apreciază că nimic nu se opune ca Preşedintele să ceară corpului electoral infirmarea, prin intermediul referendumului, a unei soluţii legislative adoptate deja de către Legislativ; în alte condiţii, sensul art. 2 ar fi golit de conţinut. Prof. Ion Deleanu46 arată, în mod judicios, că un referendum care ar avea ca obiect sancţionarea unei legi adoptate de către Parlament, prin confirmarea sau infirmarea acesteia este tot un referendum legislativ. Considerăm că, din moment ce textul art. 61 al. 1 prevede expressis verbis că Parlamentul este „unica autoritate legiuitoare a ţării", „suveranitatea naţională" poate fi exprimată prin organele sale reprezentative şi prin referendum, însă nu unul de natură legislativă, din moment ce competentele legislative au fost clar stabilite.

Dizolvarea Parlamentului

„După consultarea preşedinţilor celor două Camere şi a liderilor grupurilor parlamentare, Preşedintele României poate să dizolve Parlamentul, dacă acesta nu a acordat votul de încredere pentru formarea Guvernului în termen de 60 de zile de la prima solicitare şi numai după respingerea a cel puţin două solicitări de investitură". (art.89 al. l Constituţia României)

Dizolvarea Parlamentului de către Preşedinte reprezintă una dintre modalităţile de acţiune şi control ale Executivului asupra Legislativului, corelativă posibilităţii Parlamentului de a demite Guvernul prin intermediul moţiunii de cenzură. Spre deosebire, însă de prerogativa reală, efectivă, instituită în favoarea Preşedintelui în sistemul constituţional francez, unde acesta poate proceda la dizolvarea Adunării Naţionale (nu şi a Senatului) oricând, în urma consultării primului-ministru şi a preşedinţilor Camerelor, Constituţia României impune restricţii riguroase exercitării acestei prerogative.

Preşedintele României poate recurge la dizolvarea Parlamentului doar în situaţia formării unui nou Guvern. În acest caz, dizolvarea Parlamentului reprezintă o facultate, iar nu o obligaţie a Preşedintelui

45 Drăganu T., op. cit., p. 2G7

4 (i Deleanu 1., Justiţia constituţională, Bucureşti, 1995, p. 311;

în acelaşi sens, Boc E., op. cit., p. 224

României, care are de ales între continuarea conflictului între Executiv şi Legislativ, ori, punând capăt acestui conflict, să dizolve Parlamentul şi să impună alegerea unui nou „organ reprezentativ suprem" de către corpul electoral. În condiţiile în care Preşedintele optează pentru soluţia tranşantă a dizolvării, atribuţia sa este supusă unor condiţii exprese:

— Consultarea prealabilă a preşedinţilor celor două Camere şi a liderilor grupurilor parlamentare;

— Parlamentul să nu fi acordat votul de încredere pentru; formarea Guvernului în termen de 60 de zile de la prima solicitare;

I Parlamentul să fi respins cel puţin două solicitări de investitură a Guvernului.

De asemenea, al.2 al art. 89 prevede că Parlamentul poate fi dizolvat o singură dată pe parcursul unui an; legiuitorul constituant a urmărit să evite în acest fel crearea unei instabilităţi în exercitarea atribuţiilor Legislativului prin organizarea de noi alegeri parlamentare la o perioadă mai scurtă de 12 luni.

Tot din considerente legate de necesitatea asigurării continuităţii în activitatea Legislativului şi a imposibilităţii exercitării abuzive a prerogativelor Executivului, Parlamentul nu poate fi dizolvat în ultimele 6 luni ale mandatului prezidenţial şi nici în timpul stării de mobilizare, de război, de asediu sau de urgenţă.

Opinăm că, în mod obişnuit, nu s-ar putea ajunge la manifestări abuzive în exercitarea prerogativei dizolvării Parlamentului, în măsura în care prerogativa prezidenţială a fost redusă la una mai degrabă formală, prin prezenţa condiţiilor extrem de restrictive de exercitare a acesteia, însă legiuitorul constituant a preferat să fie precaut. „Precauţia" nu este justificată însă cu privire la celelalte situaţii, deosebite de cele excepţionale, menţionate în al.2 şi 3 ale art. 89, când reducerea condiţiilor impuse ar transforma atribuţia Preşedintelui într-un mijloc eficace de control asupra Legislativului.

Promulgarea legii şi cererea Preşedintelui României de reexaminare a legii

„Legea se trimite, spre promulgare, Preşedintelui României. Pomulgarea legii se face în termen de cel mult 20 de zile de la primire". (art.77 al. l Constituţia României)

Etapa finală a procedurii legislative presupune promulgarea

legii adoptate de Parlament de către Preşedintele României. Cu toate acestea, promulgarea legii constituie doar posibilitatea Preşedintelui de a verifica şi constata regularitatea adoptării legii de către Parlament, iar nu o modalitate de intervenţie „creatoare" a Preşedintelui în procedura legislativă.

Promulgarea legii poate fi înfăptuită de Preşedinte într-un termen de 20 de zile de la adoptarea ei; omisiunea sau refuzul Preşedintelui de a promulga legea în cadrul termenului de promulgare nu conduce la împiedicarea intrării legii în vigoare; după împlinirea termenului de promulgare, legea va fi publicată în Monitorul Oficial al României şi intră în vigoare la 3 zile de la data publicării sau la o dată ulterioară prevăzută în textul ei.

Înainte de a proceda la promulgarea legii, Preşedintele poate cere Parlamentului, o singură dată reexaminarea legii. Dacă Preşedintele a cerut reexaminarea legii ori dacă s-a cerut verificarea constituţionalităţii ei, promulgarea legii se face în cel mult 10 zile de la primirea ei după reexaminare sau de la primirea deciziei Curţii Constituţionale, prin care i s-a confirmat constituţionalitatea.

Aşadar, dacă Preşedintele solicită reexaminarea legii de către Parlament, ori dacă este sesizată Curtea Constituţională cu o obiecţie de neconstituţionalitate asupra legii înainte de promulgare, după reexaminarea Parlamentului, respectiv după primirea deciziei Curţii Constituţionale prin care se constată constituţionalitatea legii, începe să curgă un nou termen de promulgare, de cel mult 10 zile.

Primind legea spre promulgare, Preşedintele poate cere, o singură dată, reexaminarea legii de către cele două Camere printru orice motive: de inoportunitate, inadvertenţe de tehnică legislativă, neconstituţionalitate. În această situaţie, legea este trimisă Parlamentului spre reexaminare; Parlamentul poate, în urma reexaminării fie să adopte legea în aceeaşi formă sau să o reexamineze în sensul indicat de Preşedintele României ori poate să modifice legea într-o asemenea măsură încât să poată fi considerată o nouă reglementare de ansamblu. În primele două cazuri, promulgarea legii se face în cel mult 10 zile de la primirea legii adoptate după reexaminare, iar Preşedintele nu mai poate cere Parlamentului o a doua reexaminare. În ultima situaţie, fiind vorba despre o modificare în esenţă şi de ansamblu, adică despre adoptarea unei legi noi, se poate considera că procedura legislativă va trebui să evolueze conform

tuturor etapelor iniţiale, astfel încât termenul de promulgare va fi de 20 de zile, iar Preşedintele va putea cere reexaminarea legii.

Conform prevederilor art. 146 al. l lit. a din Constituţia României, Curtea Constituţională se pronunţă asupra constituţionalităţii legilor, înainte de promulgarea acestora, la sesizarea Preşedintelui României, a unuia dintre preşedinţii celor două Camere, a Guvernului, a înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, a Avocatului Poporului, a unui număr de cel puţin 50 de deputaţi sau de cel puţin 25 de senatori.

Astfel, în termenul de promulgare, aceste subiecte pot sesiza Curtea Constituţională cu o obiecţie de neconstituţionalitate. În vederea exercitării dreptului de sesizare, legea este comunicata, cu 5 zile înainte de a fi trimisă spre promulgare, Guvernului şi înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, precum şi, ca o consecinţă a revizuirii textului constituţional, Avocatului Poporului şi se depune la secretariatul general al Camerei Deputaţilor şi al Senatului, astfel încât aceste subiecte să poată ridica obiecţia de neconstituţionalitate, înainte ca Preşedintele României să procedeze la promulgarea legii, în ipoteza în care Curtea Constituţională constată neconstituţionalitatea unor prevederi din cadrul legii trimise spre promulgare, Parlamentul este obligat să reexamineze dispoziţiile respective pentru punerea lor de acord cu decizia Curţii Constituţionale. (art. 147 al.2) Promulgarea legii se va face în cel mult 10 zile de la primirea legii adoptate după reexaminare sau după primirea deciziei Curţii Constituţionale, prin care i s-a confirmat constituţionalitatea, atunci când Curtea Constituţională nu constată ca fiind întemeiată obiecţia de neconstituţionalitate invocată.

În consecinţă, în interiorul termenului de promulgare, Preşedintele României poate exercita două prerogative relative la legea care urmează a fi promulgată: a. poate solicita Parlamentului reexaminarea legii pentru orice motive: de inoportunitate, inadvertenţe de tehnică legislativă sau chiar neconstituţionalitate (art.77); b. poate sesiza Curtea Constituţională cu o obiecţie de neconstituţionalitate (art.146 lit. a). Aceste prerogative pot fi exercitate fie succesiv, fie simultan. Spre exemplu, Preşedintele va putea cere, în termenul de promulgare de 20 de zile reexaminarea legii de către Parlament, iar în urma reexaminării, în cadrul noului termen de promulgare de 10 zile va putea sesiza Curtea Constituţională cu o

obiecţie de neconstituţionalitate, atâta vreme cât motive de neconstituţionalitate pot apărea chiar în urma reexaminării. Exercitarea simultană a celor două prerogative în termenul de promulgare, presupune că Preşedintele va putea să sesizeze Curtea Constituţională cu o obiecţie de neconstituţionalitate, însă, înainte ca aceasta să se pronunţe, poate solicita reexaminarea legii de către Parlament. S-a considerat47 că în aceste situaţii procedura în faţa Curţii se suspendă până la reexaminarea legii de către Parlament pentru a se evita soluţii contradictorii. Credem că, dimpotrivă, Parlamentul ar trebui să aştepte soluţia dată de Curte, deoarece dacă aceasta constată neconstituţionalitatea unor prevederi ale legii, Parlamentul este obligat oricum la reexaminarea legii în vederea punerii ei de acord cu decizia Curţii Constituţionale.

B. Atribuţii partajate ale Preşedintelui României în raport cu Guvernul

Numirea Guvernului – desemnarea primului-ministru şi a primului-ministru interimar

Această atribuţie a Preşedintelui României a fost tratată în paragraful referitor la investirea Guvernului, în cadrul atribuţiilor partajate ale Preşedintelui cu Parlamentul.

Contrasemnarea de către Primul-ministru a decretelor emise de Preşedintele României

Contrasemnarea de către primul-ministru a unora dintre decretele prezidenţiale echivalează cu angajarea răspunderii politice a acestuia asupra acestor acte emise de şeful statului, deoarece acesta din urmă nu răspunde politic în faţa Parlamentului48.

Contrasemnarea unora dintre decretele Preşedintelui României de către primul-ministru apare ca o excepţie, deoarece textul constituţional prevede expres şi limitativ cazurile în care trebuie

M. Constantinescu, 1. Muraru, Drept parlamentar, lâucureşti: Cramar, p. 139; în acelaşi sens, Drăganu T., op. cit., vol. 11., p. 124 Drăganu T., op. cit., vol. II, p. 275.

să intervină contrasemnarea: încheierea tratatelor internaţionale în numele României, negociate de Guvern (art. 91 al. l); acreditarea şi rechemarea reprezentanţilor diplomatici ai României şi aprobarea, desfiinţarea sau schimbarea rangului misiunilor diplomatice, la propunerea Guvernului (art.91 al.2); declararea, cu aprobarea prealabilă sau ulterioară a Parlamentului a mobilizării

parţiale sau totale a forţelor armate (art. 92 al.2); luarea măsurilor de respingere a agresiunii armate, în caz de agresiune armată îndreptată împotriva României (art. 92 al.3); instituirea, potrivit legii, a stării de asediu sau a stării de urgenţă în întreaga ţară ori în unele unităţi administrativ-teritoriale (art. 93 al. l); conferirea decoraţiilor şi titlurilor de onoare (art. 94 lit. a); acordarea gradelor de mareşal, de general şi de amiral (art. 94 lit. b); acordarea graţierii individuale (art. 94 lit. d).

Consultarea Guvernului

„Preşedintele României poate consulta Guvernul cu privire la probleme urgente şi de importanţă deosebită" (art. 86, Constituţia României)

Posibilitatea Preşedintelui de a consulta Guvernul se referă la intenţia legiuitorului constituant de a încerca să realizeze coeziune în interiorul puterii executive, în condiţiile în care Preşedintele României poate participa la şedinţele Guvernului doar în situaţiile prevăzute de textul constituţional, iar atunci când participă, el prezidează aceste şedinţe, fără însă a dispune de drept de vot. De asemenea, Preşedintele nu este factor de iniţiativă legislativă, în mod obişnuit, cu excepţia iniţiativei de revizuire a Constituţiei, prerogativă pe care o poate exercita însă, doar la propunerea Guvernului.

În acosto condiţii este fimsc cu Pinşodininin să se ponlă interesa şi informa cu privire la probleme urgente şi de importanţă deosebită, consultând Guvernul; în acest sens, Guvernul are o obligaţie constituţională de a răspunde la solicitarea Preşedintelui României; în caz contrar însă, singura sancţiune care i s-ar putea aplica ar fi, eventual, iniţierea unei moţiuni de cenzură din partea Parlamentului.

Participarea Preşedintelui la şedinţele Guvernului

„Preşedintele României poate lua parte la şedinţele Guvernului în care se dezbat probleme de interes naţional privind politica externă, apărarea ţării, asigurarea ordinii publice şi, la cererea primului-ministru, în alte situaţii.

Preşedintele României prezidează şedinţele Guvernului la care participă". (art. 87 Constituţia României)

Textul constituţional instituie posibilitatea Preşedintelui României de a participa la şedinţele Guvernului fie din proprie iniţiativă, dar numai în cazurile în care se dezbat probleme de interes naţional privind: politica externă, apărarea ţării şi asigurarea ordinii

publice; fie la invitaţia primului-ministru, ori de câte ori acesta consideră necesară sau oportună prezenţa Preşedintelui la dezbaterile din cadrul Guvernului. Astfel, prezenţa Preşedintelui la şedinţele Guvernului este limitată de textul constituţional sau de aprecierea primului-ministru, pentru celelalte situaţii decât cele menţionate de Constituţie.49

În toate aceste situaţii Preşedintele are posibilitatea de a participa la şedinţele Guvernului, pe care le prezidează, însă nu are drept de vot şi, în consecinţă, nu semnează actele adoptate şi emise de Guvern cu ocazia acestor dezbateri; un comportament contrar ar atrage răspunderea sa politică în faţa Parlamentului pentru actele adoptate de Guvern, ceea ce nu este posibil conform logicii constituţionale.

Dreptul Preşedintelui României de a solicita urmărirea penală a membrilor Guvernului

Numai Preşedintele României, Camera Deputaţilor şi Senatul au dreptul de a cere urmărirea penală a membrilor Guvernului pentru faptele săvârşite în exerciţiul funcţiei lor. (art. 109 al.2, Constituţia României)

Antrenarea răspunderii penale a membrilor Guvernului poate fi făcută pentru faptele săvârşite în exerciţiul funcţiei lor şi care constituie infracţiuni, numai la sesizarea Preşedintelui României, a Camerei Deputaţilor şi a Senatului. Pentru faptele care constituie infracţiuni şi sunt săvârşite în afara exercitării prerogativelor ministeriale, ei răspund în regimul dreptului comun. Cazurile de răspundere şi pedepsele aplicabile membrilor Guvernului sunt reglementate prin Legea 115/1999 referitoare la responsabilitatea

Pentru un punct de vedere contrar, Rusu I., op. cit., p. 92

ministerială, care incriminează ca infracţiuni şi alte fapte care ar putea fi săvârşite de membrii Guvernului, precum şi de Codul penal, dacă faptele sunt săvârşite în exercitarea funcţiei ministeriale.

Dacă se cere urmărirea penală a unui membru al Guvernului, Preşedintele României poate dispune suspendarea din funcţie a acestuia. În situaţia trimiterii în judecată a unui membru al Guvernului, acesta este suspendat de drept din funcţie.

Competenţa de judecată aparţine înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie.

! ia încheierea tratatelor internaţionale în numele României

„Încheierea tratatelor internaţionale în numele României este o atribuţie partajată a Preşedintelui României în raport cu Guvernul şi exercitată în domeniul politicii internaţionale. Preşedintele încheie tratate internaţionale în numele României, negociate de Guvern, şi le supune spre ratificare Parlamentului, într-un termen rezonabil. Aşadar, Guvernul este subiectul care realizează negocierea tratatelor internaţionale, iar după încheierea lor de către Preşedintele României, ele sunt supuse ratificării de către Parlament. Pe de altă parte, refuzul Preşedintelui de a semna aceste tratate negociate de Guvern conduce la imposibilitatea Parlamentului de a le ratifica.

Revizuirea al. l al art. 91 a condus la excluderea termenului de 60 de zile, prea restrictiv, în care Preşedintele era obligat să supună ratificării Parlamentului tratatele internaţionale încheiate în numele României, şi înlocuirea acestui termen fix cu expresia – termen rezonabil – care răspunde mai adecvat şi în mod real acestei condiţii impuse de textul constituţional.

În continuare, se specifică „celelalte tratate şi acorduri internaţionale se încheie, se aprobă sau se ratifică potrivit procedurii stabilite prin lege". Textul revizuit impune o distincţie între tratatele internaţionale negociate de Guvern şi încheiate de Preşedintele României, şi celelalte tratate şi acorduri, de o importanţă relativ mai mică, negociate de experţi şi semnate de miniştri, ministrul de externe sau aprobate de Guvern.

Iniţiativa revizuirii Constituţiei României

„Revizuirea Constituţiei României poate fi iniţiată de Preşedintele României la propunerea Guvernului, de cel puţin o pătrime din numărul deputaţilor sau al senatorilor, precum şi de cel puţin 500.000 de cetăţeni cu drept de vot". (art. 150 al. l)

Cu toate că textul constituţional nu conferă Preşedintelui României prerogativa iniţiativei legislative în ceea ce priveşte legiferarea organică şi ordinară, el dispune de drept de iniţiativă în materie constituţională. Totuşi, această prerogativă excepţională nu poate fi exercitată în mod exclusiv de Preşedinte, ci mai degrabă apare ca o atribuţie care presupune colaborarea chiar în cadrul executivului, un acord între Preşedinte şi Guvern, deoarece Preşedintele nu poate iniţia o lege de revizuire constituţională decât la propunerea Guvernului.

În cadrul exercitării controlului de constituţionalitate din oficiu

(art. 146 al. 1 lit. a) exercitat de Curtea Constituţională asupra iniţiativelor de revizuire a Constituţiei, în vederea emiterii avizului de constituţionalitate, Curtea, verificând constituţionalitatea extrinsecă a proiectului de revizuire, va constata existenţa unui astfel de acord între Preşedinte şi Guvern.

C. Atribuţii ale Preşedintelui României exercitate în raport cu puterea judecătorească

Preşedintele României numeşte în funcţie judecătorii şi procurorii, cu excepţia celor stagiari, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii, în condiţiile legii. (art. 134 Constituţia României) Spre deosebire de vechea formulare a acestui articol, nu se mai prevede prin textul constituţional că în acest caz lucrările sunt prezidate, fără drept de vot de către ministrul justiţiei, în ideea încercării de a evita implicarea ministrului justiţiei, om politic, în procedura de numire a judecătorilor (rămâne însă, de domeniul legii organice, să înlăture condiţionarea propunerii de numire din partea Consiliului Superior al Magistraturii de recomandarea ministrului justiţiei). În consecinţă, Preşedintele României nu poate dispune numirea în funcţie a judecătorilor sau procurorilor fără propunerea Consiliului Superior al Magistraturii, însă poate refuza să dea curs propunerilor făcute, în condiţiile stabilite de legea organică.

Judecătorii numiţi de Preşedintele României sunt inamovibili în condiţiile legii; propunerile de numire, precum şi transferarea şi sancţionarea judecătorilor sunt de competenţa Consiliului Superior al Magistraturii, în condiţiile stabilite de legea organică. Prin lege organică vor fi stabilite condiţiile care trebuie îndeplinite în vederea numirii, dată de la care judecătorii dobândesc inamovibilitatea. Regimul condiţiilor în care se dobândeşte inamovibilitatea se stabileşte prin lege organică, precum şi posibilitatea transferării şi sancţionării judecătorilor, iar competenţa exclusivă aparţine Consiliului Superior al Magistraturii.

De asemenea, a fost exclus textul referitor la numirea preşedintelui şi celorlalţi judecători ai înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie pe o perioadă determinată de 6 ani, cu posibilitatea reînvestirii, toţi judecătorii fiind inamovibili din momentul numirii lor. Numirea pe o perioadă nedeterminată a judecătorilor înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie este deplin compatibilă cu principiul inamovibilităţii; în situaţia contrară reînvestirea putea fi condiţionată prin presiuni de

ordin politic.

D. Atribuţii proprii ale Preşedintelui României

Aceste atribuţii sunt exercitate de Preşedintele României fără condiţia aprobării anterioare sau ulterioare din partea Parlamentului sau fără nevoia de a fi contrasemnate de primul-ministru sau propuse de Guvern:

— Propune numirea directorilor serviciilor de informaţii (art. 65 al.2 lit. h);

— La cererea Preşedintelui României, Camera Deputaţilor şi Senatul se întrunesc în sesiuni extraordinare (art. 66 al.2);

— Promulgarea legii adoptate de Parlament în termen de cel mult 20 de zile sau dacă a cerut reexaminarea legii de Parlament ori verificarea constituţionalităţii ei de către Curtea Constituţională, în termen de cel mult 10 zile de la primirea legii adoptate după reexaminare sau de la primirea deciziei Curţii Constituţionale, prin care i s-a confirmat constituţionalitatea (art. 77);

Solicitarea adresată Parlamentului de reexaminare a legii (art. 77 al.2);

— Veghează la respectarea Constituţiei şi la buna funcţionare a autorităţilor publice, exercitând funcţia de mediere între puterile statului, precum şi între stat şi societate (art. 80 al.2);

— Preşedintele României poate consulta Guvernul cu privire la probleme urgente şi de importanţă deosebită (art. 86);

— Ailrosaron de mesaje Parlamentului (art. HH);

— Primirea scrisorilor de acreditare a reprezentanţilor diplomatici ai altor state (art. 91 al.3);

— Îndeplinirea funcţiei de preşedinte al Consiliului Suprem de Apărare a Ţării (art. 92 al. l);

Numirea în funcţii publice, în condiţiile prevăzute de lege (art. 94 lit. c);

— Desemnarea unui prim-ministru interimar (art. 107);

— Are dreptul să ceară urmărirea penală a membrilor Guvernului pentru faptele săvârşite în exerciţiul funcţiei lor (art. 109 al. 2);

— Numeşte trei dintre judecătorii Curţii Constituţionale (art. 142 al. 2 şi 5);

— Înainte de promulgarea legii, poate sesiza Curtea Constituţională cu o obiecţie de neconstituţionalitate (art. 146 lit. a).

1.6. Actele juridice şi politice ale Preşedintelui României în conformitate cu prevederile art. 100 din Constituţia României, în exercitarea atribuţiilor sale, Preşedintele emite decrete care se publică în Monitorul Oficial al României. Caracterul decretelor emise de Preşedinte poate fi normativ sau individual: în situaţiile în care decretele Preşedintelui instituie o stare de legalitate – cum ar fi starea de asediu sau starea de urgenţă – ele au un caracter normativ; în cazurile în care, de exemplu, numeşte în funcţii publice, decretele au caracter individual.

Decretele Preşedintelui României se publică în Monitorul Oficial, nepublicarea acestora atrage inexistenţa lor.

Decretele emise de Preşedintele României în exercitarea atribuţiilor privind încheierea tratatelor internaţionale (art. 91 al. l), acreditarea şi rechemarea reprezentanţilor diplomatici, aprobarea înfiinţării, desfiinţării sau schimbării rangului misiunilor diplomatice (art. 91 al. 2), declararea mobilizării parţiale sau totale a forţelor armate (art. 92 al.2), respingerea agresiunii armate îndreptate împotriva României (art. 92 al.3), instituirea stării de asediu sau a stării de urgenţă în întreaga ţară ori în unele unităţi administrativ-teritoriale (art. 93 al. 1), conferirea de decoraţii şi titluri de onoare (art.

94 lit. a), acordarea gradelor de mareşal, general şi de amiral (ari. 94 lit. b), acordarea graţierii individuale (art. 94 lit. d) se contrasemnează de către primul-ministru. Contrasemnarea decretelor prezidenţiale reprezintă excepţia pentru situaţiile expres prevăzute prin textul constituţional.

Controlul judecătoresc al legalităţii actelor juridice emise de Preşedintele României. Actele juridice emise de Preşedintele României au un caracter administrativ50, în consecinţă ele pot fi supuse controlului judeătoresc sub aspectul legalităţii acestora în condiţiile Legii nr. 29 din 7 noiembrie 1990 a contenciosului administrativ, cu modificările aduse de Legea nr. 59 din 23 iulie 1993 şi Legea nr. 146 din 24 iulie 1997. În mod evident, vor face excepţie de la controlul judecătoresc pe calea contenciosului administrativ acele acte juridice emise de Preşedintele României care se încadrează în categoria excepţiilor prevăzute prin Legea contenciosului administrativ, ca acte care nu pot constitui obiectul controlului judecătoresc. Conform Legii contenciosului administrativ, nu pot fi atacate în justiţie:

a) actele care privesc raporturile dintre Parlament sau Preşedintele României şi Guvern; acele administrative des autoritate şi actele de gestiune ale organelor de conducere din cadrul Parlamentului; actele administrative referitoare la siguranţa internă şi externă a statului, precum şi cele referitoare la interpretarea şi executarea actelor internaţionale, la care România este parte; măsurile urgente luate de organele puterii executive pentru evitarea sau înlăturarea efectelor unor evenimente prezentând pericol public, cum sunt actele emise ca urmare a stării de necesitate sau pentru combaterea calamităţilor naturale, incendiilor de păduri, epidemiilor, epizootiilor şi altor evenimente de aceeaşi gravitate;

b) actele de comandament cu caracter militar;

c) actele administrative pentru desfiinţarea sau modificarea cărora se prevede, prin lege specială, o altă procedură judiciară;

5 (1 Iorgovan A., Drept administrativ, vol. IV, Bucureşti, 1903,]). i) 7 218

d) actele de gestiune săvârşite de stat în calitate de persoană juridică şi pentru administrarea patrimoniului său;

e) actele administrative adoptate în exercitarea atribuţiilor de control ierarhic.

Există atribuţii ale Preşedintelui României a căror exercitare nu presupune manifestări unilaterale de voinţă care să producă efecte juridice; acestea sunt acte politice ale Preşedintelui României: mesajele adresate Parlamentului. Alte atribuţii intră în categoria faptelor materiale, care pot produce sau nu efecte juridice, de exemplu, sesizarea Curţii Constituţionale cu o obiecţie de neconstituţionalitate, consultarea Guvernului51.

2. GUVERNUL ROMÂNIEI

Procedura de formare a Guvernului a fost tratată în „Modalităţile de acţiune şi control ale legislativului asupra executivului". – 2.1. Componenţa Guvernului

„Guvernul este alcătuit din prim-ininistru, miniştri şi alţi membri stabiliţi prin lege organică" (aii.102.3 Constituţia României).

„Guvernul este alcătuit din primul-ministru şi miniştri (art.3 alin. l din Legea 90/2001 privind organizarea şi funcţionarea Guvernului României şi a ministerelor5).

Din Guvern pot face parte şi miniştri – delegaţi, cu însărcinări speciale pe lângă primul-ministru, prevăzuţi în lista Guvernului

prezentată Parlamentului pentru acordarea votului de încredere (art.3 alin.2 din Legea 90/2001 privind organizarea şi funcţionarea Guvernului României şi a ministerelor).

2.2. Atribuţiile Guvernului.

În funcţie de izvorul lor, atribuţiile Guvernului pot fi împărţite în atribuţii constituţionale şi atribuţii prevăzute de Legea 90/2001 privind organizarea şi funcţionarea Guvernului şi ministerelor.

„Drăganu T., op. cit., vol.]], p. 2HO-29H

M Legea 90/2001 a fost modificată şi completată prin Legea nr. 161 din 19 iiprili (i 2003 şi Ordonanţa de urgenţă nr. (i4 din 2H iunie 200: i.

2.2.1. Atribuţii constituţionale; – m: (cu în baza programului de guvernare acceptat de Parlament, Guvernul asigură realizarea politicii interne şi externe a ţării şi exercită conducerea generală a administraţiei publice, (art.102.1 Constituţie). Textul constituţional reliefează distincţia dintre puterea executivă şi administraţia publică, adăugând un argument în favoarea desprinderii puterii administrative ca o nouă putere în stat.

Alte atribuţii constituţionale", în baza raporturilor Guvernului cu alte puteri publice (Parlamentul, Curtea Constituţională etc), se referă la:

exercitarea iniţiativei legislative;

obligaţia de a informa Parlamentul şi de a răspunde la întrebările şi interpelările formulate de senatori sau deputaţi;

angajarea răspunderii politice asupra unui program, a unei declaraţii de politică generală sau a unui proiect de lege;

sesizarea Curţii Constituţionale.

Exercitarea iniţiativei legislative. Complexitatea legii şi necesitatea redactării oi în formule riguroase face din Guvern principalul subiect de iniţiativă legislativă. Dreptul de iniţiativă legislativă are în vedere legile ordinare, organice şi constituţionale (de data aceasta prin intermediul Preşedintelui României). Mai mult decât atât, Guvernul are un drept de iniţiativă legislativă exclusivă în ceea ce priveşte proiectul bugetului de stat şi cel al asigurărilor sociale de stat. Dacă în cursul execuţiei bugetare intervine o iniţiativă legislativă care implică modificarea prevederilor inigetului de stat sau a bugetului asigurărilor social*; de stat, ea nu poate îi primită decât după solicitanta unei informări de la Guvern şi numai în măsura în care sunt

indicate sursele; de finanţare ale cheltuielilor.

Guvernul poate trimite proiectul de lege Camerei Parlamentului competente să fie prima sesizată, potrivit art.75 din Constituţie.

Obligaţia Guvernului de a informa Parlamentul îşi are temeiul în dreptul de control al legislativului asupra execvitivului consacrat de art.111.1 din Constituţie: „Guvernul şi celelalte organe ale lonn Vida, op. cit., p. fi 7.

administraţiei publice, în cadrul controlului parlamentar al activităţii lor, sunt obligate să prezinte informaţiile şi documentele cerute de Camera Deputaţilor, de Senat sau de comisiile parlamentare, prin intermediul preşedinţilor acestora".

Potrivit unei opinii, sintagma „Guvernul şi celelalte organe ale administraţiei publice" are în vedere Guvernul şi orice organ al administraţiei centrale sau locale exceptând Preşedintele României54. Considerăm că şi Preşedintele României poate face obiectul acestui lip de control parlamentar55 în măsura în care îndeplineşte atribuţii din sfera administraţiei publice.

Obiectul informaţiilor solicitate de Parlament nu poate depăşi sfera activităţii guvernamentale şi a administraţiei publice.

În dezvoltarea prevederilor constituţionale amintite, discuţii controversate a ridicat articolul 162 alin. 2 şi 3 din Regulamentul Camerei Deputaţilor şi art.142 din Regulamentul Senatului privind dreptul deputaţilor şi senatorilor de a cere informaţii şi date de la organele administraţiei centrale şi locale. Sesizată, Curtea Constituţională, a declarat aceste două articole neconstituţionale deoarece contravin dispoziţiilor art. III din Constituţie care permit solicitarea de informaţii şi documente doar de către Camere sau de către comisiile parlamentare, prin intermediul preşedinţilor acestora56.

Potrivit legii privind responsabilitatea ministerială, informaţiile şi documentele cerute în condiţiile art. III alin. l din Constituţie vor fi puse la dispoziţie de Guvern şi de celelalte organe ale administraţiei publice în termen de cel mult 30 de zile de la primirea solicitării (art.3 alin.3 din Legea nr. 115/1999, cu modificările ulterioare, republicată în Monitorul Oficial nr. 334 din 20 mai 2002).

Antonio Iorgovan, Drept administrativ. Tratat elementar, vol. IV, Ed. „Actami", Bucureşti, 195) 4, p. 175, nota 140.

Dosi nu răspunde politic în faţa Parlamentului, 1 arlamontul are

dreptul tio a hotărî suspendarea din funcţie a Preşedintelui sau punerea lui sub acuzare pentru înaltă trădare.

Decizia Curţii Constituţionale nr. 45 clin 17 mai 1994 privind constituţionalitatea Regulamentului Camerei Deputaţilor, publicată în „Curtea Constituţională. Culegere de decizii şi hotărâri 1994", Regia Autonomă „Monitorul Oficial", Bucureşti, 1995, p. 89. Pentru dezvoltări vezi: Ioan Vida, op. cit., p. 115 – 118, şi Antonie Iorgovan, op. cit., p. 175 – 176.

Obligaţia Guvernului de a răspunde la întrebările şi interpelările formulai*; de deputaţi şi senatori îşi are temeiul lov în dreptul de control al legislativului asupra executivului.

Întrebările şi interpelările sunt modalităţi legale de chestionare a Guvernului sau a unuia dintre membrii acestuia asupra unor probleme de politică trecută sau curentă.

Guvernul şi fiecare dintre membrii săi sunt obligaţi să răspundă la întrebările sau la interpelările formulate de deputaţi sau de senatori în termen de cel mult 15 zile de la primirea lor (aii.3 alin.2 din Legea nr. 115/1999).

Angajarea răspunderii politice a Guvernului are loc asupra unui program, a unei declaraţii de politică generală sau a unui proiect de lege, în şedinţa comună a celor două Camere ale Parlamentului. Dacă într-un interval de trei zile de la prezentarea unuia dintre documentele amintite se depune şi se votează o moţiune de cenzură, Guvernul este demis. Per a contrario, dacă moţiunea nu se depune sau deşi se depune nu se adoptă, Guvernul reuşeşte să-şi impună programul, declaraţia sau proiectul de lege, modificat sau completat, după caz, cu amendamentele propuse de Parlament şi acceptate de Guvern, evitând procedura legislativă obişnuită.

La prima vedere, o asemenea procedură ar veni în contradicţie cu principiul constituţional potrivit căruia Parlamentul constituie unica autoritate legiuitoare a ţării. În realitate, Parlamentul rămâne unica autoritate legiuitoare, doar că, la fel ca şi în situaţia delegării legislative, permite Guvernului să legifereze în anumite cazuri concrete şi sub sancţiunea controlului parlamentar (moţiunea de cenzură). Practic, o asemenea situaţie poate fi întâlnită doar în cazurile în care Guvernul se bucură de un suport confortabil în Parlament. În alte situaţii, Guvernul nu poate risca la „ruleta rusească" propriul destin.

Sesizarea Curţii Constituţionale. În temeiul prerogativelor sale constituţionale, Guvernul poate:

— Sesiza Curtea Constituţională cu privire la o lege înainte de promulgarea acesteia;

— Sesiza Curtea Constituţională cu privire la neconstituţionalitatea unui partid politic;

— Să-şi prezinte punctul de vedere ori de câte ori Curtea Constituţională urmează să se pronunţe asupra neconstituţionalităţii unei legi.

2.2.2. Atribuţii prevăzute de Legea 90/2001 privind organizarea şi funcţionarea Guvernului României şi a ministerelor.

Atribuţiile principale ale Guvernului sunt următoarele:

a) exercită conducerea generală a administraţiei publice;

b) iniţiază proiecte de lege şi le supune spre adoptare Parlamentului;

c) emite hotărâri pentru organizarea executării legilor, ordonanţe în temeiul unei legi speciale de abilitare şi ordonanţe de urgenţă potrivit Constituţiei;

d) asigură executarea de către autorităţile administraţiei publice a legilor şi a celorlalte dispoziţii normative date în aplicarea acestora;

e) elaborează proiectele de lege a bugetului de stat şi a bugetului asigurărilor sociale de stat şi le supune spre adoptare Parlamentului;

1) aprobă strategiile şi programele de dezvoltare economică a ţării, pe ramuri şi domenii de activitate; g) asigură realizarea politicii în domeniul social potrivit Programului de guvernare; li) asigură apărarea ordinii de drept, a liniştii publice şi siguranţei cetăţeanului, precum şi a drepturilor şi libertăţilor cetăţenilor, în condiţiile prevăzute de lege; i) aduce la îndeplinire măsurile adoptate, potrivit legii, pentru apărarea ţării, scop în care organizează şi înzestrează forţele armate; j) asigură realizarea politicii externe a ţării şi, în acest cadru, integrarea României în structurile europene şi internaţionale; k) negociază tratatele, acordurile şi convenţiile internaţionale care angajează statul român; negociază şi încheie, în condiţiile legii, convenţii şi alte înţelegeri internaţionale la nivel guvernamental; 1) conduce şi controlează activitatea ministerelor şi a celorlalte organe centrale de specialitate din subordinea sa;

m) asigură administrarea proprietăţii publice şi private a statului;

n) acordă şi retrage cetăţenia română, în condiţiile legii; aprobă renunţarea la cetăţenia română, în aceleaşi condiţii; o) înliinţează, cu avizul Curţii de Conturi, organe de specialitate în subordinea sa;

p) cooperează cu organismele sociale interesate în îndeplinirea atribuţiilor sale;

r) îndeplineşte orice alte atribuţii prevăzute de lege sau care decurg din rolul şi funcţiile Guvernului (de exemplu, potrivit Legii 21/ 1991 – Legea cetăţeniei române – Guvernul acordă, retrage sau r aprobă renunţarea la cetăţenia română).

2.2.3. Atribuţiile Primului-Ministru.

Primul-Ministru, potrivit prevederilor constituţionale, conduce Guvernul şi coordonează activitatea membrilor acestuia, respectând atribuţiile ce le revin. Astfel, atribuţiile Primului-Ministru ca element coordonator al activităţii membrilor Guvernului, se desfăşoară cu respectarea atribuţiilor specifice fiecărei funcţii stabilite cu prilejul investiturii. Fără existenţa acestei reguli apare riscul ca un Prim-ministru autoritar să se substituie unui ministru, impunând o anume linie politică şi nu linia politică a Programului acceptat de Parlament1" '7. O asemenea situaţie este foarte plauzibilă în cazul guvernelor bazate pe coaliţii de partide.

Alte atribuţii ale Primului-Ministru:

formează Guvernul, prezentând lista acestuia în şedinţa comună Camerei Deputaţilor şi a Senatului (art.103.2: < Constituţie);

prezintă, odată cu lista Guvernului, programul de guvernare (art.103.2 Constituţie);

prezintă Camerei Deputaţilor şi Senatului rapoarte şi declaraţii cu privire la politica guvernului, care se dezbat cu prioritate; răspunde la întrebările ori întrebările care îi sunt adresate de către deputaţi sau senatori; (ari. 107; art.112 Constituţie)

propune Preşedintelui României revocarea şi numirea unor membri ai Guvernului (ari.85.2); propune Rirlameiitului spre aprobare remanierile guvernamentale prin care se schimbă structura sau compoziţia politică a Guvernului (art.85 al.3)

Invită Preşedintele României să participe la şedinţele. i Guvernului atunci când apreciază că prezenţa lui este absolut necesară. Reamintim ca Preşedintele României

Antonio Iorgovan, op. cit., poate participa de drept la şedinţele Guvernului în care se dezbat probleme de interes naţional privind politica externă, apărarea ţării şi asigurarea ordinii publice. Preşedintele României prezidează şedinţele Guvernului la care participă (art.87 Constituţie);

semnează hotărârile şi ordonanţele adoptate de Guvern (art.108.4) şi contrasemnează decretele prezidenţiale (art.100.2);

reprezintă Guvernul în relaţiile cu Parlamentul, Preşedintele României, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Curtea Constituţională, Curtea de Conturi, Consiliul Legislativ, Ministerul Public, celelalte autorităţi şi instituţii publice, partidele şi alianţele politice, sindicatele, cu alte organizaţii neguvernamentale precum şi în relaţiile internaţionale, poate sesiza Curtea Constituţională în vederea soluţionării conflictelor juridice de natură constituţională dintre autorităţile publice (art.146 lit. e, Constituţie).

Potrivit ari.15 din Legoa 90/2001, Primil-Minisini numeşte şi eliberează din funcţie:

a) conducătorii organelor de specialitate din subordinea Guvernului, cu excepţia persoanelor care au calitatea de membru al Guvernului, conform art.3 alin. (l);

b) secretarul general şi secretarii generali adjuncţi ai Guvernului, în cazul utilizării acestor funcţii;

c) personalul din cadrul aparatului de lucru al primului ministru;

(.1) secretarii de stat;

O) alte persoane care îndeplinesc funcţii publice, în cazurile prevăzute de lege.

În vederea îndeplinirii atribuţiilor ce îi revin, primul-ministru emite decizii, în condiţiile legii.

Organizarea aparatului de lucru al Guvernului

Aparatul de lucru al Guvernului este alcătuit din aparatul de lucru al primului-ministru, Secretariatul General al Guvernului, departamente şi alte asemenea structuri organizatorice cu atribuţii specifice stabilite prin hotărâre a Guvernului.

Aparatul de lucru al primului-ministru este alcătuit din: i a) corpul de consilieri ai primului-ministru; b) compartimentul pentru monitorizarea marilor programe de interes naţional cuprinse în Programul de guvernare;

I c) aparatul tehnic al corpului de consilieri; i d) cabinetul primului-ministru;

e) cancelaria primului-ministru;

f) compartimentul cu probleme speciale;

g) compartimentul documente secrete;

4 h) compartimentul care asigură protocolul primului-ministru.

Activitatea corpului de consilieri şi a aparatului tehnic al acestuia este coordonată de unul dintre consilieri, desemnat prin decizie a primului-ministru.

Atribuţiile aparatului de lucru al primului-ministru se stabilesc prin decizie a acestuia.

Funcţionarea Guvernului

Guvernul se întruneşte săptămânal sau ori de câte ori este nevoie. Hotărârile şi ordonanţele Guvernului se adoptă prin consens, în prezenţa majorităţii membrilor acestuia. Dacă nu se realizează consensul, hotărăşte primul-ministru (art.27 din Legea 90/2001). Această prevedere subliniază poziţia specială pe care primul-ministru o are în cadrul Guvernului. Primul-ministru nu mai este primul dintre egali, ci este liderul incontestabil al Guvernului.

PUTEREA JUDECĂTOREASCĂ

Principiile organizării şi funcţionării puterii judecătoreşti în România

Instanţele judecătoreşti

Ministerul Public

Consiliul Superior al Magistraturii

Constituţia României mi foloseşte expresia de „putere judecătorească", ci sintagma de „autoritate judecătorească". Totuşi, în art. l din Legea 92/1992 privind organizarea judecătorească, se menţionează faptul că „Puterea judecătorească este separată de celelalte puteri ale statului, având atribuţii proprii ce sunt exercitate prin instanţele judecătoreşti, în conformitate cu principiile şi dispoziţiile pivvăz. ule de Constituţie şi de celelalte legi ale ţării".

Cum se explică această inconsecvenţă terminologică? în condiţiile în care Constituţia României din 1991 nu a folosit sintagma „separaţia puterilor în stal", Legea 92/92, prin formularea din art. l alin.2, dorea să sublinieze ataşamentul aşezământului nostru constituţional la principiul separaţiei puterilor în stat. Prin revizuirea textului Constituţiei Romanicii, la art. l al.4 este stipulat expres

principiul separaţiei puterilor în stat, totuşi această prevedere constituţională nu a fost corelată cu titulatura Capitolului VI, care este intitulat, în continuare, „Autoritatea judecătorească".

Autoritatea judecătorească, potrivit Constituţiei şi Legii nr. 92/1992, se compune din instanţele judecătoreşti, Ministerul Public şi Consiliul Superior al Magistraturii. Deşi Ministerul Public şi Consiliul Superior al Magistraturii sunt incluse în categoria instanţelor judecătoreşti, totuşi, aşa cum vom vedea, prin natura atribuţiilor lor, acestea nu fac parte din puterea judecătorească.

1. PRINCIPIILE ORGANIZĂRII ŞI FUNCŢIONĂRII PUTERII JUDECĂTOREŞTI ÎN ROMÂNIA

Puterea judecătorească are la baza organizării şi funcţionării sale următoarele principii:

a) Egalitatea în faţa justiţiei;
b) Accesul liber la justiţie;
c) Independenţa judecătorilor;
d) Colegialitatea instanţelor de judecată;
e) Publicitatea şi oralitatea activităţii de judecai a;
f) Regula triplului gând de jurisdicţie;
g) Interzicerea înfiinţării de instanţe extraordinare.

Egalitatea în faţa justiţiei

Principiul egalităţii în faţa justiţiei semnifică faptul că toate persoanele au o vocaţie egală de a fi judecate de aceleaşi instanţe judecătoreşti şi după aceleaşi reguli de procedură, fără nicio discriminare1. Egalitatea în faţa justiţiei este consacrată atât de Constituţie cât şi de Legea 92/1992:

„Cetăţenii sunt egali în fa cu legii şi a autorităţilor publica, fără privilegii şi fără discriminări" (aii.16.1, Coiislitulia României);

„Nimeni nu este moi presus de lege" (art. 16.2, Constituţia României); „Justiţia este unică, împăiiială şi egală pentru toţi" (art.124.2, Constituţia României)

„Justiţia se înfăptuieşte în mod egal pentru toate persoanele, fără deosebire de rasă, de naţionalitate, de origine etnică, de limbă, de religie, de sex, de opinie, de apartenenţă politică, de avere sau de origine socială" (alt.4 din Legea 92/1992).

Din analiza textelor invocate rezultă următoarele implicaţii ale principiului egalităţii în faţa justiţiei:

Egalitatea în faţa justiţiei se referă nu numai la cetăţenii V.: y

români, ci şi la străini şi apatrizi;

Procedurile judiciare sunt impersonale, fiind aceleaşi pentru lui li toţi justiţiabilii;

Toţi justiţiabilii sunt egali în faţa legii şi au aceleaşi drepturi /K.i şi obligaţii procesuale.

1 Viord Milvai Ciobanii, Ihilnt teoretic şi practic tic. procedură civilă, vol. I, Teoria generală, VA. Niiţiount, Bucureşti, 19!)!), p. 47.

Principiul egalităţii în faţa justiţiei nu este incompatibil cu existenţa unor jurisdicţii specializate stabilite după natura litigiilor supuse judecăţii. De exemplu, potrivit Legii pentru organizarea judecătorească, pe lângă unele tribunale şi curţi de apel, stabilite de ministrul justiţiei, funcţionează secţii maritime şi fluviale pentru judecarea litigiilor maritime. De asemenea, potrivit Legii Curţii de Conturi (Legea 94/1992), instanţele Curţii judecă litigiile care vizează prejudiciile produse patrimoniului public şi privat al statului. De altfel, art.140 din Constituţie arată „Curtea de Conturi exercită controlul asupra modului de formare, de administrare şi de întrebuinţare a resurselor financiare ale statului şi ale sectorului public. În condiţiile legii organice, litigiile rezultate din activitatea Curţii de Conturi se soluţionează de instanţele judecătoreşti specializate". Existenţa acestor jurisdicţii specializate nu înfrânge principiul egalităţii în faţa justiţiei întrucât natura litigiului este aceea care atrage jurisdicţia specializată, şi nu calitatea sau identitatea persoanelor supuse judecăţii2.

Folosirea limbii materne şi a interpretului în justiţie (art.128, Constituţie)

„(2) Cetăţenii români aparţinând minorităţilor naţionale au dreptul să se exprime în limba maternă în faţa instanţelor de judecată, în condiţiile legii organice.

(4) Cetăţenii străini şi apatrizii care nu înţeleg sau nu vorbesc limba română au dreptul de a lua cunoştinţă de toate actele şi

Este adevărat că în competenţa înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie intră judecarea infracţiunilor săvârşite de senatori şi deputaţi, de judecătorii Curţii Constituţionale, de membrii Guvernului, de membrii, judecătorii, procurorii şi controlorii financiari ai Curţii de Conturi, de preşedintele Consiliului legislativ, de mareşali, amirali şi generali, de şefii cultelor religioase, de judecătorii şi magistraţii-asistenţi de la Curtea Supremă de Justiţie, de judecătorii de la Curţile de apel şi

Curtea Militară de Apel, precum şi de procurorii de la parchetele de pe lângă aceste instanţe. Această derogare, după cum arată şi Nicolae Cochinescu, se explică mai puţin prin intenţia legiuitorului de a crea privilegii în favoarea categoriilor de persoane menţionate, cât prin grija de a le asigura o judecată imparţială şi independentă, (pentru detalii, vezi, Nicohe Coduuasau Organimiva puterii judecătoreşti în România, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1997, p. 46 – 49).

lucrările dosarului, de a vorbi în instanţă şi de a pune concluzii, prin interpret; în procesele penale acest drept este asigurat în mod gratuit".

Practic, prin noile texte constituţionale s-a realizat o demarcaţie clară între dreptul străinilor şi apatrizilor de a folosi în instanţele judecătoreşti limba maternă prin interpret şi dreptul cetăţenilor români aparţinând minorităţilor naţionale de a utiliza limba maternă în faţa instanţelor judecătoreşti. În opinia noastră, sintagma „au dreptul să se exprime în limba maternă" (art.128 alin.2) este imprecisă, în sensul că se poate înţelege şi dreptul cetăţenilor români aparţinând minorităţilor naţionale de a se adresa în scris instanţelor judecătoreşti, fapt ce ar putea compromite unitatea şi celeritatea actului de justiţie. Astfel, sintagma „au dreptul să se exprime în limba maternă" ar fi trebuit să fie înlocuită cu sintagma „au dreptul să se exprime oral în limba maternă".

Accesul liber la justiţie

Acest principiu decurge din egalitatea în faţa justiţiei şi este consacrat expres în textul constituţional:

„Orice persoană se poate adresa justiţiei pentru apărarea drepturilor, a libertăţilor şi a intereselor sale legitime.

Nicio lege nu poate îngrădi exercitarea acestui drept" (art.21 din Constituţia României).

Accesul liber la justiţie nu presupune şi caracterul gratuit3 al acesteia. Justiţia presupune cheltuieli legate de taxe de timbru, timbru judiciar, onorarii de avocat şi expert etc. Aceste cheltuieli nu trebuie să se transforme într-o barieră în privinţa accesului liber la justiţie. Accesul real la justiţie nu poate fi asigurat în contextul stabilirii unor taxe de timbru care transformă justiţia într-o „chestiune" de lux.

Independenţa judecătorilor

Independenţa judecătorilor este consacrată de textul Constituţiei şi al Legii 92/1992:

„Judecătorii sunt independenţi şi se supun numai legii" (art.124 alin.3 din Constituţie şi art.3 din Legea 92/1992).

3 Viorel Mihai Ciobanii sublinia caracterul gratuit al justiţiei, înţelegând prin aceasta faptul că părţile nu trebuie să plătească pe judecătorii care le soluţionează cauza şi nici pe procurori, grefieri, executori judecătoreşti, (vezi, Viorel Mihai Ciobanu, op. cit., p. 48 – 49).

În concret, independenţa judecătorilor este garantată prin următoarele dispoziţii legale:

— Inamovibilitatea judecătorilor4. Potrivit acestui principiu, judecătorul nu va putea fi revocat, pedepsit sau mutat decât în condiţiile şi cu procedura prevăzută de lege.

„Judecătorii numiţi de Preşedintele României sunt inamovibili în condiţiile legii. (al. 1)

Propunerile de numire, precum şi promovarea, transferarea şi sancţionarea judecătorilor sunt de competenţa Consiliul Superior al Magistraturii, în condiţiile legii". (al.2) (art.125 din Constituţie).

Avansarea şi transferarea judecătorilor, potrivit art.78 alin. l din Legea 92/1992, se poate face numai cu consimţământul acestora. De asemenea, există posibilitatea avansării pe loc – pentru aceia care îndeplinesc condiţiile legale – dacă nu doresc să schimbe funcţia şi instanţa.

Prin revizuirea textului constituţional s-a renunţat la numirea judecătorilor înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie pe o perioadă determinată de 6 ani, cu posibilitatea reinvestirii lor, prevăzându-se posibilitatea Preşedintelui Românieide a-i numi pe judecători, în condiţiile legii, şi care de la numirea lor sunt inamovibili. Într-o opinie din literatura de specialitate5 s-a subliniat faptul că numirea judecătorilor pe o perioadă determinată (cazul judecătorilor de la fosta Curte Supremă de Justiţie, reglementat de Constituţie, înainte de revizuirea ei) contravenea însăşi ideii de inamovibilitate. Potrivit altei opinii", inamovibilitatea într-o anumită funcţie nu este incompatibilă cu exercitarea acelei funcţii pe o durată determinată, dinainte stabilită. Dacă numirea în funcţia de judecător pe o durată determinată nu ridică probleme în legătură cu independenţa, totuşi, posibilitatea reînvestirii în funcţie era de natură să constituie un mijloc de presiune politică asupra judecătorilor7.

Sg apreciază că inamovibilitatea este unul din corectivele cele mai puternice menite să asigure independenţa magistraţilor şi că, de

(apt, garanţiile independenţei suni dominate de acest principiu esenţial, care le rezumă pe toate, (vezi, Viorel Mihai Ciobanii, op. cit., p. 22 – 23). A se vedea, în special, Tudor Drăganu, op. cit., vol. 11, p. 352 – 353. Antonie Iorgovan, op. cit., vol.1V, p. 73".

Viorel Mihai Ciobanii, op. cit., vol. 1, p. 22 – 23.

În concluzie, numirea tuturor judecătorilor pe termen nelimitat, inclusiv a judecătorilor de la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, răspunde pe deplin principiului inamovibilităţii. Evident, numirea pe termen nelimitat a judecătorilor se corelează cu prevederile legale pentru pensionare pentru limită de vârstă. În prezent, deşi limita de vârstă pentru pensionare este de 62 de ani la bărbaţi şi 57 de ani la femei, magistraţii de la judecătorii, tribunale şi parchetele de pe lângă aceste instanţe pot fi menţinuţi în funcţie până la împlinirea vârstei de 65 de ani, cei de la curţile de apel şi parchetele de pe lângă acestea până la 68 de ani, iar judecătorii de la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi procurorii de la Parchetul General până la împlinirea vârstei de 70 de ani. În toate cazurile, cu excepţia judecătorilor înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, se cere avizul conducătorului instanţei sau parchetului.

— Magistraţii nu pot face parte din partide politice şi nu pot desfăşura activităţi publice cu caracter politic (art. llO din Legea 92/1992); magistraţii au obligaţia ca, în exercitarea atribuţiilor, să se abţină de la exprimarea sau manifestarea convingerilor lor politice (art.103 alin.2 din Legea 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenţei în exercitarea demnităţilor publice, a funcţiilor publice şi în mediul de afaceri, prevenirea şi sancţionarea corupţiei, titlul IV, conflictul de interese şi regimul incompatibilităţilor în exercitarea demnităţilor publice şi funcţiilor publice, publicată în Monitorul Oficial, Partea I, din 21 aprilie 2003);

— Magistraţii nu au dreptul de a fi aleşi în Parlament, în organele locale sau în funcţia de Preşedinte al României (art.37 şi 40 din Constituţia Romfinioi);

— Funcţia de magistral este incompatibilă cu orice altă funcţie publică sau privată, cu excepţia funcţiilor didactice din învăţământul superior (art. III din Legea 92/1992);

— Magistraţilor le este interzis să desfăşoare activităţi de arbitraj în litigii civile, comerciale sau de altă natură, să aibă calitatea de asociat, membru în organele de conducere, administrare sau

control la societăţi civile, societăţi comerciale, inclusiv bănci sau alto instituţii de credit, societăţi de asigurare sau financiare, companii naţionale, societăţi naţionale ori regii autonome, să desfăşoare activităţi comerciale, direct sau prin persoane interpuse şi să aibă calitatea de membru al unui grup de interes economic (art.102 din Legea privind unele măsuri pentru asigurarea transparenţei în exercitarea demnităţilor publice, a funcţiilor publice şi în mediul de afaceri, prevenirea şi sancţionarea corupţiei, titlul IV, conflictul de interese şi regimul incompatibilităţilor în exercitarea demnităţilor publice şi funcţiilor publice);

— Magistraţilor le este interzis să participe la judecarea unei cauze, în calitate de judecător sau procuror, dacă sunt soţi sau rude până la gradul IV inclusiv între ei sau dacă ei, soţii sau rudele lor până gradul IV inclusiv au vreun interes în cauză (art.105 alin. l din Legea privind unele măsuri pentru asigurarea transparenţei în exercitarea demnităţilor publice, a funcţiilor publice şi în mediul de afaceri, prevenirea şi sancţionarea corupţiei, titlul IV, conflictul de interese şi regimul incompatibilităţilor în exercitarea demnităţilor publice şi funcţiilor publice);

— Magistraţii nu pot să dea consultaţii scrise sau verbale în probleme litigioase, chiar dacă procesele respective sunt pe rolul altor instanţe decât cele la care îşi exercită funcţia, şi nici să-şi exprime public părerea asupra unor procese aflate în curs de desfăşurare (art.115 din Legea 92/1992);

— Magistraţii nu pot fi cercetaţi, reţinuţi, arestaţi, percheziţionaţi sau trimişi în judecată fără avizul ministrului justiţiei. Ministerul de interne are obligaţia de a acorda, la cerere, protecţie magistraţilor şi familiilor lor în cazurile în care viaţa, integritatea corporală sau avutul acestora sunt supuse unor ameninţări (art.91 din Legea 92/ 1992);

— Imposibilitatea revizuirii Constituţiei sub aspectul independenţei justiţiei (art.152, alin. l din Constituţia României).

Colegialitatea instanţelor de judecată

Acest principiu răspunde la întrebarea: judecata propriu-zisă este realizată de către un singur judecător sau de către mai mulţi judecători? în doctrină" au fost formulate argumente în favoarea! ambelor ipoteze.

Argumente în favoarea judecătorului unic (a judecării cauzelor

de – către un singur judecător): – reducerea numărului de judecători şi îmbunătăţirea criteriilor de selecţie şi salarizare;

„Priitrii o sinteză a argumentelor din literatura română şi străină, vezi, Vioml Mihai Ciobanu, op. cit., p. 50 – 51.

creşterea calităţii actului de justiţie prin specializarea judecătorilor;

consolidarea statutului şi prestigiului judecătorului prin creşterea responsabilităţii acestuia.

Împotriva sistemului judecătorului unic s-a vehiculat, în principal, pericolul corupţiei.

Argumente în favoarea sistemului colegial (a judecării cauzelor de către mai mulţi judecători):

controlul reciproc dintre judecători;

creşterea calităţii actului de justiţie prin discuţiile şi dezbaterile dintre judecători;

atenuarea pericolului corupţiei.

Împotriva sistemului colegial s-a vehiculat argumentul costului şi al celerităţii actului de justiţie.

Din îmbinarea celor două sisteme a rezultat un sistem mixt, reglementat şi de legislaţia noastră actuală. Potrivit acestui sistem, cauzele date, potrivit legii, în competenţa de primă instanţă a judecătoriilor, tribunalelor şi curţilor de apel se judecă de un singur judecător. Apelurile se judecă de tribunale şi de curţile de apel în complet format din 2 judecători. Recursurile se judecă de tribunale şi de curţile de apel în complet format din 3 judecători.

Avantajul sistemului mixt constă în aceea că maximizează avantajele şi atenuează dezavantajele celor două sisteme, unic şi colegial.

Publicitatea şi oralitatea activităţii de judecată

Publicitatea şedinţelor de judecată este principiu constituţional, fiind reglementat atât în Constituţie, cât şi în Legea de organizare judecătorească, codul de procedură civilă şi codul de procedură penală. Excepţiile de la principiul publicităţii dezbaterilor sunt strict reglementate de lege şi vizează fie măsuri de protecţie a unor interese generale sau particulare, fie de urgentare a judecării anumitor cauze, în beneficiul tuturor părţilor implicate în proces9.

Oralitatea activităţii de judecată presupune faptul că, în principiu, procesele – chiar dacă presupun proceduri scrise – se

Nicolae Cochinescu, op. cit., p. 80.

desfăşoară oral în faţa instanţelor de judecată. Oralitatea judecăţii conferă o protecţie specială justiţiabililor şi asigură transparenţa actului de justiţie.

Regula triplului grad de jurisdicţie1".

Prin grade de jurisdicţie vom înţelege fazele pe care le poate parcurge un proces în sistemul de justiţie. În principiu, împotriva unei hotărâri pronunţate în fond de o judecătorie, justiţiabilul are drept de apel la tribunal, iar împotriva hotărârii pronunţate de un tribunal are drept să facă recurs la curtea de apel, în materie penală sau la Înalta Curte de Casaţie, în materie civilă.

Aşa cum s-a subliniat 1, regula triplului grad de jurisdicţie constituie o garanţie pentru părţi în sensul că o eventuală nedreptate va fi înlăturată, iar pentru judecător un stimulent pentru a-şi îndeplini atribuţiile cu maximă exigenţă, ştiind că hotărârea sa poate fi controlată. Nu este mai puţin adevărat faptul că simpla posibilitate de a te adresa unei instanţe superioare; nu constituie o garanţie suficientă a unei hotărâri judecătoreşti corecte, ci este nevoie ca la aceste instanţe să existe judecători la care ştiinţa, experienţa şi moralitatea să corespundă cu gradul lor ierarhic.

Interzicerea înfiinţării de instanţe extraordinare

Legea fundamentală interzice în mod expres înfiinţarea de instanţe extraordinare:

„Este interzisă înfiinţarea de instanţe extraordinare" (art.126 alin.5, Constituţie).

În baza acestei reglementări, justiţiabilii au dreptul ca, în aceleaşi cauze, să fie judecaţi de aceleaşi instanţe în baza aceloraşi norme de drept. Chiar dacă acest principiu s-a impus imediat după revoluţia franceză, totuşi, încălcările acestuia se prelungesc până în contemporaneitate13.

În România, sistemul de judecată în fonti – ti [x; l – recurs a funcţionat în perioada 1805 – 1952. În 1952 a fost desfiinţat apelul, iar prin Legea 92/1992 au fost reînfiinţate curiile de apel şi reintrodus apelul în codul de procedură civilă şi în codul de procedură penală.

Viorel Mihai Ciobanu, op. cit., p. 45.

G. Tocilescu, citat de Viorel Mihai Ciobanu, op. cit., p. 47.

Ue exemplu, în Ranin, sediile speciale ale tribunalelor militare sul) regimul de la Vichy pentru „reprimarea activităţii comuniste şi

anarhiste".

2. INSTANŢELE JUDECĂTOREŞTI

Potrivit legii, instanţele judecătoreşti în România sunt următoarele:

— Judecătoriile;

— Tribunalele;

— Curţile de apel).

Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie;

— Instanţele militare.

a. Judecătoriile funcţionează în fiecare judeţ şi în municipiul Bucureşti, circumscripţiile judecătoriilor fiind stabilite prin hotărâre a Guvernului la propunerea ministrului Justiţiei. În fiecare judeţ funcţionează 3 – 5 judecătorii, cu excepţia municipiului Bucureşti, unde funcţionează 6 judecătorii şi a judeţului Ilfov, unde funcţionează 2 judecătorii14. Judecătoriile judecă toate cauzele, în afară de cele date în competenţa altor instanţe. Judecătoriile im sunt împărţite în secţii, iar judecătorii de la aceste instanţe nu sunt specializaţi în funcţie de natura litigiului supus judecăţii.

b. Tribunalele funcţionează câte unul în fiecare judeţ, cu sediul în localitatea de reşedinţă a judeţului, şi în municipiul Bucureşti. În circumscripţiile tribunalelor sunt cuprinse toate judecătoriile din judeţ şi din municipiul Bucureşti. Tribunalele funcţionează fie ca primă instanţă – pentru cauzele date direct în competenţa acestora – fie ca instanţe de apel sau instanţe de recurs, cu privire la hotărârile pronunţate de judecătorii. De regulă, tribunalele sunt divizate în secţii penale şi civile. La unele tribunale, stabilite de ministrul justiţiei, funcţionează secţii maritime şi fluviale, secţii comerciale şi de contencios administ ral iv.

c. Curţile de apel au sediul stabilit de lege în localitatea de reşedinţă a unui judeţ sau a municipiului Bucureşti şi îşi exercită competenţa într-o circumscripţie cuprinzând mai multe tribunale. Curţile judecă în primă instanţă cauzele date direct prin legn în competenţa lor, precum şi apelurile declarate împotriva hotărârilor

„Tribunalele poporului" înfiinţate în România după 1945, tribunalul de la Târgovişte şi tribunalele extraordinare pentru judecarea teroriştilor, după 1989 (pentru detalii, vezi, N. Cocliinescu, op. cit., p. fi. r) – r>7). 14 în prezent în România există 179 de judecătorii, 41 de tribunale şi 15 Curţi de Apel.

tribunalelor pronunţate în primă instanţă şi recursurile în materie penală, declarate împotriva hotărârilor tribunalelor pronunţate în apel. La fel ca şi tribunalele, curţile sunt compuse din mai multe secţii în care judecătorii sunt repartizaţi de preşedintele instanţei.

d. Înalta Curte de Castie şi Justiţie în România există o singură înaltă Curte de Casaţie şi Justiţie, cu sediul în capitala ţării. Curtea se compune din 1 preşedinte, 1 vicepreşedinte, 5 preşedinţi de secţii şi cel mult 80 de judecători. Ca structură, Curtea este organizată în 5 secţii: civilă, penală, comercială, de contencios administrativ şi militară, fiecare având competenţă proprie.

Judecătorii Curţii Supreme de Justiţie sunt numiţi prin decret al Preşedintelui României, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii.

Compunerea înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie şi regulile de funcţionare ale acesteia se stabilesc prin lege organică, (art.126 al.4, Constituţia României)

Atribuţiile înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie pot fi împărţite în 15:

— Atribuţii judiciare de primă instanţă;

— Atribuţii de control judiciar;

— Atribuţii de instanţă de casaţie, asigurând interpretarea şi aplicare unitară a legii de către celelalte instanţe judecătoreşti, potrivit competenţei sale (art. 126 al.3, Constituţia României);

— Sesizarea Curţii Constituţionale în vederea controlului constituţionalităţii legilor;

— Sesizarea ministrului justiţiei cu cazurile în care se impune îmbunătăţirea legislaţiei.

3. MINISTERUL PUBLIC1

Potrivit Constituţiei României, Ministerul Public reprezintă interesele generale ale societăţii şi apără ordinea de drept, precum şi drepturile şi libertăţile cetăţenilor.

l’ontru delnlii, ve7, i, Nicolae Cochinescu, op. cit., p. 141 – 153… Instituţiei Ministerului Public este de origine franceză, statutul şi atribuţiile procurorilor fiind reglementate pentru primn dată prin ontonnnţii din 25 martie 1302 a regelui Filip al IV-lea cel frumos („Ies procureurs du Roi”.

Ministerul Public îşi exercită atribuţiile prin procurori

constituiţi în parchete, care funcţionează pe lângă instanţele de judecată, conduc şi supraveghează activitatea de cercetare penală a poliţiei judiciare, în condiţiile legii. Ministerul Public este independent în relaţiile cu celelalte autorităţi publice şi îşi exercită atribuţiile numai în temeiul legii şi pentru asigurarea respectării acesteia.

La baza organizării şi funcţionării Ministerului Public stau principiile legalităţii, imparţialităţii şi controlului ierarhic: „Procurorii îşi desfăşoară activitatea potrivit principiului legalităţii, al imparţialităţii şi al controlului ierarhic, sub autoritatea ministrului justiţiei" (art.132 al. l, Constituţia României)

Dintre atribuţiile Ministerului Public, enumerate în art.27 din Legea 92/1992, amintim:

— Efectuarea urmăririi penale în cazurile şi în condiţiile prevăzute de lege;

— Supravegherea activităţii de cercetare penale efectuată de poliţia judiciară; în exercitarea acestei atribuţii, procurorul conduce şi controlează activitatea de cercetare penală.

…dispoziţiile date de procuror fiind obligatorii pentru organul ivi; de cercetare penală;

— Sesizarea instanţelor judecătoreşti pentru judecarea cauzelor penale;

— Exercitarea acţiunii civile în cauzele prevăzute de lege;

— Participarea, în condiţiile legii, la şedinţele de judecată;

— Studierea cauzelor care generează sau favorizează „criminalitatea, elaborarea şi prezentarea propunerilor în vederea eliminării acestora, precum şi pentru perfecţionarea legislaţiei penale.

„Ies gens du Rof). În România Ministerul Public a fost instituit prin Regulamentele Organice şi a primit o structură coerentă prin reforma judecătorească a lui Alexandru Ioan Cuza din 9 iulie 1865. Prin Legea nr. 6/1952 Ministerul l\iblic a fost restructurat prin înfiinţarea Procuraturii Republicii Populare Române, după modelul procuraturii sovietice. Prin Constituţia din 1991 s-a revenit la instituţia Ministerului Public (pentru detalii cu privire la originea Ministerului Public, vezi, Nicolae Cochinescu, op. cit., p. 153 – 183).

Faţă de considerentele menţionate, se pune următoarea întrebare: Ministerul bublic aparţine puterii judecătoreşti sau puterii executive?

Potrivit unei opinii17, Ministerul l'public face parte din puterea

judecătorească întrucât Constituţia îl defineşte ca fiind una dintre cele trei autorităţi ale puterii judecătoreşti, alături de instanţele judecătoreşti şi de Consiliul Superior al Magistraturii. Potrivit altei opinii18, în acelaşi sens, dar mai nuanţată, Ministerul Public, făcând parte din „autoritatea judecătorească", reprezintă o magistratură specială, pe lângă instanţele judecătoreşti.

Într-o altă opinie 19, Ministerul Public reprezintă o instituţie de putere suigeneris, cu dublă natură: executivă şi judecătorească.

În sfârşit, alături de aceste poziţii, a fost exprimată şi opinia potrivit căreia Ministerul Public face parte din cadrul puterii executive20. În ceea ce ne priveşte, ne raliem acestui ultim punct de vedere în baza a cel puţin următoarelor argumente:

a) procurorii nu desfăşoară activităţi propriu-zise de justiţie întrucât nu fac parte din completele de judecată;

b) justiţia, potrivit Constituţiei, se realizează prin Înalta Curte de Casaţie şi justiţie şi celelalte instanţe judecătoreşti stabilite prin lege. Or, aşa cum se poate observa, Ministerul Public nu face parte din sistemul instanţelor judecătoreşti. În acest sens Curtea Constituţională2 a statuat foarte clar că legea fundamentală recunoaşte numai judecătorului jurisdicţio şi imperium, adică puterea de a „spune" dreptul şi de a impune executarea silită a hotărârilor;

c) Ministerul Public îşi exercită atribuţiile prin procurori constituiţi în parchete pe lângă instanţele de judecată, sub autoritatea

Nicolae Cochinescu, op. cit. p. 191.

Ion Deleami, Datat de procedură civilă, vol. 1, Kd. Servo-Sat, Arad, 2003, p. 90.

Nicolae M. Ruja, op. cit., p. 171; Victor Mihai Ciobanu, op. cit., p. 65.

Ioan Vida, Constituţia României comentată şi adnotată, Ed. Monitorul

Oficial, Bucuroşii, 1992, p. 288; Tudor Urăganu, op. cit., p. 358 – 360; D.

Brezoianu, Locul Ministerului lhiblic în sistemul organelor statului, în

„Dreptul", 1997, nr. O, p. 4.

Decizia Curţii Constituţionale nr. 339 din 18 iulie 1997 publicată în

„Monitorul Oficial" nr. 170 din 25 iulie 1997, în Curtea

Constituţională.

Culegem de decizii şi hotărâri, 1097, VA. Naţional, Bucureşti, 1997, p. 50.

239

ministrului justiţiei (art. 131 – 132, Constituţie). În interpretarea acestui text, Curtea Constituţională22 a apreciat că rezultă fără dubiu o legătură Ministerului Public cu puterea executivă, care este determinată de faptul că aceasta din urmă reprezintă interesele societăţii în mod permanent şi continuu, iar Ministerul Public, potrivit art. 131 alin. l din Constituţie, reprezintă şi el în activitatea judiciară interesele generale ale societăţii şi apără ordinea de drept, precum şi drepturile şi libertăţile cetăţenilor.

d) Ministrul Justiţiei are dreptul să dea dispoziţie scrisă, în mod direct sau prin procurorul general, procurorului competent să înceapă, în condiţiile legii, procedura de urmărire penală pentru infracţiunile despre care are cunoştinţă şi să promoveze în faţa instanţelor judecătoreşti acţiuni şi căi de atac necesare apărării interesului public. Nu vor putea fi date însă dispoziţii pentru oprirea procedurii de urmărire penală legal deschise;

e) Ministrul Justiţiei, prin procurori inspectori din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi din parchetele de pe lângă curţile de apel sau alţi procurori delegaţi, exercită controlul asupra tuturor procurorilor;

f) Ministrul Justiţiei are dreptul să dea îndrumări procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie cu privire la măsurile ce trebuie luate pentru combaterea fenomenului infracţional;

h) în timp ce judecătorii se bucură de inamovibilitate, procurorii se bucură doar de stabilitate în funcţie.

Argumentele menţionate mai sus dovedesc indubitabil faptul că Ministerul Public aparţine puterii executive, chiar dacă, formal, instituţia este plasată în Constituţie în capitolul consacrat autorităţii judecătoreşti.

4. CONSILIUL SUPERIOR AL MAGISTRATURII

La fel ca şi în cazul Ministerului Public, Consiliul Superior al Magistraturii a funcţionat înainte de 1991. Instituţia a fost înfiinţată prin Legea pentru organizarea judecătorească din anul 1924 şi n Docizin Curţii Constiluţionfile nr. îMi/HMKI publicaţii în „Monitorul

Oficial" nr. 25 din 17 octombrie 1996.

funcţiona pe lângă Ministerul Justiţiei, fiind practic, un organ consultativ al ministrului23.

Constituţia României din 1991 nu a reţinut în întregime formula de funcţionare din 1924 şi s-a inspirat şi din modul de organizare al instituţiilor similare din Franţa şi Spania24.

În actuala formulă de organizare şi funcţionare Consiliul Superior al Magistraturii se prezintă ca un organ interpus între puterea executivă, reprezentată de Preşedinte şi Guvern, prin ministrul justiţiei şi puterea judecătorească25.

Consiliul Superior al Magistraturii este alcătuit din 19 membri, din care:

a. 14 sunt aleşi în adunările generale ale magistraţilor şi validaţi de Senat; aceştia fac parte din două secţii, una pentru judecători şi una pentru procurori; prima secţie este compusă din 9 judecători, iar cea de-a doua din 5 procurori;

b. 2 reprezentanţi ai societăţii civile, specialişti în domeniul îi dreptului, care se bucură de înaltă reputaţie profesională şi morală, aleşi de Senat; aceştia participă numai la lucrările în plen;

c. ministrul justiţiei, preşedintele înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie şi procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie.

Preşedintele Consiliului Superior al Magistraturii se alege pentru un mandat de un an, ce nu poate fi reînnoit, din cadrul magistraţilor prevăzuţi la lit. a). Durata mandatului membrilor Consiliului este de 6 ani. Hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii se iau prin vot secret. Preşedintele României prezidează lucrările Consiliului Superior al Magistraturii la care participă. Hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii sunt definitive şi irevocabile, cu excepţia celor prevăzute la art.134 alin.2 din Constituţie (când Consiliul Superior al Magistraturii îndeplineşte rolul de instanţă de judecată, prin secţiile sale, în domeniul răspunderii disciplinare a judecătorilor şi procurorilor, potrivit procedurii stabilite prin legea organică).

zi Nioolm; Cochinescu, op. cit., p. 133. r „* „Ilmlom".

2 S Viorel Mihai Ciobanu, op. cit., p. 57.

În desemnarea membrilor Consiliului Superior al Magistraturii, rolul Senatului se reduce la validarea celor 14 membrii aleşi în

adunările generale ale magistraţilor şi alegerea celor 2 reprezentanţi ai societăţii civile; validarea celor 14 membrii se va face în condiţiile care vor fi stabilite de legea organică. Senatul, procedând la validare, se va rezuma doar la a verifica dacă sunt îndeplinite condiţiile legii fără a putea interveni şi modifica lista propusă, pe baza alegerilor de adunările generale a magistraţilor, ceea ce constituie un pas important pe linia eliminării imixtiunilor politicului în actul de desemnare a membrilor Consiliului Superior al Magistraturii26. În vederea întăririi votului exprimat de judecători şi procurori în adunările lor generale şi a eliminării pertractărilor politice din procesul desemnării membrilor Consiliului Superior al Magistraturii este necesar, de lege ferenda, ca respingerea unui candidat de către comisia juridică să poată fi făcută numai în baza unor criterii precise şi limitativ prevăzute de lege (de exemplu, neîndeplinirea condiţiilor legale pentru a candida sau existenţa unor situaţii ce îl fac nedemn de a fi membru al Consiliului Superior al Magistraturii) 27.

În baza Constituţiei şi a Legii 92/1992 Consiliul Superior al Magistraturii are următoarele atribuţii:

a. Consiliul Superior al Magistraturii propune Preşedintelui României numirea în funcţie a judecătorilor şi a procurorilor, cu excepţia celor stagiari, în condiţiile legii;

b. Consiliul Superior al Magistraturii îndeplineşte rolul de instanţă de judecată, în secţii şi în plen, în domeniul jurisdicţiei disciplinare a judecătorilor şi procurorilor, fără

36 În acelaşi sens, Ion Deleanu preciza faptul că „sistemul de desemnare an: neîndoielnic vocaţie democratică, cel puţin în prima etapă a acestuia” (]. Deleanu, llatat de procedură civilă, vol. I, Ed. Servo-Sat, Arad, 2003, p. 105).

27 De exemplu, cu ocazia audierilor pentru noul Consiliu Superior al Magistraturii ţaprilie 2003), comisiile juridice ale celor două Camere au respins doi din cei trei candidaţi propuşi de către Curtea Supremă de Justiţie. În acest fel voinţa judecătorilor de la Curtea Supremă a fost ignorată, fiind respinşi candidaţi ce au obţinut 21 respectiv 20 de voturi în Adunarea generală a judecătorilor de la CSJ, dar, ulterior, au fost acceptaţi de către comisiile juridice judecători ce au obţinut 10 respectiv o voturi votul ministrului justiţiei, preşedintelui înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie şi procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, potrivit

procedurii stabilite prin legea sa organică;

Hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii în materie disciplinară pot fi atacate la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie. În aceste situaţii, ministrul justiţiei, preşedintele înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie şi procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie nu au drept de vot;

d. Consiliul Superior al Magistraturii îndeplineşte şi alte atribuţii stabilite prin legea sa organică, în realizarea rolului său de garant al independenţei justiţiei.

e. Reşedinţele Consiliului Superior al Magistraturii poate sesiza Curtea Constituţională în vederea soluţionării conflictelor juridice de natură constituţională dintre autorităţile publice (art. 146, Ut. e Constituţie).

Consiliul Superior al Magistraturii poate cere Ministerului Justiţiei, instanţelor judecătoreşti sau parchetelor relaţii sau acte referitoare la activitatea profesională sau la conduita magistraţilor.

Prin noua formulă constituţională se urmăreşte întărirea independenţei puterii judecătoreşti şi eliminarea imixtiunilor politicului din actul de justiţie. Din această perspectivă sunt semnificative următoarele noutăţi:

a) Constituirea a doua secţii distincte în cadrul Consiliului Superior al Magistraturii, una pentru judecători şi una pentru procurori;

b) Includerea în Consiliul Superior al Magistraturii a 2 reprezentanţi ai societăţii civile, specialişti în domeniul dreptului, care se bucură de înaltă reputaţie profesională şi morală. Prin includerea reprezentanţilor societăţii civile în Consiliu se urmăreşte în Adunarea generală. În aceste condiţii se pune problema legitimităţii judecătorilor CSJ desemnaţi să reprezinte această instituţie în Consiliul Superior al Magistraturii. De asemenea, cu ocazia aceloraşi audieri, au fost respinşi 2 procurori propuşi de adunarea naţională a procurorilor de pe lângă curţile de apel şi un judecător propus de adunarea generală a judecătorilor de la nivelul tribunalelor.

contrabalansarea efectelor corporatismului şi creşterea prestigiului instituţiei;

c) Membrii Consiliului Superior al Magistraturii sunt desemnaţi de către adunările generale ale judecătorilor şi procurorilor şi validaţi de către Senat;

d) Conducerea Consiliului Superior al Magistraturii de către un preşedinte ales din rândul membrilor pentru un mandat de un an, care nu poate fi reînnoit. În avizul Curţii Constituţionale, în mod corect, se aprecia că funcţia de preşedinte al Consiliului Superior al Magistraturii nu poate deţinută decât de către un magistrat ales sau un reprezentant al societăţii civile. În consecinţă, potrivit avizului Curţii Constituţionale, ar fi trebuit instituită o incompatibilitate între funcţiile de ministru al justiţiei, preşedinte al înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie şi Procuror general al României şi funcţia de preşedinte al Consiliului Superior al Magistraturii;

e) Consacrarea rolului Consiliului Superior al Magistraturii de garant al independenţei justiţiei.

f) Dreptul Preşedintelui României de a prezida lucrările Consiliului Superior al Magistraturii la care participă. O asemenea prerogativă a Preşedintelui este o consecinţă firească a dreptului acestuia de a numi în funcţie judecătorii şi procurorii, cu excepţia celor stagiari.

Totuşi, în opinia noastră, textul constituţional este criticabil din două motive:

1/ Includerea Ministrului Justiţiei, cu drept de vot, în cadrul Consiliului Superior al Magistraturii poate politiza această structura având în vedere că Ministrul Justiţiei este membru al Guvernului şi reprezentantul unui partid politic. În opinia noastră Ministrul Justiţiei nu ar trebui să facă parte din Consiliul Superior ni ... Magistraturii;

2/ Imposibilitatea atacării în justiţie a hotărârilor Consiliului Superior la Magistraturii (art.133 alin.7). Prin acest text constituţional se realizează o îngrădire nepermisă a accesului liber la justiţie. Potrivit Constituţiei, „orice persoană se poate adresa justiţiei pentru apărarea drepturilor, a libertăţilor şi a intereselor sale legitime" (art.21 alin. l). Mai mult decât atât, potrivit avizului Curţii Constituţionale, interzicerea recursului la justiţie, cu privire la astfel de hotărâri, este contrară principiului stabilit de ari.6 al Convenţiei pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, în virtutea căruia orice persoană are dreptul la un proces echitabil, un asemenea proces fiind exclus în afara unei instanţe care să garanteze efectiv independenţa judecătorului. Această dispoziţie constituţională, potrivit Curţii Constituţionale, nu poate interzice accesul liber la justiţie al persoanei judecate de această „instanţă" extrajudiciară

(Consiliul Superior al Magistraturii, n.n.), fără încălcarea prevederilor art.6 al Convenţiei pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale. Din aceste considerente Comisia Constituţională de Revizuire a Constituţiei a achiesat la Decizia Curţii Constituţionale şi a modificat textul legii fundamentale în sensul că hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii în materie disciplinară pot fi atacate la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, text care s-a materializat în noul art. 134 al.3 din Constituţia României.

Este Consiliul Superior al Magistraturii parte componentă a puterii judecătoreşti? Pornind la reglementarea constituţională, în special de la includerea Consiliului în cadrul autorităţii judecătoreşti, unii autori28 consideră Consiliul Superior al Magistraturii ca fiind o a treia componentă a autorităţii judecătoreşti. Alţi autori29 apreciază Consiliul Superior al Magistraturii ca fiind un organ al autorităţii judiciare, având atribuţii administrative şi de jurisdicţie disciplinară.

Includerea Consiliului Superior al Magistraturii în puterea judecătorească nu corespunde realităţii. Analizând modul de constituire, organizare şi funcţionare precum şi atribuţiile Consiliului Superior al Magistraturii se poate deduce dubla natură a acestui organ: executivă şi judecătorească.

În finalul consideraţiilor privind puterea judecătorească în România vom încerca să răspundem la o întrebare ce ţine de substanţa principiului separaţiei puterilor în stat: este puterea judecătorească independentă în România? Este un adevăr axiomatic faptul că independenţa puterii judecătoreşti reprezintă o condiţie sine qua non a principiului separaţiei puterilor în stat şi, în acelaşi timp, coloana vertebrală a oricărei societăţi democratice.

Sub acest raport am observat faptul că, din punct de vedere legal şi instituţional, s-au făcut paşi importanţi în direcţia garantării

NicoiiH! Cochinoscu, op. cit., p. 132.]. Deloanu, op. cit., p. 103.

Independenţei justiţiei: consacrarea principiului inamovibilităţii, interdicţia ca judecătorii să facă parte din partidele politice, regimul incompatibilităţilor magistraţilor, imposibilitatea revizuirii Constituţiei sub aspectul independenţei justiţiei, numirea judecătorilor, inclusiv cei ai înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie pe o perioadă nedeterminată, moment din care ei sunt inamovibili, ş.a. Totuşi, câteva reglementări legale afectează, în continuare, independenţa justiţiei prin aducerea acesteia pe terenul influenţelor

politicianiste:

1. Constituţia prevede, în continuare, în compunerea Consiliului Superior al Magistraturii, ca membru de drept pe ministrul justiţiei;

2. Legea de organizare judecătorească conferă Ministrului Justiţiei, om politic şi membru al Guvernului, prerogative care pot aduce Justiţia sub influenţa puterii executive. În fapt, este vorba despre următoarele atribuţii ale Consiliului Superior ale Magistraturii condiţionate de recomandarea ministrului justiţiei:

a) propune Preşedintelui României, la recomandarea (s.n.) Ministrului Justiţiei, numirea în funcţie a judecătorilor şi procurorilor, cu excepţia celor stagiari;

b) dispune, la propunerea (s. n) ministrului justiţiei, cu privire la promovarea, transferarea, suspendarea din funcţie a judecătorilor, precum şi la încetarea funcţiei acestora (Legea nr. 92/1992 pentru organizare judecătorească cu modificările din 1997).

Prin dreptul Ministrului Justiţiei de a face recomandări Consiliului Superior al Magistraturii cu privire la numirea în funcţie a judecătorilor se instituie un monopol şi un control al justiţiei de către Guvern30. Chiar dacă recomandarea ministrului justiţiei nu are forţă obligatorie pentru Consiliu, totuşi acesta din urmă nu poate proceda la propuneri de judecători în lipsa recomandării Ministrului Justiţiei. O asemenea dispoziţie legală are dezavantajul de a atenua independenţa justiţiei şi de a supune-o influenţelor politicianiste.

30 Textul invocat a fost atacat şi la Curtea Constituţională, pe calea controlului anterior promulgării, dar Curtea a respins obiecţia de neconstituţionalitate întrucât, se spune în decizia Curţii, Consiliul Superior al Magistraturii nu este ţinut de recomandarea Ministrului Justiţiei şi o poate refuza, solicitând alte recomandări, (vezi Decizia Curţii II Constituţionale nr.: i:) 9 din 18 iulie 1097 publicată în Monitorul Oficial o nr. 170 din 25 iulie 1997).

Într-o societate în care algoritmici a devenit regula de bază a vieţii politice. Eliminarea din textul legii a „recomandării ministrului justiţiei" în cazul propunerilor de judecători ar avea darul de a întări independenţa justiţiei şi de a consacra subordonarea ei numai faţă de lege. Per a contrario, se poate menţine recomandarea Ministrului Justiţiei în cazul numirii procurorilor întrucât aceştia aparţin puterii executive, iar recomandarea ar putea fi considerată legitimă şi legală.

3. Posibilitatea comisiei juridice a Senatului de a respinge – fără

motive substanţiale şi limitativ prevăzute în lege – un magistrat propus pentru Consiliul Superior al Magistraturii de către Adunările generale ale magistraţilor.

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ

Curtea Constituţională este unica autoritate de justiţie constituţională, autoritate independentă, ale cărei competenţe sunt trasate prin Constituţie şi Legea de organizare şi funcţionare a acesteia nr. 47/1992. Fiind „garantul supremaţiei Constituţiei" (art. 142 Constituţia României) ea se supune numai Constituţiei şi Legii organice de organizare şi funcţionare. Dacă până în momentul revizuirii textului Constituţiei, funcţia esenţială a Curţii Constituţionale, aceea de garant al Constituţiei era prevăzută doar prin Legea nr. 47/1992, acesta atribuţie a fost ridicată la nivel constituţional prin noua formulare a art. 142.

Atribuţiile Curţii Constituţionale se circumscriu sferei asigurării supremaţiei Constituţiei, astfel încât autoritatea deciziilor ei îşi găseşte legitimitatea în delegarea constituţională a prerogativelor ei1. Curtea Constituţională este o autoritate publică politico-jurisdicţională2: politică, datorită modalităţii de desemnare a judecătorilor Curţii, iar juridicţională potrivit atribuţiilor şi principiilor de organizare şi funcţionare.

Sediul materiei. Structura Curţii Constituţionale, condiţiile de numire şi statutul judecătorilor Curţii, atribuţiile Curţii Constituţionale, precum şi actele emise în exercitarea lor sunt reglementate principial în Titlul V al Constituţiei, ari. 142 – 147 şi detaliate de Legea nr. 47/1992, republicată în 1997, privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale1 şi Legea nr. 124/

Deleanu 1., Instituţii şi proceduri constituţionale, Arad: Servo-Sat, 20 (Ki, 1>. 372

Muram 1., Tănăsescu S., Drept constituţional şi instituţii politice, Bucureşti: Lumina-Lex, 2000, p. 5G6

l\il) licnin în M.O. nr. 101 din 22 nini 1!) 92, modificată prin Legea nr. KM din 24 iulie 10 (17, publicată în M.O. nr. 170 din 25 iulie I! M) 7 şi republicată în M.O. nr. 1H7 din 7 august 1907

2000 plivind structura personalului Curţii Constituţionale4, precum şi Regulamentul de organizare şi funcţionare a Curţii Constituţionale, adoptat de Curtea Constituţională5.

Structura Curţii Constituţionale.

Statutul judecătorului la Curtea Constituţională.

A. Structura Curţii Constituţionale. Condiţiile de numire a judecătorilor Curţii Constituţionale.

Curtea Constituţională se compune din 9 judecători, numiţi pentru un mandat de 9 ani, care nu poate fi prelungit sau înnoit, (art. 142 al.2 Constituţia României) Trei dintre judecătorii Curţii sunt numiţi de Camera Deputaţilor, trei de Senat şi trei de Preşedintele României (art. 142 al.3, Constituţia României) – asigurându-se astfel un echilibru între autorităţile care procedează la numirea judecătorilor Curţii.

În vederea asigurării continuităţii activităţii Curţii Constituţionale şi a evitării înnoirii totale care ar echivala cu o ruptură în metodă şi concepţie?, cât şi în vederea atenuării implicaţiilor pe care le are desemnarea de către autorităţi politice a judecătorilor Curţii Constituţionale, componenţa Curţii se înnoieşte cu o treime din judecătorii ei, din 3 în 3 ani, fiecare din autorităţile competente în desemnarea judecătorilor, numind câte un judecător. În vederea asigurării posibilităţii de înnoire a componenţei Curţii, trei dintre primii judecători ai Curţii Constituţionale au fost numiţi pe durate de 3, 6 şi 9 ani, fiecare autoritate numind câte un judecător pentru fiecare asemenea mandat.

Judecătorii Curţii Constituţionale trebuie să aibă pregătire juridică superioară, înaltă competenţă profesională şi o vechime de cel puţin 18 ani în activitatea juridică sau în învăţământul juridic superior.

Numirea în funcţie a judecătorilor Curţii Constituţionale de către cele două Camere are loc după următoarea procedură prevăzută de Legea nr. 47/1992, republicată: depunerea candidaturilor la Comisiile

Rihlicală în M.O. nr. 331 din 17 iulie 2000

Publicat în M.O. nr. 308 din 1997

Avril K, Gicquel J., Le Conseil Constitutionnel, Paris: Montchrestien, 1995, p. 73

juridice de către grupurile parlamentare, deputaţi şi senatori; Comisiile juridice audiază candidaţii în vederea întocmirii unui raport; depunerea de către candidaţi a unui „curriculum vitae" şi a actelor doveditoare că îndeplinesc condiţiile prevăzute de Constituţie; candidaturile sunt prezentate în Camere, la propunerea birourilor permanente, pe baza recomandării Comisiilor juridice; audierea

candidaţilor în plenul Camerelor; Camerele numesc judecătorii Curţii Constituţionale cu votul majorităţii absolute a membrilor Camerei, iar cei numiţi depun jurământul în faţa Preşedintelui României şi a preşedinţilor celor două Camere; depunerea jurământului echivalează cu începerea exercitării mandatului.

Judecătorii Curţii Constituţionale aleg, prin vot secret, preşedintele acesteia, pentru o perioadă de 3 ani. (art. 142 al.4, Constituţia României). Fiecare grupă de judecători dintre cei numiţi de Camera Deputaţilor, de Senat şi de Preşedintele României pot propune o singură candidatură. Funcţia de preşedinte al Curţii Constituţionale este asimilată funcţiei preşedintelui înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, iar a celorlalţi judecători cu cea de vicepreşedinte al înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie. Curtea Constituţională are şi 10 magistraţi-asistenţi care pregătesc lucrările şi redactează acele emise; ei pot fi consultaţi şi la deliberări. Secretariatul Curţii Constituţionale este condus de secretarul general, care are atribuţii privind pregătirea, coordonarea şi organizarea lucrărilor Curţii.

Activitatea jurisdicţională a Curţii Constituţionale se desfăşoară în plen; cvorumul de lucru în plen este de două treimi din judecătorii Curţii, iar actele emise se adoptă cu votul majorităţii acestora.

Mandatul judecătorului de la Curtea Constituţională este un mandat de drept constituţiona17, prin conţinutul său şi modalitatea de desemnare; exercitarea mandatului începe odată cu depunerea jurământului individual, în faţa Preşedintelui României şi a preşedinţilor celor două Camere. În vederea asigurării independenţei judecătorului Curţii Constituţionale faţă de autorităţile politice care l-au numit, mandatul său nu poate fi înnoit sau prelungit. Mandatul judecătorului la Curtea Constituţională încetează în situaţiile prevăzute de art. 43 din Legea 47/1992, republicată: a. la expirarea

7 Ueleanu 1., op. cit., p. 375 250

termenului pentru care a fost numit, în caz de demisie, în caz de pierdere a drepturilor electorale, în situaţia excluderii de drept (în caz de condamnare penală definitivă) sau în caz de deces; b. În situaţiile de incompatibilitate sau de imposibilitatea exercitării funcţiei mai mult de 6 luni; c. În caz de încălcare a prevederilor art. 16 al. 3 din Constituţia României sau a prevederilor art. 40 al.3 din Constituţia României8 ori în caz de încălcare gravă a îndatoririlor fundamentale ale judecătorului la Curtea Constituţională (art.40 Legea iir. 47/1992,

republicată), care poate fi sancţionată, ca abatere disciplinară, cu excluderea.

Pentru situaţiile enumerate la lit. a constatarea încetării mandatului se face de către Preşedintele Curţii Constituţionale, iar în celelalte situaţii, se hotărăşte în plen, cu votul majorităţii judecătorilor Curţii (art. 43 Legea nr. 47/1992, republicată).

Mandatul judecătorului la Curtea Constituţională poate fi suspendat, dar numai în cazul trimiterii în judecată penală, până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătoreşti, care conduce fie la reluarea funcţiei, fie la excludere.

B. Statutul judecătorului de la Curtea Constituţională

Conform prevederilor art. 145 din Constituţia României „judecătorii Curţii Constituţionale sunt independenţi în exercitarea mandatului lor şi inamovibili pe durata acestuia". Independenţa judecătorului de la Ciulea Constituţională este o condiţie sine qun non a realizării scopului fundamental al Curţii Constituţionale – garantarea supremaţiei Constituţiei. În acest sens, Curtea se supune numai Constituţiei şi legii sale organice, iar în exercitarea atribuţiilor care îi revin, competenţa sa nu poate fi contestată de nicio autoritate publică, ea fiind singura în drept să hotărască asupra competenţei sale9.

În vederea asigurării independenţei judecătorului de la Curtea Constituţională art. 145 instituie inamovibilitatea acestuia, pe durata exercitării mandatului; cu alte cuvinte, mandatul judecătorului

Art. Iii al.3, funcţiile şi demnităţile publice, civile. sau militare, pot fi ocupate, în condiţiile legii, de persoanele care au cetăţenia română şi domiciliul în ţară. Art. 40 al.3, nu pot face parte din partide politice judecătorii Curţii Constituţionale (...). Legea nr. 47/1992, republicată, art. l al.2, firt. CĂ al.2...; j, t

Curţii Constituţionale mi poate înceta decât în situaţiile expres prevăzute de lege şi la expirarea duratei sale, iar judecătorul Curţii Constituţionale poate fi suspendat din funcţie doar în situaţia trimiterii lui în judecată penală, până la soluţionarea definitivă a cauzei, când suspendarea va înceta în cazul achitării sau, în caz contrar, judecătorul va fi exclus de drept.

O garanţie a independenţei judecătorului Curţii Constituţionale, respectiv o formă de protecţie a mandatului acestuia este instituită prin prevederile art. 144 din Constituţie: funcţia de judecător al Curţii Constituţionale este incompatibilă cu oricare altă funcţie publică sau

privată, cu excepţia funcţiilor didactice din învăţământul superior (incompatibilitatea). În acelaşi sens, art.40 al.3 din Constituţia României stipulează că „nu pot face parte din partide politice judecătorii Curţii Constituţionale (...)".

Asemenea garanţii ale independenţei judecătorilor Curţii Constituţionale sunt prevăzute şi prin legea organică, judecătorii Curţii sunt obligaţi: a. să-şi îndeplinească funcţia încredinţată cu imparţialitate şi în respectul Constituţiei; b. să păstreze secretul deliberărilor şi al voturilor şi să nu ia poziţie publică sau să dea consultaţii în probleme de competenţa Curţii Constituţionale; c. În adoptarea actelor Curţii Constituţionale să-şi exprime votul afirmativ sau negativ, abţinerea de la vot nefiind permisă; d. să comunice preşedintelui Curţii Constituţionale orice activitate care ar putea atrage incompatibilitatea cu mandatul pe care îl exercită; e. să nu permită folosirea funcţiei pe care o îndeplinesc în scop de reclamă comercială sau propagandă de orice fel; f. să se abţină de la orice activitate sau manifestare contrare independenţei şi demnităţii funcţiei lor. Încălcarea acestor obligaţii atrag răspunderea disciplinară a judecătorilor Curţii Constituţionale. Sancţiunile disciplinare care pol şi aplicate de plenul Curţii, cu votul majorităţii judecătorilor, sunt următoarele: mustrare; avertisment sever; încetarea mandatului de judecător al Curţii Constituţionale.

Judecătorii Curţii Constituţionale se bucură de imunitate: nu pot fi traşi la răspundere pentru opiniile şi voturile exprimate în adoptarea soluţiilor; judecătorii Curţii Constituţionale nu pot fi arestaţi sau trimişi în judecată penală ori contravenţională decât cu aprobarea biroului permanent al Camerei care i-a numit sau a Preşedintelui României. Competenţa de judecată aparţine în aceste situaţii înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie. În situaţia trimiterii în judecată, judecătorul Curţii Constituţionale este suspendat de drept până la rămânerea definitivă a hotărârii de condamnare, caz în care este exclus de drept sau de achitare, situaţie în care îşi reia funcţia.

II. Atribuţiile Curţii Constituţionale

Principalele atribuţii ale Curţii Constituţionale sunt trasate prin prevederile art. 146 din Constituţia României, care prin noua formulă revizuită a lărgit mult sfera atribuţiilor exercitate de Curtea Constituţională, încercând să sporească eficienţa şi rolul unicei autorităţi de justiţie constituţională din România, garantul supremaţiei

Constituţiei". Astfel, pe lângă controlul constituţionalităţii unor acte ale Parlamentului, Guvernului, iniţiativelor legislative populare sau verificarea constituţionalităţii altor proceduri constituţionale decât cele aferente procesului legislativ, Curtea se pronunţă şi asupra constituţionalităţii tratatelor ori acordurilor internaţionale înainte de ratificarea lor de către Parlament; o nouă atribuţie de natură să alinieze statutul Curţii Constituţionale la nivelul „modelului european" de justiţie constituţională, a conferit Curţii competenţa de a soluţiona conflictele juridice de natură constituţională dintre autorităţile publice.

Afirmăm că art. 146 enumera principalele competente ale Curţii Constituţionale, deoarece noua literă 1 a acestui text lasă posibilitatea legii organice de organizare şi funcţionare a Curţii de a stabili şi alte atribuţii în sarcina acesteia. Prin urmare, nu se mai poate da eficienţă art. 12 al. l din Legea 47/1992, republicată, care limita prin textul său orice încercare de a lărgi sfera atribuţiilor Curţii Constituţionale, prevăzând e; a „ea ponto fi sesizată pentru cazurile expres şi limitativ prevăzute de art.144 din Constituţie". În acest sens, prin Propunerea legislativă de modificare şi completare a Legii 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale10 se prevede modificarea art. 12 al legii organice, care va avea următorul conţinut: „Curtea Constituţională poate fi sesizată în cazurile expres prevăzute de art. 146 din Constituţie sau de legea sa organică". Există acum posibilitatea dinamizării prevederilor

„Adoptată de Camera Deputaţilor în şedinţa din 20 aprilie 2004, cu respectarea prevederilor art. 76 al. l din Constituţiei României, republicată.

legale referitoare la atribuţiile Curţii Constituţionale în concordanţă cu noile aşteptări instituţionale, fără a fi necesară revizuirea Constituţiei, respectiv prin simpla modificare a legii organice.

Conform art.146 din Constituţie, Curtea Constituţională exercită următoarele atribuţii:

a. se pronunţă asupra constituţionalităţii legilor, înainte de promulgarea acestora, la sesizarea Preşedintelui României, a unuia dintre preşedinţii celor două Camere, a Guvernului, a înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, a Avocatului Poporului, a unui număr de cel puţin 50 de deputaţi sau de cel puţin 25 de senatori, precum şi, din oficiu,

asupra iniţiativelor de revizuire a Constituţiei;

b. se pronunţă asupra constituţionalităţii tratatelor sau altor acorduri internaţionale, la sesizarea unuia dintre preşedinţii celor două Camere, a unui număr de cel puţin 50 de deputaţi sau de cel puţin 25 de senatori;

c. se pronunţă asupra constituţionalităţii regulamentelor Parlamentului, la sesizarea unuia dintre preşedinţii celor două Camere, a unui grup parlamentar sau a unui număr de cel puţin 50 de deputaţi sau de cel puţin 25 de senatori;

d. hotărăşte asupra excepţiilor de neconstituţionalitate privind legile şi ordonanţele, ridicate în faţa instanţelor judecătoreşti sau de arbitraj comercial; excepţia de neconstituţionalitate poate fi ridicată şi direct de Avocatul Poporului;

e. soluţionează conflictele juridice de natură constituţională dintre autorităţile publice, la cererea Preşedintelui României, a unuia dintre preşedinţii celor două Camere, a primului-ministru sau a preşedintelui Consiliului Superior al Magistraturii;

f. veghează la respectarea procedurii pentru alegerea Preşedintelui României şi confirmă rezultatele sufragiului;

g. constată existenţa împrejurărilor care justifică interimatul în exercitarea funcţiei de Preşedinte al României şi comunică cele constatate Parlamentului şi Guvernului;

h. dă aviz consultativ pentru propunerea de suspendare din funcţie a Preşedintelui României;

I. veghează la respectarea procedurii pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului şi confirmă rezultatele acestuia;

j. verifică îndeplinirea condiţiilor pentru exercitarea iniţiativei legislative de către cetăţeni;

k. hotărăşte asupra contestaţiilor care au ca obiect constituţionalitatea unui partid politic;

1. Îndeplineşte şi alte atribuţii prevăzute de legea organică a Curţii.

Chemată să garanteze supremaţia Constituţiei şi conformitatea cu prevederile Constituţiei a tuturor actelor cu privire la care a fost sesizată, Curtea Constituţională exercită un control de legalitate („nu statuează decât asupra unor probleme de drept”, art. 29 din Regulamentul de organizare şi funcţionare a Curţii Constituţionale), iar nu un control de oportunitate11. Curtea Constituţională constată

neconstituţionalitatea prevederilor sau procedurilor „care încalcă dispoziţiile sau principiile Constituţiei" (art.2 al.2 Legea 47/1992, republicată); Curtea nu poate aprecia oportunitatea acestora, care este esenţialmente politică, ci realizează un control de constituţionalitate, jurisdicţional, întemeiat pe considerente de legalitate. Propunerea legislativă de modificare şi completare a Legii 47/1992 privind oi ganizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale prevede mai clar în art.2 modificat: „Curtea Constituţională se pronunţă numai asupra constituţionalităţii actelor cu privire la care a fost sesizată, fără a putea modifica sau completa prevederile supuse controlului. Curtea Constituţională nu se poate pronunţa asupra modului de interpretare şi aplicare a legii, ci numai asupra înţelesului său contrar Constituţiei".

Controlul constituţionalităţii legilor înainte de promulgarea acestora (ari. 146 lit. a, Constituţia României)

Controlul constituţionalităţii legilor poate fi un control a priori, abstract, înainte de promulgarea legii, pe calea sesizării Curţii Constituţionale cu o obiecţie de necostituţionalitate sau un control a posteriori, concret, pe calea excepţiei de neconstituţionalitate12.

Curtea Constituţională se pronunţă asupra constituţionalităţii legilor, înainte de promulgarea acestora, la sesizarea Preşedintelui

„Deleanu 1., op. cit., p. U85; în acelaşi sens, Ionescu C, „Competenţa şi actele Curţii Constituţionala", Studii de drept românusc nr. 1 – 2/199 (5 u Dele. inul., op. cit., p. 3H3

României, a unuia dintre preşedinţii celor două Camere, a Guvernului, a înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, a Avocatului Poporului, a unui număr de cel puţin 50 de deputaţi sau de cel puţin 25 de senatori.

Controlul a priori poate avea ca obiect numai legile înainte de promulgarea acestora de către Preşedintele României; aşadar, este vorba despre legile care au fost adoptate de către Parlament şi trimise spre promulgare, nu însă texte din proiecte de legi, propuneri legislative sau amendamente, care nu pot constitui obiectul acestei forme de control de constituţionalitate.

Controlul constituţionalităţii legilor înainte de promulgare este un control preventiv şi la sesizare. Este un control preventiv deoarece Curtea Constituţională este chemată să se pronunţe cu privire la conformitatea legii adoptate de către Parlament înainte ca ea să fi intrat în vigoare, să fi produs efecte juridice valabile, concrete.

Această formă de control de constituţionalitate poate fi exercitată de Curtea Constituţională numai la sesizarea următoarelor subiecte: Preşedintele României, unul dintre preşedinţii color două Camere, Guvernul, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie, Avocatul Poporului, un număr de cel puţin 50 de deputaţi sau de cel puţin 25 de senatori. Prin revizuirea textului constituţional s-a realizai lărgirea sferei subiectelor care pot sesiza Curtea Constituţională, incluzându-se în cadrul lor şi Avocatul Poporului; s-a considerat, în mod întemeiat, că Avocatul Poporului, instituţie independentă care are rolul de a apăra drepturile şi libertăţile persoanelor fizice este îndreptăţit să fie unul dintre subiectele care pot sesiza Curtea Constituţională cu o eventuală încălcare a principiilor şi dispoziţiilor constituţionale printr-o lege care urmează să intre în vigoare.

În scopul asigurării posibilităţii de a sosiza Curtea Constituţională în cadrul termenului de promulgare, cu 5 zile înainte de a fi trimisă spre promulgare legea este comunicată Guvernului, înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie [Propunerea legislativă de modificare şi completară a Legii 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale prevede în al.2 al art. 17 modificat că se va comunica şi Avocatului Poporului) şi se depune la secretarul general al Camerei Deputaţilor şi Senatului. Acest termen este de 2 zile atunci când legea a fost adoptată în procedură de urgenţă. Data depunerii legii la secretarii generali ai celor două Camere se aduce la cunoştinţă, în termen de 24 de ore de la depunere, în plenul fiecărei Camere. Depunerea şi comunicarea se pot face numai în zilele în care Camerele lucrează în plen. Sesizarea făcută de cei cel puţin 50 de deputaţi, respectiv cel puţin 25 de senatori se trimite Curţii Constituţionale în ziua primirii ei, de secretarul general al Camerei respective.

Din prevederile Legii 47/1992, republicată rezultă că în ziua înregistrării sesizării, Curtea Constituţională trebuie să comunice sesizarea primită Preşedintelui României, atunci când sesizarea a fost făcută de unul dintre preşedinţii celor două Camere, parlamentari, Guvern, şi Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie (din nou, Propunerea legislativă de modificare şi completare a Legii 47/1992 se referă şi la Avocatul Poporului); ori în 24 de ore de la înregistrare este comunicată preşedinţilor celor două Camere şi Guvernului, dacă provine de la Preşedintele României, parlamentari, Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie (sau, implicit, Avocatul Poporului) precizându-le şi

data dezbaterilor. Până la data dezbaterilor preşedinţii celor două Camere pot prezenta în scris punctul lor de vedere. Guvernul îşi prezintă punctul de vedere numai sub semnătura primului-ministru. Propunerea legislativă de modificare şi completare a Legii 47/1992 include şi Avocatul Poporului în sfera subiectelor care îşi pot prezenta, în scris, punctul de vedere.

Dezbaterea are loc în plenul Curţii Constituţionale, cu participarea judecătorilor Curţii, pe baza sesizării, a documentelor şi a punctelor de vedere primite. Dezbaterea are ca obiect atât prevederile menţionate prin sesizare, cât şi cele care, în mod necesar şi evident, nu pot fi disociate. Decizia Curţii Constituţionale se pronunţă cu votul majorităţii judecătorilor şi se comunică Preşedintelui României. Decizia prin care se constată neconstituţionalitatea legii se comunică şi preşedinţilor celor două Camere în vederea deschiderii procedurii prevăzute de art. 147 al.2 din Constituţia României, privind reexaminarea de către Parlament a dispoziţiilor constatate ca fiind neconstituţionale pentru punerea lor de acord cu decizia Curţii Constituţionale.

În urma verificării conformităţii cu textul Constituţiei, Curtea emile o decizie prin care constată constituţionalitatea sau neconstituţionalitatea dispoziţiilor legale respective; în această ultimă situaţie, Curtea constată neconstituţionalitatea acelor dispoziţii legale, şi nu anulează legeala, deoarece nu este autoritate legiuitoare şi nu se poate substitui în atribuţiile acesteia, (conform art. 61 din Constituţia României, Parlamentul este „unica autoritate legiuitoare a ţării")

Una dintre cele mai importante modificări aduse textului Constituţiei se circumscriu controlului constituţionalităţii legilor înainte de promulgarea lor. Până în momentul revizuirii Constituţiei, decizia Curţii Constituţionale prin care se constata neconstituţionalitatea unei astfel de legi avea doar valoarea unui veto suspensiv14, deoarece Curtea avea obligaţia trimiterii legii spre reexaminare Parlamentului, însă Parlamentul, dacă în urma reexaminării adopta legea în aceeaşi formă cu o majoritate calificată de două treimi în fiecare Cameră, obiecţia de neconstituţionalitate era înlăturată şi promulgarea devenea obligatorie. Mai mult, o lege adoptată astfel nu mai putea constitui nici obiectul controlului de constituţionalitate, a posteriori, pe calea excepţiei de neconstituţionalitate. Procedura era prin ea însăşi profund împotriva

spiritului Constituţiei, care instituia Curtea Constituţională ca unică autoritate de justiţie constituţională, unica autoritate care V putea aprocia contorinilntoa unei legi cu textul Constiluţioi. Prin posibilitatea înlăturării deciziei Curţii, prin simpla întrunire a unei majorităţi calificate în cele două Camere, această formă de control devenea un non-control, Parlamentul pronunţându-se în cele din urmă asupra constituţionalităţii propriei legi.15

În noua sa redactare, art. 147 al.2 din Constituţia României prevede că: „În cazurile de neconstituţionalitate care privesc legile, înainte de promulgarea acestora, Parlamentul este obligat să reexamineze dispoziţiile respective pentru punerea lor de acord cu decizia Curţii Constituţionale". Aşadar, două consecinţe decurg din prevederile acestui articol, şi anume că Parlamentul este obligat să reexamineze dispoziţiile respective (declarate neconstituţionale de Curtea Constituţională) şi că în urma reexaminării trebuie să pună de acord acele dispoziţii cu decizia Curţii Constituţionale.

lilum, p.: S8 (i

Drăganu T., Drept constituţional şi instituţii politice, vol. I, liucureşti: Lumina Lex, 2000, p. 309

Idem, p. 309

Logica instuirii controlului de constituţionalitate este pusă în valoare: Curtea Constituţională fiind singura care poate aprecia conformitatea dispoziţiilor legale cu textul Constituţiei, Parlamentul este obligat el însuşi să respecte şi să pună în aplicare deciziile Curţii Constituţionale, care „sunt general obligatorii" (art.147 al.4, Constituţia României).

În acest sens au suferit modificări şi Regulamentele celor două Camere16: în cazurile de neconstituţionalitate constatate potrivit art.146 lit. a din Constituţie, Camera Deputaţilor, respectiv Senatul reexaminează prevederile respective pentru punerea lor de acord cu decizia Curţii Constituţionale, pe baza raportului Comisiei juridice, de disciplină şi imunităţi. Raportul Comisiei juridice, de disciplină şi imunităţi va cuprinde propuneri pentru eliminarea sau modificarea prevederilor declarate neconstituţionale prin decizia Curţii Constituţionale. În urma dezbaterii raportului, cu prilejul reexaminării se vor efectua şi corelările tehnico-legislative necesare. Reexaminarea textelor declarate neconstituţionale se face mai întâi de prima Cameră sesizată, (art. 20 al Hotărârii nr. 23 din 11 noiembrie 2003 care

modifică art. 124 din Regulament ui Camerei Deputaţilor şi art. 04 ni Holnr Arii nr. 20 din II! noionilirio 20IKI cum modifică ori. 13G din Regulamentul Serialului)

Cu toate acestea, în continuare textul Constituţiei nu precizează vreun termen în care Camerele sunt obligate să reexamineze legea declarată neconstituţională.

Controlul constituţionalităţii iniţiativelor de revizuire a Constituţiei (art. 146 lit. a, Constituţia României)

Controlul exercitat de Curtea Constituţională asupra iniţiativelor de revizuire a Constituţiei este un control a priori şi din oficiu, Curtea Constituţională „se pronunţă (...) din oficiu, asupra iniţiativelor de revizuire a Constituţiei" (art. 146 lit. a). Controlul exercitat de Curte este un control a priori, deoarece înainte de a fi

Prin Hotărârea nr. 23 din 11 noiembrie 2003 privind modificarea şi completarea Regulamentului Camerei Deputaţilor, publicată în M.O. nr. 798 din 12 noiembrie 2003 şi Hotărârea nr. 20 din Iii noiembrie! 2003 privind modificarea şi completarea Regulamentului Senatului, republicat, publicată în M.O. nr. 834 din 24 noiembrie 2003

adoptat de Parlament, iniţiatorul trebuie să supună proiectul de lege sau propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei controlului Curţii Constituţionale.

Configurarea acestei forme de control exercitată de către Curtea Constituţională presupune coroborarea textului constituţional care reglementează atribuţia Curţii cu celelalte prevederi constituţionale referitoare la revizuirea Constituţiei, respectiv cu art. 150 şi art. 152 din Constituţia României.

Potrivit art. 150 din Constituţia României, iniţiativa revizuirii Constituţiei poate aparţine următoarelor subiecte: a. Preşedintele României la propunerea Guvernului; b. cel puţin o pătrime din numărul deputaţilor sau al senatorilor; c. cel puţin 500.000 de cetăţeni cu drept de vot, care să provină din cel puţin jumătate din judeţele ţării, iar în fiecare din aceste judeţe sau în municipiul Bucureşti trebuie să fie înregistrate cel puţin 20.000 de semnături în sprijinul acestei iniţiative.

În conformitate cu reglementarea art. 152 dispoziţiile Constituţiei privind caracterul naţional, independent, unitar şi indivizibil al statului român, forma republicană de guvernământ,

integritatea teritoriului, independenţa justiţiei, pluralismul politic şi limba oficială nu pot forma obiectul revizuirii. De asemenea, nicio revizuire nu poate fi făcută dacă are ca rezultat suprimarea drepturilor şi a libertăţilor fundamentale ale cetăţenilor sau a garanţiilor acestora. Constituţia nu poate fi revizuită pe durata stării de asediu sau a stării de urgenţă şi nici pe timp de război. Conform art. 63 al. 4 Constituţia nu poate fi revizuită nici pe durata prelungirii mandatului Camerelor până la întrunirea legală a noului Parlament. Aşadar, Curtea Constituţională, pronunţându-se asupra constituţionalităţii iniţiativei legislative de revizuire a Constituţiei, va verifica dacă ea a fost făcută cu respectarea acestor dispoziţii constituţionale.

Curtea Constituţională va verifica constituţionalitatea extrinsecă şi constituţionalitatea intrinsecă a iniţiativei de revizuire a Constituţiei.17

Sub aspectul constituţionalităţii extrinseci, Curtea Constituţională va verifica dacă iniţiativa provine di; la unul dintre

17 Delennu I., op. cit., \>. 308 260

subiectele expres şi limitativ prevăzute de Constituţie. În cazul iniţiativei populare de revizuire a Constituţiei, Curtea Constituţională va verifica dacă provine de la numărul minim de cetăţeni prevăzut în Constituţie şi dacă s-a asigurat reprezentativitatea atât sub aspectul semnăturilor, cât şi a judeţelor din care provin cetăţenii. Legea 189/ 1999 privind condiţiile de exercitare a iniţiativei legislative de către cetăţeni aduce câteva precizări suplimentare:

— Iniţiativa legislativă populară trebuie promovată de un comitet de iniţiativă, format din cel puţin 10 cetăţeni cu drept de vot;

— Comitetul de iniţiativă se constituie printr-o declaraţie autentificată la un notar public şi reprezintă cetăţenii care susţin propunerea legislativă;

Întocmirea propunerii legislative în forma cerută pentru proiectele de legi şi semnarea ei de toţi membrii comitetului de iniţiativă;

— Sesizarea Consiliului Legislativ de către împuternicitul comitetului de iniţiativă, în vederea avizării ei;

— Publicarea iniţiativei în Monitorul Oficial;

— Atestarea semnăturilor, a calităţii de cetăţeni cu drept de vot şi a domiciliului susţinătorilor de către primarii localităţilor, personal sau printr-un funcţionar împuternicit;

— Înregistrarea propunerii legislative la Camerele Parlamentului în termen de cel mult 3 luni de la data publicării acesteia în Monitorul Oficial;

— Preşedintele Camerei la care a fost înregistrată iniţiativa o va trimite Curţii Constituţionale. Curtea Constituţională se va pronunţa în termen de 60 de zile de la sesizare, în situaţia iniţiativei cetăţenilor.

În consecinţă, atunci când revizuirea Constituţiei este iniţiată printr-o propunere legislativă din partea cetăţenilor, Curtea Constituţională va verifica şi aspectele precizate de Legea 189/1999.

Tot referitor la constituţionalitatea extrinsecă, Curtea Constituţională va verifica dacă iniţiativa de revizuire respectă limitele situaţionale ale revizuirii Constituţiei, dacă nu a intervenit în circumstanţe în care Constituţia nu poate fi revizuită (art. 152 al.2 şi art. 63 al.4).

În ceea ce priveşte verificarea constituţionalităţii intrinseci a iniţiativei de revizuire a Constituţiei, Curtea Constituţională se va pronunţa asupra conformităţii iniţiativei de revizuire cu limitele materiale prevăzute de art. 152 al. l din Constituţie.

Iniţiativa de revizuire a Constituţiei trebuie să respecte forma cerută pentru proiectele de legi (art. 74 al. 4, Constituţia României).

Curtea Constituţională se va pronunţa asupra constituţionalităţii iniţiativei de revizuire a Constituţiei într-un termen de 10 zile, cu excepţia iniţiativei cetăţenilor, când se va pronunţa într-un termen de 60 de zile. Decizia Curţii Constituţionale se pronunţă în plen, cu votul a două treimi din judecătorii Curţii şi se publică în Monitorul Oficial. Legea 47/1992 prevede că forma în care se pronunţă Curtea este decizia; atât în aprecierea constituţionalităţii intrinseci, cât şi în ceea ce priveşte constituţionalitatea extrinsecă se realizează un control de conformitate cu prevederile Constituţiei.

Propunerea legislativă de modificare şi completare a Legii 47I 1992, adoptată de Camera Deputaţilor introduce un nou art. 205, prin care, în mod judicios, se instituie o formă de control din oficiu, asupra legii de revizuire a Constituţiei, după adoptarea ei de către Parlament. Introducerea prin legea organică a Curţii a acestei forme de control din oficiu este cu totul justificată, în vederea verificării constituţionalităţii procedurii de adoptare de către cele două Camere a legii de revizuire, precum şi respectarea de către legea adoptată de cele două Camere a limitelor dispoziţionale ale revizuirii Constituţiei. Astfel, se prevede că

în termen de 5 zile de la adoptarea legii de revizuire a Constituţiei, Curtea se pronunţă din oficiu asupra constituţionalităţii acesteia, după aceeaşi procedură. Decizia prin care se constată că nu au fost respectate dispoziţiile constituţionale referitoare la revizuire se trimite Camerei Deputaţilor şi Senatului, în vederea reexaminării legii de revizuire a Constituţiei, pentru punerea ei de acord cu decizia Curţii Constituţionale. În această situaţie, legea se consideră adoptată de Parlament la încheierea procedurii de reexaminare, şi numai apoi va putea fi supusă referendumului.

Controlul constituţionalităţii tratatelor sau altor acorduri internaţionale (art. 146 lit. b, Constituţia României)

Aceasta este o atribuţie nouă instituită în favoarea Curţii Constituţionale de lit. b a art. 140 şi are ca obiect verificarea constituţionalităţii tratatelor sau altor acorduri internaţionale; „constituţionalitatea" acestora constă în conformitatea prevederilor lor cu textul Constituţiei.

Este tot o formă de control preventiv, exercitată a priori, înainte ca aceste tratate sau acorduri internaţionale să fi fost ratificate de către Parlament. Controlul exercitat de Curtea Constituţională în acesta situaţie este un control la sesizare, subiectele care pot sesiza Curtea în acest scop sunt: unul dintre preşedinţii celor două Camere, un număr de cel puţin 50 de deputaţi sau de cel puţin 25 de senatori. Dacă ne raportăm la sfera subiectelor care pol sesiza Curtea Constituţională în acest caz, ele provin doar din partea puterii legislative, concluzia fiind că obiectul controlului de constituţionalitate îl constituie tratatele sau acordurile internaţionale care au fost negociate de Guvern şi încheiate de Reşedinţele României sau celelalte tratate şi acorduri, de o importanţă relativ mai mică, negociate de experţi şi semnate de miniştri, ministrul de externe sau aprobate de Guvern şi care urmează a fi supuse ratificării Iarlainentului.

Această formă de control a conformităţii tratatelor sau acordurilor internaţionale cu textul Constituţiei se desfăşoară înainte de momentul ratificării acestora de către Parlament, deoarece în conformitate cu dispoziţiile ari. 11 al. 3 din Constituţia României „în cazul în care un tratat la care România urmează să devină parte cuprinde dispoziţii contrare Constituţiei, ratificarea lui poate avea loc numai după revizuirea Constituţiei". Formularea art. Îl al.3 ar impune o verificare din oficiu din partea Curţii Constituţionale a conformităţii

tratatelor internaţionale cu textul Constituţiei, din moment ce se precizează că, în situaţia în care un astfel de tratat ar conţine dispoziţii contrare Constituţiei, ratificarea lui poate avea loc numai după revizuirea Constituţiei. Totuşi, atribuţia Curţii Constituţionale poate fi exercitată numai la sesizarea autorităţii competente să procedeze la ratificare. Aşadar, rămâne o facultate a preşedinţilor celor două Camere sau a deputaţilor, respectiv a senatorilor să sesizeze Curtea Constituţională cu o astfel de obiecţie de neconstituţionalitate. În consecinţă, în lipsa unei astfel de sesizări, Parlamentul ar putea proceda ia ratificarea unui tratat care conţine dispoziţii contrare Constituţiei.

În situaţia în care unul dintre subiectele arătate sesizează Curtea Constituţională, procedura parlamentară se suspendă şi se reia după publicarea deciziei Curţii Constituţionale. Camerele nu pot ratifica tratatele sau acordurile internaţionale declarate ca fiind neconstituţionale10. În consecinţă, dacă în urma controlului exercitat de Curtea Constituţională se constată neconstituţionalitatea tratatului sau acordului internaţional, acesta nu poate fi ratificat, (art. 147 al.3, Constituţia României)

Propunerea legislativă de modificare şi completare a Legii 47/ 1992, adoptată de Camera Deputaţilor stabileşte procedura după care se va desfăşura această formă de control de constituţionalitate, în faţa Curţii Constituţionale. Se precizează că dacă sesizarea Curţii Constituţionale s-a făcut de preşedintele uneia dintre Camere, Curtea Constituţională o va comunica Preşedintelui României, preşedintelui celeilalte Camere şi Guvernului. Sesizarea făcută de parlamentari se înregistrează, după caz, la Senat sau la Camera Deputaţilor şi se trimite Curţii Constituţionale în ziua primirii ei, de către secretarul general al Camerei respective. Curtea Constituţională comunică sesizarea Preşedintelui României, preşedinţilor celor două Camere şi Guvernului, care pot prezenta, în scris, punctele lor de vedere, până la data dezbaterilor „m plenul Curţii Constituţionale.

Dezbaterea va avea loc în plenul Curţii, pe baza sesizării, a documentelor şi a punctelor de vedere primite, atât asupra prevederilor menţionate în sesizare, cât şi asupra celor care, în mod necesar şi evident nu pot fi disociate de primele. Decizia se pronunţă cu votul majorităţii judecătorilor şi se comunică Preşedintelui României, preşedinţilor celor două Camere şi Guvernului.

Tratatul sau acordul internaţional constatat că fiind necoiistituţional mi poate fi ratificat. În cazul în care constituţionalitatea tratatului sau acordului internaţional a fost constată potrivit art. 146 li-l. b din Constituţie, acesta nu poate face obiectul unei excepţii de neconstituţionalitate. (art. 147 al.3, Constituţia României) Per a contrario, atunci când tratatul sau acordul internaţional a fost ratificat fără a fi sesizată Curtea Constituţională în vederea verificării constituţionalităţii, aceasta s-ar putea face prin Hotărârea nr. 23/2003 a Camerei Deputaţilor, art.20 pentru modificarea ntr. 124 din Regulamentul Camerei Deputaţilor; Hotărârea nr. 1B/2003 a Senatului, ari. o4 porniru modificarea ari. i; M> din Kogulamojitul Senatului ridicarea unei excepţii de neconstituţionalitate asupra conţinutului acestuia, în cadrul controlului de constituţionalitate a posteriori.

Controlul constituţionalităţii regulamentelor Parlamentului (art.146 lit. e, Constituţia României)

Potrivit art. 146 lit. e Curtea Constituţională se pronunţă asupra constituţionalităţii regulamentelor Parlamentului, la sesizarea unuia dintre preşedinţii celor două Camere, a unui grup parlamentar sau a unui număr de cel puţin 50 de deputaţi sau de cel puţin 25 de senatori.

Curtea Constituţională exercită în acest caz un control la sesizare şi a posteriori, adică după ce regulamentele au fost adoptate de către Camere. Obiectul controlului îl pot constitui atât regulamentele şedinţelor comune celor două Camere, cât şi regulamentul fiecărei Camere în parte.

Sesizarea Curţii poate fi făcută numai de către subiecte care provin din interiorul Parlamentului, punând în valoare astfel principiul autonomiei regulamentare 19: unul dintre preşedinţii celor două Camere, un grup parlamentar sau un număr de cel puţin 50 de deputaţi, respectiv cel puţin 25 de senatori. Reiterând ideea autonomiei regulamentare, deputaţii, un grup parlamentar din Camera Deputaţilor, ori preşedintele acestei Camere nu ar putea solicita verificarea constituţionalităţii Regulamentului Senatului şi invers.

Dacă sesizarea Curţii Constituţionale provine de la parlamentari, Curtea o comunică în termen de 24 de ore de la înregistrare, preşedinţilor celor două Camere, precizându-se data la care va avea loc dezbaterea; până la data respectivă se pot trimite Curţii punctele de vedere ale birourilor permanente. Dezbaterea are

loc în plenul Curţii Constituţionale, pe baza sesizării şi a punctelor de vedere primite. Decizia Curţii se ia cu votul majorităţii judecătorilor şi se aduce la cunoştinţa Camerei.

Prof. Deleanu afirmă20 că sesizarea Curţii Constituţionale trebuie să cuprindă motivarea unui conflict de constituţionalitate care urmează să fie soluţionat de Cuâte; în caz contrar, dacă s-ar solicita

Udo/mu]., op, cil., \>. MV.) Idom, p.: S89

verificarea constituţionalităţii regulamentului în integralitate, ar exista posibilitatea Curţii Constituţionale să elaboreze ea însăşi regulamentul, atâta timp cât există obligaţia adecvării regulamentului la constatările Curţii şi prevederile Constituţiei; în caz contrar, în termen de 45 de zile regulamentul îşi încetează efectele juridice.

În situaţia în care Curtea Constituţională constată neconstituţionalitatea unor prevederi ale regulamentului, aceste dispoziţii îşi încetează efectele juridice la 45 de zile de la publicarea deciziei Curţii Constituţionale, dacă în acest interval Parlamentul nu pune de acord prevederile neconstituţionale cu dispoziţiile Constituţiei. Pe durata acestui termen, dispoziţiile constatate ca fiind neconstituţionale sunt suspendate de drept (art.147 al. l, Constituţia României).

Vechea formulare a art.145 al. la Constituţiei înainte de revizuire, coroborată cu art.22 din legea 47/1992 impunea Curţii Constituţionale, în cazul emiterii unei decizii prin care constată sneconstituţionalitatea regulamentului, să-l trimită spre reexaminare. Camera sesizată era obligată să reexamineze dispoziţiile respective, pentru punerea lor de acord cu prevederile Constituţiei, însă nu era instituit un termen în care să fie realizată reexaminarea dispoziţiilor declarate neconstituţionale. În acest sens, Propunerea legislativă de modificare şi completare a Legii 4711992 prevede şi modificarea art.22 din legea organică, reproducând textul constituţional al aii. 147 al.l.

Actuala reglementare prevăzută în art.147 al. l precizează că, din momentul publicării deciziei Curţii Constituţionale, dispoziţiile regulamentare declarate neconstituţionale sunt suspendate de drept; mai mult, dacă în termen de 45 de zile de la publicarea deciziei Curţii, Camera nu pune de acord prevederile declarate neconstituţionale cu dispoziţiile Constituţiei, ele îşi încetează efectele juridice.

Soluţionarea excepţiei de neconstituţionalitate (art.146 lit. d,

Constituţia României)

Curtea Constituţională se pronunţă asupra excepţiilor de neconstituţionalitate privind legile şi ordonanţele, ridicate în faţa instanţelor judecătoreşti sau de arbitraj comercial; excepţia de neconstituţionalitate poate fi ridicată şi direct de Avocatul Poporului. (art. 146 lit. d, Constituţia României)

Controlul de constituţionalitate asupra legilor şi ordonanţelor, exercitat pe calea excepţiei de neconstituţionalitate este un control a posteriori, după ce acestea au intrat în vigoare, şi un control exercitat la sesizare.

Obiectul controlului de constituţionalitate pe calea excepţiei îl constituie legile şi ordonanţele (simple sau de urgenţă) 21.

Excepţiile de neconstituţionalilate pot fi ridicate în faţa instanţelor judecătoreşti sau de arbitraj comercial. Excepţia poate fi ridicată la cererea unei părţi sau de instanţă, din oficiu. Propunerea legislativă de modificare şi completare a Legii 47/1992 prevede că excepţia poate fi ridicată şi de procuror în faţa instanţei de judecată, în cauzele la care participă.

Excepţiile de neconstituţionalitate pot fi ridicate şi direct în faţa Curţii Constituţionale, de către Avocatul Poporului, fără a fi necesară implicarea sa într-un litigiu în faţa instanţelor judecătoreşti sau de arbitraj comercial. Argumentarea introducerii acestei prevederi se bazează pe practica Avocatului Poporului în soluţionarea plângerilor persoanelor fizice privind încălcarea drepturilor acestora, însă presupune completarea legii organice în sensul reglementării procedurii de exercitare a dreptului de sesizare şi soluţionarea excepţiilor ridicate de către Avocatul Poporului. Propunerea legislativă de modificare şi completam a Legii 47/1992 reglementează aceeaşi mocedură privind soluţionarea excepţiilor de neconstituţionalitate ridicate direct de către Avocatul Poporului, ca şi în soluţionarea excepţiilor ridicate în faţa instanţelor de judecată sau de arbitraj comercial.

Inin decizia nr. 1 din 1996, decizia nr. 124 din 1995 Curtea Constituţională a statuat că prin aprobarea unei ordonanţe de către Parlament, conţinutul ordonanţei este „absorbit" de legea de aprobare, faţă de care se poate exercita un control de constituţionalitate a priori; în cazul în care Curtea declară neconstituţionalitatea legii prin care se aprobă ordonanţa, decizia Curţii se referă implicit şi la ordonanţa

aprobată, astfel încât ea încetează să mai producă efecte juridice de la dala publicării deciziei Curţii. În acest fel o prevedere legală care a intrat deja în vigoare, producând efecte juridice valabile este supusă unui control a priori, situaţie considerată criticabilă, deoarece controlul a priori este un control abstract, iar nu unul concret. În acest sens, Drăgnnu!, op. cit. Vol. l, p.: J10-319; Delcanu 1., op. cit., p.39 (); Muraru 1., Constantiiiescu M., Ordonanţa guvernamentală – doctrină şi jurisprudenţă, Bucureşti: Lumina Lex, 2000, p. 106 – 107

Nu pot face obiectul excepţiei de neconstituţionalitate:

a. prevederile constatate ca fiind neconstituţionale printr-o decizie anterioară (conform art. 23 Legea 47/1992, republicată). Conform art. 147 al. 4 din Constituţia României, deciziile Curţii Constituţionale, de la data publicării lor în Monitorul Oficial, sunt general obligatorii şi au putere numai pentru viitor; aşadar, inclusiv deciziile Curţii prin care a fost declarată neconstituţională o prevedere legală.

b. Tratatul sau acordul internaţional a cărui constituţionalitate a fost constatată potrivit art. 146 lit. b (în cadrul controlului r a priori, înainte de ratificarea sa) nu poate face obiectul unei excepţii de neconstituţionalitate (art. 147 al.3, Constituţia României)

Sesizarea Curţii Constituţionale se va face de instanţa (de judecată sau de arbitraj comercial) în faţa căreia a fost ridicată excepţia, printr-o încheiere, (art. 23 Legea 47/1992, republicată)

Potrivit art. 23 Legea nr. 47/1992, republicată, excepţia de neconstituţionalitate ridicată în faţa instanţelor poate viza numai dispoziţiile de care depinde soluţionarea cauzei. În situaţia contrară, instanţa o va respinge printr-o încheiere motivată, fără a mai sesiza Curtea Constituţională.

Încheierea prin care este sesizată Curtea Constituţională cu soluţionarea unei excepţii de neconstituţionalitate va cuprinde punctele de vedere ale părţilor, opinia instanţei asupra excepţiei şi va fi însoţită de dovezile depuse de părţi; dacă excepţia este ridicată de instanţă, din oficiu, încheierea trebuie motivată, cuprinzând şi susţinerile părţilor, precum şi dovezile necesare.

Pe perioada soluţionării excepţiei de neconstituţionalitate, judecata în faţa instanţei se suspendă. Preşedintele Curţii Constituţionale, primind încheierea instanţei, va desemna pe unul dintre judecători ca raportor. De asemenea, încheierea este

comunicată de preşedintele Curţii Constituţionale şi preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului, Guvernului şi Avocatului Poporului, indicându-le data până la care pot să trimită punctul lor de vedere. Termenul de judecată se stabileşte de preşedinte la dala depunerii raportului.

Judecata în faţa Curţii Constituţionale are loc în plen, pe baza raportului judecătorului raportor, a încheierii de sesizare a Curţii, a punctelor de vedere prezentate de preşedinţii Camerelor, Guvern şi Avocatul Poporului, a probelor administrate, a susţinerii părţilor, cu citarea acestora şi a Ministerului Public. Propunerea legislativă de modificare şi completare a Legii 47/1992 prevede că participarea procurorului la judecată este obligatorie. Părţile pot fi asistate de avocaţi cu drept de a pleda în faţa înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie. Decizia Curţii Constituţionale se adoptă cu majoritatea voturilor judecătorilor. În cazul admiterii excepţiei, Curtea se va pronunţa şi asupra constituţionalităţii altor prevederi din actul atacat, care, în mod necesar şi evident, nu pot fi disociate de prevederile menţionate în sesizare.

Dispoziţiile din legile şi ordonanţele în vigoare, constatate ca fiind neconstituţionale, îşi încetează efectele juridice la 45 de zile de la data publicării deciziei Curţii Constituţionale dacă, în acest interval, Parlamentul sau Guvernul, după caz, nu pun de acord prevederile neconstituţionale cu dispoziţiile Constituţiei. Pe durata acestui termen, dispoziţiile constatate ca fiind neconstituţionale sunt suspendate de drept. (art. 147 al. l, Constituţia României)

Deciziile Curţii Constituţionale se publică în Monitorul Oficial al României. De la data publicării, deciziile sunt general obligatorii şi au putere numai pentru viitor. (art.147 al.4, Constituţia României)

În consecinţă, în termen de 45 de zile de la publicarea deciziei Curţii Constituţionale, dacă Parlamentul nu modifică printr-o lege ori Guvernul printr-o ordonanţă prevederile constatate ca fiind neconstituţionale, ele îşi încetează efectele juridice. De la data constatării neconstituţionalităţii lor prin decizia Curţii şi până la împlinirea termenului de 45 de zile, sau până la un alt termen în interiorul celor 45 de zile în situaţia în care ele sunt puse de acord cu prevederile Constituţiei, ele nu mai produc efecte juridice, fiind suspendate de drept.

Soluţionarea conflictelor juridice de natură constituţională

dintre autorităţile publice (art. 146 Ut. e, Constituţia României)

Curtea Constituţională soluţionează conflictele juridice de natură constituţională dintre autorităţile publice, la cererea Preşedintelui României, a unuia dintre preşedinţii celor două Camere, a primului-ministru sau a preşedintelui Consiliului Superior al Magistraturii, (art. 146 lit. e)

O atribuţie nouă, extrem de utilă şi în acelaşi timp „delicată" 22 a fost consacrată în favoarea Curţii Constituţionale – aceea de a soluţiona conflictele juridice de natură constituţională care se nasc între puterile statului. Înzestrarea Curţii Constituţionale cu o asemenea prerogativă încearcă să urmeze modelele curţilor sau tribunalelor constituţionale din alte state23.

Curtea Constituţională, fiind „garantul supremaţiei Constituţiei", este singura autoritate independentă de justiţie constituţională în măsură să vegheze la respectarea prevederilor constituţionale atunci când sunt puse în aplicare mijloacele de acţiune şi control reciproc între autorităţile statului, pentru a garanta respectarea principiului separaţiei puterilor în stat. Spre exemplu, dacă Preşedintele ar proceda la dizolvarea Parlamentului, fără însă a respecta toate condiţiile impuse de textul Constituţional, singura autoritate competentă să aprecieze constituţionalitatea procedurii este Curtea Constituţională. Sau, dimpotrivă, în condiţiile în care Parlamentul ar adopta o moţiune de cenzură cu altă majoritate decât cea absolută şi ar demite Guvernul, Preşedintele nu ar putea sancţiona Parlamentul cu dizolvarea, numai în condiţiile în care nu ar reuşi formarea unui nou Guvern, după două încercări succesive şi după cel puţin 60 de zile de la prima încercare, O situaţie memorabilă în care lipsa acestei atribuţii a Curţii Constituţionale s-a făcut simţită a fost demiterea primului-ministru Radu Vasile de către Preşedintele României: Preşedintele s-a prevalat de lipsa unei prevederi exprese a textului constituţional care să stipuleze că Preşedintele nu-l poate revoca pe primul-ministru, chiar dacă întreaga logică a textelor constituţionale incidente demonstrau evidenţa acestui fapt. Însă, Curtea Constituţională nu a putut fi sesizată deoarece nu avea în competenţa sa o asemenea atribuţie; în cele din urmă o procedură vădit neconstituţională a rămas nesancţionată.

Pentru ca această prerogativă a Curţii Constituţionale să fie pusă în valoare, judecătorii ei trebuie să se bucure de totală

independenţă

22 „în unele state această atribuţie a dus la conflicte deschise (...); atribuţia presupune implicarea în zone deseori delicate, de conflicte greu de arbitrat, de orgolii greu de satisfăcut", Constantinescu M., Muram 1., Iorgovan A., Revizuirea Constituţiei României, explicaţii şi comentarii, Bucureşti: Kosotti, 2003, p. 128

23 De exemplu, modelul Tribunalului Constituţional german şi imparţialitate, caracteristici stipulate prin Constituţie, asupra efectivităţii cărora însă planează o oarecare suspiciune datorită manierei politizate de numire a membrilor Curţii24.

Soluţionarea conflictelor juridice de natură constituţională dintre autorităţile publice este o atribuţie a Curţii Constituţionale care poate fi exercitată numai la sesizarea subiectelor prevăzute expres şi limitativ prin textul constituţional: Preşedintele României, unul dintru preşedinţii celor două Camere, primul-ministru şi preşedintele Consiliului Superior al Magistraturii.

Controlul exercitat de Curtea Constituţională este un control de legalitate, ea soluţionează „conflictele juridice de natură constituţională" şi un control de conformitate cu prevederile Constituţiei. Rămâne în sarcina legii organice să stabilească procedura efectivă de realizare a acestui tip de control şi forma juridică a actului emis de Curtea Constituţională; însă, atâta timp cât ea „soluţionează un conflict juridic", credem că s-ar impune emiterea unei decizii, cu atât mai mult cu cât „deciziile sunt general obligatorii", astfel controlul ar fi efectiv.

Propunerea legislativă de modificare şi completare a Legii 47/ 1992 reglementează procedura de soluţionare a conflictelor juridice de natură constituţională dintre autorităţile publice. Astfel, se prevede că cererea de soluţionare a conflictului va menţiona autorităţile publice aflate în conflict, textele legale asupra cărora poartă conflictul, prezentarea poziţiei părţilor şi opinia autorului cererii (art.253).

În continuare se arată că, preşedintele Curţii, primind cererea o va comunica paliilor aflate în conflict, solicitându-le să-şi exprime, în scris, în termenul stabilit, punctul de vedere asupra conţinutului conflictului şi a eventualelor căi de soluţionare a acestuia şi va desemna judecătorul raportor. La data primirii ultimului punct de vedere, însă nu mai târziu de 20 de zile de la primirea cererii, preşedintele Cui-ţii stabileşte termenul şedinţei de judecată şi citează

paliile implicate în conflict. Dezbaterea va avea loc pe baza raportului prezentat, a cererii de sesizare, a punctelor de vedere primite, a probelor administrate şi a susţinerilor părţilor (art. 251).

Într-adevăr, Propunerea legislativă de modificare şi completare a Legii 47/1992 prevede emiterea unei decizii de către Curtea

24 Drăganu T., Drept constituţional şi instituţii politico, vol. I, Bucureşti: „Lumina-LiiX, 2000, p. 309

Constituţională; decizia este definitivă şi se comunică autorului 1 sesizării şi parţilor aflate în conflict, înainte de publicarea acesteia în Monitorul Oficial (art.255). Şi Judecarea contestaţiilor care au ca obiect constituţionalitatea ni unui partid politic (arl.146 Iii. k, Constituţia României)

Curtea Constituţională hotărăşte asupra contestaţiilor care au ca vi obiect constituţionalitatea unui partid politic. S-a afirmat25 că această formă de control poate avea ca obiect constituţionalitatea oricăror" alte organizaţii: „Partidele sau organizaţiile care, prin scopurile El sau activitatea lor, militează împotriva pluralismului politic, a principiilor statului de drept ori a suveranităţii, a integrităţii sau r*; a independenţei României sunt neconstituţionale" (art. 40 al.2 m Constituţia României).

Controlul exercitat în acesta situaţie de Curtea Constituţională îl este un control realizat la sesizare, Legea 47/1992, republicată? i arată subiectele care pot sesiza Curtea cu o astfel de contestaţie:

preşedintele uneia dintre Camerele Parlamentului, în numele Camerei şi pe baza unei hotărâri luate de aceasta, sau Guvernul. De asemenea, este un control jurisdicţional, tot legea organică spune că Curtea Constituţională „judecă" asupra contestaţiei privind constituţionalitatea unui partid politic. Contestaţia trebuie motivată şi însoţită de dovezi. Preşedintele Curţii Constituţionale, primind contestaţia, desemnează un judecător a raportor. Acesta comunică partidului politic contestaţia, însoţită de actele doveditoare, precizându-i data până la care poate depune un memoriu în apărare şi dovezile corespunzătoare. Contestaţia se judecă cu citarea contestatorului, a partidului politic a cărui constituţionalitate este contestată şi a Ministorului Public. Camera Parlamentului poate fi reprezentată de o persoană desemnată de aceasta, Guvernul de Ministerul Justiţiei, iar partidul în politic de un avocat cu drept de a pleda în faţa înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie.

Judecata are loc în plenul Curţii, pe baza raportului judecătorului raportor, a documentelor şi dovezilor menţionate. Decizia Curţii se ia cu votul majorităţii judecătorilor şi nu poate fi supusă nici unei căi de atac.

2 S Deleanu]., op. cit., p. 396; Drăganu T., op. cit., vol. I, p. 320

Decizia Curţii Constituţionale se publică în Monitorul Oficial. În cazul în care contestaţia este admisă şi partidul politic este declarat neconstituţional, decizia se comunică Tribunalului Bucureşti în vederea radierii partidului politic din Registrul partidelor politice.

Controlul asupra alegerilor prezidenţiale (art. 146 lit. f)

Curtea Constituţională veghează la respectarea procedurii pentru alegerea Preşedintelui României şi confirmă rezultatele sufragiului (art. 146 lit. f, Constituţia României).

Legea 47/1992, republicată, prevede că atribuţia Curţii Constituţionale de a veghea asupra respectării procedurii privind alegerile prezidenţiale şi confirmarea rezultatelor acestora se realizează „în condiţiile prevăzute de legea pentru alegerea Preşedintelui României" (art. 26)

Propunerile de candidatură se depun în 4 exemplare (unul original şi 3 copii), originalul şi una dintre copii se păstrează la Biroul Electoral Central, o copie se înregistrează la Curtea Constituţională, iar alta se restituie candidatului. După înregistrarea propunerii de candidatură, Curtea Constituţională va verifica dacă au fost respectate prevederile art. 37 din Constituţie, art. 3 şi art. 10 din Legea 69/1992, modificată prin Legea nr. 43 din 21 ianuarie 2003.

Până la 20 de zile înainte de data alegerilor, candidatul, partidele, formaţiunile politice sau cetăţenii pot contesta înregistrarea sau neînregistrarea candidaturii. Contestaţia se depune la Biroul Electoral Central, care o înaintează împreună cu dosarul candidatului, în termen de 24 de ore, spre soluţionare Curţii Constituţionale.

Obiectul contestaţiei îl poate constitui atât înregistrarea candidaturii, în condiţiile în care se apreciază că nu îndeplineşte condiţiile logalo, cât şi refuzul înregistrării ni, cât timp nennsin îndeplineşte cerinţele legale.

Curtea Constituţională soluţionează contestaţia în termen de 48 de ore de la înregistrare. Soluţia este definitivă şi se publică în Monitorul Oficial al României.

A doua zi după expirarea termenului de soluţionare a

contestaţiilor, Biroul Electoral Central comunică birourilor electorale de circumscripţie candidaturile definitiv înregistrate, în ordinea în care au fost depuse, în vederea înscrierii lor pe buletinele de vot.

Incidente de constituţionalitate legate de alegerea Preşedintelui pot apărea şi în timpul campaniei electorale; un partid, o formaţiune politică sau unul dintre candidaţi pot depune plângeri atunci când sunt împiedicaţi să-şi desfăşoare campania electorală în condiţiile legii. Rezolvarea plângerilor intră în competenţa birourilor electorale de circumscripţie, iar împotriva soluţiei date se poate depune contestaţie, care va fi soluţionată de Curtea Constituţională, în termen de 3 zile de la sesizare.

Procesul-verbal, pentru fiecare tur de scrutin, împreună cu dosarele birourilor electorale de circumscripţie se înaintează, cu pază militară, la Curtea Constituţională, în termen de 24 de ore de la înregistrarea ultimului dosar. (art.23 al.3 Legea 69/1992, modificată şi completată)

Art.24 din Legea 69/1992 stabileşte că unica autoritate competentă să anuleze alegerile este Curtea Constituţională, atunci când votarea şi stabilirea rezultatelor au avut loc prin fraudă de natură să modifice atribuirea mandatului său, după caz, ordinea candidaţilor care pot participa la al doilea tur de scrutin. În această situaţie, Curtea va dispune repetarea turului de scrutin în a treia duminică de la data anulării alegerilor.

Cererea de anulare a alegerilor poate fi formulată de partidele, formaţiunile politice şi candidaţii care au participat la alegeri, într-un termen de cel mult 3 zile de la închiderea votării. Cererea trebuie motivată şi însoţită de dovezile pe care se întemeiază. Cererea poate fi admisă numai dacă cel care a introdus sesizarea nu este implicat în producerea fraudei.

Soluţionarea cererii de către Curtea Constituţională se face până la data prevăzută de lege pentru aducerea la cunoştinţă publică a rezultatului alegerilor.

Curtea Constituţională publică rezultatul alegerilor în presă şi în Monitorul Oficial al României pentru fiecare tur de scrutin şi validează rezultatul alegerilor pentru Preşedintele ales. Actul de validare se întocmeşte în 3 exemplare, din care unul se prezintă Parlamentului pentru depunerea jurământului prevăzut de art. 82 alin. (2) din Constituţie, iar al treilea se înmânează candidatului ales.

În situaţia validării alegerilor de către Curtea Constituţională, cel ales dobândeşte mandatul prezidenţial şi are obligaţia de a depune jurământul, în termen de 24 de ore de la validare, în şedinţa comună a celor două Camere, dată de la care începe exercitarea efectivă a mandatului.

Controlul asupra procedurii pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului şi confirmarea rezultatelor acestuia (art. 146 Ut. i)

Procedura de verificare a respectării regulilor de organizare şi desfăşurare a referendumului şi de confirmare a rezultatului acestuia se stabileşte prin legile privind reglementarea acestor activităţi (art. 35 din Legea 47/1992, republicată).

În ceea ce priveşte referendumul naţional care poate fi organizat în concordanţă cu prevederile Constituţiei, acesta poate fi: referendum constituţional, ca etapă finală a procedurii de revizuire a Constituţiei (art. 151 al.3, Constituţia României); referendum pentru demiterea din funcţie a Preşedintelui României (art.95 al.3, Constituţia României); referendum organizat de Preşedintele României în vederea consultării poporului cu privire la probleme de interes naţional (art. 90, Constituţia României).

Legea organică nr. 3/2000 reglementează organizarea şi desfăşurarea referendumului, iar Legea 375/2003 a fost adoptată pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului naţional privind revizuirea Constituţiei, care stabilesc şi atribuţiile Curţii Constituţionale în exercitarea prerogativei prevăzute la art. 146 lit.i.

Propunerea legislativă de modificare şi completare a Legii 47/1992 introduce un nou articol nr. 34, prin care se prevede că pentru aducerea la îndeplinire a acestei atribuţii, Curtea Constituţională poate cere informaţii de la autorităţile publice. De asemenea, Biroul Electoral Central este obligat să prezinte, la solicitarea Ciupi Constituţionale, informări asupra fazelor şi operaţiunilor de desfăşurare a referendumului.

Rezultatele referendumului, centralizate la nivel naţional de către Biroul Electoral Central, cuprinzând numărul voturilor valabil exprimate pentru fiecare răspuns de pe buletinul de vot şi numărul voturilor nule, se înaintează, cu pază militară, la Curtea Constituţională, în termen de 24 de ore de la încheieirea centralizării, (art. 44 Legea 3/2000)

În controlul exercitat asupra desfăşurării referendumului şi

pentru confirmarea rezultatelor acestuia Curtea Constituţională emite hotărâri.

Art. 34 – introdus prin Propunerea legislativă de modificare şi completare a Legii 47/1992 arată că plenul Curţii Constituţionale decide cu o majoritate de dună treimi asupra valabilităţii referendumului. Hotărârea Curţii stabileşte dacă a fost respectată procedura pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului şi confirmă rezultatele referendumului. Înaintea publicării în Monitorul Oficial al României, hotărârea Curţii Constituţionale se prezintă Camerei Deputaţilor şi Senatului, întrunite în şedinţă comună.

Curtea Constituţională prezintă Parlamentului un raport cu privire la respectarea procedurii pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului naţional şi confirmă rezultatele acestuia. Legea de revizuire a Constituţiei sau, după caz, măsura demiterii din funcţie a Preşedintelui României intră în vigoare la data publicării în Monitorul Oficial a hotărârii Curţii Constituţionale de confirmare a rezultatelor referendumului.

Curtea Constituţională publică rezultatul referendumului în Monitorul Oficial al României şi în presă.

Controlul asupra condiţiilor pentru exercitarea iniţiativei legislative de către cetăţeni (art. 146 lit. j)

Condiţiile de exercitare a iniţiativei legislative de către cetăţeni sunt stabilite prin dispoziţiile art. 74 din Constituţie, precum şi ale Legii 189/1999.

Iniţiativa legislativă exercitată de către cetăţeni poate să fie propusă de un număr de cel puţin 100.000 de cetăţeni cu drept de vot, cetăţeni care să provină din cel puţin un sfert din judeţele ţării, iar în fiecare din aceste judeţe, respectiv municipiul Bucureşti, trebuie să fie înregistrate cel puţin 5.000 de semnături în sprijinul iniţiativei.

Iniţiativa legislativă exercitată de cetăţom poartă denumiiron de propunere legislativă şi că trebuie să fie prezentată în forma cerută pentru proiectele de legi.

Nu pot face obiectul iniţiativei legislative a cetăţenilor problemele fiscale, cele cu caracter internaţional, amnistia şi graţierea, (art. 74 al. 2, Constituţia României)

Aşadar, Curtea Constituţională, sesizată de Preşedintele Camerei la care a fost înregistrată iniţiativa, va verifica pe de o parte dacă sunt respectate aceste exigenţe stipulate în art. 74 din Constituţie,

iar pe de altă parte dacă sunt îndeplinite condiţiile prevăzute de Legea 189/1999: caracterul constituţional al propunerii legislative ce face obiectul iniţiativei; publicarea propunerii, atestarea listelor de susţinători, întrunirea numărului minim de susţinători, dispersia teritorială a acestora, etc26.

Aceste prevederi sunt reglementate şi prin Propunerea legislativă de modificare şi completare a Legii 47/1992.

Curtea Constituţională se va pronunţa în termen de 30 de zile, iar hotărârea Curţii se publică în Monitorul Oficial al României şi se comunică preşedintelui Camerei care a sesizat Curtea.

Curtea Constituţională dă aviz consultativ pentru propunerea de suspendare din funcţie a Preşedintelui României (art. 146 lit. h, Constituţia României)

Potrivit Constituţiei României, Preşedintele nu răspunde politic în faţa Parlamentului, însă poate fi demis de către corpul electoral, prin referendum. Angajarea răspunderii politice a Preşedintelui României presupune două etape: suspendarea din funcţie a Preşedintelui şi organizarea referendumului naţional în vederea demiterii sale de către corpul electoral.

Condiţiile procedurale ale suspendării din funcţie a Preşedintelui României sunt prevăzute în art. 95 şi art. 146 lit. h-i din Constituţie. În cazul săvârşirii unor fapte grave prin care încalcă prevederile Constituţiei, Preşedintele României poate fi suspendat din funcţie. Propunerea de suspendare din funcţie poate fi iniţiată de cel puţin o treime din numărul deputaţilor şi senatorilor şi se aduce, neîntârziat la cunoştinţa Preşedintelui. Potrivit Regulamentului şedinţelor comune a celor două Camere, propunerea de suspendare se depune concomitent la birourile permanente ale Camerelor, iar acestea o comunică neîntârziat Preşedintelui României.

l) n asemenea, este sesizată Curtea Constituţională în vederea emiterii unui aviz consultativ asupra propunerii de suspendare din funcţia. În acest scop, propunerea de suspendam din funcţie a Preşedintelui României împreună cu dovezile pe care se întemeiază se trimit în copie Curţii Constituţionale, de preşedintele care a condus şedinţa comună a celor două Camere.

Preşedintele Curţii Constituţionale, primind cererea, va desemna 3 judecători ca raportori, câte unul dintre judecătorii

Condiţiile provfizulo de Legon 189/100 J nu fost prozoninln în

paragraful 2. Controlul asupra iniţiativelor de revizuire a Constituţiei.

numiţi de Camera Deputaţilor, Senat şi Preşedintele României, care vor efectua investigaţiile necesare.

Curtea Constituţională dă aviz consultativ pentru propunerea de suspendare din funcţie a Preşedintelui României.

Curtea Constituţională emite avizul consultativ în plenul Curţii Constituţionale, cu votul majorităţii judecătorilor Curţii, pe baza dezbaterii raportului prezentat de cei trei judecători desemnaţi în acest scop, a propunerii de suspendare, a dovezilor şi a investigaţiilor făcute (art.32 Legea nr. 47/1992, modificată şi completată). Propunerea legislativă de modificare şi completare a Legii 47/1992 modifică prevederile art. 32 în sensul că avizul cu privire la suspendarea din funcţie a Preşedintelui României se emite de Curtea Constituţională în urma dezbaterii propunerii de suspendare şi a dovezilor prezentate, într-adevăr, modificarea presupune o corelare logică a textelor cu procedura jurisdicţională, deoarece nu va fi dezbătut raportul în sine ori investigaţiile făcute de către judecătorii raportori.

Preşedintele României va fi încunoştinţat asupra datei fixate pentru dezbatere şi va putea da explicaţii cu privire la faptele ce i se impută.

Avizul Curţii Constituţionale este comunicat preşedinţilor celor două Camere şi Preşedintelui României.

Avizul Curţii Constituţionale este însă, unul consultativ, oportunitatea suspendării din funcţie rămâne la aprecierea celor două Camere.

În situaţia în care propunerea de suspendare din funcţie întruneşte majoritatea absolută a membrilor celor două Camere, Reşedinţele României este suspendat din funcţie şi conform art. 98 din Constituţie se instituie interimatul funcţiei prezidenţiale, în acest sens, hotărârea de suspendare din funcţie se comunică Curţii Constituţionale, care are competenţa de a constata existenţa împrejurărilor care justifică interimatul în exercitarea funcţiei de Preşedinte al României, iar Curtea va comunica cele constatate Parlamentului şi Guvernului (art. 146 lit. g, Constituţia României).

Constatarea existenţei împrejurărilor care justifică interimatul în exercitarea funcţiei de preşedinte al României (art. 146 lit. g, Constituţia României)

Dacă funcţia de Preşedinte al României devine vacantă ori dacă Preşedintele este suspendat din funcţie sau dacă se află în imposibilitate temporară de a-şi exercita atribuţiile, interimatul se asigură, în ordine, de preşedintele Senatului sau de preşedintele Camerei Deputaţilor, (art. 98, Constituţia României)

Mandatul preşedinţial încetează înainte de termen în caz de demisie, de demitere din funcţie, de imposibilitate definitivă a exercitării atribuţiilor sau în caz de deces. În situaţiile în care mandatul încetează înainte de termen, intervine vacanţa funcţiei prezidenţiale şi se instituie interimatul funcţiei de Preşedinte al României". De asemenea, interimatul se instuie şi în cazul suspendării din funcţie sau a imposibilităţii temporare a exercitării atribuţiilor.

Constatarea împrejurărilor care justifică interimatul la funcţia prezidenţială sunt constatate de Curtea Constituţională.

Art. 33 şi art. 34 din Legea 47/1992, republicată, stabileşte procedura în faţa Curţii Constituţionale prin care se constată existenţa împrejurărilor care justifică interimatul în exercitarea funcţiei de Preşedinte al României:

1. Această atribuţie a Curţii Constituţionale se realizează la sesizare. Subiectele care pot sesiza Curtea sunt: unul dintre preşedinţii celor două Camere ale Parlamentului sau preşedintele interimar, care exercită atribuţiile Preşedintelui pe perioada cât acesta este suspendat din funcţie. 2. În cazul în care constatarea împrejurărilor care justifică interimatul este solicitată în urma suspendării din funcţie a Preşedintelui României, solicitarea poate aparţine preşedintelui care a condus lucrările şedinţei comune a celor două Camere, pe baza hotărârii adoptate în şedinţa comună. 3. În situaţia în care interimatul se datorează imposibilităţii temporare de a-şi exercita atribuţiile, sesizarea Curţii se face de Preşedintele României sau de preşedintele uneia dintre cele două Camere ale Parlamentului.

4. Cererea în vederea constatării împrejurărilor care justifică V interimatul funcţiei de Preşedinte al României trebuie să fie însoţită de dovezile necesare.

5. Constatarea acestor împrejurări se face de plenul Curţii Constituţionale, cu votul majorităţii judecătorilor.

Propunerea legislativă de modificare şi completare a Legii 47/1992 prevede modificarea acestui art. 34 al legii organice prin excluderea precizării „da plenul Cur (II Constituţionale", deoarece

specificarea apare superfluă atâta timp cât Propunerea legislativă introduce un nou capitol, după capitolul III care are ca obiect Plenul Curţii Constituţionale şi care, la aii. 34" al. l arată: „Curtea Constituţională lucrează legal în prezenţa a două treimi din numărul judecătorilor.

Plenul decide cu votul majorităţii judecătorilor Ciuţii, dacă prin lege nu se prevede altfel. În exercitarea acestei atribuţii Curtea Constituţională se pronunţă printr-o hotărâre.

Legea omite să precizeze cine poate sesiza Curtea Constituţională pentru constatarea încetării sau dispariţiei condiţiilor care justifică interimatul funcţiei prezidenţiale; în toate situaţiile, Preşedintele este primul îndreptăţit să formuleze o astfel de solicitare, deoarece el este titularul funcţiei, însă, pentru identitate de raţiune, oricare din subiectele deja menţionate de legea organică ar putea iniţia o astfel de sesizare.

Referitor la efectele juridice ale hotărârii emise pentru constatarea existenţei împrejurărilor care justifică interimatul funcţiei prezidenţiale, împărtăşim opiniile exprimate27 relative la faptul că aceste hotărâri nu pot avea decât efectele unui aviz consultativ. deoarece actul emis de Curte nu are un caracter jurisdicţional, ci doar „constată" existenţa împrejurărilor care justifică interimatul, dar Parlamentul este cel chemat să aprecieze hotărârea Curţii. Mai mult, în situaţia în care Parlamentul a decis deja suspendarea din funcţie a Preşedintelui României, sensul hotărârii Curţii devine de ordinul evidenţei.

II. Actele Curţii Constilutionnle

Constituţia României şi ipuloază ca acte ale Curţii Constituţionale: deciziile şi avizele.

Legea nr. 47/1992 în art. 13 menţionează ca acte ale Curţii Constituţionale următoarele: decizii, hotărâri şi avize.

1. Deciziile – se pronunţă în următoarele situaţii: a. Controlul constituţionalităţii legilor înainte de promulgarea lor; b. Controlul exercitat asupra iniţiativelor de

Drăgnnu T., op. cit., u.:!! O; Doinii nu]., op. cit., p. 412

revizuire a Constituţiei; c. Controlul constituţionalităţii regulamentelor Parlamentului; d. Soluţionarea excepţiilor de neconstituţionalite asupra legilor şi ordonanţelor;

Judecarea contestaţiilor care au ca obiect constituţionalitatea

unui partid polițe.

Propunerea legislativă de modificare şi completare a Legii 47/1992 prevede completarea acestui articol cu încă două situaţii, ca o consecinţă a corelării logice a textului legii organice cu modificările survenite în i urma revizuirii Constituţiei; aşadar, Curtea Constituţională urmează să emită decizii şi în exercitarea următoarelor atribuţii: controlul constituţionalităţii tratatelor sau a altor acorduri internaţionale, înainte de ratificarea lor de către Parlament şi în cazul soluţionării conflictelor juridice de natură constituţională dintre autorităţile publice.

Deciziile Curţii Constiţionale se publică în Monitorul Oficial al României. De la data publicării, deciziile sunt general obligatorii şi au putere numai pentru viitor. Propunerea legislativă de modificare şi completare a Legii 47/1992 prevede modificarea acestui articol, stipulând faptul că „Deciziile, hotărârile şi avizele se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I. Deciziile şi hotărârile Curţii Constituţionale sunt general obligatorii şi au putere numai pentru viitor" (al.3 al ari. 13). Se poate observa că prin introducerea acestui articol se urmăreşte clarificarea efectelor juridice pe care le produc hotărârile Curţii Constituţionale, extinzând reglementarea constituţională a efectelor juridice ale deciziilor Curţii şi asupra hotărârilor (art.147 al.4 din Constituţie prevede că „deciziile sunt general obligatorii şi au putere numai pentru viilor). Dacă hotărârile Curţii Constituţionale sunt o varietate a deciziilor, prevederea Propunerii legislative de modificare şi completare a Legii 47/1992 este perfect justificată. Însă, dacă ne referim, spre exemplu, la hotărârea Curţii Constituţionale în constatarea împrejurărilor care justifică interimatul funcţiei de Preşedinte al României care aşa cum s-a arătat, nu are caracter „jurisdicţional", Parlamentul fiind cel chemat să aprecieze hotărârea Curţii, nu vedem cum ea ar putea fi general obligatorie pentru Parlament. Cu atât mai mult, situaţia se complică în cazul în care Parlamentul l-a suspendat din funcţie pe Preşedintele României; în acest caz, o hotărâre a Curţii prin care nu se constată împrejurările care justifică interimatul la funcţia de Preşedinte al României ar fi cel puţin contradictorie.

2. Hotărârile – se pronunţă în următoarele cazuri, în care Curtea Constituţională: a. Veghează la respectarea procedurii pentru alegerea Preşedintelui României şi confirmă rezultatele sufragiului; b. Constată

existenţa împrejurărilor care justifică 1 interimatul în exercitarea funcţiei de Preşedinte al României şi comunică cele constatate Parlamentului şi Guvernului;

c. Veghează la respectarea procedurii pentru organizarea şi – desfăşurarea referendumului şi confirmă rezultatele acestuia;

d. Verifică îndeplinirea condiţiilor pentru exercitarea iniţiativei legislative de către cetăţeni.

3. Avize consultative – sunt emise pentru propunerea de suspendare din funcţie a Preşedintelui României.

ANEXE

CONSTITUŢIA ROMÂNIEI

Modificată şi completată prin Legea de revizuire a Constituţiei României nr. 429/2003, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea 1, nr. 758 din 29 octombrie 2003, republicată de Consiliul Legislativ, în temeiul art. 152 din Constituţie, cu reactualizarea denumirilor şi dându-se textelor o nouă numerotare (aii. 152 a devenit, în forma republicată, art. 156).

Legea de revizuire a Constituţiei României nr. 429/2003 a fost aprobată prin referendumul naţional din 18 – 19 octombrie 2003 şi a intrat în vigoare la data de 29 octombrie 2003, data publicării în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 758 din 29 octombrie 2003 a Hotărârii Ciupi Constituţionale nr. 3 din 22 octombrie 2003 pentru confirmarea rezultatului referendumului naţional din 18 – 19 octombrie 2003 privind Legea de revizuire a Constituţiei României.

Constituţia României, în forma iniţială, a fost adoptată în şedinţa Adunării Constituante din 21 noiembrie 1991, a fost publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 233 din 21 noiembrie 1991 şi a intrat în vigoare în urma aprobării ei prin referendumul naţional din 8 decembrie 1991.

EMITENT: PARLAMENTUL

PUBLICAT ÎN: MONITORUL OFICIAL nr. 767 din 31 octombrie 2003

TITLUL I

Principii generale

ART. 1.

Statul român

(1) România este stat BatkwM & f suveran şi independent, unitar şi indivizibil.

(2) Forma de guvernământ a statului român este republica.

(3] România este stat de drept, democratic şi social, în care demnitatea omului, drepturile şi libertăţile cetăţenilor, libera dezvoltare a personalităţii umane, dreptatea şi pluralismul politic reprezintă valori supreme, în spiritul tradiţiilor democratice ale poporului român şi idealurilor Revoluţiei din decembrie 1989, şi sunt garantate.

(4) Statul se organizează potrivit principiului separaţiei şi echilibrului puterilor – legislativă, executivă şi judecătorească – în cadrul democraţiei constituţionale.

(5) în România, respectarea Constituţiei, a supremaţiei sale şi a legilor este obligatorie.

ART. 2

Suveranitatea

(1) Suveranitatea naţională aparţine poporului român, care o exercită prin organele sale reprezentative, constituite prin alegeri libere, periodice şi corecte, precum şi prin referendum.

(2) Niciun grup şi nicio persoană nu pot exercita suveranitatea în nume propriu.

art 3

Teritoriul

(1) Teritoriul României este inalienabil.

(2) I'ronlierele ţării sunt consfinţite prin lege organică, cu respectarea principiilor şi a celorlalte norme general admise ale dreptului internaţional.

(3) Teritoriul este organizat, sub aspect administrativ, în comune, oraşe şi judeţe. În condiţiile legii, unele oraşe suni declaiale municipii.

(4) l'e teritoriul statului român nu pot fi strămutate sau colonizai»; populaţii străine.

ART. 4

Unitatea poporului şi egalitatea între cetăţeni

(1) Statul are ca fundament unitatea poporului român şi solidaritatea cetăţenilor săi.

(2) România este patria comună şi indivizibilă a tuturor cetăţenilor săi, fără deosebire de rasă, de naţionalitate, de origine etnică, de limbă, de religie, de sex, de opinie, de apartenenţă politică, de avere sau de origine socială.

ART. 5

Cetăţenia

(1) Cetăţenia română se dobândeşte, se păstrează sau se pierde în condiţiile prevăzute de legea organică.

(2) Cetăţenia română nu poate fi retrasă aceluia care a dobândit-o prin naştere.

ART. 6

Dreptul la identitate

(1) Statul recunoaşte şi garantează persoanelor aparţinând minorităţilor naţionale dreptul la păstrarea, la dezvoltarea şi la exprimarea identităţii lor etnice, culturale, lingvistice şi religioase.

(2) Măsurile de protecţie luate de stat pentru păstrarea, dezvoltarea şi exprimarea identităţii persoanelor aparţinând minorităţilor naţionale trebuie să fie conforme cu principiile de egalitate şi de nediscriminare în raport cu ceilalţi cetăţeni români.

ART. 7

Românii din străinătate

Statul sprijină întărirea legăturilor cu românii din afara frontierelor ţării şi acţionează pentru păstrarea, dezvoltarea şi exprimarea identităţii lor etnice, culturale, lingvistice şi religioase, cu respectarea legislaţiei statului ai cărui cetăţeni sunt.

ART. 8

Pluralismul şi partidele politice

(1) Pluralismul în societatea Românească este o condiţie şi o garanţie a democraţiei constituţionale.

(2) Partidele politice se constituie şi îşi desfăşoară activitatea în condiţiile legii. Ele contribuie la definirea şi la exprimarea voinţei politice a cetăţenilor, respectând suveranitatea naţională, integritatea teritorială, ordinea de drept şi principiile democraţiei.

Sindicalele, patronatele şi asociaţiile profesionale

Sindicalele, patronalele! şi asociaţiile profesionali! se constituie şi îşi desfăşoară activitatea potrivit statutelor lor, în condiţiile legii. Ele contribuie la apărarea drepturilor şi la promovarea intereselor profesionale, economice şi sociale ale membrilor lor.

ART. 10

Relaţii internaţionale

România întreţine şi dezvoltă relaţii paşnice cu toate statele şi, în acest cadru, relaţii de bună vecinătate, întemeiate pe principiile şi pe

celelalte norme general admise ale dreptului internaţional.

ART. 11

Dreptul internaţional şi dreptul intern f (1) Statul român se obligă să îndeplinească întocmai şi cu bună-credinţă obligaţiile ce-i revin din tratatele la care este parte.

(2) Tratatele ratificate de Parlament, potrivit legii, fac parte din dreptul intern.

(3) în cazul în care un tratat la care România urmează să devină parte cuprinde dispoziţii contrare Constituţiei, ratificarea lui poate avea loc numai după revizuirea Constituţiei.

ART. 12

Simboluri naţionale

(1) Drapelul României este tricolor; culorile sunt aşezate vertical, în ordinea următoare începând de la lance: albastru, galben, roşu.

(2) Ziua naţională a României este 1 Decembrie.

(3) Imnul naţional al României este „Deşteaptă-te române".

(4) Stema ţării şi sigiliul statului sunt stabilite prin legi organice.

ART. 13

Limba oficială în România, limba oficială este limba română.

ART. 14 Capitala Capitala României este municipiul Bucureşti.

TITLUL II

Drepturile, libertăţile şi îndatoririle fundamentate

Dispoziţii comune

ART. 15...

Universalitatea

(1) Cetăţenii beneficiază de drepturile şi de libertăţile consacrate prin Constituţie şi prin alte legi şi au obligaţiile prevăzute de acestea.

(2) Legea dispune numai pentru viitor, cu excepţia legii penale sau contravenţionale mai favorabile.

ART. 16

Egalitatea în drepturi

(1) Cetăţenii sunt egali în faţa legii şi a autorităţilor publice, fără privilegii şi fără discriminări.

(2) Nimeni nu este mai presus de lege.

(3) Funcţiile şi demnităţile publice, civile sau militare, pol îi ocupate, în condiţiile legii, de persoanele care au cetăţenia română şi

domiciliul în ţară. Statul român garantează egalitatea de şanse între femei şi bărbaţi pentru ocuparea acestor funcţii şi demnităţi.

(4) în condiţiile aderării României la Uniunea Europeană, cetăţenii Uniunii care îndeplinesc cerinţele legii organice au dreptul de a alege şi de a fi aleşi în autorităţile administraţiei publice locale.

ART. 17

Cetăţenii români în străinătate

Cetăţenii români se bucură în străinătate de protecţia statului român şi trebuie să-şi îndeplinească obligaţiile, cu excepţia acelora ce nu sunt compatibile cu absenţa lor din ţară.

ART. 18

Cetăţenii străini şi apatrizii

(1) Cetăţenii străini şi apatrizii care locuiesc în România se bucură de protecţia generală a persoanelor şi a averilor, garantată de Constituţie şi de alte legi.

(2) Dreptul de azil se acordă şi se retrage în condiţiile legii, cu respectarea tratatelor şi a convenţiilor internaţionale la care România este parte.

ART. 19

Extrădarea şi expulzarea

(1) Cetăţeanul român nu poate fi extrădat sau expulzat din România.

(2) Prin derogare de la prevederile alineatului (1), cetăţenii români pot fi extrădaţi în baza convenţiilor internaţionale la care România este parte, în condiţiile legii şi pe bază de reciprocitate.

(3) Cetăţenii străini şi apatrizii pot fi extrădaţi numai în baza unei convenţii internaţionale sau în condiţii de reciprocitate.

(4) Expulzarea sau extrădarea se hotărăşte de justiţie.

ART 20

Tratatele internaţionale privind drepturile omului

(1) Dispoziţiile constituţionale privind drepturile şi libertăţile cetăţenilor vor fi interpretate şi aplicate în concordanţă cu Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, cu pactele şi cu celelalte tratate la care România este parte.

(2) Dacă există neconcordanţe între pactele şi tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului, la care România este parte, şi legile interne, au prioritate reglementările internaţionale, cu excepţia cazului în care Constituţia sau legile interne conţin dispoziţii

mai favorabile.

ART. 21

Accesul liber la justiţie

(1) Orice persoană se poate adresa justiţiei pentru apărarea drepturilor, a libertăţilor şi a intereselor sale legitime.

(2) Nicio lege nu poate îngrădi exercitarea acestui drept.

(3) Părţile au dreptul la un proces echitabil şi la soluţionarea cauzelor într-un termen rezonabil.

(4) jurisdicţiile speciale administrative sunt facultative şi gratuite.

Drepturile şi libertăţile fundamentale

ART 22

Dreptul la viaţă şi la integritate fizică şi psihica1

(1) Dreptul la viaţă, precum şi dreptul la integritate fizică şi psihică ale persoanei sunt garantate.

(2) Nimeni nu poate fi supus torturii şi nici unui fel de pedeapsă sau de tratament inuman ori degradant. (j (3) Pedeapsa cu moartea este interzisă.

ART. 23

Libertatea individuală

(1) Libertatea individuală şi siguranţa persoanei sunt inviolabile.

(2) Percheziţionaiea, reţinerea sau arestarea unei persoane Stinţ nprmise numai în cazurile şi cu procedura prevăzute de lege.

(3) Reţinerea nu poate depăşi? A de ore.

(4) Arestarea preventivă se dispune de judecător şi numai în cursul procesului penal.

(5) În cursul urmăririi penale arestarea preventivă se poate dispune pentru cel mult 30 de zile şi se poate prelungi cu cale cel mult 30 de zile, fără ca durata totală să depăşească un termen rezonabil, şi nu mai mult de 180 de zile.

(6) în faza de judecată instanţa este obligată, în condiţiile legii, să verifice periodic, şi nu mai târziu de G0 de zile, legalitatea şi temeinicia arestării preventive şi să dispună, de îndată, punerea în libertate a inculpatului, dacă temeiurile care au determinat arestarea preventivă au încetat sau dacă instanţa constată că nu există temeiuri noi care să justifice menţinerea privării de libertate.

(7) încheierile instanţei privind măsura arestării preventive

sunt supuse căilor de atac prevăzute de lege.

(8) Celui reţinut sau arestat i se aduc de îndată la cunoştinţă, în limba pe care o înţelege, motivele reţinerii sau ale arestării, iar învinuirea, în cel mai scurt termen; învinuirea se aduce la cunoştinţă numai în prezenţa unui avocat, ales sau numit din oficiu.

(9) Punerea în libertate a celui reţinut sau arestat este obligatorie, dacă motivele acestor măsuri au dispărut, precum şi în alte situaţii prevăzute de lege.

(10) Persoana arestată preventiv are dreptul să ceară punerea sa în libertate provizorie, sub control judiciar sau pe cauţiune.

(11) Până la rămânerea definitivă a hotărârii judecătoreşti de condamnare, persoana este considerată nevinovată.

(12) Nicio pedeapsă nu poate fi stabilită sau aplicată decât în condiţiile şi în temeiul legii.

(13) Sancţiunea privativă de libertate nu poate fi decât de natură penală.

ART. 24

Dreptul la apărare

(1) Dreptul la apărare este garantat

(2) în tot cursul procesului, părţile au dreptul să fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu.

ART. 25

Libera circulaţie

(1) Dreptul la libera circulaţie, în ţară şi în străinătate, este garantai. I.ogea stabileşte condiţiile exercitării acestui drept.

(2) Fiecărui cetăţean îi este asigurat dreptul de a-şi stabili domiciliul sau reşedinţa în orice localitate din ţară, de a emigra, precum şi de a reveni în ţară.

ART. 26

Viaţa intimă, familială şi privată

(1) Autorităţile publice respectă şi ocrotesc viaţa intimă, familială şi privată.

(2) Persoana fizică are dreptul să dispună de ea însăşi, dacă nu încalcă drepturile şi libertăţile altora, ordinea publică sau bunele moravuri.

ART. 27

Inviolabilitatea domiciliului

(1) Domiciliul şi reşedinţa sunt inviolabile. Nimeni nu poate

pătrunde sau rămâne în domiciliul ori în reşedinţa unei persoane fără învoirea acesteia.

(2) De la prevederile alineatului (1) se poate deroga prin lege pentru următoarele situaţii:

a) executarea unui mandat de arestare sau a unei hotărâri judecătoreşti;

b) înlăturarea unei primejdii privind viaţa, integritatea fizică sau bunurile unei persoane;

c) apărarea securităţii naţionale sau a ordinii publice;

d) prevenirea răspândirii unei epidemii.

(3) Percheziţia se dispune de judecător şi se efectuează în condiţiile şi în formele prevăzute de lege.

(4) Percheziţiile în timpul nopţii sunt interzise, în afară de cazul infracţiunilor flagrante.

ART. 28

Secretul corespondenţei

Secretul scrisorilor, al telegramelor, al altor trimiteri poştale, al convorbirilor telefonice şi al celorlalte mijloace legale de comunicare este inviolabil.

ART. 29

Libertatea conştiinţei

(1) Libertatea gândirii şi a opiniilor, precum şi libertatea credinţelor religioase nu pot fi îngrădite sub nicio formă. Nimeni nu poate fi constrâns să adopte o opinie ori să adere la o credinţă religioasă, contrare convingerilor sale.

(2) Libertatea conştiinţei este garantată; ea trebuie să se manifeste în spirit de toleranţă şi de respect reciproc.

(3) Cultele religioase sunt libere şi se organizează potrivit statutelor proprii, în condiţiile legii.

(4) în relaţiile dintre culte sunt interzise orice forme, mijloace, acte sau acţiuni de învrăjbire religioasă.

(5) Cultele religioase sunt autonome faţă de stat şi se bucură de sprijinul acestuia, inclusiv prin înlesnirea asistenţei religioase în armată, în spitale, în penitenciare, în azile şi în orfelinate.

(6) Părinţii sau tutorii au dreptul de a asigura, potrivit propriilor convingeri, educaţia copiilor minori a căror răspundere le revine.

ART30

Libertatea de exprimare

(1) Libertatea de exprimare a gândurilor, a opiniilor sau a credinţelor şi libertatea creaţiilor de orice fel, prin viu grai, prin scris, prin imagini, prin sunete sau prin alte mijloace de comunicare în public, sunt inviolabile.

(2) Cenzura de orice fel este interzisă.

(3) Libertatea presei implică şi libertatea de a înfiinţa publicaţii.

(4) Nicio publicaţie nu poate fi suprimată.

(5) Legea poate impune mijloacelor de comunicare în masă. obligaţia de a face publică sursa finanţării.

(6) Libertatea de exprimare nu poate prejudicia demnitatea, onoarea, viaţa particulară a persoanei şi nici dreptul la propria imagine.

(7) Sunt interzise de lege defăimarea ţării şi a naţiunii, îndemnul la război de agresiune, la ură naţională, rasială, de clasă sau religioasă, incitarea la discriminare, la separatism teritorial sau la violenţă publică, precum şi manifestările obscene, contrare bunelor moravuri.

(8) Răspunderea civilă pentru informaţia sau pentru creaţia adusă la cunoştinţă publică revine editorului sau realizatorului, autorului, organizatorului manifestării artistice, proprietarului mijlocului de multiplicare, al postului de radio sau de televiziune, în condiţiile legii. Delictele de presă se stabilesc prin lege.

ART. 31

Dreptul la informaţie

(1) Dreptul persoanei de a avea acces la orice informaţie de interes public nu poate fi îngrădit.

(2) Autorităţile publice, potrivit competenţelor ce le revin, sunt obligate să asigure informarea corectă a cetăţenilor asupra treburilor publice şi asupra problemelor de interes personal.

(3) Dreptul la informaţi» nu trebuie să prejudicieze măsurile de protecţie a tinerilor sau securitatea naţională.

(4) Mijloacele de informare în masă, publice şi private, sunt obligate să asigure informarea corectă a opiniei publice.

(5) Serviciile publice de radio şi de televiziune sunt autonome. Ele trebuie să garanteze grupurilor sociale şi politice importante exercitarea dreptului la antenă. Organizarea acestor servicii şi controlul parlamentar asupra activităţii lor se reglementează prin lege organică.

ART. 32

Dreptul la învăţătură

(1) Dreptul la învăţătură este asigurat prin învăţământul general obligatoriu, prin învăţământul liceal şi prin cel profesional, prin învăţământul superior, precum şi prin alte forme de instrucţie şi de perfecţionare.

(2) învăţământul de toate gradele se desfăşoară în limba română, în condiţiile legii, învăţământul se poate desfăşura şi într-o limbă de circulaţie internaţională.

(3) Dreptul persoanelor aparţinând minorităţilor naţionale de a învăţa limba lor maternă şi dreptul de a putea fi instruite în această limbă sunt garantate; modalităţile de exercitare a acestor drepturi se stabilesc prin lege.

(4) învăţământul de stal este gratuit, potrivit legii. Stalul acordă burse sociale de studii copiilor şi tinerilor proveniţi din familii defavorizate şi celor instituţionalizaţi, în condiţiile legii.

(5) învăţământul de toate gradele se desfăşoară în unităţi de stat, particulare şi confesionale, în condiţiile legii.

(C) Autonomia universitară este garantată.

(7) Statul asigură libertatea învăţământului religios, potrivit cerinţelor specifice fiecărui cult. În şcolile de stat, învăţă mân lui religios este organizat şi garantat prin lege.

ART. 33

Accesul la cultură

(1) Accesul la cultură este garantat, în condiţiile legii.

(2) Libertatea persoanei de a-şi dezvolta spiritualitatea şi de a accede la valorile culturii naţionale şi universale nu poate fi îngrădită.

(3) Statul trebuie să asigure păstrarea identităţii spirituale, sprijinirea culturii naţionale, stimularea artelor, protejarea şi conservarea moştenirii culturale, dezvoltarea creativităţii contemporane! promovarea valorilor culturale şi artistice alo României în lume.

ART. 34

Dreptul la ocrotirea sănătăţii

(1) Dreptul la ocrotirea sănătăţii este garantat.

(2) Statul este obligai să ia măsuri pentru asigurarea igienei şi a sănătăţii publice.

(3) Organizarea asistenţei medicale şi a sistemului de asigurări

sociale pentru boală, accidente, maternitate şi recuperare, controlul oxorcitării profesiilor medicale şi a activităţilor paramedicale, precuni şi alte măsuri de protecţie a sănătăţii fizice şi mentale a persoanei se stabilesc potrivit legii.

AKT. 35

Dreptul la mediu sănătos

(1) Statul recunoaşte dreptul oricărei persoane la un mediu înconjurător să anătos şi echilibrat ecologic.

(2) Statul asigură cadrul legislativ pentru exercitarea acestui drept.

(3) Persoanele fizice şi juridice au îndatorirea de a proteja şi a ameliora mediul înconjurător.

ART. 36 Dreptul de vot

(1) Cetăţenii au drept de vot de la vârsta de 18 ani, împliniţi până în zi un alegerilor inclusiv.

(2) Nu au drept de vot debilii sau alienaţii mintal, puşi sub interdicţie, şi nici persoanele condamnate, prin hotărâre judecătorească definitivă, la pierderea drepturilor electorale.

AKT. 37

Dreptul de a fi ales

(1) Au dreptul de a fi aleşi cetăţenii cu drept de vot care îndeplinesc condiţiile prevăzute în articolul 16 alineatul (3), dacă nu le este interzisă asocierea în partide politice, potrivit articolului 40 alineatul (3).

(2) Candidaţii trebuie să fi împlinit, până în ziua alegerilor inclusiv, vârsta de cel puţin 23 de ani pentru a fi aleşi în Camera Deputaţilor sau în organele administraţiei publice locale, vârsta de cel puţin 33 de ani pentru a fi aleşi în Senat şi vârsta de cel puţin 35 de ani pentru a fi aleşi în funcţia de Preşedinte al României.

AKT. 38

Dreptul de a fi nins în Parlamentul European i în condiţiile aderării României la Uniunea Europeană, cetăţenii români au dreptul de a alege şi de a fi aleşi în Parlamentul European.

ART. 39

Libertatea întrunirilor

Mitingurile, demonstraţiile, procesiunile sau orice alte întruniri sunt libere şi se pot organiza şi desfăşura numai în mod paşnic, fără niciun fel de arme.

ART 40.

Dreptul de asociere

(1) Cetăţenii se pot asocia liber în partide politice, în sindicate, în patronate şi în alte forme de asociere.

(2) Partidele sau organizaţiile care, prin scopurile ori prin activitatea lor, militează împotriva pluralismului politic, a principiilor statului de drept ori a suveranităţii, a integrităţii sau a independenţei României sunt neconstituţionale.

(3) Nu pot face parte din partide politice judecătorii Curţii Constituţionale, avocaţii poporului, magistraţii, membrii activi ai armatei, poliţiştii şi alte categorii de funcţionari publici stabilite prin lege organică.

(4) Asociaţiile cu caracter secret sunt interzise.

ART. 41

Munca şi protecţia socială a muncii

(1) Dreptul la muncă nu poate fi îngrădit. Alegerea profesiei, a meseriei sau a ocupaţiei, precum şi a locului de muncă este liberă.

(2) Salariaţii au dreptul la măsuri de protecţie socială. Acestea privesc securitatea şi sănătatea salariaţilor, regimul de muncă al femeilor şi al tinerilor, instituirea unui salariu minim brut pe ţară, repausul săptămânal, concediul de odihnă plătit, prestarea muncii în condiţii deosebite sau speciale, formarea profesională, precum şi alte situaţii specifice, stabilite prin lege.

(3) Durata normală a zilei de lucru este, în medie, de cel mult 8 ore.

(4) La muncă egală, femeile au salariu egal cu bărbaţii.

(5) Dreptul la negocieri colective în materie de muncă şi caracterul obligatoriu al convenţiilor colective sunt garantate.

ART. 42.

Interzicerea muncii forţate

(1) Munca forţată este interzisă.

(2) Nu constituie muncă forţată:

a) activităţile pentru îndeplinirea îndatoririlor militare, precum şi cele desfăşurate, potrivit legii, în locul acestora, din motive religioase sau de conştiinţă;

b) munca unei persoane condamnate, prestată în condiţii normale, în perioada de detenţie sau de libertate condiţionată;

c) prestaţiile impuse în situaţia creată de calamităţi ori de alt

pericol, precum şi cele care fac parte din obligaţiile civile normale stabilite de lege; i

ART. 43

Dreptul la grevă

(1) Salariaţii au dreptul la grevă pentru apărarea intereselor profesionale, economice şi sociale.

(2) Legea stabileşte condiţiile şi limitele exercitării acestui drept, precum şi garanţiile necesare asigurării serviciilor esenţiale pentru societate.

ART. 44

Dreptul de proprietate privată

(1) Dreptul de proprietate, precum şi creanţele asupra statului, sunt garantate. Conţinutul şi limitele acestor drepturi sunt stabilite de lege.

(2) Proprietatea privată este garantată şi ocrotită în mod egal de lege, indiferent de titular. Cetăţenii străini şi apatrizii pot dobândi dreptul de proprietate privată asupra terenurilor numai în condiţiile rezultate din aderarea României la Uniunea Europeană şi din alte tratate internaţionale la care România este parte, pe bază de reciprocitate, în condiţiile prevăzute prin lege organică, precum şi prin moştenire legală.

(3) Nimeni nu poate fi expropriat decât pentru o cauză de utilitate publică, stabilită potrivii legii, cu droaptă şi prealabilă despăgubire.

(4 j sunt interzise naţionalizarea sau orice alte măsuri de trecere silită în proprietate publică a unor bunuri pe baza apartenenţei sociale, etnice, religioase, politice sau de altă natură discriminatorie a titularilor.

(5) Pentru lucrări de interes general, autoritatea publică poate folosi subsolul oricărei proprietăţi imobiliare, cu obligaţia de a despăgubi proprietarul pentru daunele aduse solului, plantaţiilor sau construcţiilor, precum şi pentru alte daune imputabile autorităţii.

(6) Despăgubirile prevăzute în alineatele (3) şi (5 j se stabilesc de comun acord cu proprietarul său, în caz de divergenţă, prin justiţie.

(7) Dreptul de proprietate obligă la respectarea sarcinilor privind protecţia mediului şi asigurarea bunei vecinătăţi, precum şi la respectarea celorlalte sarcini care, potrivit legii sau obiceiului, revin proprietarului.

(8) Averea dobândită licit nu poate fi confiscată. Caracterul licit al dobândirii se prezumă.

(9) Bunurile destinate, folosite sau rezultate din infracţiuni ori contravenţii pot fi confiscate numai în condiţiile legii.

ART. 45.

Libertatea economică

Accesul liber al persoanei la o activitalo economică, libera iniţiativă şi exercitarea acestora în condiţiile legii sunt garantate.

ART. 46

Dreptul la moştenire

Dreptul la moştenire este garantat.

ART. 47

Nivelul de trai

(1) Statul este obligat să ia măsuri de dezvoltare economică şi de protecţie socială, de natură să asigure cetăţenilor un nivel de trai decent.

(2) Cetăţenii au dreptul la pensie, la concediu de maternitate plătit, la asistenţă medicală în unităţile sanitare de stat, la ajutor de şomaj şi la alte forme de asigurări sociale publice sau private, prevăzute de lege. Cetăţenii au dreptul şi la măsuri de asistenţă socială, potrivit legii.

ART. 48

Familia

(1) Familia se întemeiază pe căsătoria liber consimţită între soţi. pe egalitatea acestora şi pe dreptul şi îndatorirea părâfiţilor de i asigura creşterea, educaţia şi instruirea copiilor.

(2) Condiţiile de încheiere, de desfacere şi de nulitate a căsătoriei se stabilesc prin lege. Căsătoria religioasă poate fi celebrată numai după căsătoria civilă.

(3) Copiii din afara căsătoriei sunt egali în faţa legii cu cei din căsătorie.

ART. 49

Protecţia copiilor şi a tinerilor

(1) Copiii şi tinerii se bucură de un regim special de protecţie şi de asistenţii în realizarea drepturilor lor.

(2) Statul acordă alocaţii pentru copii şi ajutoare pentru îngrijirea copilului bolnav ori cu handicap. Alte forme de protecţie socială a copiilor şi a tinerilor se stabilesc prin lege.

(3) Exploatarea minorilor, folosirea lor în activităţi cave le-ar dăuna sănătăţii, moralităţii sau care le-ar pune în primejdie viaţa ori dezvoltarea normală suni interzise.

(4) Minorii sub vârsta de 15 ani nu pot fi angajaţi ca salariaţi.

(5) Autorităţile publice au obligaţia să contribuie la asigurarea condiţiilor pentru participarea liberă a tinerilor la vinfa' socială, economică, culturală şi sportivă a ţării.

ART. 50

Protecţia persoanelor cu handicap

Persoanele cu handicap se bucură de protecţie specială. Statul asigură realizarea unei politici naţionale de egalitate a şanselor, de prevenire şi de tratament ale handicapului, în vederea participării efective a persoanelor cu handicap în viaţa comunităţii, respectând drepturile şi îndatoririle co revin părinţilor şi tutorilor.; /.

ART 51

Dreptul de petiţionare

(1) Cetăţenii au dreptul să se adreseze autorităţilor publice prin petiţii formulate numai în numele semnatarilor.

(2) Organizaţiile legal constituite au dreptul să adreseze petiţii exclusiv în numele colectivelor pe care le reprezintă.

(3) Exercitarea dreptului de petiţionare este scutită de taxă.

(4) Autorităţile publice au obligaţia să răspundă la petiţii în termenele şi în condiţiile stabilite potrivit legii.

ART. 52

Dreptul persoanei vătămate de o autoritate publică

(1) Persoana vătămată într-un drept al său ori într-un interes legitim, de o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluţionarea în termenul legal a unei cereri, este îndreptăţită să obţină recunoaşterea dreptului pretins sau a interesului legitim, anularea actului şi repararea pagubei.

(2) Condiţiile şi limitele exercitării acestui drept se stabilesc prin lege organică.

(3) Statul răspunde patrimonial pentru prejudiciile cauzate prin erorile judiciare. Răspunderea statului este stabilită în condiţiile legii şi nu înlătură răspunderea magistraţilor care şi-au exercitat funcţia cu rea-credinţă sau gravă neglijenţă.

ART. 53

Restrângerea exerciţiului unor drepturi sau al unor libertăţi (1)

Exercițiul unor drepturi sau al unor libertăți poate fi restrâns numai prin lege și numai dacă se impune, după caz, pentru: apărarea securității naționale, a ordinii, a sănătății ori a moralei publice, a drepturilor și a libertăților cetățenilor; desfășurarea instrucției penale; prevenirea consecințelor unei calamități naturale, ale unui dezastru ori ale unui sinistru deosebit de grav.

(2) Restrângerea poate fi dispusă numai dacă este necesară într-o societate democratică. Măsura trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o, să fie aplicată în mod nediscriminatoriu și fără a aduce atingere existenței dreptului sau a libertății.

CAP. III, îndatoririle fundamentale

ART. 54

Fidelitatea față de țară

(1) Fidelitatea față de țară este sacră.

(2) Cetățenii cărora le sunt încredințate funcții publice, precum și militarii; răspund de îndeplinirea cu credință a obligațiilor ce le revin și, în acest scop, vor depune jurământul cerut de lege.

ART. 55

Apărarea țării

(1) Cetățenii au dreptul și obligația să apere România.

(2) Condițiile privind îndeplinirea îndatoririlor militare se stabilesc prin lege organică.

(3) Cetățenii pot fi încorporați de la vârsta de 20 de ani și până la vârsta de 35 de ani, cu excepția voluntarilor, în condițiile legii organice.

ART. 56

Contribuții financiare

(1) Cetățenii au obligația să contribuie, prin impozite și prin taxe, la cheltuielile publice.

(2) Sistemul legal de impuneri trebuie să asigure așezarea justă a sarcinilor fiscale.

(3) Orice alte prestații sunt interzise, în afara celor stabilite prin lege, în situații excepționale.

ART. 57

Exercitarea drepturilor și a libertăților

Cetățenii români, cetățenii străini și apatrizii trebuie să-și exercite drepturile și libertățile constituționale cu bună-credință, fără să încalce drepturile și libertățile celorlalți.

CAP. IV

Avocatul Poporului

Numirea şi rolul

(1) Avocatul Poporului este numit pe o durată de 5 ani pentru apărarea drepturilor şi libertăţilor persoanelor fizice. Adjuncţii Avocatului Poporului sunt specializaţi pe domenii de activitate.

(2) Avocatul Poporului şi adjuncţii săi nu pot îndeplini nicio altă funcţie publică sau privată, cu excepţia funcţiilor didactice din învăţământul superior.

(3) Organizarea şi funcţionarea instituţiei Avocatul Poporului se stabilesc prin lege organică.

ART. 59

Exercitarea atribuţiilor

(1) Avocatul Poporului îşi exercită atribuţiile din oficiu sau la cererea persoanelor lezate în drepturile şi în libertăţile lor, în limitele stabilite de lege.

(2) Autorităţile publice sunt obligate să asigure Avocatului Poporului sprijinul necesar în exercitarea atribuţiilor sale.

ART. 60

Raportul în faţa Parlamentului

Avocatul Poporului prezintă celor două Camere ale Parlamentului rapoarte, anual sau la cererea acestora. Rapoartele pot conţine recomandări privind legislaţia sau măsuri de altă natură, pentru ocrotirea drepturilor şi a libertăţilor cetăţenilor.

Autorităţile publice.

Parlamentul

SECŢIUNEA 1

Organizare şi funcţionare

ART. 61

Rolul şi structura

(1) Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului român şi unica autoritate legiuitoare a ţării.

(2) Parlamentul este alcătuit din Camera Deputaţilor şi Senat.

art. 62

Alegerea Camerelor

(1) Camera Deputaţilor şi Senatul sunt alese prin vot universal, egal, direct, secret şi liber exprimat, potrivit legii electorale.

(2) Organizaţiile cetăţenilor aparţinând minorităţilor naţionale,

care nu întrunesc în alegeri numărul de voturi pentru a fi reprezentate în Parlament, au dreptul la câte un loc de deputat, în condiţiile legii electorale. Cetăţenii unei minorităţi naţionale pol şi reprezentaţi numai de o singură organizaţie).

(3) Numărul deputaţilor şi al senatorilor se stabileşte prin legea electorală, în raport cu populaţia ţării.

ART. 63

Durata mandatului

(1) Camera Deputaţilor şi Senatul sunt alese pentru un mandat de 4 ani, care se prelungeşte de drept în stare de mobilizare, de război, de asediu sau de urgenţă, până la încetarea acestora.

(2) Alegerile pentru Camera Deputaţilor şi pentru Senat se desfăşoară în cel mult 3 luni de la expirarea mandatului sau de la dizolvarea Parlamentului.

(3) Parlamentul nou ales se întruneşte, la convocarea Preşedintelui României, în cel mult 20 de zile de la alegeri.

(4) Mandatul Camerelor se prelungeşte până la întrunirea legală a noului Parlament. În această perioadă nu poate fi revizuită Constituţia şi nu pot fi adoptate, modificate sau abrogate legi organice.

(5) Proiectele de legi sau propunerile legislative înscrise pe ordinea de zi a Parlamentului precedent îşi continuă procedura în noul Parlament.

ART. G4; Organizarea internă

(1) Organizarea şi funcţionarea fiecărei Camere se stabilesc prin regulament propriu. Resursele financiare ale Camerelor suni prevăzute în bugetele aprobate de acestea.

(2) Fiecare Cameră îşi alege un birou permanent. Preşedintele Camerei Deputaţilor şi Preşedintele Senatului se aleg pe durata mandatului Camerelor. Ceilalţi membri ai birourilor permanente suni aleşi la începutul fiecărei sesiuni. Membrii birourilor permanente pot fi revocaţi înainte de expirarea mandatului.

(3) Deputaţii şi senatorii se pot organiza în grupuri parlamentare, potrivit regulamentului fiecărei Camere…

(4) Plecare Cameră îşi constituie comisii permanente şi poate institui comisii de anchetă sau alte comisii speciale. Camerele îşi pot constitui comisii comune.

(5) Birourile permanente şi comisiile parlamentare se alcătuiesc potrivit configuraţiei politice a fiecărei Camere.

ART. 65

Şedinţele Camerelor

(1) Camera Deputaţilor şi Senatul lucrează în şedinţe separate.

(2) Camerele îşi desfăşoară lucrările şi în şedinţe comune, potrivit unui regulament adoptat cu votul majorităţii deputaţilor şi senatorilor, pentru:

a) primirea mesajului Preşedintelui României;

b) aprobarea bugetului de stat şi a bugetului asigurărilor sociale de stat;

c) declararea mobilizării totale sau parţiale;

d) declararea stării de război; „e) suspendarea sau încetarea ostilităţilor militare; H…

f) aprobarea strategiei naţionale de apărare a ţării;

g) examinarea rapoartelor Consiliului Suprem de Apărare a Ţării;

h) numirea, la propunerea Preşedintelui României, a directorilor serviciilor de informaţii şi exercitarea controlului asupra activităţii acestor servicii;

I) numirea Avocatului Poporului;

j) stabilirea statutului deputaţilor şi al senatorilor, stabilirea indemnizaţiei şi a celorlalte drepturi ale acestora;

k) îndeplinirea altor atribuţii care, potrivit Constituţiei sau regulamentului, se exercită în şedinţă comună.

ART. 66

Sesiuni

(1) Camera Deputaţilor şi Senatul se întrunesc în două sesiuni ordinare pe an. Prima sesiune începe în luna februarie şi nu poate depăşi sfârşitul lunii iunie. A doua sesiune începe în luna septembrie şi nu poate depăşi sfârşitul lunii decembrie.

(2) Camera Deputaţilor şi Senatul se întrunesc şi în sesiuni extraordinare, la cererea Preşedintelui României, a biroului permanent al fiecărei Camere ori a cel puţin o treime din numărul deputaţilor sau al senatorilor…

(3) Convocarea Camerelor se face de preşedinţii acestora.

ART. 67

Actele juridice şi cvorumul legal

Camera Deputaţilor şi Senatul adoptă legi, hotărâri şi moţiuni, în prezenţa majorităţii membrilor. ART. 68 Caracterul public al

şedinţelor

(1) Şedinţele celor două Camere sunt publice.

(2) Camerele pot hotărî ca anumite şedinţe să fie secrete, t

SECŢIUNEA a 2-a

Statutul deputaţilor şi al senatorilor

ART. 69 – Mandatul reprezentativ

(1) în exercitarea mandatului, deputaţii şi senatorii sunt în serviciul poporului.

(2) Orice mandat imperativ este nul.

ART. 70

Mandatul deputaţilor şi al senatorilor

(1) Deputaţii şi senatorii intră în exerciţiul mandatului la data întrunirii legale a Camerei din care fac parte, sub condiţia validării alegerii şi a depunerii jurământului, jurământul se stabileşte prin lege organică.

(2) Calitatea de deputat sau de senator încetează la data întrunirii legale a Camerelor nou alese sau în caz de demisie, de pierdere a drepturilor electorale, de incompatibilitate ori de deces.

ART. 71 Incompatibilităţi

(1) Nimeni nu poate fi, în acelaşi timp, deputat şi senator.

(2) Calitatea de deputat sau de senator este incompatibilă cu exercitarea oricărei funcţii publice de autoritate, cu excepţia celei de membru al Guvernului…

(3) Alte incompatibilităţi se stabilesc prin lege organică.

ART. 72

Imunitatea parlamentară

(1) Deputaţii şi senatorii nu pot fi traşi la răspundere juridică pentru voturile sau pentru opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului.

(2) Deputaţii şi senatorii pot fi urmăriţi şi trimişi în judecată penală pentru fapte care nu au legătură cu voturile sau cu opiniile politice exprimate în exercitarea mandatului, dar nu pot îi percheziţionaţi, reţinuţi sau arestaţi fără încuviinţarea Camerei din care fac parte, după ascultarea lor. Urmărirea şi trimiterea în judecată penală se pot face numai de către Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie. Competenţa de judecată aparţine înaltei Curţi de Casaţie şi justiţie.

(3) în caz de infracţiune flagrantă, deputaţii sau senatorii pot îi

reţinuţi şi supuşi percheziţiei. Ministrul justiţiei îl va informa neîntârziat pe Preşedintele Camerei asupra reţinerii şi a percheziţiei, în cazul în care Cameră sesizată constată că nu există teniei pentru reţinere, va dispune imediat revocarea acestei măsuri.

SECŢIUNEA a 3-a

Legiferarea.

ART. 73 Categorii de legi

(1) Parlamentul adoptă legi constituţionale, legi organice şi legi ordinare.

(2) Legile constituţionale sunt cele de revizuire a Constituţiei. (3) Prin lege organică se reglementează:

a) sistemul electoral; organizarea şi funcţionarea Autorităţii Electorale Permanente;

b) organizarea, funcţionarea şi finanţarea partidelor politice;

c) statutul deputaţilor şi al senatorilor, stabilirea indemnizaţiei şi a celorlalte drepturi ale acestora;

d) organizarea şi desfăşurarea referendumului;

e) organizarea Guvernului şi a Consiliului Suprem de Apărare a Ţării;

I) regimul stării de mobilizare parţială sau totală a forţelor armate şi al stării de război;

g) regimul stării de asediu şi al stării de urgenţă;

Îi) infracţiunile, pedepsele şi regimul executării acestora;

I) acordarea amnistiei sau a graţierii colective;

j) statutul funcţionarilor publici;

k) contenciosul administrativ;

1) organizarea şi funcţionarea Consiliului Superior al Magistraturii, a instanţelor judecătoreşti, a Ministerului Public şi a Curţii de Conturi;

m) regimul juridic general al proprietăţii şi al moştenirii; r n) organizarea generală a învăţământului;

O) organizarea administraţiei publice locale, a teritoriului, precum şi regimul general privind autonomia locală;

p) regimul general privind raporturile de muncă, sindicatele, patronatele şi protecţia socială;

r) statutul minorităţilor naţionale din România;

s) regimul general al cultelor;

t) celelalte domenii pentru care în Constituţie se prevede

adoptarea de legi organice.

ART. 74.

Iniţiativa legislativă

(1) Iniţiativa legislativă aparţine, după caz, Guvernului, deputaţilor, senatorilor sau unui număr de cel puţin 100.000 de cetăţeni cu drept de vot. Cetăţenii care îşi manifestă dreptul la iniţiativa legislativă trebuie să provină din cel puţin un sfert din judeţele ţării, iar în fiecare din aceste judeţe, respectiv în municipiul Bucureşti, trebuie să fie înregistrate cel puţin 5.000 de semnături în sprijinul acestei iniţiative.

(2) Nu pot face obiectul iniţiativei legislative a cetăţenilor problemele fiscale, cele cu caracter internaţional, amnistia şi graţierea.

(3) Guvernul îşi exercită iniţiativa legislativă prin transmiterea proiectului de lege către Camera competentă să îl adopte, ca primă Cameră sesizată.

(4) Deputaţii, senatorii şi cetăţenii care exercită dreptul la iniţiativă legislativă pot prezenta propuneri legislative numai în forma cerută pentru proiectele de legi.

(5) Propunerile legislative se supun dezbaterii mai întâi Camerei competente să le adopte, ca primă Cameră sesizată.

ART. 75;

Sesizarea Camerelor

(1) Se supun spre dezbatere şi adoptare Camerei Deputaţilor, ca primă Cameră sesizată, proiectele de legi şi propunerile legislative pentru ratificarea tratatelor sau a altor acorduri internaţionale şi a măsurilor legislative ce rezultă din aplicarea acestor tratate sau acorduri, precum şi proiectele legilor organice prevăzute la articolul 31 alineatul (5), articolul 40 alineatul (3), articolul 55 alineatul (2), articolul 58 alineatul (3), articolul 73 alineatul (3) literele e), k), 1), n), o), articolul 79 alineatul (2), articolul 102 alineatul (3), articolul 105 alineatul (2), articolul 117 alineatul (3), articolul 118 alineatele (2) şi (3), articolul 120 alineatul (2), articolul 126 alineatele (4) şi (5) şi articolul 142 alineatul (5). Celelalte proiecte de legi sau propuneri legislative se supun dezbaterii şi adoptării, ca primă Cameră sesizată, Senatului.

(2) Prima Cameră sesizată se pronunţă în termen de 45 de zile. Pentru coduri şi alte legi de complexitate deosebită termenul este de 60 de zile. În cazul depăşirii acestor termene se consideră că proiectele

de legi sau propunerile legislative au fost adoptate.

(3) După adoptare sau respingere de către prima Cameră sesizată, proiectul sau propunerea legislativă se trimite celeilalte Camere care va decide definitiv.

(4) în cazul în care prima Cameră sesizată adoptă o prevedere care, potrivit alineatului (1), intră în competenţa sa decizională, prevederea este definitiv adoptată dacă şi cea de-a doua Cameră este de acord. În caz contrar, numai pentru prevederea respectivă, legea se întoarce la prima Cameră sesizată, care va decide definitiv în procedură de urgenţă.

(5) Dispoziţiile alineatului (4) referitoare la întoarcerea legii se aplică în mod corespunzător şi în cazul în care Cameră decizională adoptă o prevedere pentru care competenţa decizională aparţine primei Camere.

ART. 76

Adoptarea legilor şi a hotărârilor

(1) Legile organice şi hotărârile privind regulamentele Camerelor se adoptă cu votul majorităţii membrilor fiecărei Camere.

(2) Legile ordinare şi hotărârile se adoptă cu votul majorităţii membrilor prezenţi din fiecare Cameră.

(3)] îi cererea Guvernului sau din proprie iniţiativă, Parlamentul poate adopta proiecte de legi sau propuneri legislative cu procedură de urgenţă, stabilită potrivit regulamentului fiecărei Camere.

ART. 77

Promulgarea legii! (1) Legea se trimite, spre promulgare, Preşedintelui României. Promulgarea legii se face în termen de cel mult 20 de zile de la Airimire.

(2) înainte de promulgare, Preşedintele poate cere Parlamentului, o singură dată, reexaminarea legii.

(3) Dacă Preşedintele a cerut reexaminarea legii ori dacă s-a cerut verificarea constituţionalităţii ei, promulgarea legii se face în cel mult 10 zile de la primirea legii adoptate după reexaminare sau de la primirea deciziei Curţii Constituţionale, prin care i s-a confirmat constituţionalitatea".

ART. 78

Intrarea în vigoare a legii

Legea se publică în Monitorul Oficial îl RonţtoiÂMT, \şi", intră în vigoare la 3 zile de la data publicării s-a la o dată ulterioară prevăzută

în textul ei.

ART 79

Consiliul Legislativ

(1) Consiliul Legislativ este organ consultativ de specialitate al Parlamentului, care avizează proiectele de acte normative în vederea sistematizării, unificării şi coordonării întregii legislaţii. El ţine evidenţa oficială a legislaţiei României.

(2) înfiinţarea, organizarea şi funcţionarea Consiliului Legislativ se stabilesc prin lege organică.

Preşedintele României

ART. 80

Rolul Preşedintelui

(1) Preşedintele României reprezintă statul român şi este garantul independenţei naţionale, al unităţii şi al integrităţii teritoriale a ţării.

(2) Preşedintele României veghează la respectarea Constituţiei şi la buna funcţionare a autorităţilor publice. În acest scop, Preşedintele exercită funcţia de mediere între puterile statului, precum şi între stat şi societate.

ART. 81

Alegerea Preşedintelui

(1) Preşedintele României este ales prin vot universal, egal, direct, secret şi liber exprimat.

(2) Este declarat ales candidatul care a întrunit, în primul tur de scrutin, majoritatea de voturi ale alegătorilor înscrişi în listele electorale.

(3) în cazul în care niciunul dintre candidaţi nu a întrunit această majoritate, se organizează al doilea tur de scrutin, între primii doi candidaţi stabiliţi în ordinea numărului de voturi obţinute în primul tur. Este declarat ales candidatul care a obţinut cel mai mare număr de voturi.

(4) Nicio persoană tp poate îndeplini funcţia de Preşed & jte al României decât pentru ral mult două mandate. Acestea păfi şi succesive.

ART. 82

Validarea mandatului şi depunerea jurământului

(1) Rezultatul alegerilor pentru funcţia de Preşedinte al României este validat de Curtea Constituţională.

(2) Candidatul a cărui alegere a fost validată depune în faţa Camerei Deputaţilor şi a Senatului, în şedinţa comună, următorul jurământ:

„Jur să-mi dăruiesc toată puterea şi priceperea pentru propăşirea spirituală şi materială a poporului român, să respect Constituţia şi legile ţării, să apăr democraţia, drepturile şi libertăţile fundamentale ale cetăţenilor, suveranitatea, independenţa, unitatea şi integritatea teritorială a României. Aşa să-mi ajute Dumnezeu!"

ART. 83

Durata mandatului

(1) Mandatul Preşedintelui României este de 5 ani şi se exercită de la data depunerii jurământului.

(2) Preşedintele României îşi exercită mandatul până la depunerea jurământului de Preşedintele nou ales.

(3) Mandatul Preşedintelui României poate îi prelungit, prin lege organică, în caz de război sau de catastrofă.

ART. 84

Incompatibilităţi şi imunităţi

(1) în timpul mandatului, Preşedintele României nu poate îi membru al unui partid şi nu poate îndeplini nicio altă funcţie publică sau privată.

(2) Preşedintele României se bucură de imunitate. Prevederile articolului 72 alineatul (1) se aplică în mod corespunzător.

ART. 85

Numirea Guvernului

(1) Preşedintele României desemnează un candidat pentru funcţia de prim-minisrru şi numeşte Guvernul pe baza votului de încredere acordat de Parlament.

(2) în caz de remaniere guvernamentală sau de vacanţă a postului, Preşedintele revocă şi numeşte, la propunerea primului-ininistru, pe unii membri ai Guvernului.

(J) Dacă prin propunerea de remaniere se schimbă structura sau compoziţia politică a Guvernului, Preşedintele României va putea exercita atribuţia prevăzută la alineatul (2) numai pe baza aprobării Parlamentului, acordată la propunerea primului-ministru.

ART. 86

Consultarea Guvernului

Preşedintele României poate consulta Guvernul cu privire la

probleme urgente şi de importanţă deosebită.

ART 87

Participarea la şedinţele Guvernului

(1) Preşedintele României poate lua parte la şedinţele Guvernului în care se dezbat probleme de interes naţional privind politica externă, apărarea ţării, asigurarea ordinii publice şi, la cererea primului-ministru, în alte situaţii.

(2) Preşedintele României prezidează şedinţele Guvernului la care participă.

ART. 88

Mesaje

Preşedintele României adresează Parlamentului taiesaje cu privire la principalele probleme politice ale naţiunii.

ART. 89 Dizolvarea Parlamentului

(1) După consultarea preşedinţilor celor două Camere şi a liderilor grupurilor parlamentare, Preşedintele României poate să dizolve Parlamentul, dacă acesta nu a acordat votul de încredere pentru formarea Guvernului în termen de 60 de zile de la prima solicitare şi numai după respingerea a cel puţin două solicitări de investitură.

(2) în cursul unui an, Parlamentul poate fi dizolvat o singură dată.

(3) Parlamentul nu poate fi dizolvat în ultimele 6 luni ale mandatului Prosodintelui României şi nici în timpul stării de mobilizare, de război, de asediu sau de urgenţă... t

ART. 90

Referendumul

Preşedintele României, după consultarea Parlamentului, poate cere poporului să-şi exprime, prin referendum, voinţa cu privire la probleme de interes naţional.

ART. 91

Atribuţii în domeniul politicii externe

(1) Preşedintele încheie tratate internaţionale în numele României, negociate de Guvern, şi le supune spre ratificare Parlamentului, într-un termen rezonabil. Celelalte tratate şi acorduri internaţionale se încheie, J se aprobă sau se ratifică potrivit procedurii stabilite prin lege.

(2) Praşodinlolo, la propunerea Guvernului, acreditează şi

recheamă reprezentanţii diplomatici ai României şi aprobă înfiinţarea, desfiinţarea sau schimbarea rangului misiunilor diplomatice.

(3) Reprezentanţii diplomatici ai altor state sunt acreditaţi pe lângă Preşedintele României.

ART. 92

Atribuţii în domeniul apărării

(1) Preşedintele României este comandantul forţelor armate şi îndeplineşte funcţia de Preşedinte al Consiliului Suprem de Apărare a Ţării.

(2) El poate declara, cu aprobarea prealabilă a Parlamentului, mobilizarea parţială sau totală a forţelor armate. Numai în cazuri excepţionale, hotărârea Preşedintelui se supune ulterior aprobării Parlamentului, în cel mult 5 zile de la adoptare.

(3) În caz de agresiune armată îndreptată împotriva ţării, Preşedintele României ia măsuri pentru respingerea agresiunii şi le aduce neîntârziat la cunoştinţa Parlamentului, printr-un mesaj. Dacă Parlamentul nu se află în sesiune, el se convoacă de drept în 24 de ore de la declanşarea agresiunii.

(4) În caz de mobilizare sau de război Parlamentul îşi continuă activitatea pe toată durata acestor stări, iar dacă nu se află în sesiune, se convoacă de drept în 24 de ore de la declararea lor.

ART. 93

Măsuri excepţionale

(1) Preşedintele României instituie, potrivit legii, starea de asediu sau starea de urgenţă în întreaga ţară ori în unele unităţi administrativ-teritoriale şi solicită Parlamentului încuviinţarea măsurii adoptate, în cel mult 5 zile de la luarea acesteia.

(2) Dacă Parlamentul nu se află în sesiune, el se convoacă de drept în cel mult 48 de ore de la instituirea stării de asediu sau a stării de urgenţă şi funcţionează pe toată durata acestora.

ART. 94

Alte atribuţii

Preşedintele României îndeplineşte şi următoarele atribuiţii:

a) conferă decoraţii şi titluri de onoare;

b) acordă gradele de mareşal, de general şi de amiral;

(c) numeşte în funcţii publice, în condiţiile prevăzute de lege) d) acordă graţierea individuală.

ART 95

Suspendarea din funcţie.

(1) în cazul săvârşirii unor fapte grave prin care încalcă prevederile Constituţiei, Preşedintele României poate fi suspendat din funcţie de Camera Deputaţilor şi de Senat, în şedinţă comună, cu votul majorităţii deputaţilor şi senatorilor, după consultarea Curţii Constituţionale. Preşedintele poate da Parlamentului explicaţii cu privire la faptele ce i se impută.

(2) Propunerea de suspendare din funcţie poate fi iniţiată de cel puţin o treime din numărul deputaţilor şi senatorilor şi se aduce, neîntârziat, la cunoştinţa Preşedintelui.

(3) Dacă propunerea de suspendare din funcţie este aprobată, în cel mult 30 de zile se organizează un referendum pentru demiterea Preşedintelui.

ART. 96

Punerea ub acuzare

(1) Camera Deputaţilor şi Senatul, în şedinţă comună, cu votul a cel puţin două treimi din numărul deputaţilor şi senatorilor, pot hotărî punerea sub acuzare a Preşedintelui României pentru înaltă trădare.

(2) Propunerea de punere sub acuzare poate fi iniţiată de majoritatea deputaţilor şi senatorilor şi se aduce, neîntârziat, la cunoştinţa Preşedintelui României pentru a putea da explicaţii cu privire la faptele ce i se impută.

(3) De la data punerii sub acuzare şi până la data demiterii Preşedintele este suspendat de drept.

(4) Competenţa de judecată aparţine înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie. Preşedintele este demis de drept la data rămânerii definitive a hotărârii de condamnare.

ART. 97 Vacanţa funcţiei

(1) Vacanţa funcţiei de Preşedinte al României intervine în caz de demisie, de demitere din funcţie, de imposibilitate definitivă a exercitării atribuţiilor sau de deces.

(2) în termen de 3 luni de la data la care a intervenit vacanţa funcţiei de Preşedinte al României, Guvernul va organiza alegeri pentru un nou Preşedinte.

ART. 98

Interimatul funcţiei

(1) Dacă funcţia de Preşedinte devine vacantă ori dacă Preşedintele este suspendat din funcţie sau dacă se află în

imposibilitate temporară de a-şi exercita atribuţiile, interimatul se asigură, în ordine, de Preşedintele Senat ului sau de Preşedintele Camerei Deputaţilor.

(2) Atribuţiile prevăzute la articolele 88 – 90 nu pot fi exercitate pe durata interimatului funcţiei prezidenţiale.

ART. 99

Răspunderea Preşedintelui interimar

Dacă persoana care asigură interimatul funcţiei de Preşedinte al României săvârşeşte fapte grave, prin care se încalcă prevederile Constituţiei, se aplică articolul 95 şi articolul 98.

ART. 100

Actele Preşedintelui

(1) în exercitarea atribuţiilor sale, Preşedintele României emite decrete care se publică în Monitorul Oficial al României. Nepublicarea atrage inexistenţa decretului.

(2) Decretele emise de Preşedintele României în exercitarea atribuţiilor sale prevăzute în articolul 91 alineatele (1) şi (2), articolul 92 alineatele (2) şi (3), articolul 93 alineatul (1) şi articolul 94 literele a), b) şi d) se contrasemnează de pânnul-ministru.

ART. 101

Indemnizaţia şi celelalte drepturi

Indemnizaţia şi celelalte drepturi ale Preşedintelui României se stabilesc prin lege.

CAP. III

Guvernul

ART. 102 Rolul şi structura

(1) Guvernul, potrivit programului său de guvernare acceptat de Parlament, asigură realizarea politicii interne şi externe a ţării şi exercită conducerea generală a administraţiei publice.

(2) în îndeplinirea atribuţiilor sale, Guvernul cooperează cu organismele sociale interesate.

(3) Guvernul este alcătuit din prim-ministru, miniştri şi alţi membri stabiliţi prin lege organică…"

ART. 103., se investitura

(1) Preşedintele României desemnează un candidat pentru funcţia de prim-ministru, în urma consultării partidului care are majoritatea absoluta în Parlament mi, dacă nu există o asemenea majorităţi! a partidelor reprezentate în Parlament.

(2) Candidatul pentru funcţia de prim-ministiu va cele, în termen de 10 zile de la desemnare, votul de încredere al Parlamentului asupra programului şi a întregii liste a Guvernului.

(3) Programul şi lista Guvernului se dezbat de Camera Deputaţilor şi de Senat, în şedinţă comună. Parlamentul acordă încredere Guvernului cu votul majorităţii deputaţilor şi senatorilor.

ART. i04

Jurământul de credinţă

(1) Prixnul-ministru, miniştrii şi ceilalţi membri ai Guvernului vor depune individual, în faţa Preşedintelui României, jurământul de la articolul 82.

(2) Guvernul în întregul său şi fiecare membru în parte îşi exercită mandatul, începând de la data depunerii jurământului.

ART. 105 Incompatibilităţi

(1) Funcţia de membru al Guvernului este incompatibilă cu exercitarea altei funcţii publice de autoritate, cu excepţia celei de deputat sau de senator. De asemenea, ea este incompatibilă cu exercitarea unei funcţii de reprezentare profesională salarizate în cadrul organizaţiilor cu scop comercial.

(2) Alte incompatibilităţi se stabilesc prin lege organică. ART. iob

Încetarea funcţiei de membru al Guvernului runcţia de membru al Guvernului încetează în urma demisiei, a revocării, a pierderii drepturilor electorale, a stării de incompatibilitate, a decesului, precum şi în alte cazuri prevăzute de lege.

ART. 107

Primul-ministru

(1) Primul-ministru conduce Guvernul şi coordonează activitatea membrilor acestuia, respectând atribuţiile ce le revin. De asemenea, prezintă Camerei Deputaţilor sau Senatului rapoarte şi declaraţii cu privire la politica Guvernului, care se dezbat cu prioritate.

(.2) Preşedintele României nu îl poate revoca pe primul-ministru.

(3) Dacă primul-ministru se află în una dintre situaţiile prevăzute la articolul 106, cu excepţia revocării, sau este în imposibilitate de a-şi exercita atribuţiile, Preşedintele României va desemna un alt membru al Guvernului ca prim-ministru interimar, pentru a îndeplini atribuţiile primului-ministru, până la formarea

noului Guvern. Interimatul, pe perioada imposibilităţii exercitării atribuţiilor, încetează dacă primul-ministru îşi reia activitatea în Guvern.

(4) Prevederile alineatului (3) se aplică în mod corespunzător şi celorlalţi membri ai Guvernului, la propunerea primului-ministru, pentru o perioadă de cel mult 45 de zile.

ART. 108

Actele Guvernului

(1) Guvernul adoptă hotărâri şi ordonanţe..."

(2) Hotărârile se emit pentru organizarea executării legilor.

(3) Ordonanţele se emit în temeiul unei legi speciale de abilitare, în limitele şi în condiţiile prevăzute de aceasta.

(4) Hotărârile şi ordonanţele adoptate de Guvern se semnează de primul-ministru, se contrasemnează de miniştrii care au obligaţia punerii lor în executare şi se publică în Monitorul Oficial al României. Nepublicarea atrage inexistenţa hotărârii sau a ordonanţei. Hotărârile care au caracter militar se comunică numai instituţiilor interesate.

ART. 109

Răspunderea membrilor Guvernului

(1) Guvernul răspunde politic numai în faţa Parlamentului pentru întreaga sa activitate. Fiecare membru al Guvernului răspunde politic solidar cu ceilalţi membri pentru activitatea Guvernului şi pentru actele acestuia.

(2) Numai Camera Deputaţilor, Senatul şi Preşedintele României au dreptul să ceară urmărirea penală a membrilor Guvernului pentru faptele săvârşite în exerciţiul funcţiei lor. Dacă s-a cerut urmărirea penală, Preşedintele României poate dispune suspendarea acestora din funcţie. Trimiterea în judecată a unui membru al Guvernului atragi; suspendarea lui din funcţie. Competenţa de judecată aparţine înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie.

(3) Cazurile de răspundere şi pedepsele aplicabile membrilor Guvernului sunt reglementate printr-o lege privind responsabilitatea ministerială.

ART. 110

Încetarea mandatului

(1) Guvernul îşi exercită mandatul până la data validării alegerilor parlamentaro generale.

(2) Guvernul este demis la data retragerii de către Parlament a

încrederii acordate sau dacă primul-ministru se află în una dintre situaţiile prevăzute la articolul 106, cu excepţia revocării, ori este în imposibilitatea de a-şi exercita atribuţiile mai mult de 45 de zile.

(3) în situaţiile prevăzute în alineatul (2) sunt aplicabile prevederile articolului 103.

(4) Guvernul al cărui mandat a încetat potrivit alineatelor (1) şi (2) îndeplineşte numai actele necesare pentru administrarea treburilor publice, până la depunerea jurământului de membrii noului Guvern.

CAP. IV

Raporturile Parlamentului cu Guvernul

ART. 111

Informarea Parlamentului

(1) Guvernul şi celelalte organe ale administraţiei publice, în cadrul controlului parlamentar al activităţii lor, sunt obligate să prezinte informaţiile şi documentele cerute de Camera Deputaţilor, de Senat sau de comisiile parlamentare, prin intermediul preşedinţilor acestora. În cazul în care o iniţiativă legislativă implică modificarea prevederilor bugetului de stat sau a bugetului asigurărilor sociale de stat, solicitarea informării este obligatorie.

(2) Membrii Guvernului au acces la lucrările Parlamentului. Dacă li se solicită prezenţa, participarea lor este obligatorie.

ART. 112

Întrebări, interpelări şi moţiuni simple

(1) Guvernul şi fiecare dintre membrii săi au obligaţia să răspundă la întrebările sau la interpelările formulate de deputaţi sau de senatori, în condiţiile prevăzute de regulamentele celor două Camere ale Parlamentului.

(2) Camera Deputaţilor sau Senatul poate adopta o moţiune simplă prin care să-şi exprime poziţia cu privire la o problemă de politică internă sau externă ori, după caz, cu privire la o problemă ce a făcut obiectul unei interpelări.

ART. 113

Moţiunea de cenzură

(1) Camera Deputaţilor şi Senatul, în şedinţă comună, pot retrage încrederea acordată Guvernului prin adoptarea unei moţiuni de cenzură, cu votul majorităţii deputaţilor şi senatorilor.

(2) Moţiunea de cenzură poate fi iniţiată de cel puţin o pătrime

din numărul total al deputaţilor şi senatorilor şi se comunică Guvernului la data depunerii.

(3) Moţiunea de cenzură se dezbate după 3 zile de la data când a fost prezentată în şedinţa comună a celor două Camere.

(4) Dacă moţiunea de cenzură a fost respinsă, deputaţii şi senatorii care au semnat-o nu mai pot iniţia, în aceeaşi sesiune, o nouă moţiune de cenzură, cu excepţia cazului în care Guvernul îşi angajează răspunderea potrivit articolului 114.

ART. 114

Angajarea răspunderii Guvernului

(1) Guvernul îşi poate angaja răspunderea în faţa Camerei Deputaţilor şi a Senatului, în şedinţă comună, asupra unui program, a unei declaraţii de politică generală sau a unui proiect de lege.

(2) Guvernul este demis dacă o moţiune de cenzură, depusă în termen de 3 zile de la prezentarea programului, a declaraţiei de politică generală sau a proiectului de lege, a fost votată în condiţiile articolului 113.

(3) Dacă Guvernul nu a fost demis potrivit alineatului (2), proiectul de lege prezentat, modificat sau completat, după caz, cu amendamente acceptate de Guvern, se consideră adoptat, iar aplicarea programului sau a declaraţiei de politică generală devine obligatorie pentru Guvern.

(4) în cazul în care Preşedintele României cere reexaminarea legii adoptate potrivit alineatului (3), dezbaterea neesloia se va face în şedinţa comună a celor două Camere.

ART. 115

Delegarea legislativă

(1) Parlamentul poate adopta o lege specială de abilitare a Guvernului pentru a emite ordonanţe în domenii care nu fac obiectul legilor organice.

(2) Legea de abilitare va stabili, în mod obligatoriu, domeniul şi data până la care se pot emite ordonanţe.

(3) Dacă legea de abilitare o cere, ordonanţele se supun aprobării Parlamentului, potrivit procedurii legislative, până la împlinirea termenului de abilitare. Nerespectarea termenului atrage încetarea efectelor ordonanţei.

(4) Guvernul poate adopta ordonanţe de urgenţă numai în situaţii extraordinare a căror reglementarii nu poate fi amânată, având

obligaţia de a motiva urgenţa în cuprinsul acestora.

(5) Ordonanţa de urgenţă intră în vigoare numai după depunerea sa spre dezbatere în procedură de urgenţă la Camera competentă să fie sesizată şi după publicarea ci în Monitorul Oficial al României. Camerele, dacă nu se află în sesiune, se convoacă în mod obligatoriu în 5 zile de la depunere sau, după caz, de la trimitere. Dacă în termen de cel mult 30 de zile de la depunere, Camera sesizată nu se pronunţă asupra ordonanţei, aceasta este considerată adoptată şi se trimite celeilalte Camere care decide de asemenea în procedură de urgenţă. Ordonanţa de urgenţă cuprinzând norme de natura legii organice se aprobă cu majoritatea prevăzută la articolul 76 alineatul (1).

(6) Ordonanţele de urgenţă nu pot fi adoptate în domeniul legilor constituţionale, nu pot afecta regimul instituţiilor fundamentale ale statului, drepturile, libertăţile şi îndatoririle prevăzute de Constituţie, drepturile electorale şi nu pot viza măsuri de trecere silită a unor bunuri în proprietate publică.

(7) Ordonanţele cu care Parlamentul a fost sesizat se aprobă sau se resping printr-o lege în care vor fi cuprinse şi ordonanţele ale căror efecte au încetat potrivit alineatului (3).

(8) Prin legea de aprobare sau de respingere se vor reglementa, dacă este cazul, măsurile necesare cu privire la efectele juridice produse pe perioada de aplicare a ordonanţei.

CAP. V Administraţia publică".

SECŢIUNEA 1.

Administraţia publică centrală de specialitate

ART. 116 Structura

(1) Minislerelo se organizează numai în suburdinen Guvernului.

(2) Alte organe de specialitate se pot organiza în subordinea Guvernului ori a ministerelor sau ca autorităţi administrative autonome.

ART. 117 înfiinţarea

(1) Ministerele se înfiinţează, se organizează şi funcţionează potrivit legii.

(2) Guvernul şi ministerele, cu avizul Curţii de Conturi, pol înfiinţa organe de specialitate, în subordinea lor, numai dacă legea le recunoaşte această competenţă.

(3) Autorităţi administrative autonome se pot înfiinţa prin lege

organică.: i

ART. 118.

Forţele armate

(1) Armata este subordonată exclusiv voinţei poporului pentru garantarea suveranităţii, a independenţei şi a unităţii statului, a integrităţii teritoriale a ţării şi a democraţiei constituţionale. În condiţiile legii şi ale tratatelor internaţionale la care România este parte, armata contribuie la apărarea colectivă în sistemele de alianţă militară şi participă la acţiuni privind menţinerea sau restabilirea păcii.

(2) Structura sistemului naţional de apărare, pregătirea populaţiei, a economiei şi a teritoriului pentru apărare, precum şi statutul cadrelor militare, se stabilesc prin lege organică.

(3) Prevederile alineatelor (1) şi (2) se aplică, în mod corespunzător, şi celorlalte componente ale forţelor armate stabilite potrivit legii.

(4) Organizarea de activităţi militare sau paramilitare în afara unei autorităţi statale este interzisă.

(5) Pe teritoriul României pot intra, staţiona, desfăşura operaţiuni sau trece trupe străine numai în condiţiile legii sau ale tratatelor internaţionale la care România este parte.

ART. 119

Consiliul Suprem de Apărare a Ţării

Consiliul Suprem de Apărare a Ţării organizează şi coordonează unitar activităţile care privesc apărarea ţării şi securitatea naţională, participarea la menţinerea securităţii internaţionale şi la apărarea colectivă în sistemele de alianţă militară, precum şi la acţiuni de menţinere sau de restabilire a păcii.

SKCŢIUNKA a 2-a

Administraţia publică locală.

ART. 120 Principii de bază

(1) Administraţia publică din unităţile administrativ-teritoriale se întemeiază pe principiile descentralizării, autonomiei locale şi deconcentrării serviciilor publice.

(2) în unităţile administrativ-leritoriale în care cetăţenii aparţinând unei minorităţi naţionale au o pondere semnificativă se asigură folosirea limbii minorităţii naţionale respective în scris şi oral în relaţiile cu autorităţile administraţiei publice locale şi cu serviciile

publice deconcentrate, în condiţiile prevăzute de legea organică.

ART. 121

Autorităţi comunale şi orăşeneşti

(1) Autorităţile administraţiei publice, prin care se realizează autonomia locală în comune şi în oraşe, sunt consiliile locale alese şi primarii aleşi, în condiţiile legii.

(2) Consiliile locale şi primarii funcţionează, în condiţiile legii, ca autorităţi administrative autonome şi rezolvă treburile publice din comune şi din oraşe.

(3) Autorităţile prevăzute la alineatul (1) se pot constitui şi în subdiviziunile administrativ-teritoriale ale municipiilor.

ART. 122 Consiliul judeţean

(1) Consiliul judeţean este autoritatea administraţiei publice pentru coordonarea activităţii consiliilor comunale şi orăşeneşti, în vederea realizării serviciilor publice de interes judeţean.

(2) Consiliul judeţean este ales şi funcţionează în condiţiile legii.

ART. 123

Prefectul

(1) Guvernul numeşte un prefect în fiecare judeţ şi în municipiul Bucureşti.

(2) Prefectul este reprezentantul Guvernului pe plan local şi conduce serviciile publice deconcentrate ale ministerelor şi ale celorlalte organe ale administraţiei publice centrale din unităţile administrativ-teritoriale.

(3) Atribuţiile prefectului se stabilesc prin lege organică.

(4) între prefecţi, pe de o parte, consiliile locale şi primari, precum şi consiliile judeţene şi preşedinţii acestora, pe de altă parte, nu există raporturi de subordonare.

(5) Prefectul poate ataca, în faţa instanţei de contencios administrativ, un act al consiliului judeţean, al celui local sau al primarului, în cazul în care consideră actul ilegal. Actul atacat este suspendat de drept.

CAE VI

Autoritatea judecătorească

SECŢIUNEA 1

Instanţele judecătoreşti

ART. 124

Înfăptuirea justiţiei

(1) Justiţia se înfăptuieşte în numele legii…

(2) Justiţia este unică, imparţială şi egală pentru toţi.

(3) Judecătorii sunt independenţi şi se supun numai legii.

ART. 125

Statutul judecătorilor

(1) Judecătorii numiţi de Preşedintele României sunt inamovibili, t în condiţiile legii.

(2) Propunerile de numire, precum şi promovarea, transferarea şi sancţionarea judecătorilor sunt de competenţa Consiliului Superior al Magistraturii, în condiţiile legii sale organice.

(3) Funcţia de judecător este incompatibilă cu orice altă funcţie publică sau privată, cu excepţia funcţiilor didactice din învăţământul superior.

ART. 126

Instanţele judecătoreşti

(1) Justiţia se realizează prin Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie şi prin celelalte instanţe judecătoreşti stabilite de lege.

(2) Competenţa instanţelor judecătoreşti şi procedura de judecată sunt prevăzute numai prin lege.

(3) Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie asigură interpretarea şi aplicarea unitară a legii de către celelalte instanţe judecătoreşti, potrivit competenţei sale.

(4) Compunerea înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie şi regulile de funcţionare a acesteia se stabilesc prin lege organică.

(5) Este interzisă înfiinţarea de instanţe extraordinare. Prin lege organică pot îi înfiinţate instanţe specializate în anumite materii, cu posibilitatea participării, după caz, a unor persoane din afara magistraturii.

(6) Controlul judecătoresc al actelor administrative ale îi autorităţilor publice, pe calea contenciosului administrativ, este l garantat, cu excepţia celor care privesc raporturile cu Parlamentul, precum şi a actelor de comandament cu caracter militar. Instanţele de contencios administrativ sunt competente să soluţioneze cererile persoanelor vătămate prin ordonanţe sau, după caz, prin dispoziţii din ordonanţe declarate neconstituţionale.

ART. 127

Caracterul public al dezbaterilor

Şedinţele de judecată sunt publice, afară de cazurile prevăzute

de lege.

ART 128

Folosirea limbii materne şi a interpretului în justiţie!

(1) Procedura judiciară se desfăşoară în limba română.

(2) Cetăţenii români aparţinând minorităţilor naţionale au dreptul să se exprime în limba maternă în faţa instanţelor de judecată, în condiţiile legii organice.

(3) Modalităţile de exercitare a dreptului prevăzut la alineatul (2), inclusiv prin folosirea de interpreţi sau traduceri, se vor stabili astfel încât să nu împiedice buna administrare a justiţiei şi să nu implice cheltuieli suplimentare pentru cei interesaţi.

(4) Cetăţenii străini şi apatrizii care nu înţeleg sau nu vorbesc limba română au dreptul de a lua cunoştinţă de toate actele şi lucrările dosarului, de a vorbi în instanţă şi de a pune concluzii, prin interpret; în procesele penale acest drept este asigurat în mod gratuit.

ART. 129

Folosirea căilor de atac împotriva hotărârilor judecătoreşti, părţile interesate şi Ministerul Public pot exercita căile de atac, în condiţiile legii.

ART. 130

Poliţia instanţelor

Instanţele judecătoreşti dispun de poliţia pusă în serviciul lori

SECŢIUNEA a 2-a

Ministerul Public

ART. 131

Rolul Ministerului Public

(1) în activitatea judiciară, Ministerul Public reprezintă interesele generale ale societăţii şi apără ordinea de drept, precum şi drepturile şi libertăţile cetăţenilor.

(2) Ministerul Public îşi exercită atribuţiile prin procurori constituiţi în parchete, în condiţiile legii.

(3) Parchetele funcţionează pe lângă instanţele de judecată, conduc şi supraveghează activitatea de cercetare penală a poliţiei judiciare, în condiţiile legii.

ART. 132

Statutul procurorilor

(1) Procurorii îşi desfăşoară activitatea potrivit principiului legalităţii, al imparţialităţii şi al controlului ierarhic, sub autoritatea

ministrului justiţiei.

(2) Funcţia de procuror este incompatibilă cu orice altă funcţie publică sau privată, cu excepţia funcţiilor didactice din învăţământul superior.

SECŢIUNEA a 3-a

Consiliul Superior al Magistraturii

AKT. 133

Rolul şi structura Consiliul Superior al Magistraturii este garantul independenţei justiţiei.

(2) Consiliul Superior al Magistraturii este alcătuit din 19 ninmbri, din care:

n) 14 sunt aleşi în adunările generale ale magistraţilor şi validaţi de Sennt; aceştia fac parte din două secţii, una pentru judecători şi una pentru procurori; prima secţie este compusă din 9 judecători, iar cea de-a doua din 5 procurori;

b) 2 reprezentanţi ai societăţii civile, specialişti în domeniul dreptului, care se bucură de înaltă reputaţie profesională şi morală, aleşi de Senat; aceştia participă numai la lucrările în plen;

c) ministrul justiţiei, Preşedintele înaltei Curţi de Casaţie şi justiţie şi procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie.

(3) Preşedintele Consiliului Superior al Magistraturii este ales pentru un mandat de un an, ce nu poate fi reînnoit, dintre magistraţii prevăzuţi la alineatul (2) litera a).

(4) Durata mandatului membrilor Consiliului Superior al Magistraturii este de 6 ani.

(5) Hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii se iau prin vot secret.

(6) Preşedintele României prezidează lucrările Consiliului Superior al Magistraturii la care participă.

(7) Hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii sunt definitive şi irevocabile, cu excepţia celor prevăzute la articolul 134 alineatul (2).

ART 134

Atribuţii

(1) Consiliul Superior al Magistraturii propune Preşedintelui României numirea în funcţie a judecătorilor şi a procurorilor, cu excepţia celor stagiari, în condiţiile legii.

(2) Consiliul Superior al Magistraturii îndeplineşte rolul de instanţă de judecată, prin secţiile sale, în domeniul răspunderii disciplinare a judecătorilor şi a procurorilor, potrivit procedurii stabilite prin legea sa organică. În aceste situaţii, ministrul justiţiei, Preşedintele înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie şi procurorul general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie nu au drept de vot.

(3) Hotărârile Consiliului Superior al Magistraturii în materie disciplinară pot fi atacate la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie.

(4) Consiliul Superior al Magistraturii îndeplineşte şi alte atribuţii stabilite prin legea sa organică, în realizarea rolului său de garant al independenţei justiţiei.

TITLUL IV

Economia şi finanţele publice

ART. 135 îi...

I Economia

(1) Economia României este economie de piaţă, bazată pe libera iniţiativă şi concurenţă.

1 (2) Statul trebuie să asigure:

a) libertatea comerţului, protecţia concurenţei loiale, crearea cadrului favorabil pentru valorificarea tuturor factorilor de producţie;

b) protejarea intereselor naţionale în activitatea economică, financiară şi valutară;

c) stimularea cercetării ştiinţifice şi tehnologice naţionale, a artei şi protecţia dreptului de autor;

d) exploatarea resurselor naturale, în concordanţă cu interesul naţional;

e) refacerea şi ocrotirea mediului înconjurător, precum şi menţinerea echilibrului ecologic;

f) crearea condiţiilor necesare pentru creşterea calităţii vieţii;

g) aplicarea politicilor de dezvoltare regională în concordanţă cu obiectivele Uniunii Europene.

ART 136

l reprietatea „şt

(1) Proprietatea este publică sau privată

(2) Proprietatea publică este garantată şi ocrotită prin lege şi aparţine statului sau unităţilor admiiistrativ-teritoriale.

(3) Bogăţiile de interes public ale subsolului, spaţiul aerian,

apele cu potenţial energetic valorificatul, de interes naţional, plajele, marea teritorială, resursele naturale ale zonei economice şi ale platoului continental, precum şi alte bunuri stabilite de legea organică, fac obiectul exclusiv al proprietăţii publice.

(4) Bunurile proprietate publică sunt inalienabile. În condiţiile legii organice, ele pot fi date în administrare regiilor autonome ori instituţiilor publice sau pot îi concesionate ori închiriate; de asemenea, ele pot fi date în folosinţă gratuită instituţiilor de utilitate publică.

(5) Proprietatea privată este inviolabilă, în condiţiile legii organice…

ART. 137

Sistemul financiar

(1) Formarea, administrarea, întrebuinţarea şi controlul resurselor financiare ale statului, ale iniţiaţilor administrativ-teritoriale şi ale instituţiilor publice sunt reglementate prin lege.

(2) Moneda naţională este leul, iar subdiviziunea acestuia, banul, în condiţiile aderării la Uniunea Europeană, prin lege organică se poate recunoaşte circulaţia şi înlocuirea monedei naţionale cu aceea a Uniunii Europene.

ART. 138

Bugetul public naţional

(1) Bugetul public naţional cuprinde bugetul de stat, bugetul asigurărilor sociale de stat şi bugetele locale ale comunelor, ale oraşelor şi ale judeţelor.

(2) Guvernul elaborează anual proiectul bugetului de stat şi pe cel al asigurărilor sociale de stat, pe care le supune, separat, aprobării Parlamentului.

(3) Dacă legea bugetului de stat şi legea bugetului asigurărilor sociale de stat nu au fost adoptate cu cel puţin 3 zile înainte de expirarea exerciţiului bugetar, se aplică în continuare bugetul de stat şi bugetul asigurărilor sociale de stat ale anului precedent, până la adoptarea noilor bugete. Allar

(4) Bugetele locale se elaborează, se aprobă şi se execută în condiţiile legii.

(5) Nicio cheltuială bugetară nu poate fi aprobată fără stabilirea sursei de finanţare.

ART. 139

Impozite, taxe şi alte contribuţii

(1) Impozitele, laxele şi orice alto venituri ale bugetului de stat şi ale bugetului asigurărilor sociale de stat se stabilesc numai prin lege.

(2) Impozitele şi taxele locale se stabilesc de consiliile locale sau judeţene, în limitele şi în condiţiile legii.

(3) Sumele reprezentând contribuţiile la constituirea unor fonduri se folosesc, în condiţiile legii, numai potrivit destinaţiei acestora.

ART. 140

Curtea de Conturi

(1) Curtea de Conturi exercită controlul asupra modului de formare, de administrare şi de întrebuinţare a resurselor financiare alo statului şi ale sectorului public. În condiţiile legii organice, litigiile rezultate din activitatea Curţii de Conturi se soluţionează de instanţele judecătoreşti specializate.

(2) Curtea de Conturi prezintă anual Parlamentului un raport asupra conturilor de gestiune ale bugetului public naţional din exerciţiul bugetar expirat, cuprinzând şi neregulile constatate.

(3) La cererea Camerei Deputaţilor sau a Senatului, Curtea de Conturi controlează modul de gestionare a resurselor publice şi raportează despre cele constatate.

(4) Consilierii de conturi sunt numiţi de Parlament pentru un mandat de 9 ani, care nu poate fi prelungit sau înnoit. Membrii Curţii de Conturi sunt independenţi în exercitarea mandatului lor şi inamovibili pe toată durata acestuia. Ei sunt supuşi incompatibilităţilor prevăzute de lege pentru judecători.

s» (5) Curtea de Conturi se înnoieşte cu o treime din consilierii de conturi numiţi de Parlament, din 3 în 3 ani, în condiţiile prevăzute de legea organică a Curţii.

(6) Revocarea membrilor Curţii de Conturi se face de către Parlament, în cazurile şi condiţiile prevăzute de lege.

ART. 141

Consiliul Economic şi Social

Consiliul Economic şi Social este organ consultativ al Parlamentului şi al Guvernului în domeniile de specialitate stabilite prin legea sa organică de înfiinţare, organizare şi funcţionare.

TITLUL V

Curtea Constituţională

ART. 142

Structura

(1) Curtea Constituţională este garantul supremaţiei Constituţiei.

(2) Curtea Constituţională se compune din nouă judecători, numiţi pentru un mandat de 9 ani, care nu poate fi prelungit sau înnoit.

(3) Trei judecători sunt numiţi de Camera Deputaţilor, trei de Senat şi trei de Preşedintele României.

(4) Judecătorii Curţii Constituţionale aleg, prin vot secret, Preşedintele acesteia, pentru o perioadă de 3 ani.

(5) Curtea Constituţională se înnoieşte cu o treime din judecătorii ei, din 3 în 3 ani, în condiţiile prevăzute de legea organică a Curţii.

ART. 143

Condiţii pentru numire

Judecătorii Curţii Constituţionale trebuie să aibă pregătire juridică superioară, înaltă competenţă profesională şi o vechime de cel puţin 18 ani în activitatea juridică sau în învăţământul juridic superior.

ART. 144

Incompatibilităţi

Funcţia de judecător al Curţii Constituţionale este incompatibilă cu oricare altă funcţie publică sau privată, cu excepţia funcţiilor didactice din învăţământul juridic superior.

ART. 145

Independenţa şi inamovibilitatea

Judecătorii Curţii Constituţionale sunt independenţi în exercitarea mandatului lor şi inamovibili pe durata acestuia.

ART. 146.

Atribuţii

Curtea Constituţională are următoarele atribuţii:

a) se pronunţă asupra constituţionalităţii legilor, înainte de promulgarea acestora, la sesizarea Preşedintelui României, a unuia dintre preşedinţii celor două Camere, a Guvernului, a înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie, a Avocatului Poporului, a unui număr de cel puţin 50 de deputaţi sau de cel puţin 25 de senatori, precum şi, din oficiu, asupra iniţiativelor de revizuire a Constituţiei;

b) se pronunţă asupra constituţionalităţii tratatelor sau altor acorduri internaţionale, la sesizarea unuia dintre preşedinţii celor

două Camere, a unui număr de cel puţin 50 de deputaţi sau de cel puţin 25 de senatori;

c) se pronunţă asupra constituţionalităţii regulamentelor. Parlamentului, la sesizarea unuia dintre preşedinţii celor două Camere, a unui grup parlamentar sau a unui număr de cel puţin 50 de deputaţi sau de cel puţin 25 de senatori;

d) hotărăşte asupra excepţiilor de neconstituţionalitate privind legile şi ordonanţele, ridicate în faţa instanţelor judecătoreşti sau de arbitraj comercial; excepţia de neconstituţionalitate poate fi ridicată şi direct de Avocatul Poporului;

e) soluţionează conflictele juridice de natură constituţională dintre autorităţile publice, la cererea Preşedintelui României, a unuia dintre preşedinţii celor două Camere, a primului-ministru sau a Preşedintelui Consiliului Superior al Magistraturii;

f) veghează la respectarea procedurii pentru alegerea Preşedintelui României şi confirmă rezultatele sufragiului;

g) constată existenţa împrejurărilor care justifică interimatul în exercitarea funcţiei de Preşedinte al României şi comunică cele constatate Parlamentului şi Guvernului;

h) dă aviz consultativ pentru propunerea de suspendare din funcţie a Preşedintelui României;

I) veghează la respectarea procedurii pentru organizarea şi desfăşurarea referendumului şi confirmă rezultatele acestuia;

j) verifică îndeplinirea condiţiilor pentru exercitarea iniţiativei legislative de către cetăţeni;

k) hotărăşte asupra contestaţiilor care au ca obiect constituţionalitatea unui partid politic;

1) îndeplineşte şi alte atribuţii prevăzute de legea organică a Curţii.

ART. 147

Deciziile Curţii Constituţionale

(1) Dispoziţiile din legile şi ordonanţele în vigoare, precum şi cele din regulamente, constatate ca fiind neconstituţionale, îşi încetează efectele juridice la 45 de zile de la publicarea deciziei Curţii Constituţionale dacă, în acest interval, Parlamentul sau Guvernul, după caz, nu pun de acord prevederile neconstiluţionale cu dispoziţiile Constituţiei. Pe durata acestui termen, dispoziţiile constatate ca fiind neconstituţionale sunt suspendate de drept.

(2) în cazurile de neconstituţionalitate care privesc legile, înainte de promulgarea acestora, Parlamentul este obligat să reexamineze dispoziţiile respective pentru punerea lor de acord cu decizia Curţii Constituţionale.

(3) În cazul în care constituţionalitatea tratatului sau acordului internaţional a fost constatată potrivit articolului 14 fi litera b), acesta nu poate face obiectul unei excepţii de neconstituţionalitate.

Tratatul sau acordul internaţional constatat că fiind neconstituţional nu poate fi ratificat.

(4) Deciziile Curţii Constituţionale se publică în Monitorul Oficial al României. De la data publicării, deciziile sunt general obligatorii şi îl au putere numai pentru viitor.

TITLUL VI

Integrarea euroallantică

ART. 148

Integrarea în Uniunea Europeană.

(1) Aderarea României la tratatele constitutive ale Uniunii Europene, în scopul transferării unor atribuţii către instituţiile comunitare, precum şi al exercitării în comun cu celelalte state membre a competenţelor prevăzute în aceste tratate, se face prin lege adoptată în şedinţa comună a Camerei Deputaţilor şi Senatului, cu o majoritate de două treimi din numărul deputaţilor şi senatorilor.

(2) Ca urmare a aderării, prevederile tratatelor constitutive ale Uniunii Europene, precum şi celelalte reglementări comunitare cu caracter obligatoriu, au prioritate faţă de dispoziţiile contrare din legile interne, cu respectarea prevederilor actului de aderare.

(3) Prevederile alineatelor (1) şi (2) se aplică, în mod corespunzător, şi pentru aderarea la actele de revizuire a tratatelor constitutive ale Uniunii Europene.

(4) Parlamentul, Preşedintele României, Guvernul şi autoritatea judecătorească garantează aducerea la îndeplinire a obligaţiilor rezultate din actul aderării şi din prevederile alineatului (2).

(5) Guvernul transmite celor două Camere ale Parlamentului proiectele actelor cu caracter obligatoriu înainte ca acestea să fie supuse aprobării instituţiilor Uniunii Europene. i".

ART. 149

Aderarea la Tratatul Atlanticului de Nord

Aderarea României la Tratatul Atlanticului de Nord se face prin

lege adoptată în şedinţa comună a Camerei Deputaţilor şi Senatului, cu o majoritate de două treimi din numărul deputaţilor şi senatorilor.

TITLUL VII

Revizuirea Constituţiei

ART. 150

Iniţiativa revizuirii

(1) Revizuirea Constituţiei poate fi iniţiată dn Preşedintele României la propunerea Guvernului, de cel puţin o pătrime din numărul deputaţilor sau al senatorilor, precum şi de cel puţin 500.000 de cetăţeni cu drept de vot.

(2) Cetăţenii care iniţiază revizuirea Constituţiei trebuie să provină din cel puţin jumătate din judeţele ţării, iar în fiecare din aceste judeţe sau în municipiul Bucureşti trebuie să fie înregistrate cel puţin 20.000 de semnături în sprijinul acestei iniţiative.

ART. 151

Procedura de revizuire

!, (1) Proiectul sau propunerea de revizuire trebuie adoptată de Camera Deputaţilor şi de Senat, cu o majoritate de cel puţin două treimi din numărul membrilor fiecărei Camere.

(2) Dacă prin procedura de mediere nu se ajunge la un acord, Camera Deputaţilor şi Senatul, în şedinţă comună, hotărăsc cu votul a cel puţin trei pătrimi din numărul deputaţilor şi senatorilor.

(3) Revizuirea este definitivă după aprobarea ei prin referendum, organizat în cel mult 30 de zile de la data adoptării proiectului sau a propunerii de revizuire.

ART. 152 Limitele revizuirii

(1) Dispoziţiile prezentei Constituţii privind caracterul naţional, independent, unitar şi indivizibil al statului român, forma republicană de guvernământ, integritatea teritoriului, independenţa justiţiei, pluralismul politic şi limba oficială nu pot forma obiectul revizuirii.

(2) De asemenea, nicio revizuire nu poate fi făcută dacă are ca rezultat suprimarea drepturilor şi a libertăţilor fundamentale ale cetăţenilor sau a garanţiilor acestora.

(3) Constituţia nu poate fi revizuită pe durata stării de asediu sau a stării de urgenţă şi nici în timp de război.

TITLUL VIII

Dispoziţii finale şi tranzitorii

ART. 153

Intrarea în vigoare

Prezenta Constituţie intră în vigoare la data aprobării ei prin referendum. La aceeaşi dată, Constituţia din 21 august 1965 este şi rămâne în întregime abrogată.

ART. 154

Conflictul temporal de legi (1) Legile şi toate celelalte acte normative rămân în vigoare, în măsura în care ele nu contravin prezentei Constituţii. îl (2) Consiliul Legislativ, în termen de 12 luni de la data intrării în vigoare a legii sale de organizare, va examina conformitatea legislaţiei cu prezenta Constituţie şi va face Parlamentului său, după caz, Guvernului, propuneri corespunzătoare.

ART. 155 Dispoziţii tranzitorii

(1) Proiectele de legi şi propunerile legislative în curs de legiferare se dezbat şi se adoptă potrivit dispoziţiilor constituţionale anterioare intrării în vigoare a legii de revizuire.

(2) Instituţiile prevăzute de Constituţie, existente la data intrării în vigoare a legii de revizuire, rămân în funcţiune până la constituirea celor noi.

(3) Prevederile alineatului (1) al articolului 83 se aplică începând cu următorul mandat prezidenţial.

(4) Dispoziţiile cu privire la Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie vor fi aduse la îndeplinire în cel mult 2 ani de la data intrării în vigoare a legii de revizuire.

(5) Judecătorii în funcţie ai Curţii Supreme de Justiţie şi consilierii de conturi numiţi de Parlament îşi continuă activitatea până la data expirării mandatului pentru care au fost numiţi. Pentru asigurarea înnoirii Curţii de Conturi din 3 în 3 ani, la expirarea mandatului actualilor consilieri de conturi aceştia vor putea fi numiţi pentru încă un mandat de 3 ani sau de 6 ani.

(6) Până la constituirea instanţelor judecătoreşti specializate, litigiile rezultate din activitatea Curţii de Conturi vor fi soluţionate de către instanţele judecătoreşti ordinare.

ART. 156

Republicarea Constituţiei

Legea de revizuire a Constituţiei se publică în Monitorul Oficial al României în termen de 5 zile de la data adoptării. Constituţia, modificată şi completată, după aprobarea prin referendum, se republică de către Consiliul Legislativ, cu reactualizarea denumirilor,

dându-se textelor o nouă numerotare.

CURTEA CONSTITUŢIONALĂ! Jt Dosar nr. 185A/2003 p

DECIZIA nr. 148, din 16 aprilie 2003,! privind constituţionalitatea propunerii legislative de revizuire a Constituţiei României în temeiul art.144 lit. a) din Constituţia României, Curtea Constituţională se pronunţă, din oficiu, asupra iniţiativelor de revizuire a Constituţiei.

Prin încheierea din 8 aprilie 2003, plenul Curţii Constituţionale a dispus declanşarea procedurii jurisdicţionale privind constituţionalitatea Propunorii legislative des revizuire a Constituţiei, depusă la Curte de Preşedintele Camerei Deputaţilor, împreună cu tabelele cu semnături din partea a 233 deputaţi şi 04 senatori, şi cu avizul Consiliului Legislativ.

Luând în dezbatere propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei, la termenul din 16 aprilie 2003, Curtea, examinând Propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei, raportul întocmit de judecătorul-raportor desemnat de plenul Curţii, precum şi prevederile Legii nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, reţine următoarele:

Competenţa Curţii Constituţionale de a soluţiona prezenta cauză este prevăzută în art.144 lit. a) teza finală din Constituţie, potrivit căreia Curtea Constituţională „se pronunţă [...], din oficiu, asupra iniţiativelor de revizuire a Constituţiei".

I. Cu privire la îndeplinirea condiţiilor pentru exercitarea dreptului de iniţiativă în materia revizuirii Constituţiei

Curtea reţine că dreptul membrilor Parlamentului de a iniţia o revizuire a Constituţiei este reglementat de dispoziţiile art.146 alin. (l) din Constituţie, potrivit cărora „Revizuirea Constituţiei poate fi iniţiată [...] de cel puţin o pătrime din numărul deputaţilor sau al senatorilor [...]".

Verificând îndeplinirea acestei condiţii, din examinarea listelor ce cuprind semnăturile iniţiatorilor, se constată că Propunerea legislativă a fost semnată de 233 de deputaţi şi 94 de senatori, ceea ce reprezintă mai mult decât o pătrime din numărul membrilor Camerei Deputaţilor (345), respectiv din numărul membrilor Senatului (140). Prin urmare, dreptul constituţional de iniţiativă în vederea revizuirii Constituţiei a fost exercitat cu respectarea prevederilor menţionate ale Legii fundamentale. De asemenea, Curtea constată că Propunerea

legislativă de revizuire a Constituţiei a fost prezentată instanţei de contencios constituţional cu respectarea prevederilor art.36 alin. (3) al Legii nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, republicată.

II. Cu privire la conţinutul propunerii legislative de revizuire a Constituţiei

Potrivit dispoziţiilor Legii fundamentale, Curtea Constituţională reţine că este competentă să examineze constituţionalitatea Propunerii legislative de revizuire, pronunţându-se asupra ansamblului reglementării, cu privire specială asupra respectării condiţiilor privitoare la limitele revizuirii, prevăzute de dispoziţiile art.148 din Constituţie, şi cu privire la respectarea prevederilor tratatelor internaţionale în materia drepturilor omului, la care România este parte. Prevederile art.148 din Legea fundamentală au următorul cuprins: „(1) Dispoziţiile prezentei Constituţii privind caracterul naţional, independent, unitar şi indivizibil al statului român, forma republicană de guvernământ, integritatea teritoriului, independenţa justiţiei, pluralismul politic şi limba oficială nu pot forma obiectul revizuirii (2) De asemenea, nicio revizuire nu poate fi făcută dacă are ca rezultat suprimarea drepturilor şi a libertăţilor fundamentale ale cetăţenilor sau a garanţiilor acestora.

(3) Constituţia nu poate fi revizuită pe durata stării de asediu sau a stării de urgenţă şi nici în timp de război".

Curtea Constituţională, examinând, din acest punct de vedere, Propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei, observă că prin noua reglementare se urmăreşte atingerea următoarelor finalităţi:

A. Îndeplinirea condiţiilor constituţionale pentru integrarea României în Uniunea Europeană şi pentru aderarea la Tratatul Atlanticului de Nord…

a) Curinn constată că pentru crearea cadrului constituţional necesar derulării procesului de integrare a României în structurile curo-atlantice, autorii propunerii de revizuire a Constituţiei au în vedere introducerea unor noi dispoziţii constituţionale, care să permită României să îndeplinească criteriile impuse statelor candidate pentru integrarea euro-atlantică. În acest sens, se propune introducerea art.1451 cu denumirea marginală „Integrarea în Uniunea Europeană" şi art.1452 cu denumirea marginală „Aderarea la Tratatul Atlanticului de Nord".

În ceea ce priveşte textul propus la art.1451, Curtea observă că acesta are în vedere crearea unui cadru constituţional adecvat integrării României în Uniunea Europeană. Calitatea de membru ni acestei Uniuni presupune transferul unor atribuţii ce ţin de suveranitatea statului către Uniunea Europeană. Crearea acestui cadru constituţional se impune cu necesitate la momentul actual, având în vedere obiectivele strategice ale României, obiective care se bucură de o largă susţinere populară. De asemenea, Curtea Constituţională reţine că integrarea în Uniunea Europeană trebuie să aibă loc în urma manifestării exprese de voinţă a statului candidat şi cu respectarea condiţiilor incluse în acordurile de prea derare. Dispoziţiile cuprinse la art.145 sunt menite să stabilească regula potrivit căreia aderarea la Uniunea Europeană se face prin lege, adoptată în şedinţa comună a Camerei Deputaţilor şi a Senatului, cu o majoritate calificată de două treimi din numărul membrilor ftirlamentului. De altfel, textul referitor la aderarea prin lege este în deplină concordanţă cu dispoziţiile art.58 alin. (l) din Constituţie, potrivit cărora „Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului român şi unica autoritate legiuitoare a ţării". Curtea consideră, totodată, că dispoziţia de aderare prin lege are ca scop să supună atenţiei organului reprezentativ suprem nu numai importanţa adorării la Uniunea Europeană, dar şi răspunderea ce se răsfrânge asupra statului român, în condiţiile în care dobândeşte calitatea de membru al Uniunii Europene. Această răspundere izvorăşte, înainte de toate, din consecinţele, pozitive sau negative ce pot decurge din procesul de aderare, unele izvorând chiar din actul „transferării unor atribuiii către instituţiile comunitare", ceea ce poate pune în discuţie problema suveranităţii naţionale.

Cu referire la problema transferării unor atribuţii ale României către instituţiile comunitare, Curtea Constituţională reţine că textul art.1451 are în vedere exercitarea suverană a voinţei statului român de a adera la tratatele constitutive ale Uniunii Europene, printr-o lege, a cărei adoptare este condiţionată de o majoritate calificată de două treimi. Actul de aderare are o dublă consecinţă, şi anume, pe de o parte, transferarea unor atribuţii către instituţiile comunitare, iar pe de altă parte, exercitarea în comun, cu celelalte state membre, a competenţelor prevăzute în aceste tratate. Referitor la prima consecinţă, Curtea reţine că, prin simpla apartenenţă a unui stat la un tratat internaţional, acesta îşi diminuează competenţele în limitele

stabilite de reglementarea internaţională. Din acest prim punct de vedere, apartenenţa României la Organizaţia Naţiunilor Unite, la Consiliul Europei, la Organizaţia Statelor Comunităţii Europene, la Acordul Central European de Comerţ Liber etc. sau calitatea României de parte la Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale ori la alte tratate internaţionale, are semnificaţia unei restrângeri a competenţelor autorităţii statale, o relativizare a suveranităţii naţionale. Însă, această consecinţă se impune a fi corelată cu cea de a doua consecinţă, cea a integrării României în Uniunea Europeană. Cu privire la acest aspect, Curtea Constituţională reţine că actul de integrare are şi semnificaţia partajării exerciţiului acestor atribute suverane cu celelalte state componente ale organismului internaţional. Prin urmare, Curtea Constituţională constată că, prin actele de transfer al unor atribuţii către structurile Uniunii Europene, acestea nu dobândesc, prin înzestrare, o „supracompetenţă", o suveranitate proprie. În realitate, statele membre ale Uniunii Europene au decis să exercite în comun anumite atribuţii care, în mod tradiţional, ţin de domeniul suveranităţii naţionale. Este evident că, în actuala eră a globalizării problematicii omenirii, a evoluţiilor interstatale şi a comunicării inter-individuale la scară planetară, conceptul de suveranitate naţională nu mai poate fi conceput ca absolut şi indivizibil, fără riscul unei izolări inacceptabile.

Faţă de toate acestea, Curtea reţine că, întrucât dezideratul de aderare a României la structurile euro-atlantice este legitimat de interesul ţării, suveranitatea nu poate fi contrapusă ţelului de aderare.

Curtea Constituţională urmează să examineze, însă, dacă dispoziţiile referitoare la aderarea la structurile euro-atlantice aduc atingere limitelor revizuirii, prin raportare la conceptele de suveranitate şi de independenţă.

Cu plivire la suveranitatea statului, ca trăsătură peremptorie a acestuia, Curtea observă că ea nu intră sub incidenţa art.148 din Constituţie, care stabileşte limitele revizuirii Constituţiei, în schimb, intră sub această incidenţă caracterul independent al statului român. Independenţa este o dimensiune intrinsecă a suveranităţii naţionale, chiar dacă este consacrată de sine stătător în Constituţie, în esenţă, independenţa are în vedere dimensiunea exterioară a suveranităţii naţionale, conferind statului deplina libertate de manifestare în

relaţiile internaţionale. Sub acest aspect, este evident că aderarea la structurile euro-atlantice se va face în temeiul exprimării independente a voinţei statului român, nefiind vorba de o manifestare de voinţă impusă de o entitate exterioară României. Din acest punct de vedere, Curtea constată că introducerea celor două noi articole în Constituţie – art.1451 şi 1452 – nu reprezintă o încălcare a dispoziţiilor constituţionale privitoare la limitele revizuirii.

Pe de altă parte, Curtea mai reţine că aderarea la Uniunea Europeană, o dată realizată, implică o serie de consecinţe, care nu s-ar putea produce fără o reglementare corespunzătoare, de rang constituţional.

Prima dintre aceste consecinţe impune integrarea în dreptul intern a ricgids-ului comunitar, precum şi determinaroa raportului dintre actele normative comunitare şi legea internă. Soluţia propusă de autorii iniţiativei de revizuire are în vedere implementarea dreptului comunitar în spaţiul naţional şi stabilirea regulii aplicării prioritare a dreptului comunitar faţă de dispoziţiile contrare din legile interne, cu respectarea prevederilor actului de aderare. Consecinţa aderării pleacă de la faptul că statele membre ale Uniunii Europene au înţeles să situeze acquis-ul comunitar – tratatele constitutive ale Uniunii Europene şi reglementările derivate din acestea – pe o poziţie intermediară între Constituţie şi celelalte legi, atunci când este vorba de acte normative europene obligatorii. Curtea Constituţională constată că această dispoziţie, cuprinsă în art.1451, nu aduce atingere prevederilor constituţionale privitoare la limitele revizuirii şi nici altor dispoziţii ale Legii fundamentale, fiind o aplicaţie particulară a dispoziţiilor actualului art. Îl alin. (2) din Constituţie, potrivit căruia „Ratatele ratificate de Parlament, potrivit legii, fac parte din dreptul intern”. Totodată, Curtea observă ca, în scopul integrării în Constituţia României a acestei concepţii europene, se impune completarea dispoziţiilor art. Îl cu un nou alineat, scop în care se prevede expres în propunerea legislativă de revizuire că, „în cazul în care un tratat la care România urmează să devină parte conţine disp07, i ţii contrare Constituţiei, ratificarea acestuia nu poate avea loc decât după revizuirea Constituţiei”. Pentru a i se asigura acestei prevederi constituţionale un caracter operaţional, se propune introducerea unei alte dispoziţii, cuprinse la art.144 lit. al, potrivit căreia Curtea Constituţională „se pronunţă asupra constituţionalităţii tratatelor sau

altor acorduri internaţionale, la sesizarea unuia dintre preşedinţii celor două Camere, a unui număr de cel puţin 50 de deputaţi sau de cel puţin 25 de senatori".

Prevederile alin. (4) al art.1451 stabilesc competenţa Preşedintelui României, a Parlamentului şi a Guvernului de a garanta îndeplinirea obligaţiilor rezultate din actele de aderare şi a transpunerii în practică a prevederilor constitutive alo Uniunii Europene şi ale reglementărilor obligatorii derivate din acestea. În conformitate cu dispoziţiile art.1451 alin. (5), Guvernul transmite celor două Camere ale Parlamentului proiectele actelor cu caracter obligatoriu, înainte ca acestea să fie supuse instituţiilor Uniunii Europene spre aprobare. Curtea Constituţională constată că această dispoziţie se integrează în structura Legii fundamentale, fără a aduce atingere limitelor revizuirii, fiind o dispoziţie corectă şi necesară în condiţiile în care parlamentul naţional este un partener al structurilor decizionale ale Uniunii Europene, potenţându-se pe această cale rolul autorităţii legislative naţionale.

În ceea ce priveşte prevederile art.1452, Curtea Constituţională constată că acestea nu pot avea conţinutul din propunerea legislativă de revizuire, deoarece între Uniunea Europeană şi N.A.T.O. există deosebiri esenţiale, care impun un tratament juridic diferit. Astfel, dacă Uniunea Europeană Oslo o agregări! de competenţe statale, de ordin economic, politic şi legislativ, în schimb N.A.T.O. este o organizaţie politico-militară, în exclusivitate, fără vreun rol juridic în viaţa cetăţenilor statelor-părţi. Ca atare, dacă aderarea la Uniunea Europeană presupune un set de reguli specifice şi îndeplinirea unor exigenţe de ordin constituţional, în cazul aderării la N.A.T.O. toate exigenţele pot fi satisfăcute, în condiţiile obişnuite ale aderării la un tratat internaţional, cu respectarea prevederilor art.91 şi ale art. Îl din Constituţie. De altfel, art.10 al Tratatului Atlanticului de Nord, semnat la Washington D.C. la 4 aprilie 1949, precizează: „Prin acord unanim, părţile pot să invite să adere la Tratat orice alt stat european susceptibil de a favoriza dezvoltarea principiilor prezentului Tratat şi să contribuie la securitatea regiunii Atlanticului de Nord. Orice stat astfel invitat poate să devină parte la Tratat, depunând instrumentul de aderare pe lângă guvernul Statelor Unite ale Americii. Acesta va informa pe fiecare dintre părţi despre depunerea documentului de aderare".

De asemenea, dispoziţiile art.1451 alin. (2) sunt aplicabile numai în cazul Uniunii Europene, N.A.T.O. neavând nicio competenţă de a emite reglementări cu caracter obligatoriu pentru cetăţenii statelor-părţi. Nici celelalte elemente ale art.1451 nu-şi găsesc aplicabilitate în cazul N.A.T.O. Singura problemă care poate fi reţinută o constituie modalitatea de aderare la N.A.T.O., Parlamentul fiind liber să decidă dacă aderarea se face printr-o lege adoptată cu o majoritate de două treimi, în şedinţa comună a Camerei Deputaţilor şi Senatului, printr-o lege organică sau printr-o lege ordinară. Numai în prima ipoteză se impune introducerea art.1452, cu o singură trimitere la art.145, respectiv la aplicarea corespunzătoare a alin. (l) al acestui articol.

b) Cu privire la consecinţele aderării la Uniunea Europeană şi la N.A.T.O. Curtea Constituţională reţine că acestea sunt numeroase şi ele se reflectă în cuprinsul iniţiativei legislative de revizuire a altor articole ale Constituţiei.

1. Aderarea României la N.A.T.O. are ca urmare schimbarea funcţiilor forţelor armate. Această schimbare se reflectă în propunerea de modificare a dispoziţiilor alin. (l), alin. (3) şi alin. (5) ale art.117 din Constituţie. Prin modificarea alin. (l) se legitimează noi funcţii ale armatei, care în viitor, în condiţiile legii şi ale tratatelor internaţionale la care România este parte, contribuie la apărarea colectivă în sistemele de alianţă militară şi participă la acţiuni privind menţinerea sau instabil iron păcii. Prevederile alin. (3) nin acoslui articol urmăresc să generalizeze această funcţie la toate componentele forţelor armate, în sfârşit, alineatul (5) al aceluiaşi articol se modifică pentru a se introduce noi restricţii privitoare la trupele străine în raport cu teritoriul român. În actuala redactare, dispoziţiile acestui alineat interzic trupelor străine să intre sau să treacă pe teritoriul României, fără respectarea condiţiilor stabilite de lege. Prin modificarea propusă, acestor restricţii li se adaugă şi cele ce reprezintă o completare utilă a loxiului constituţional, privitoare la staţionarea acestora pe teritoriul României, respectiv la desfăşurarea de operaţiuni militare pe acest teritoriu.

2. O consecinţă importantă a modificării funcţiilor armatei are în vedere reevaluarea atribuţiilor Consiliului Suprem de Apărare a Ţării. Curtea Constituţională reţine că, în vederea corelării dispoziţiilor art.117 cu cele ale art.118, se propune modificarea acestuia din urmă,

după cum urmează: „Art.118.

— Consiliul Suprem de Apărare a Ţării organizează şi coordonează unitar activităţile care privesc apărarea ţării şi siguranţa naţională, participarea la menţinerea securităţii, internaţionale şi la apărarea colectivă în sistemele de alianţă militară, precum şi la acţiuni de menţinere sau de restabilire a păcii".

3. Integrarea României în Uniunea Europeană presupune respectarea dispoziţiilor acqu/s-ului comunitar privitoare la libera circulaţie a capitalurilor, la drepturile cetăţenilor europeni de a investi şi de a dobândi bunuri în condiţii de egalitate cu cetăţenii români. Curtea Constituţională observă că posibilitatea realizării acestor obiective este îngrădită de dispoziţiile art.41 alin. (2) teza finală din Constituţia României prin care se interzice cetăţenilor străini şi apatrizilor să dobândească dreptul de proprietate asupra terenurilor. Pentru înlăturarea acestei interdicţii şi pentru instituirea unor garanţii ale dreptului de proprietate privată se propune modificarea art.41. Prima modificare vizează denumirea articolului, în sensul că, în locul denumirii „Protecţia proprietăţii private", se propune sintagma „Dreptul de proprietate privată". Cea de a doua modificare vizează chiar alineatul (2) al art.41. În noua redactare proprietatea privată este garantată şi ocrotită în mod egal de lege, indiferent de titular, iar cetăţenii străini şi apatrizii pot dobândi dreptul de proprietate privată asupra terenurilor numai în condiţiile rezultate din aderarea la Uniunea Europeană şi din alte tratate internaţionale la care România este parte, pe bază de reciprocitate, în condiţiile prevăzute prin legea organică, precum şi prin moştenire legală. Curtea Constituţională constată că sunt înscrise în această nouă redactare suficiente garanţii constituţionale pentru exercitarea acestui drept în conformitate cu interesul general şi cu respectarea prevederilor acqiu's-ului comunitar. După alin. (3) al acestui articol se introduce un nou alineat, (31), care interzice trecerea silită în proprietate publică a unor bunuri pe baza apartenenţei etnice, religioase, politice sau de altă natură a titularilor. Această dispoziţie constituţională reprezintă o solidă garanţie a dreptului de proprietate privată, care înlătură posibilitatea trecerii abuzive a acesteia în proprietate publică pe criterii legate de apartenenţă etnică, politică, religioasă sau de altă natură. În sfârşit, după alin. (7) se introduce un nou alineat, (71).

Actualul alineat (7) are următorul cuprins: „Averea dobândită în

mod licit nu poate fi confiscată. Caracterul licit al dobândirii se prezumă". Noul text circumstanţiază această prezumţie şi stabileşte că ea nu se aplică „pentru bunurile dobândite ca urinare a valorificării veniturilor realizate din infracţiuni".

Curtea reţine că acest mod de redactare este criticabil şi poate conduce la confuzii. Astfel, dacă textul urmăreşte să permită confiscarea averii dobândite în mod licit, dar care s-a clădit pe o sumă de bani provenită din infracţiuni, redactarea sa este necorespunzătoare. Din actualul mod de redactare a alin. (7 l) rezultă că se urmăreşte răsturnarea sarcinii probei privind caracterul licit al averii, prevăzându-se caracterul ilicit al averii dobândite prin valorificarea veniturilor rezultate din infracţiuni. În această materie, Curtea Constituţională s-a pronunţat prin Decizia nr. 85 din 3 septembrie 1996, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 211 din o septembrie 1996, prilej cu care a statuat că securitatea juridică a dreptului de proprietate asupra bunurilor ce alcătuiesc averea unei persoane este indisolubil legată de prezumţia dobândirii licite a averii. De aceea, înlăturarea acestei prezumţii are semnificaţia suprimării unei garanţii constituţionale a dreptului de proprietate, ceea ce este contrar dispoziţiilor art.148 alin. (2) din Constituţie. Ca atare, obiectivul urmărit pe această cale este neconstituţional.

4. Pentru a se da expresie unor exigenţe ale acquis-ului comunitar, legate de lupta împotriva terorismului, infracţionalităţii transnaţionale, a crimei organizate, traficului de droguri şi de fiinţe umane este necesară circumstanţierea interdicţiei constituţionale privitoare la extrădarea cetăţenilor români. În acest sens, se propune modificarea art.19 alin. (l), care va avea următorul cuprins: „(1) Cetăţeanul român nu poate fi extrădat sau expulzat din România. Cetăţenii români pot fi extrădaţi în baza tratatelor internaţionale la care România este parte, în condiţiile legii şi pe bază de reciprocitate".

Curtea Constituţională observă că această nouă redactare a art.19 alin. (l), din Constituţie, la prima vedere, este antinomică: în prima teză se afirmă dreptul cetăţeanului român de a nu putea fi extrădat sau expulzat. În schimb, în teza a doua. se afirmă contrariul, că cetăţenii români pot fi extrădaţi pe baza tratatelor internaţionale la care România este parte şi pe bază de reciprocitate, ceea ce reflectă un defect de redactare; 5. Cetăţenii Uniunii Europene au dreptul, ca, în condiţiile îndeplinirii unor cerinţe legale, să participe la alegerea

autorităţilor: publice locale şi a Parlamentului European.

Curtea Constituţională reţine că, în perspectiva integrării europene, se impune recunoaşterea drepturilor cetăţenilor europeni, rezidenţi în România, de a alege şi de a fi aleşi în autorităţile; administraţiei publice locale şi în Parlamentul European, în condiţiile ce vor fi stabilite de lege. Ca atare, în propunerea legislativă este prevăzută completarea Constituţiei cu un nou articol, 1201, cu următorul cuprins: >: „Art.1201. – în condiţiile aderării României la Uniunea Europeană, cetăţenii Uniunii, care îndeplinesc cerinţele legii, au dreptul de a alege şi de a fi aleşi pentru constituirea autorităţilor administraţiei publice locale şi pentru Parlamentul European".

Din modul de redactare a acestui nou articol rezultă că cetăţenii Uniunii pot ocupa inclusiv funcţia de primar sau viceprimar, cu toate: că Directiva 94/80CE permite statelor membre să rezerve aceste funcţii numai cetăţenilor săi. O asemenea rezervă este valabilă şi pentru consilierii locali, mai ales atunci când aceştia exercită atribuţii care sunt aparţinătoare statului. Curtea Constituţională reţine că aceste condiţii de eligibilitate, incompatibilităţile care trebuie să existe între aceste funcţii şi cele ocupate în statul naţional şi altele de această natură, ar trebui avute în vedere de legiuitorul constituant pentru a fi cuprinse în legea electorală.

În concluzie, Curtea Constituţională consideră că obiectivul urmărit de autorii propunerii legislative de a modifica şi completa Constituţia KomAnim, în vederea armonizării dispoziţiilor sule cu prevederile tratatelor constitutive ale Uniunii Europene şi cu reglementări obligatorii derivate din acestea, reprezintă un demers politic şi juridic necesar, care ţine seama, în parte, de exigenţele prevăzute de art.148 din Constituţie şi de necesitatea corelării noilor dispoziţii constituţionale cu celelalte texte ale Legii fundamentale. Totodată, Curtea apreciază că introducerea acestor noi reglementări în Constituţia României, în momentul actual, în vederea unei viitoare integrări în Uniunea Europeană, reprezintă o soluţie de la care nu sc. 1 poate abdica, deoarece integrarea în structurile euro-atlantice nu sc. 1 poate realiza în afara unor temeiuri constituţionale preexistente.

B. Cu privire la lărgirea garanţiilor instituţionale şi constituţionale ale drepturilor şi libertăţilor fundamentale

Curtea Constituţională reţine că realizarea acestui obiectiv de către România este determinată de evoluţia democraţiei

constituţionale, de necesitatea corelării dispoziţiilor Legii fundamentale privitoare la drepturile şi libertăţile fundamentale cu prevederile Convenţiei pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale şi, mai ales, cu jurisprudenţa Curţii Europene a Drepturilor Omului, în această materie.

Pentru a răspunde unui asemenea obiectiv, prin iniţiativa de revizuire s-au propus soluţii care să permită sporirea garanţiilor instituţionale, pe de o parte, iar pe de altă parte, introducerea unor noi drepturi şi obligaţii şi reconfigurarea celor existente; B1. Sporirea garanţiilor instituţionale a) Sporirea atribuţiilor Curţii Constituţionale

Preconizatele prevederi ale noului alin. (l) al art.140 atribuie Curţii Constituţionale atributul de garant al supremaţiei Constituţiei. În ceea ce priveşte sporirea propriu-zisă a atribuţiilor Curţii Constituţionale, în iţiativa de revizuire conţine dispoziţii care tind să extindă posibilitatea de sesizare a Curţii Constituţionale, în condiţiile prevăzute la art.144 lit. a), la Avocatul Poporului, care, ţinând seama de natura sesizărilor ce-i sunt adresate, să poată interveni în procesul legislativ, prin intermediul Curţii Constituţionale, în scopul apărării drepturilor şi intereselor celor care i-au adresat plângeri, sesizări ori reclamaţii. Totodată, după lit. a) a art.144 se introduce o nouă literă, (al), în virtutea căreia Curtea Constituţională urmează să se pronunţe asupra constituţionalităţii tratatelor sau altor acorduri internaţionale, la sesizarea unuia din preşedinţii celor două Camere, a unui număr de cel puţin 50 de deputaţi sau de cel puţin 25 de senatori. Se constată că această nouă atribuţie a Curţii Constituţionale este impusă de necesitatea corelării prevederilor art.1451, privitoare la preeminenţa dreptului comunitar în raport cu dreptul intern, cu cele ale art. Îl alin. (3) din Constituţie, în virtutea cărora, „în cazul în care un tratat la care România urmează să devină parte cuprinde dispoziţii contrare Constituţiei, ratificarea lui poate avea loc numai după revizuirea Constituţiei".

Tratatele internaţionale sunt, în principiu, un domeniu adecvat pentru procedura de control a Curţii Constituţionale. Este, de asemenea, rezonabil ca procedura constituţionalităţii tratatelor să fie clarificată înainte de intrarea lor în vigoare, prin procedurile specifice ale unui control a priori.

Prin propunerea legislativă de revizuire se propune modificarea dispoziţiilor cuprinse la lit. c) a art.144, în sensul că, pe viitor, Curtea

Constituţională urmează să hotărască asupra excepţiilor de neconstituţionalitate privind legile şi ordonanţele, ridicate în faţa autorităţilor publice cu atribuţii jurisdicţionale. Curtea reţine că modificarea propusă este imprecisă, întrucât este utilizată o noţiune inadecvată, şi anume aceea de autorităţi publice cu atribuţii jurisdicţionale, noţiune care nu este de natură să determine cu certitudine dacă sfera sa de cuprindere include numai jurisdicţiile administrative sau şi alte jurisdicţii. În această ultimă categorie intră şi Curtea Constituţională, ceea ce face ca ridicarea unei excepţii de neconstituţionalitate să se poată face nemijlocit, în faţa sa, ceea ce contravine spiritului Constituţiei României. Curtea constată, totodată, că intenţia autorilor iniţiativei de revizuire de a lărgi sfera subiecţilor care pot sesiza Curtea Constituţională este, de asemenea, imprecisă. În condiţiile în care, în prezent, excepţia de neconstituţionalitate poate fi ridicată numai în faţa instanţelor judecătoreşti, introducerea oricărei activităţi jurisdicţionale în domeniul de competenţă al Curţii Constituţionale este o măsură excesivă şi imposibil de realizat, în condiţiile, în care comisii de pensii, de disciplină etc. exercită atribuţii jurisdicţionale. Curtea Constituţională este chemată să se pronunţe în materia constituţionalităţii legilor şi ordonanţelor, la cererea părţilor aflate într-un proces, şi nu în afara acestuia, fapt pentru care este necesară conservarea actualei reglementări a art.144 lit. c). Cu privire la ipoteza cuprinsă în aceeaşi dispoziţie referitoare la posibilitatea Avocatului Poporului de a ridica excepţia de neconstituţionalitate, Curtea constată că aceasta nu conţine o soluţie judicioasă cu vocaţie de normă juridică de rang constituţional, întrucât faptul ridicării excepţiei de către Avocatul Poporului în beneficiul unei persoane nu poate avea semnificaţia unei veritabile garanţii sau a unei măsuri de protecţie a cetăţeanului, atâta vreme cât acea persoană, având capacitatea procesuală şi fiind animată de un interes legitim, îşi poate exercita personal dreptul procesual de ridicare a excepţiei în faţa instanţei de judecată. În plus, Curtea Constituţională reţine că Avocatul Poporului nici nu ar putea invoca o poziţie procesuală care să îi legitimeze participarea sa la un proces în faţa instanţelor de judecată. Atâta timp cât cetăţenilor la este garantat dreptul de acces liber la justiţie, precum şi dreptul la apărare, înseamnă că, în sfera judiciară, ei se pot apăra împotriva aplicării unor dispoziţii legale neconstituţionale. De aceea, Avocatul Poporului ar fi investit cu o atribuţie pe cât de excesivă, pe

atât de lipsită de consistenţă, aceea de ridicare a excepţiei de neconstituţionalitate, în afara unui proces, în numele justiţiabilii lui. De altfel, instituţia ombudsman-ului la nivel european este concepută ca o autoritate publică ale cărei atribuţii vizează raporturile persoanelor nu administraţia publică, şi nu cu instanţele judecătoreşti. Ca urinare, această atribuţie se impune să fie eliminată din rândul dispoziţiilor constituţionale.

Cu privire la textul cuprins la lit. c1), se observă că acesta prevede atribuţia Curţii Constituţionale de a soluţiona conflictele juridice de natură constituţională dintre autorităţile publice, la cererea Preşedintelui României, a unuia dintre preşedinţii celor două Camere, a primului-ministru sau a preşedintelui Consiliului Superior al Magistraturii. O asemenea atribuţie este întâlnită şi în reglementarea constituţională din alte state (spre exemplu art.189 din Constituţia Poloniei sau art.100 din Constituţia Sloveniei). Este vorba de conflictele de autoritate (sau litigiile organice). Într-un atare caz, Curtea Constituţională soluţionează sau aplanează litigii constituţionale între autorităţi. Aceste litigii pot privi conflicte între două sau mai multe autorităţi constituţionale cu privire la conţinutul sau întinderea atribuţiilor lor, decurgând din Constituţie. Aceasta este o măsură necesară, urmărind înlăturarea unor posibile blocaje instituţionale. Pentru a se evita antrenarea Curţii în soluţionarea unor conflicte politice, este necesar să se prevadă că este vorba doar de blocajele instituţionale, respectiv de conflictele pozitive sau negative de competenţă.

Propunerea legislativă de revizuire a prevăzut, de asemenea, la lit. j), că, printr-o lege organică, Curtea Constituţională poate dobândi şi alte atribuţii, lucru interzis de actuala reglementare constituţională. Curtea constată că această propunere urmează să fie eliminată pentru a se păstra neutralitatea politică a acestei autorităţi publice şi pentru a se da curs voinţei puterii constituante originare.

Un alt element de noutate, menit să consolideze autoritatea deciziilor Curţii Constituţionale, îl constituie propunerea de modificare a ari.145. Noile dispoziţii ale art.145 alin. (3) accentuează caracterul general obligatoriu al deciziilor Curţii, ceea ce înseamnă că efectele deciziilor sunt opozabile ei-ga omnes, adică ele privesc în egală măsură autorităţile publice, persoanele juridice de drept public sau privat, ca şi orice altă persoană ce se poate afla sub incidenţa acestora.

Totodată, propunerea legislativă stabileşte un termen de 45 de zile, la împlinirea căruia decizia Curţii Constituţionale, prin care s-a constatat neconstituţionalitatea unui text de lege sau dintr-o ordonanţă, începe să producă efecte juridice, interval de timp în care Guvernul şi Parlamentul pot să pună de acord dispoziţiile declarate neconstituţionale de către Curte cu prevederile Constituţiei. Din modul de formulare a acestei dispoziţii constituţionale, Curtea constată că, în toate cazurile, deciziile Curţii Constituţionale produc efecte juridice la 45 de zile de la publicarea lor în Monitorul Oficial. Curtea constată că o asemenea prevedere este aplicabilă doar pentru situaţiile reglementate de art.144 lit. a), b) şi c), fiind exceptate de la această regulă deciziile prevăzute la art.144 lit. a).

De asemenea, ca urmare a modificării ari. 11 al Legii fundamentale, în virtutea căruia ratificarea unui tratat internaţional care conţine dispoziţii contrare Constituţiei nu se poate face decât după revizuirea Constituţiei, pe baza deciziei Curţii Constituţionale; este necesar să se evite dublul control de constituţionalitate asupra aceleiaşi prevederi şi, în acest sens, art.145 alin. (2) prevede că „Tratatul sau acordul internaţional a cărui constituţionalitate a fost constatată potrivit art.144 lit. a) nu poate face obiectul unei excepţii de neconstituţionalitate".

Pentru a se da o efectivă aplicabilitate dispoziţiilor art.145 din Constituţie, Curtea consideră că este necesar să se restructureze acest articol, prin inversarea ordinoi alineatelor. Asllel, alineatul (li) ar urma să devină alineatul (1), deoarece neeslii reprezintă principiul general în necaslă materie. Ca atare, prevederile preconizate a fi introduse la actualul alin. (l) nu pot fi decât o consecinţă derogatorie de la dispoziţiile referitoare la efectele deciziilor prevăzute în ai în (3), care ar urma să devină alin. (l). De asemenea, se impune corelarea dalei de la care decizia Curţii Constituţionale produce efecte juridice cu dispoziţiile privitoare la intrarea în vigoare a legii, precizându-se că este vorba de 3 zile dn la publicarea în Monitorul Oficial al României.

b) Garantarea independenţei judecătorului şi sporirea rolului justiţiei în această materie, propunerea legislativă de revizuire vizează, în primul rând, domeniul instanţelor judecătoreşti, completarea art.23 din Constituţie, prin introducerea unui nou alineat (11), cu următorul cuprins: „Justiţia este unică şi egală pentru toţi". Această nouă prevedere constituţională este concordantă cu prevederile art.16 alin.

(2), în virtutea cărora „Nimeni nu este mai presus de lege", şi cu dispoziţiile art. l alin. (3), potrivit cărora România este stat de drept, în care demnitatea omului, drepturile şi libertăţile cetăţenilor, libera dezvoltare a personalităţii umane, dreptatea şi pluralismul politic reprezintă valori supreme şi sunt garantate.

Curtea observă că, în vederea armonizării legislaţiei României cu acguis-ul comunitar, propunerea legislativă prezintă un interes deosebit, sub aspectul înlăturării dezbaterilor contradictorii asupra aplicării directe în legislaţia României a prevederilor Convenţiei pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale. Pentru realizarea acestui obiectiv, iniţiatorii propun introducerea unor noi alineate (3) şi (4) la art.21 din Constituţie, care au următorul cuprins:

„(3) Părţile au dreptul la un proces echitabil şi la soluţionarea cauzelor într-un termen rezonabil.

(4) Jurisdicţiile speciale administrative sunt facultative dacă legea nu prevede altfel".

Se constată că dispoziţiile propuse a fi introduse la alin. (3) au rolul de a întări liberul acces la justiţie, garantând dreptul la un proces echitabil, soluţionat într-un termen rezonabil, exigenţe prevăzute de art.6 alin. (l) al Convenţiei pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale. În ceea ce priveşte dispoziţiile alin. (4), în virtutea cărora jurisdicţiile administrative sunt facultative, dacă legea nu prevede altfel, Curtea consideră că acestea nu au nicio relevanţă constituţională. Astfel, din moment ce legiuitorul nu a prevăzut obligativitatea unei proceduri administrative jurisdicţionale, nu se poate ridica problema interzicerii liberului acces la justiţie, iar dacă a prevăzut o asemenea procedură şi ea este obligatorie, textul constituţional este inutil. Ca atare, textul nu este necesar pentru că nu îşi găseşte aplicare în practică şi urmează să fie eliminat. În plus, se observă că accesul liber la justiţie, potrivit art.21, nu poate fi condiţionat de o jurisdicţie administrativă facultativă sau chiar obligatorie, sens în care Curtea Constituţională s-a pronunţat prin mai multe decizii.

2. În materia autorităţii judecătoreşti, mutaţii fundamentale urmează să se producă şi în ceea ce priveşte Consiliul Superior al Magistraturii. Elementul esenţial care defineşte noua reglementare se referă la garantarea independenţei acestei autorităţi publice, prin

limitarea intervenţiei reprezentanţilor Ministerului Justiţiei în propria activitate.

Pentru realizarea acestor obiective, dispoziţiile art.132 alin. (l) propun instituirea funcţiei Consiliului Superior al Magistraturii de garant al independenţei justiţiei.

De asemenea, Consiliul Superior al Magistraturii urmează a fi alcătuit din 17 membri, constituiţi în două secţii, una pentru judecători (7 membri) şi una pentru procurori (5 membri). Plenul Consiliului Superior al Magistraturii este completat cu 4 reprezentanţi ai societăţii civile, specialişti în domeniul dreptului, care se bucură de înaltă reputaţie profesională şi morală. De asemenea, fac parte din Consiliul Superior al Magistraturii: ministrul justiţiei, preşedintele înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie şi procurorul general al României.

Din această enumerare stabilită de viitorul art.132 alin. (2), Curtea constată că, de fapt, Consiliul Superior al Magistraturii este compus nu din 17 membri, ci din 19 membri (7 judecători, 5 procurori, 4 reprezentanţi ai societăţii civile, ministrul justiţiei, preşedintele înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie şi procurorul general al României). Textul propus are în vedere apartenenţa procurorului general la secţia procurorilor, iar a preşedintelui înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie la secţia judecătorilor, fără să facă deosebirea între membrii de drept şi membrii desemnaţi. Totodată, textul art.132 alin. (l) stabileşte expres că alcătuirea Consiliului Superior al Magistraturii este limitată la 17 membri, fără a face vreo repartizare pe secţii a membrilor societăţii civile şi a celorlalţi trei reprezentanţi ai autorităţilor publice. Chiar dacă se acceptă că procurorul general şi preşedintele înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie fac parte din secţii, nu se poate trece peste faptul că ministrul justiţiei este exclus din numărul de 17. Dar şi în cazul în care ministrul justiţiei ar urma şi el să fie inclus în numărul judecătorilor, se ridică dificultatea validării sale de către Senat, în condiţiile în care el este membru al Guvernului, a cărui investire ţine de competenţa şedinţelor comune ale Camerei Deputaţilor şi Senatului. Nici eventualele susţineri privitoare la desemnarea procurorului general sau a preşedintelui înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie în alegeri generale ale judecătorilor nu sunt de natură să elimine antinomiile ce se pot naşte în urma desfăşurării unor astfel de proceduri. Curtea constată că numărul membrilor Consiliului Superior al Magistraturii este de 19, urmând ca legiuitorul constituant să reglementeze expres distincţia

între membrii aleşi şi membrii de drept. Rămâne, de asemenea, de preci/at cine validează reprezentanţii societăţii civile.

Textul propus la alin. (4) al art.132 prevede că titularizarea magistraţilor în Consiliul Superior al Magistraturii se face pentru o perioadă de 6 ani, prin alegeri în adunări generale ale judecătorilor sau ale procurorilor, rezultatele alegerilor urinând a fi validate de Senat. La rândul său, Consiliul îşi alege dintre membrii săi un preşedinte, pentru un mandat de 1 an, care nu poate fi reînnoit. Curtea Constituţională reţine că această ultimă dispoziţie a art.132 alin. (4) este insuficient elaborată din punctul de vedere al separaţiei puterilor în stat şi al asigurării autonomiei de funcţionare a acestei autorităţi publice. Astfel, din textul care stabileşte că preşedintele Consiliului Superior al Magistraturii este ales dintre membrii săi nu trebuie să se înţeleagă că acesta ar putea fi ministrul justiţiei, procurorul general sau preşedintele înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie. Aceste autorităţi publice participă la şedinţele Consiliului cu o anumită încărcătură de autoritate, pe care le-o conferă funcţia pl; care o exercită. De aceea, Curtea Constituţională reţine că funcţia de preşedinte al Consiliului Superior al Magistraturii nu poate fi deţinută decât de către un magistrat ales sau un reprezentant al societăţii civile. Ca atare ar trebui instituită o incompatibilitate între funcţiile de ministru al justiţiei, preşedinte al înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie şi Procuror general al României şi funcţia de preşedinte al Consiliului Superior al Magistraturii. Este de reţinut şi faptul că sintagma „Procuror general al României" nu este conţinută în Constituţie.

Referitor la textul propus la alin. (7) al art.132, Curtea observă că acesta conţine o altă dispoziţiei care concură la ridicarea Consiliului Superior al Magistraturii la rangul unei instituţii apte să asigure independenţa justiţiei, şi anume cea privitoare la dreptul Preşedintelui României de a prezida lucrările Consiliului Superior al Magistraturii la care participă. Curtea reţine că această atribuţie este o consecinţă firească a faptului că Preşedintele României este cel care, în temeiul art.124, numeşte judecătorii şi procurorii, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii, cu excepţia celor stagiari (art.133 alin. l).

Curtea constată că, în virtutea art.132 alin. (5), (6) şi (8), durata mandatului membrilor Consiliului Superior la Magistraturii este de 6 ani, hotărârile sale se iau prin vot secret şi nu pot fi atacate la instanţele judecătoreşti. Această ultimă dispoziţie se află într-un

raport antinomic cu prevederile art.21 alin. (l) din Constituţie, potrivit cărora „Orice persoană se poate adresa justiţiei pentru apărarea drepturilor, a libertăţilor şi a intereselor sale legitime". Mai mult, într-un stat de drept, neasigurarea accesului liber la instanţele judecătoreşti este inacceptabilă. Ca atare, interzicerea recursului la justiţie, cu privire la astfel de hotărâri, este contrară principiului stabilit de art.6 al Convenţiei pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, în virtutea căruia orice persoană are dreptul la un proces echitabil, un asemenea proces fiind exclus în afara unei instanţe care să garanteze efectiv independenţa judecătorului.

Consiliul Superior al Magistraturii îndeplineşte rolul de instanţă de judecată, în secţii şi în plen, în domeniul jurisdicţiei disciplinare a judecătorilor şi procurorilor, fără votul ministrului justiţiei şi al procurorului general, potrivit procedurii stabilite prin legea sa organică. Această dispoziţie constituţională nu poate interzice; accesul liber la justiţie al persoanei judecate de această „instanţă" extrajudiciară, fără încălcarea prevederilor art.6 al Convenţiei pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale. B2. Introducerea unor noi drepturi şi obligaţii precum şi reconfigurarea celor existente

1. Curtea constată că această dimensiune a revizuirii Constituţiei îşi găseşte o reflectare corespunzătoare în introducerea art.461 în cuprinsul Legii fundamentale, cu următorul cuprins: i „Art.461.

— Stalul şi autorităţile publice sunt obligate să ia măsuri pentru ocrotirea şi refacerea mediului înconjurător, precum şi pentru d menţinerea echilibrului ecologic".

Se observă că transferul acestei reguli, din rândul dispoziţiilor i constituţionale ale art.134 alin. (2) lit. e), la capitolul privitor, la drepturile şi libertăţile fundamentale este contrar logicii; i, sistematizării materialului normativ. Pentru asigurarea realizării scopului propunerii legislative, Curtea consideră că este necesar să şi se însereze, la capitolul II al Titlului II al Constituţiei, dreptul omului la un mediu sănătos, cu obligaţia corelativă a tuturor de a contribui p la ocrotirea şi refacerea mediului înconjurător, pe această cale legitimându-se acţiunea legiuitorului de a stabili sancţiuni pentru poluarea mediului înconjurător.

2. Modificarea art.32 alin. (5) al Constituţiei vizează o

transformare formală a textului actual al reglementării constituţionale. Actualul art.32 alin. (5) prevede că instituţiile de învăţământ, inclusiv cele particulare, se înfiinţează şi îşi desfăşoară activitatea în condiţiile legii. Noua reglementare are în vedere următoarea redactare a textului constituţional, „(5) învăţământul de toate gradele se desfăşoară în unităţi de stat, particulare şi confesionale, în condiţiile legii".

Această nouă redactare a dispoziţiilor art.32 alin. (5) nu este de natură să aducă vreo modificare în actuala ordine constituţională privitoare la învăţământ.

Astfel, învăţământul poate fi de stat sau particular, instituindu-se pe această cale o dihotomie specifică celor mai profunde construcţii juridice. Introducerea unui nou criteriu, cel confesional, nu ţine seama de logica dihotomiei, adăugând unui criteriu logic o nouă determinare, inadmisibilă prin faptul că ea se regăseşte în cele două, definite la ora actuală de Constituţie. Astfel, învăţământul confesional nu este exclus din învăţământul privat şi nici din cel de stat. Există deci, un învăţământ confesional atât privat, cât şi public, ceea ce nu justifică modificarea, sub acest aspect, a Legii fundamentale. Curtea consideră că norma examinată devine coerentă dacă se introduce în textul supus revizuirii perechea logică a învăţământului confesional, respectiv laic. Astfel, noul text constituţional ar urma să prevadă că învăţământul de toate gradele poate fi laic sau religios şi se desfăşoară în unităţi de stat ori particulare, în condiţiile legii.

C. Optimizarea procesului decizional al autorităţilor publice

Examinând propunerea legislativă, se reţine dezideratul eliminării unor carenţe constatate în funcţionarea autorităţilor publice prin oferirea unor soluţii menite să contribuie la ridicarea lor la standardele democratice în această materie, după cum urmează:

a) Raţionalizarea activităţii parlamentare se preconizează a fi efectuată prin modificarea art.62, art.67 alin. (l), art.69, art.72 alin. (3), arl.73, art.731, art.78 şi prin abrogarea art.70, ale cărui prevederi se preiau la art.69 alin. (l), art.71, ale cărui dispoziţii sunt preluate la art.72 alin. (3) lit. e), art.75 şi art.76. Aceste modificări urmăresc să realizeze o mai bună delimitare a atribuţiilor celor două Camere ale Parlamentului, să redefinească statutul deputaţilor şi senatorilor şi elementele constituţionale ale procedurii legislative. Curtea Constituţională observă că prin modificarea art.62 se urmăreşte Curtea constată că, în virtutea art.132 alin. (5), (6) şi (8), durata

mandatului membrilor Consiliului Superior la Magistraturii este de 6 ani, hotărârile sale se iau prin vot secret şi nu pot fi atacate la instanţele judecătoreşti. Această ultimă dispoziţie se află într-un raport antinomic cu prevederile art.21 alin. (l) din Constituţie, potrivit cărora „Orice persoană se poate adresa justiţiei pentru apărarea drepturilor, a libertăţilor şi a intereselor sale legitime". Mai mult, într-un stat de drept, neasigurarea accesului liber la instanţele judecătoreşti este inacceptabilă. Ca atare, interzicerea recursului la justiţie, cu privire la astfel de hotărâri, este contrară principiului stabilit de art. G al Convenţiei pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, în virtutea căruia orice persoană are dreptul la un proces echitabil, un asemenea proces fiind exclus în afara unei instanţe care să garanteze efectiv independenţa judecătorului.

Consiliul Superior al Magistraturii îndeplineşte rolul de instanţă de judecată, în secţii şi în plen, în domeniul jurisdicţiei disciplinare a judecătorilor şi procurorilor, fără votul ministrului justiţiei şi al procurorului general, potrivit procedurii stabilite prin legea sa organică. Această dispoziţie constituţională nu poate interzice accesul liber la justiţie al persoanei judecate de această „instanţă" extrajudiciară, fără încălcarea prevederilor art.6 al Convenţiei pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale. Bz. Introducerea unor noi drepturi şi obligaţii precum şi reconfigurarea celor existente

1. Curtea constată că această dimensiune a revizuirii Constituţiei îşi găseşte o reflectare corespunzătoare în introducerea art.461 în cuprinsul Legii fundamentale, cu următorul cuprins: „Art.461.

— Statul şi autorităţile publice sunt obligate să ia măsuri pentru ocrotirea şi refacerea mediului înconjurător, precum şi pentru a; menţinerea echilibrului ecologic".

Se observă că transferul acestei reguli, din rândul dispoziţiilor i constituţionale ale art.134 alin. (2) lit. e), la capitolul privitor la drepturile şi libertăţile fundamentale este contrar logicii sistematizării materialului normativ. Pentru asigurarea realizării scopului propunerii legislative, Curtea consideră că este necesar să se însereze, la capitolul II al Titlului II al Constituţiei, dreptul omului şi la un mediu sănătos, cu obligaţia corelativă a tuturor de a contribui la ocrotirea şi refacerea mediului înconjurător, pe această cale legitimându-se

acţiunea legiuitorului de a stabili sancţiuni pentru poluarea mediului înconjurător.

2. Modificarea art.32 alin. (5) al Constituţiei vizează o transformare formală a textului actual al reglementării constituţionale. Actualul art.32 alin. (5) prevede că instituţiile de învăţământ, inclusiv cele particulare, se înfiinţează şi îşi desfăşoară activitatea în condiţiile legii. Noua reglementare mo în vedere următoarea redactare a textului constituţional, „(5) învăţământul de toate gradele se desfăşoară în unităţi de stat, particulare şi confesionale, în condiţiile legii".

Această nouă redactare a dispoziţiilor art.32 alin. (5) nu este de natură să aducă vreo modificare în actuala ordine constituţională privitoare la învăţământ.

Astfel, învăţământul poate fi de stat sau particular, histituindu-se pe această cale o dihotomie specifică celor mai profunde construcţii juridice. Introducerea unui nou criteriu, cel confesional, nu ţine seama de logica dihotomiei, adăugând unui criteriu logic o nouă determinare, inadmisibilă prin faptul că ea se regăseşte în cele două, definite la ora actuală de Constituţie. Astfel, învăţământul confesional nu este exclus din învăţământul privat şi nici din cel de stat. Există deci, un învăţământ confesional atât privat, cât şi public, ceea ce nu justifică modificarea, sub acest aspect, a Legii fundamentale. Curtea consideră că norma examinată devine coerentă dacă se introduce în textul supus revizuirii perechea logică a învăţământului confesional, respectiv laic. Astfel, noul text constituţional ar urma să prevadă că învăţământul de toate gradele poate fi laic sau religios şi se desfăşoară în unităţi de stat ori particulare, în condiţiile legii.

C. Optimizarea procesului decizional al autorităţilor publice

Examinând propunerea legislativă, se reţine dezideratul eliminării unor carenţe constatate în funcţionarea autorităţilor publice prin oferirea unor soluţii numite să contribuie la ridicarea lor la standardele democratice în această materie, după cum urmează:

a) Raţionalizarea activităţii parlamentare se preconizează a fi efectuată prin modificarea art.62, art.67 alin. (l), art.69, art.72 alin. (3), art.73, art.731, art.78 şi prin abrogarea art.70, ale cărui prevederi se preiau la art.69 alin. (l), art.71, ale cărui dispoziţii sunt preluate la art.72 alin. (3) lit. e), art.75 şi art.76. Aceste modificări urmăresc să realizeze o mai bună delimitare a atribuţiilor celor două Camere ale Parlamentului, să redefinească statutul deputaţilor şi senatorilor şi

elementele constituţionale ale procedurii legislative. Curtea Constituţională observă că prin modificarea art.62 se urmăreşte stabilirea principiului în virtutea căruia cele două Camere lucrează în şedinţe separate. Excepţia de la această regulă o constituie şedinţele comune, a căror competenţă este strict determinată de Legea fundamentală. În acest sens, Propunerea legislativă are în vedere introducerea unor noi competenţe pe ordinea de zi a şedinţelor comune ale Camerelor, prin modificarea literelor f), g) şi h) ale alineatului (2) al art.62 din Constituţie şi introducerea unor noi litere, i) şi j). Pe această cale, în şedinţele comune ale Camerei Deputaţilor şi Senatului urmează să fie aprobate şi următoarele materii: strategia naţională de apărare a ţării, numirea directorilor serviciilor de informaţii şi exercitarea controlului asupra activităţii acestor servicii, numirea Avocatului Poporului, stabilirea statutului deputaţilor şi senatorilor, stabilirea indemnizaţiei şi a celorlalte drepturi ale acestora, îndeplinirea altor atribuţii care, potrivit Constituţiei, legilor organice sau regulamentului, se exercită în şedinţă comună.

Curtea constată că, în principiu, stabilirea competenţei Camerelor parlamentare, în şedinţe comune sau în şedinţe separate, nu ridică probleme de constituţionalitate. Dar, se observă că stabilirea unor asemenea atribuţii prin lege organică sau prin regulamente este contrară prevederilor art.61 alin. (l) din Constituţie, care nu este propus să fie modificat, şi care stabileşte că „Organizarea şi funcţionarea fiecărei Camere se stabilesc prin regulament propriu”. Această dispoziţie dă expresie autonomiei regulamentare a fiecărei Camere, de unde rezultă consecinţa că, în afara unei reglementări constituţionale a atribuţiilor comune ale celor două Camere, acestea nu pot fi departajate prin lege organică sau prin regulamentul şedinţelor comune, fără a pune în pericol funcţionarea Parlamentului bicameral. S-ar putea lua, astfel, atribuţii ale uneia din Camere, în afara unei prevederi constituţionale, pentru i-a fi transferate şedinţelor comune, ceea ce constituie o încălcare a Legii fundamentale.

În ceea ce priveşte stabilirea prin Constituţie a atribuţiilor ce se exercită în şedinţă comună, Curtea Constituţională nu poate avea vreo! obiecţie atâta vreme cât acest lucru reprezintă un atribut exclusiv al puterii constituante derivate. Curtea reţine, totuşi, că modificarea art.62 alin. (2) lit. j) reprezintă o contrazicere a prevederilor art.62 alin. (l), care instituie regula şedinţelor separate ale celor două

Camere. În consecinţă, stabilirea unor competenţe pentru şedinţele comune ale Parlamentului, prin lege organică, reprezintă o negare a acestor prevederi constituţionale şi o antinomie juridică, greu de soluţionat în practică. Dacă, în temeiul dispoziţiilor constituţionale în vigoare, Guvernul poate să opteze pentru sesizarea oricărei Camere a Parlamentului cu un proiect de lege, în viitor această posibilitate este restrânsă la anumite domenii, stabilite de art.73, pentru fiecare Cameră. Partajarea acestor competenţe este valabilă şi în cazul propunerilor legislative, stabilindu-se anumite materii în care o Cameră poate fi sesizată pentru adoptarea acestora în primă lectură. Astfel, pentru departajarea atribuţiilor Camerei Deputaţilor şi Senatului, art.731, în opinia autorilor Propunerii legislative, stabileşte că anumite propuneri legislative şi proiecte de lege se supun obligatoriu spre dezbatere Camerei Deputaţilor, iar altele Senatului. Şi această opţiune a puterii constituante derivate este absolută, şi ea nu poate fi supusă cenzurii Curţii Constituţionale.

Curtea observă că, în noua redactare a dispoziţiilor constituţionale privitoare la competenţa legislativă a Camerelor nu se elimină principiul bicameralismului, dar se simplifică rigorile sale, în sensul că un proiect de lege adoptat de o Cameră se transmite celeilalte spre o examinare definitivă. Noutatea care apare rezidă în faptul că prima Cameră sesizată este privită doar ca o cameră care preexaminează proiectul de lege, înaintea votului decisiv al celei de a doua Camere. Este o formulă raţionalizată a adoptării legii în sistemul bicameral, prin votul decisiv al Camerei politice sau inferioare a Parlamentului. Nici această opţiune nu poate fi cenzurată de Curtea Constituţională, în condiţiile în care cele două Camere au poziţii egale şi aceeaşi legitimitate. Cu toate acestea, Curtea remarcă faptul că prin departajarea competenţelor de examinare a proiectelor de lege între cele două Camere, se poate ajunge la un conflict de competenţă. Pe parcursul examinării proiectului de lege propus de Guvern, opoziţia parlamentară a Camerei Deputaţilor constată că el ţine de competenţa primară a Senatului. Sau, în cursul aceleaşi proceduri parlamentare, un proiect de lege ordinară este transformat în lege organică, iar examinarea acestuia ţine de competenţa celeilalte Camere. Pe acest fond, se pot naşte blocaje legislative şi, pentru evitarea acestora, Curtea Constituţională recomandă să st; introducă la art.731 un nou alineat, care să prevadă posibilitatea desesizării Camerei investite în

pofida Constituţiei şi trimiterea proiectului de lege la cealaltă Cameră. Procedeul dezînvestirii este profitabil Camerei respective, deoarece, pe această cale, ea devine Camera care are ultimul cuvânt în examinarea proiectului de lege sau a propunerii legislative.

Prin această modalitate de lucru, a distribuirii unor competenţe exclusive unei Camere, se poate, însă, nega, în fapt, orice contribuţie a primei Camere, fenomen ce poate prezenta anumite riscuri politice, mai ales în cazul în care Senatul şi Camera Deputaţilor au configuraţii politice diferite. Avantajul pe care-l prezintă noua competenţă a Camerelor rezidă în eliminarea procedurii de mediere şi a dezbaterii în plenul celor două Camere a textelor rămase în divergenţă, ca urmare a eşuării medierii ori a neaprobării raportului comisiei de mediere într-o Cameră sau în ambele.

În aceeaşi ordine de idei, Curtea observă că utilizarea formulei „primă lectură" pentru sesizarea unei Camere şi a celei de „a doua lectură" pentru trimiterea proiectului de lege de la o Cameră la alta este improprie limbajului dreptului parlamentar. Utilizarea primei, a celei de a doua sau chiar a celei de a treia lecturi (de exemplu: cazul Parlamentului danez) este proprie dezbaterii într-o singură Cameră. Chiar într-un parlament bicameral, fiecare Cameră poate avea una, două sau mai multe lecturi. În schimb, examinarea în cascadă a proiectelor de lege, într-o Cameră, în primă lectură, iar în cealaltă Cameră, în a doua lectură, transformă Parlamentul bicameral într-unul unicameral.

Cu privire la propunerile referitoare la ari.114, Curtea remarcă faptul că restricţia privitoare la reglementarea prin ordonanţe de urgenţă a drepturilor electorale ale cetăţenilor este necorelată cu celelalte prevederi constituţionale, care dau dreptul cetăţenilor europeni, rezidenţi în România, să participe; la alegerile locale şi la colo pentru Parlamentul Europenn. Curtea consideră că nu se justifică o asemenea discriminare, propunând, în consecinţă, eliminarea sintagmei „ale cetăţenilor" după „drepturile electorale", din redactarea alin. (41) al arl.114. Nu mai puţin important este faptul că referirea expresă la drepturile electorale este redundantă, deoarece acestea fac parte din drepturile prevăzute de Constituţie, domeniu exclus deja de la reglementarea prin ordonanţe de urgenţă.

b) Reconfigurarea unor dispoziţii constituţionale privitoare la Preşedintele României

Curtea Constituţională, reţinând că atribuţiile Preşedintelui României sporesc, potrivit preconizatelor prevederi ale art.132 alin. (7), constată că se impune corelarea acestora cu prevederile actualului art.94, care au denumirea „Alte atribuţii", prin introducerea unui nou alineat care să prevadă atribuţia Preşedintelui României de a prezida şedinţele Consiliului Superior al Magistraturii la care participă, după modelul instituit deja în art.87 al Constituţiei. Această corelare se impune, întrucât atribuţiile autorităţilor constituţionale trebuie structurate în corpul Legii fundamentale, în mod expres, în capitolul sau în secţiunea care grupează competenţele acelei autorităţi.

c) Statutul administraţiei publice locale

Curtea Constituţională observă că prin textul propus la alin. (l) şi (2) ale art.119 al Constituţiei se introduce un nou concept, acela al desconcentrării, prin înlocuirea conceptului de descentralizare utilizat de legiuitorul constituant în 1991. Acest text se impune să fie modificat, în primul rând, din motive ce ţin de dreptul public, având în vedere că preconizatul concept tinde să înlocuiască, în mod absolut şi eronat, pe cel de descentralizare a serviciilor publice. Pentru a se da o reglementare în acord cu principiile administraţiei publice, se impune, cu necesitate, să se observe că în unităţile administrativ-teritoriale coexistă servicii publice ale statului cu autorităţi ale administraţiei publice locale. În primul caz, legitimarea serviciilor publice statale existente în unităţile administrativ-teritoriale este supusă principiului desconcentrării, iar în cel de al doilea caz este vorba de descentralizare administrativă, care are la bază acordarea, prin lege, a unor competenţe proprii colectivităţilor teritoriale, a căror exercitare este conferită, în cazul examinat, consiliilor locale şi primarilor. Aşa fiind, includerea exclusivă în Constituţie a principiului desconcentrării administrative, elimină posibilitatea coexistenţei sale cu principiul descentralizării, care vizează nu doar autorităţilendministraţioi publice locale, ci şi serviciile publice. În aceste condiţii, Curtea Constituţională apreciază că redactarea un lin urmează să sufere o modificare, în sensul supunerii administraţiei publice din unităţile administrativ-teritoriale atât principiului desconcentrării, cât şi celui al descentralizării administraţiei publice, una din formele de manifestare a acestui principiu fiind autonomia locală.

Printr-o astfel de modificare se reinstaurează conceptele fireşti în organizarea administraţiei publice locale. Pe cale de consecinţă,

înlocuirea termenului de desconcentrare cu cel de descentralizare se impune şi în cuprinsul art.122 alin. (2) din Constituţie.

Potrivit art.6 alin. (2) din Constituţie, măsurile de protecţie luate de stat pentru păstrarea, dezvoltarea şi exprimarea identităţii persoanelor aparţinând minorităţilor naţionale trebuie să fie conforme cu principiile de egalitate şi de nediscriminare în raport cu ceilalţi cetăţeni români.

În situaţia în care, într-o unitate administrativ-teritorială, persoanele aparţinând unei minorităţi naţionale au o pondere semnificativă, se poate crea un dezechilibru între aceştia şi cetăţenii de etnie română din respectiva unitate administrativ-teritorială sau membrii altui grup etnic care nu mai au posibilitatea de a fi aleşi în consiliile locale, ceea ce creează o discriminare, în sensul art.6 alin. (2) din Constituţie, al art.7 din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, al art.14 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, precum şi al altor reglementări internaţionale care interzic discriminarea. Pentru eliminarea acestui posibil dezechilibru, textul constituţional ar urma să prevadă că persoanele aparţinând unui grup etnic minoritar într-o unitate administrativ-teritorială au dreptul de a fi reprezentate în consiliul local. În felul acesta, cetăţenii români de naţionalitate română sau de altă naţionalitate din unităţile administrativ-teritoriale în care sunt minoritari ar avea posibilitatea de a accede la funcţii publice la nivel local şi de a-şi păstra identitatea etnică.

d) Modificarea dispoziţiilor constituţionale privitoare la Avocatul Poporului. Prin iniţiativa legislativă se propune completarea art.55 alin. (l) al Constituţiei, în sensul admiterii specializării adjuncţiilor Avocatului Poporului pe domenii de activitate. În acest sens, se propune adăugarea următoarei teze: „Adjuncţii Avocatului Poporului sunt specializaţi pe domenii de activitate”.

Curtea Constituţională consideră că o asemenea dispoziţie nu este de ordin constituţional, ea putând fi adoptată prin modificarea legii organice a instituţiei Avocatul Poporului. În acest sens, se apreciază că este vorba de o specializare ratione materiae a funcţiilor instituţiei, ca atare, care nu afectează posibilităţile actuale de distribuire a competenţelor între adjuncţi, pe de o parte, şi între aceştia şi Avocatul Poporului, pe de altă parte.

D. Modificarea altor dispoziţii constituţionale în afara

obiectivelor enumerate mai sus, Curtea Constituţională consideră că există şi o serie de alte modificări propuse de autorii Propunerii legislative care nu se încadrează în finalităţile de la pct. A, B şi C, dar care răspund altor comandamente de racordare a prevederilor Legii fundamentale la exigenţele practicii internaţionale a României ori la unele cerinţe de tehnică legislativă.

a) în această sferă a modificărilor propuse a fi aduse Constituţiei se situează modificarea şi completarea art.134 din Constituţie, privitor la economia naţională.

Propunerea legislativă de revizuire are în vedere, printre altele, modificarea lit. e) a alineatului (2), în sensul eliminării textului actual referitor la „refacerea şi ocrotirea mediului înconjurător, precum şi menţinerea echilibrului ecologic" – text preluat printr-o formă modificată la art.461, sub denumirea „Ocrotirea mediului înconjurător". Curtea constată că, în condiţiile în care la art.461 se va introduce dreptul la un mediu sănătos, este dezirabilă menţinerea lit. e) a alin. (2) la art.135, aici fiind sediul de reglementare a obligaţiilor statului.

b) Curtea Constituţională observă că Propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei are în vedere şi modificarea art.151 al Legii fundamentale, prin introducerea unor dispoziţii tranzitorii care să asigure continuarea mandatelor de către actualii judecători ai Curţii de Conturi, precum şi reînvestirea unor foşti judecători ai Curţii Constituţionale.

Textele propuse au următorul cuprins: „(4) [...] Pentru asigurarea înnoirii Cwţii de Conturi din 3 în 3 ani, la expirarea mandatului actualilor consilieri de conturi aceştia vor putea fi numiţi pentru încă un mandat de 3 sau 6 ani.

(5) Foştii judecători ai Curţii Constituţionale care nu au exercitat funcţia pentru un mandat de 9 ani pot fi reînvestiţi pentru diferenţa de mandat".

Cu referire la propunerea vizând consilierii de conturi, Curtea Constituţională constată că acest text se impune a fi eliminat, pentru că reglementarea nu este de nivel constituţional, având în vedere că actualul alin. (4) al art.139 nu reglementează durata exercitării mandatului membrilor Curţii de Conturi şi nici periodicitatea numirii lor în funcţie. Dacă legiuitorul are această intenţie de legiferare o poate face prin reglementare legală, adică prin act normativ de acelaşi rang.

În ceea ce priveşte reînvestirea foştilor judecători ai Curţii Constituţionale, care nu au exercitat funcţia pentru un mandat de 9 ani, pentru diferenţa de mandat, Curtea constată că aceasta este de

Potrivit art.6 alin. (2) din Constituţie, măsurile de protecţie luate de stat pentru păstrarea, dezvoltarea şi exprimarea identităţii persoanelor aparţinând minorităţilor naţionale trebuie să fie conforme cu principiile de egalitate şi de nediscriminare în raport cu ceilalţi cetăţeni români.

În situaţia în care, într-o unitate administrativ-teritorială, persoanele aparţinând unei minorităţi naţionale au o pondere semnificativă, se poate crea un dezechilibru între aceştia şi cetăţenii de etnie română din respectiva unitate administrativ-teritorială sau membrii altui grup etnic care nu mai au posibilitatea de a fi aleşi în consiliile locale, ceea ce creează o discriminare, în sensul art.6 alin. (2) din Constituţie, al art.7 din Declaraţia Universală a Drepturilor Omului, al art.14 din Convenţia pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale, precum şi al altor reglementări internaţionale care interzic discriminarea. Pentru eliminarea acestui posibil dezechilibru, textul constituţional ar urma să prevadă că persoanele aparţinând unui grup etnic minoritar într-o unitate administrativ-teritorială au dreptul de a fi reprezentate în consiliul local. În felul acesta, cetăţenii români de naţionalitate română sau de altă naţionalitate din unităţile administrativ-teritoriale în care sunt minoritari ar avea posibilitatea de a accede la funcţii publice la nivel local şi de a-şi păstra identitatea etnică.

d) Modificarea dispoziţiilor constituţionale privitoare la Avocatul Poporului. Prin iniţiativa legislativă se propune completarea art.55 alin. (l) al Constituţiei, în sensul admiterii specializării adjuncţiilor Avocatului Poporului pe domenii de activitate. În acest sens, se propune adăugarea următoarei teze: „Adjuncţii Avocatului Poporului sunt specializaţi pe domenii de activitate”.

Curtea Constituţională consideră că o asemenea dispoziţie nu este de ordin constituţional, ea putând fi adoptată prin modificarea legii organice a instituţiei Avocatul Poporului. În acest sens, se apreciază că este vorba de o specializare ratione materiae a funcţiilor instituţiei, ca atare, care nu afectează posibilităţile actuale de distribuire a competenţelor între adjuncţi, pe de o parte, şi între aceştia şi Avocatul Poporului, pe de altă parte.

D. Modificarea altor dispoziţii constituţionale în afara obiectivelor enumerate mai sus, Curtea Constituţională consideră că există şi o serie de alte modificări propuse de autorii Propunerii legislative care nu se încadrează în finalităţile de la pct. A, B şi C, dar care răspund altor comandamente de racordare a prevederilor Legii fundamentale la exigenţele practicii internaţionale a României ori la unele cerinţe de tehnică legislativă.

a) în această sferă a modificărilor propuse a fi aduse Constituţiei se situează modificarea şi completarea art.134 din Constituţie, privitor la economia naţională.

Propunerea legislativă de revizuire are în vedere, printre altele, modificarea lit. e) a alineatului (2), în sensul eliminării textului actual referitor la „refacerea şi ocrotirea mediului înconjurător, precum şi menţinerea echilibrului ecologic" – text preluat printr-o formă modificată la art.461, sub denumirea „Ocrotirea mediului înconjurător". Curtea constată că, în condiţiile în care la art.461 se va introduce dreptul la un mediu sănătos, este dezirabilă menţinerea lit. e) a alin. (2) la art.135, aici fiind sediul de reglementare a obligaţiilor statului.

b) Curtea Constituţională observă că Propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei are în vedere şi modificarea art.151 al Legii fundamentale, prin introducerea unor dispoziţii tranzitorii care să asigure continuarea mandatelor de către actualii judecători ai Curţii de Conturi, precum şi reînvestirea unor foşti judecători ai Curţii Constituţionale.

Textele propuse au următorul cuprins: „(4) [...] Pentru asigurarea înnoirii Curţii de Conturi din 3 în 3 ani, la expirarea mandatului actualilor consilieri de conturi aceştia vor putea fi numiţi pentru încă un mandat de 3 sau 6 ani.

(5) Foştii judecători ai Curţii Constituţionale care nu au exercitat funcţia pentru un mandat de 9 ani pot fi reînvestiţi pentru diferenţa de mandat".

Cu referire la propunerea vizând consilierii de conturi, Curtea Constituţională constată că acest text se impune a fi eliminat, pentru că reglementarea nu este de nivel constituţional, având în vedere că actualul alin. (4) al art.139 nu reglementează durata exercitării mandatului membrilor Curţii de Conturi şi nici periodicitatea numirii lor în funcţie. Dacă legiuitorul are această intenţie de legiferare o poate

face prin reglementare legală, adică prin act normativ de acelaşi rang.

În ceea ce priveşte reînvestirea foştilor judecători ai Curţii Constituţionale, care nu au exercitat funcţia pentru un mandat de 9 ani, pentru diferenţa de mandat, Ciulea constată că aceasta este de natură să producă o serie de perturbaţii în activitatea instanţei de contencios constituţional şi, să încalce voinţa puterii constituţionale originare. Astfel, există situaţii în care un judecător şi-a dat demisia după un an de activitate, fiind numit un altul pentru diferenţa de mandat de 8 ani. Cei doi, potrivit noilor dispoziţii ale art.151 alin. (5), ar avea, în egală măsură, vocaţia de a fi reînvestiţi în funcţii la Curtea Constituţională; ambii nu pot, însă, reveni în acelaşi timp, ceea ce ar crea reale diferenţe de tratament juridic.

Totodată, Adunarea Constituantă a stabilit că numai în prima Curte Constituţională mandatul judecătorilor poate fi de 3, de 6 sau de 9 ani. În cazul în care s-ar introduce astăzi, pe calea revizuirii, mandate care pot fi de 1 an, de 3 ani, de 4 ani, de G ani sau de 8 ani, s-ar contraveni acestei voinţe originare, ceea ce este de natură să perturbe întreaga activitate a Curţii.

Concepţia alcătuirii Curţii Constituţionale ca autoritate politico-jurisdicţională, predispusă la o reînnoire ciclică, este o garanţie a neutralităţii sale politice în calitate de garant al supremaţiei Constituţiei în sistemul juridic normativ, menită să asigure o dreaptă cumpănă în activitatea de realizare a justiţiei constituţionale.

În privinţa redactării alin. (2) al arl.151, Curtea consideră că lerânenul „instituţii publice", care putea fi utilizat la intrarea în vigoare a Constituţiei, ar trebui abandonat, în virtutea faptului că, potrivit dispoziţiilor Legii fundamentale, definiţia dată actualelor organe de stat este cea de autorităţi publice.

c) Modificarea art.152 urmăreşte eliminarea actualelor dispoziţii constituţionale privitoare la instituţiile viitoare, ţinând seamă de faptul că ele au rămas fără obiect, şi înlocuirea acestora cu o dispoziţie privitoare la republicarea Constituţiei. Modul dn redactare a acosluia este defectuos, deoarece se referă la proiectul de lege sau propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei, arătând că acesta se publică în Monitorul Oficial al României în termen de 5 zile de la dala adoptării. În virtutea dispoziţiilor constituţionale în vigoare, un proiect de loge sau o propunere legislativă adoptată de Parlament încetează să mai fie proiect de lege sau propunere legislativă, el devenind lege. Faţă

de aceasta, Curtea consideră că textul arl.152 trebuie să aibă în vedere că legea de revizuire a Constituţiei se va publica în Monitorul Oficial al României după adoptarea sa, în vederea aducerii la cunoştinţă publică a conţinutului său şi învederea a probării sale prin referendum. De altfel, chiar art.147 alin. (3) din Constituţie prevede că: „Revizuirea este definitivă după aprobarea ei prin referendum, organizat în cel mult 30 de zile de la data adoptării proiectului sau a propunerii legislative". Din această dispoziţie legală se desprinde ideea că există două etape ale revizuirii, cea parlamentară, care se încheie printr-o lege, şi una populară, când legea este aprobată prin referendum. De altfel, utilizarea formulei „în cel mult 30 de zile de la data adoptării proiectului sau propunerii de revizuire" are semnificaţia stabilirii datei de la care începe să curgă termenul pentru organizarea referendumului. În acest sens, Curtea observă că dispoziţiile art.147 alin. (3) se corelează cu dispoziţiile art.144 lit. a) în virtutea cărora Curtea Constituţională se pronunţă asupra constituţionalităţii legilor, înainte de promulgarea acestora, ceea ce întăreşte afirmaţia că un proiect de lege adoptat de Parlament încetează să mai fie socotit „proiect", el devenind „lege". În acelaşi sens, este chiar art. Îl al propunerii de revizuire, care proclamă că „revizuirea adoptată prin prezenta lege se supune aprobării prin referendum [...]".

d) în fine, Curtea Constituţională constată că includerea unor dispoziţii privitoare la supunerea legii de revizuire unui referendum, potrivit art. Îl al propunerii legislative, este superfluă, în condiţiile în care această obligaţie este expres prevăzută de ari. 147 alin. (3) din Constituţie, articol care nu suferă nicio modificare prin această operă de revizuire a Legii fundamentale.

Faţă de considerentele expuse, în temeiul art.144 lit. a), art.146 alin. (l), art.148 alin. (l) şi (2), precum şi a art.36 din Legea nr. 47/1992, republicată, privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, Curtea, în numele legii, decide:

1. Constată că propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei a fost iniţiată cu respectarea prevederilor ari.14 (3 alin. (l) din Constituţie.

2. Constată că prevederile alin. (7) ce urmează a fi introduse la ari.41 sunt neconstiluţionale, deoarece ar avea ca efect suprimarea unei garanţii a dreptului de proprietate, încălcându-se, astfel, limitele revizuirii prevăzute de art.148 alin. (2) din Constituţie.

3. Constată că dispoziţiile ce urmează a fi introduse la art.132 alin. (8) sunt neconstituţionale, deoarece se află în contradicţie cu prevederile art.6 ale Convenţiei pentru apărarea drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale şi ar avea ca efect suprimarea liberului acces la justiţie, încălcându-se, de asemenea, limitele revizuirii prevăzute de art.148 alin. (2) din Constituţie.

4. Supune atenţiei Parlamentului observaţiile din considerentele prezentei decizii, privitoare la următoarele dispoziţii din Propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei: art. Îl alin. (3), art.19 alin. (l), art.21 alin. (4), art.32 alin. (5), art.461, art.55 alin. (l), art.62 alin. (2) lit. j), art.73 alin. (3) şi (5), art.731, art.94, art.114 alin. 1), art.119, art.1201, ari.132 alin. (2), (3) şi (4), art.134 alin. (2) lit. e), art.144 lit. al), lit. c), lit. c1) şi lit. j), art.145, art.1452, art.151 alin. (2) şi alin. (4) teza a doua şi alin. (5), art.152 şi alt. II.

5. Constată că celelalte prevederi nu contravin dispoziţiilor constituţionale.

Decizia se comunică preşedinţilor celor două Camere ale Parlamentului României şi se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Dezbaterea a avut loc la data de 16 aprilie 2003 şi la aceasta au participat: Nicolae Popa, preşedinte, Costică Bulai, Nicolae Cochinescu, Constantin Doldur, Gábor Kozsokâr, Petre Ninosu, Şerban Viorel Stănoiu, Lucian Stângu şi Ioan Vida, judecători.

AVIZ

referitor la propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei României

Analizând propunerea legislativă de revizuire a Constituţiei Komânici, transmisă de Secretarul General al Camerei Deputaţilor cu adresa nr. 227 din 19.03.2003.

CONSILIUL LEGISLATIV

În temeiul ari. 2 alin. 1 Ut. a din Legea nr. 73/1993 şi art. 48 (2) din Regulamentul de organizare şi funcţionare a Consiliului Legislativ.

Avizează favorabil propunerea legislativă, cu următoarele observaţii şi propuneri:

I. Observaţii generale

1. Propunerea legislativă este iniţiată de către senatori şi deputaţi din grupurile parlamentare PSD (Social-Democrat şi Umanist) PD, PNL, UDMR şi cel al minorităţilor naţionale, precum şi de un număr

ilti parlamentari independenţi, în condiţiile am. 14 o alin. (1) din Constituţia României şi are ca obiect modificarea şi completarea actualelor prevederi ale Constituţiei cu un număr de peste 60 de dispoziţii noi.

Prin natura juridică şi obiectul de reglementare, propunerea legislativă face parte, potrivii art. 72 alin. (2) din Constituţie, din categoria legilor constituţionale.

2. În susţinerea propunerii de revizuire a Constituţiei, iniţiatorii menţionează că, după intrarea în vigoare a actualei Constituţii – îi decembrie 1991 – în România s-au produs schimbări esenţiale şi reforme de substanţă în viaţa politică, economică şi socială a ţării, iar aderarea la structurile euro-atlantice în perioada următoare presupune, în mod obligatoriu, atât crearea cadrului constituţional corespunzător, cât şi promovarea de principii şi soluţii adecvate.

Din punct de vedere ai dreptului comunitar, propunerea legislativă de revizuire a legii fundamentale a statului român răspunde unei necesităţi stringente de reevaluare şi reconsiderare a sistemului românesc de drept, în sensul asigurării unei depline compatibilităţi a legista (iei româneşti cu normele şi principiile Uniunii Europene, o condiţie sine-qua-non a aderării României la structurile europene.

Avem în vedere, în principal, noile texte referitoare la dobândirea dreptului de proprietate asupra terenurilor de către cetăţenii Uniunii Europene; recunoaşterea unor drepturi de natură politică acestor cetăţeni: acceptarea extrădării cetăţenilor români; aderarea la moneda unică EURO etc.

3. În ansamblul ei, propunerea legislativă are în vedere promovarea principiului supremaţiei Constituţiei şi legilor, prin optimizarea procesului de adoptare a legilor, inclusiv o mai bună funcţionare a Parlamentului prin valorificarea avantajelor bicameralismului, în condiţiile eliminării medierii şi fluidizării procedurilor parlamentare.

4. Este consacrat în mod expres principiul separaţiei (şi echilibrului) puterilor statului, al independenţei justiţiei şi se întăreşte controlul Parlamentului asupra Guvernului. De asemenea, este sporit rolul Avocatului Poporului şi mai ales al Curţii Constituţionale ca garant al supremaţiei Constituţiei, precum şi al Consiliului Superior la Magistraturii în calitate de garant al independenţei justiţiei. Creşte rolul instanţei judecătoreşti supreme – Înalta Curte de Casaţie şi

Justiţie – şi s-a instituit răspunderea judecătorilor pentru erorile judiciare săvârşite cu rea credinţă.

Este mai clar şi mai precis reglementat regimul juridic al ordonanţelor de urgenţă ale Guvernului, instituindu-se şi răspunderea pentru prejudiciile produse prin ordonanţe, în cazul în care acestea sunt declarate necoiislituţionale. Sunt mai concludente garanţiile care privesc exercitarea şi afirmarea drepturilor şi libertăţilor cetăţenilor proiecţia lor, inclusiv a celor aparţinând minorităţilor naţionale, menite a întări solidaritatea socială şi evitarea unor tensiuni artificiale, pe criterii etnice.

5. Propunerea de revizuire a Constituţiei cuprinde şi numeroase alte soluţii care privesc, practic, un număr important de sectoare şi domenii ale vieţii economice şi sociale, cum sunt: garantarea şi ocrotirea dreptului de proprietate privată, înlesnirea exercitării dreptului de iniţiativă legislativă de către cetăţeni, reglementarea cu mai multă rigoare a instituţiei imunităţii parlamentare. Ue asemenea, propunerea introduce un titlu special referitor în Integrarea euro-alliiilică.

fi. În ansamblul ei, propunerea de revizuire a Constituţiei – expresie a unei necesităţi istorice – constant şi plenar afirmată de forţele politice ale societăţii româneşti, este menită, prin soluţiile şi principiile pe care le promovează, să asigure fundamentul juridic al funcţionării democratice a statului de drept în România, al dezvoltării economico-sociale a ţării în deplină concordanţă cu constituţiile statelor democratice, cu reglementările Uniunii Europene şi ale tuturor ţărilor civilizate ale lumii.

II. Observaţii la textul propunerii de revizuire a Constituţiei

1. Deoarece, în cazul Constituţiei, nu publicarea în Monitorul Oficial marchează momentul intrării în vigoare, ci data aprobării ei prin referendum naţional, propunem completarea părţii introductive a ari. I, după expresia „21 noiembrie 1991", cu sintagma „aprobată prin referendumul naţional din data de 8 decembrie 1991".

2. I. a pct. 1 referitor la art. 1, întrucât, în prezent, acest articol are numai 3 alineate, iar noile texte propuse se doresc a fi introduse în finalul articolului, potrivit normelor de tehnică legislativă, partea dispozitivă a pct. 1 trebuie reformulată, astfel:

„1. La articolul 1, se introduc două noi alineate, (4) şi (5), cu... următoiul cuprins:

Observaţia este valabilă şi pentru pct. 5 şi 8.

3. Din aceleaşi considerente, la pct. 2, referitor la alin. (1) al art. 2, sintagma „şi are următorul cuprins", din finalul părţii dispozitive, trebuie înlocuită cu expresia „şi va avea următorul cuprins:

Observaţia este valabilă şi pentru pct. 3, R, 7, 10, 11, 15, 16, 18, 19, 21, 22, 25, 30, 33, 37, 40, 41, 43, 40, 50, 52, 58,00, 61.

1. l, n pe I. r», referitor în uliu. (3) ni «îl. I I, semnalam că textul propus nu este suficient de clar. Deşi ratificarea unui tratat care cuprinde dispoziţii contrare Constituţiei nu poate avea loc decât după revizuirea Constituţiei, nu rezultă dacă un asemenea tratat poate fi totuşi semnat.

Această precizare este importantă, deoarece în unele tratate (mai ales în cele multilaterale) se prevede intrarea în vigoare pe data semnării lor, înainte de a fi supuse ratificării.

5. La pct. 7, referitor la alin. (1) al art. 19, semnalăm că un principiu fundamental cum este neextrădarea propriilor cetăţeni mi poate figura pe acelaşi plan cu excepţia care, din punct de vedere al normelor de tehnică legislativă, ar trebui să constituie un alineat distinct.

Totodată, pentru unitate în redactarea art. 19, în textul propus nu este recomandată utilizarea expresiei „în baza tratatelor internaţionale", deoarece alin. (2), text nemodificat, face referire la „convenţii internaţionale". Este necesară deci, punerea de acord a textelor.

6. La pct. 9 şi pct. 10 privind arestarea preventivă şi percheziţia, prima măsură dispusă de instanţa de judecată şi a doua de judecător, apreciem că normele pot crea disfuncţii de ordin procedural. Potrivit proiectului, în cazul arestării preventive ar trebui constituit un complet de judecată, în timp ce în cazul percheziţiei este suficientă dispoziţia unui judecător din cadrul instanţei judecătoreşti. Există îndoieli că cerinţa constituirii unui complet de judecată va asigura, în timpul urmării penale, celeritatea acesteia. Din acest punct de vedere, considerăm că textele art. 23 şi 27 ar trebui să propună o soluţie imitară care să asigure operativitate în dispunerea color două măsuri. Recomandăm, de aceea, ca şi arestarea preventivă să fie dispusă tot de către judecător.

Pe de altă parte, condiţia din alin. (4 2) propus la pct. 9 („dacă instanţa constată că sunt îndeplinite condiţiile prevăzute de lege") este

necesară şi în cuprinsul alin. (4 1), unde instanţa dispune arestarea preventivă în cursul urmăririi penale.

7. La pct. 11, referitor la modificarea alin. (5) al art. 32, pentru a nu se înţelege că şi învăţământul confesional cuprinde toate gradele (inclusiv primar şi gimnazial), propunem eliminarea din textul propus a expresiei „de toate gradele", textul urmând a avea următorul conţinut:

„(5) învăţământul se desfăşoară în unităţi de stat, particulare şi confesionale, în condiţiile legii".

8. În perspectiva aderării României la Uniunea Europeană, cetăţenii României trebuie să aibă dreptul de alege şi de a fi aleşi în Parlamentul European.

Propunem, de aceea, înserarea, eventual după actualul art. 35 a unui nou articol, cu următorul cuprins:

„Art. 35 \ – în condiţiile aderării României la Uniunea; Europeană, cetăţenii români au dreptul de a alege şi de a fi aleşi în Parlamentul European".

9. Referitor la dreptul de proprietate privată statuat de dispoziţiile art. 41, propus spre modificare la pct. 12 din proiect, considerăm necesară disjungerea categoriilor de persoane străine ce pot dobândi un asemenea drept asupra terenurilor.

Conform art. 56 (1) din Tratatul asupra Comunităţii Europene, ce prevede libera circulaţie a capitalurilor, cetăţenilor statelor membri! ale Uniunii Europene trebuie să li se permită să investească în mod liber şi să dobândească bunuri în aceleaşi condiţii ca cetăţenii români.

Având în vedere interesul prioritar de a deosebi regimul juridic aplicabil diverselor categorii de străini în privinţa dobândirii dreptului de proprietate asupra terenurilor, dar şi pentru acurateţea normei juridice, propunem reformularea dispoziţiilor tezei a II-a a alin. (2) al art. 41, astfel:

„Cetăţenii statelor membre ale Uniunii Europene pot dobândi dreptul de proprietate privată asupra terenurilor în condiţiile;

tratatului de aderare a României la Uniunea Europeană, potrivit legii organice".

I. O eventuală teză a aceluiaşi alin. (2), privitoare la celelalte categorii de străini, ar putea avea următoarea formulare:

„Ceilalţi cetăţeni străini, precum şi apatrizii pot dobândi dreptul

de proprietate privată asupra terenurilor pe baza unui tratat internaţional la care România este parte sau pe bază de reciprocitate, în condiţiile legii".

10. Ia în: 1.19, cu referire la ari. 55 alin. (1), pentru o mai bună redactare a normei, sugerăm înlocuirea expresiei „... pentru apărarea drepturilor şi libertăţilor...", cu sintagma „... şi are rolul de a apăra drepturile şi libertăţile..."

11. La pct. 25, cu referire la alin. (3) al ari. 72, pentru un plus de rigoare normativă, propunem, pentru lit. f), înlocuirea expresiei „şi al celei de urgenţă", cu sintagma „şi al stării de urgenţă", la lţţ. 1), înlocuirea expresiei „organizarea administraţiei locale" cu expresia „organizarea administraţiei publice locale", iar la lit. n), referitoare la adoptarea prin lege organică a statutului minorităţilor naţionale, propunem ca textul să fie reformulat astfel:

„N) regimul juridic ai drepturilor persoanelor aparţinând minorităţilor naţionale".

12. La pct. 2 ti, întrucât nu se modifică întregul art. 73, iar intervenţiile asupra alineatelor au în vedere numai operaţiunea modificării, propunem ca partea dispozitivă a acestui punct să aibă următoarea redactare:

„2G. Alineatele (1), (3) şi (5) ale articolului 73 se modifică şi vor avea următorul cuprins:

Propunerea este valabilă şi pentru pel. 39, prin care se modifică alin. (1), (3) şi (5) ale art. 117.

Menţionăm că situaţia este diferită faţă de acele puncte care au în vedere mai multe intervenţii legislative asupra unui articol.

Oricum, actuala redactare a părţii dispozitive a pct. 26 nu asigură uniformitate în cuprinsul proiectului. Dacă propunerea de mai sus nu este acceptată, acest punct trebuie să aibă o redactare similară cu aceea a pct. 39, respectiv: „26. Articolul 73 se modifică astfel:

13. La pct. 27, la alin. (2) al art. 73 1, propunem eliminarea cuvântului final „tacit", ca fiind superfluu şi neadecvat limbajului constituţional.

De altfel, precizăm că, într-o situaţie similară, nu este utilizat cuvântul „tacit" (la art. 114 alin. (4) – unde se prevede că dacă în termen de cel mult 30 de zile de la depunere, Camera sesizată nu se pronunţă asupra ordonanţei de urgenţă, aceasta osie considerai;") adoptată).

Semnalăm totodată că actualele alin. (1) şi (2) ale ari. 74 – texte nemodificate – rămân necorelate cu prevederile noului art. 73 I alin. (2) întrucât textele actuali? sus-menţionale dispun că „legile organice şi legile ordinare se adoptă cu votul majorităţii membrilor fiecărei Camere, respectiv, cu votul majorităţii membrilor prezenţi din fiecare Cameră.

14. La pct. 34, referitor la ari. 95 1, semnalăm că norma privind punerea sub acuzare a preşedintelui României „pentru înaltă Irădare" nu are precizia şi finalitatea necesară, deoarece», în prezent, lupta de îmillfi Irăilnn* nu osie delinila drept inliacţiune du nicio> normă juridică, (Iodul penal reglementând numai ininu. ţiunoa de „Irădare".

Menţionăm că această lacună a legislaţiei a fost frecvent şi constant semnalată de literatura de specialitate, învederându-se şi consecinţele de ordin constituţional şi procedural ale acestei situaţii.

15. La pel. 38, referitor la alin. (4) al art. 114, care reglementează posibilitatea Guvernului de a adopta ordonanţe de urgenţă, pentru asigurarea unei Ierminologii uuilare, cuvântul „ordonanţă" trebuie înlocuit cu sintagma „ordonanţă de urgenţă". Totodată, la ultima le/a a alineatului, sintagma „Ordonanţa cuprinzând norme de natura legii organice, se aprobă..." recomandăm să fie reformulată, astfel:

„Ordonanţa de urgenţă care cuprinde norme de natura legii organice se aprobă..."

16. La pct. 42 referitor la art. 120 1, sugerăm eliminarea referirii la Parlamentul European, deoarece, pe de o parte, ea este făcută în cuprinsul unui text care tratează alegerile locale, iar pe de altă parte, deoarece reglementarea vocaţiei cetăţenilor din statele Uniunii Europene, inclusiv din România, de a fi aleşi în această structură europeană rezultă în primul rând din actul constitutiv al Parlamentului European, nu din Constituţia României.

17. La pct. 43, referitor la alin. (2) al art. 122, pentru un plus de rigoare normativă, propunem înlocuirea expresiei „organe centrale", prin expresia „organe ale administraţiei publice centrale".

18. La pct. 45, cu referire la alin. (11) al art. 124, pentru rigoarea normativă a textului, este necesară înlocuirea expresiei „transferarea şi sancţionarea, prin expresia „transferarea sau sancţionarea".

Totodată, întrucât propunerile de numire nu sunt „dispuse", sugerăm ca expresia „pot fi dispuse" să fie înlocuită cu sintagma „pot îi

făcute, respectiv, dispuse”.

19. La pct. 46, referitor la alin. (6) al art. 125, pentru a marca natura juridică a controlului exercitat, sugerăm ca textul să debuteze prin sintagma „Controlul judecătoresc al legalităţii…”

La ultima a alin. (6), semnalăm faptul că din actuala redactare a textului rezultă că pentru soluţionarea cererii este necesar ca întreaga ordonanţă să fie constatată ca fiind neconstituţională, situaţie care în practică se întâlneşte foarte rar.

Propunem, de aceea, ca finalul textului să fie reformulat astfel: „… persoanelor vătămate prin ordonanţe sau, după caz, prin dispoziţii din ordonanţe declarate neconstituţionale”.

20. La pct. 49, referitor la art. 132 alin. (2), propunem comasarea primelor două fraze, în următoarea formulă:

„Consiliul Superior al Magistraturii este alcătuit din 17 membrii, constituiţi în două secţii, una pentru judecători „compusă din 7 membri şi alta pentru procurori, compusă din 5 membri”.

Pentru corelarea alin. (3) cu alin. (1) în ceea ce priveşte numărul de 17 membri ai Consiliului Superior al Magistraturii, propunem ca textul alin. (3) să precizeze expres că preşedintele înaltei Curţi de Casaţie şi Justiţie şi procurorul general al României sunt incluşi, primul în cadrul celor 7 membri ai secţiei pentru judecători, iar cel de al doilea în cadrul celor 5 membri ai secţiei pentru procurori, poziţia ministrului justiţiei în cadrul Consiliului Superior al Magistraturii fiind distinctă şi de sine stătătoare.

Referitor la alin. (4), pentru rigoare în redactare, propunem înlocuirea expresiei „îşi alege dintre membrii săi”, prin expresia „alege dintre membrii săi”.

Totodată, întrucât în text este reglementată modalitatea alegerii magistraţilor în Consiliul Superior al Magistraturii, considerăm că art. 132 ar trebui să prevadă că cei 4 reprezentanţi ai societăţii civile sunt desemnaţi potrivit legii organice a Consiliului Superior al Magistraturii.

21. La pct. 52, referitor la alin. (4) al art. 135, teza a doua, propunem eliminarea expresiei „de asemenea”, care nu este specifică stilului normativ şi, oricum, nu este necesară.

22. La pct. 53, având în vedere că textul propus urmează să fie înserat în finalul alin. (2) al art. 136, cifra „2”, care precede textul redat între gliilimele, trebuie eliminată.

23. La pct. 54, referitor la alin. (5) al art. 139, pentru un plus de rigoare normativă, propunem înlocuirea expresiei „legea organică a Curţii", cu expresia „legea sa organică".

Pentru unitate terminologică, expresia „consilierii de conturi" trebuie înlocuită cu expresia „membrii săi". Observaţia este valabilă şi pentru art. 151 alin. (4), propus la pct. 60.

24. La pct. 57, referitor la art. 144 lit. c), din formularea textului s-ar putea deduce că excepţiile de neconstituţionalitate nu voi mai fi ridicate în faţa instanţelor de judecată. Pentru înlăturarea oricăror posibile interpretări, sugerăm următorul text:

„c) ...ridicate în faţa instanţelor judecătoreşti precum şi a autorităţilor publice cu atribuţii jurisdicţionale". În context, semnalăm şi faptul că, potrivit art. 21 alin. (4), propus la pct. 8 din proiect, jurisdicţiile speciale administrative sunt facultative.

25. La textul propus pentru alin. (1) al art. 145, semnalăm că expresia „după 45 de zile" nu este corectă, deoarece ea desemnează un interval de timp şi nu o dată certă.

Propunem, de aceea, reformularea textului, în sensul că încetarea efectelor juridice are loc la 45 de zile de la publicarea deciziei Curţii Constituţionale.

26. La pct. 60, textul alin. (5) al art. 151 utilizează expresia „pot fi reînvestiţi", sintagmă nouă, neuzitată, care nu evidenţiază modalitatea aducerii la îndeplinire a procedurii de reînvestire.

Pentru evitarea unor interpretări nedorite, propunem ca textul să fie completat, în finalul său, cu sintagma „în condiţiile prevăzute la art. 140 alin. (2)".

27. La pct. 61, cu referire la art. 152, pentru un plus de rigoare în redactare şi exprimarea caracterului dispozitiv al normei, propunem înlocuirea expresiei „este republicată", cu expresia „se republică".

Totodată, luând în considerare caracterul de principiu al prevederilor acestuia şi deoarece prin proiectele de revizuire; a Constituţiei se pot aduce numai modificări, nefiind, astfel, necesară, în toate cazurile, renumerotarea textelor în cazul republicării Constituţiei, propunem înserarea expresiei „după caz" înaintea sintagmei „o nouă numerotare".